

Delia Ambrosie
Profesoară de limba și literatura română

GRAMATICA EXPLICATĂ #DIFERIT

Trucuri gramaticale **ușoare**
pentru sesiunile grele de învățare

editura p1m

editura pim

Editură acreditată CNCSIS – 66/2010

Șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 109, Iași – 700497

Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407

Fax: 0332.440.715

email: editura@pimcopy.ro

www.pimcopy.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

AMBROSIE, DELIA

Gramatica explicată #diferit / Delia Ambrosie. - Iași : PIM, 2023

ISBN 978-606-13-7920-0

811.135.1

Lector: Eliza Bucureșteanu

Coperta și design: Mircea Rotariu

Editor: Ema Moraru

Iași, Editura PIM, septembrie, 2023

Prefață

Te felicit că ai ales să parcurgi această carte de gramatică! Sunt Delia Ambrosie, absolventă a Facultății de Litere și a Facultății de Drept, din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, și vreau să îți împărtășesc o serie de *șmecherii* care să te ajute să rezolvi orice problemă gramaticală cu forțe proprii! Română cu șmecherii? Da, aceasta este rețeta pe care ți-o propun și despre care spun că funcționează realmente! Elevii mei, absolvenți ai clasei a VIII-a sau studenți la Drept ori la Academia de Poliție, sunt o mărturie vie că se poate învăța mai ușor gramatica și că există *șmecherii* pentru a reține lecțiile eficient. ***Gramatica explicată diferit*** este o unealtă care te ajută să iei nota dorită la examenele care vizează gramatica limbii române!

Acest ghid reprezintă suma eforturilor mele de a-ți oferi o variantă simplificată, dar completă a materiei pentru examen, iar *șmecheriile* nu sunt iluzii, ci modalități garantate de a reține conceptele mai ușor. Așadar, *șmecheriile* pe care ți le voi arăta sunt bune, sunt reale, însă trebuie să le înveți, să le stăpânești pentru ca ele să funcționeze!

Am trudit „mii de săptămâni”, cum spunea Tudor Arghezi, la făurirea acestei cărți, pentru că îmi doresc să te ajut concret să depășești cu bine examenele care, poate, sunt stresante pentru tine! Hai să vorbim deschis: vrei să iei notă bună la examene, dar vrei să ai și timp liber! Și eu voiam aceleași lucruri la vârsta ta. Numai că, din păcate, nu prea am avut timp liber, pentru că am învățat pe brânci, am tocit mult, neavând alternativă. Tocmai pentru că vreau să ai și pauze de respiro și, în același timp, vreau să iei notă mare la examen, am pregătit acest ghid care să te ajute! Nu sunt peștișorul auriu care îndeplinește trei dorințe, dar sunt sigură că această carte de gramatică te va ajuta să atingi cel puțin două obiective: să iei notă bună la examene și să ai și timp liber!

- *șmecher*, adj.= 1. (adesea substantivat) care știe să iasă cu dibăcie din încurcături, pe care nu-l poți păcăli.
- *șmecherii* = tips & tricks pe care ți le ofer pentru ca tu să reții mai repede și mai eficient gramatica românească

CUPRINS

CAPITOLUL I - FONETICA

I. Alfabetul limbii române.....	11
II. Tipuri de sunete	12
III. Despărțirea în silabe	13
IV. Grupuri speciale de sunete	15
V. Numărul de litere și sunete.....	16
VI. Diftongul, triftongul, hiatul	18
VII. Accentul	23

CAPITOLUL AL II-LEA - VOCABULARUL

I. Structura vocabularului	25
II. Sensurile cuvântului.....	28
III. Sinonimele	30
IV. Antonimele.....	31
V. Paronimele	31
VI. Omonimele.....	33
VII. Cuvintele polisemantice	34
VIII. Derivarea.....	35
IX. Compunerea.....	40
X. Conversiunea.....	43

CAPITOLUL AL III-LEA - MORFOLOGIA

SUBSTANTIVUL.....	48
ADJECTIVUL	62
PRONUMELE	69
1. Pronumele personal	72
2. Pronumele de politețe	77
3. Pronumele reflexiv	80
4. Pronumele și adjectivul pronominal posesiv	84
5. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	88
6. Pronumele și adjectivul pronominal negativ	93
7. Pronumele și adjectivul pronominal relativ.....	95
8. Pronumele și adjectivul pronominal interogativ.....	100

9. Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât	102
10. Pronumele și adjectivul pronominal de întărire	107
NUMERALUL	112
VERBUL	119
ARTICOLUL	157
ADVERBUL	162
PREPOZIȚIA	168
CONJUNCȚIA	173
INTERJECȚIA	180
CAPITOLUL AL IV-LEA - SINTAXA	
SUBIECTUL	183
PREDICATUL	186
ATRIBUTUL	193
COMPLEMENTUL	199
Complementul direct	199
Complementul indirect	202
Complementul prepozițional	205
CIRCUMSTANȚIALELE	207
Circumstanțialul de timp	207
Circumstanțialul de loc	209
Circumstanțialul de mod	210
Circumstanțialul de cauză	212
Circumstanțialul de scop	213
Circumstanțialul condițional	215
Circumstanțialul concesiv	216
APOZIȚIA	217
CAPITOLUL AL V-LEA - ORGANIZAREA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI	
1. Enunțul. Punctuația enunțului	220
2. Tipuri de enunțuri	221
3. Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	222
4. Propoziția negativă. Propoziția afirmativă	223
5. Fraza. Coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunții coordonatoare. Norme de punctuație	224

6. Fraza. Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative.....	227
7. Construcțiile incidente.....	228
8. Construcțiile eliptice	229
9. Sintaxa frazei	229
Analiza unei fraze	229
Propozițiile „întrerupte” de tip 1a-1b	238
Expansiunea.....	239
Contragerea sau procesul invers al expansiunii	241
Subordonata atributivă (ATR)	243
Subordonata completivă directă (CD).....	247
Subordonata completivă indirectă (CI).....	250
Subordonata completivă prepozițională (CP)	253
Subordonata completivă de agent (CAG).....	256
Subordonata subiectivă (SB)	259
Subordonata predicativă (PR).....	263
Subordonata circumstanțială de loc (CL)	267
Subordonata circumstanțială de timp (CT).....	270
Subordonata circumstanțială de mod (CM)	273
Subordonata circumstanțială de cauză (CZ)	274
Subordonata circumstanțială de scop sau finală (CS).....	279
Subordonata condițională (CT).....	282
Subordonata concesivă (CNV)	285
Subordonata consecutivă (CNS).....	289
Apoziția	292

CAPITOLUL AL VI-LEA - REZOLVĂRI ALE EXERCITIILOR	
PROPUSE.....	294

CAPITOLUL I: FONETICA

Se ocupă de studiul sunetelor, asta dacă voiai să știi și o definiție sumară a foneticii.

Pe scurt, uite ce despre ce vei învăța în acest capitol:

1. Alfabetul limbii române
2. Tipuri de sunete: vocală, consoană, semivocală
3. Despărțirea în silabe
4. Grupurile teroriste. Da, da! Trebuie să știi ce sunt și cum să te ferești de ele! Dar hai să apelăm la răbdare până vom avea această mare confruntare cu teroriștii din parcare!
5. Numărul de litere și numărul de sunete al cuvintelor
6. Diftongul, triftongul, hiatul
7. Accentul

I. Alfabetul limbii române

Ehei, știi să numeri până la 31? Normal, că de asta ai parcurs clasele primare! Ei bine, alfabetul limbii române cuprinde 31 de litere: a, ă, â, b, c, d, e, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ș, t, ț, u, v, w, x, y, z. Le-ai numărat ca să vezi dacă ies 31? Dacă da, te cred, și eu le-am numărat când am scris aici ordinea literelor în alfabet! Cred că știi deja că există vocale, adică acele sunete care se rostesc ușor, fără efort, care pot forma singure silabe și care nu au la finalul lor acel „ââââ”: a, ă, â, e, i, o, u. Restul literelor sunt consoane, adică au nevoie de ceva efort pentru a le pronunța și au acel „ââââ” la final de sunet. De exemplu, compară: „e” cu „t”. „Eeee” e mai simplu de rostit, iar „t” este mai dificil, îl pronunți punând limba între dinți și lăsând loc exploziei să apară: „tâ”.

II. Tipuri de sunete

În limba noastră românească, există trei tipuri de sunete:

1. Vocalele: sunt acelea care pot forma singure silabă și da, știi deja, ele nu au acel „â” la nesfârșit după sunet. Vocalele în limba română sunt: a, e, i, o, u, ă, â. Ce bine că noi avem doar șapte vocale! Francezii au 16 vocale în alfabetul lor!

2. Semivocalele: apar în aceeași silabă cu o vocală, doar că semivocalele sunt mai puțin intense, se aud mai scurt, mai încet, sunt mai pricăjite. Ține minte următoarea șmecherie:

#Șmecherie: „a”, „ă” și „î” sunt întotdeauna vocale, oriunde ar sta! Exemple: aer, șarma, măr, cânta, coborî

Să știi că semivocalele noastre sunt: *e*, *i*, *o* *u*. De exemplu: seară. Întâi îl despărțim în silabe: sea-ră. În prima silabă, avem super vocala „a”, iar *e* nu are încotro și trebuie să devină semivocală, un fel de director-adjunct, așa, pentru că nu se poate niciodată ca o silabă să aibă 2 vocale. Iar acestea să fie la fel de intens pronunțate! Pe de altă parte, într-un cuvânt precum „lei”, va rămâne vocală cea care se aude mai tare și care se poate lungi mult și să sune fain cuvântul: leeeeei, nu leiiiiii. Deci, „e” este vocală, pentru că e mai intensă pronunțarea ei, iar „i” nu are încotro și devine semivocală. Apropo, semivocalele se marchează punând un semicerc sub ele. Iar vocalele se marchează punând o liniuță orizontală sub acestea.

3. Consoanele: nu pot forma silabe singure, sunt, într-un fel, defecte, neputincioase, de aceea ele caută vocale de care să se sprijine. Exemple de consoane: b, t, d, g, f, m, n, s, z etc.

Curiozitate: să știi că în lucrările de specialitate, m, n, l și r se numesc „sonante”, iar l și r mai au o denumire: aceea este de consoane lichide, adică ele au acel efect de parcă ceva curge când spui „lll” sau „rrr” (desigur, dacă nu ești rr-âit).

Exersează!

Identifică tipul de sunete din cuvintele: apă, iarnă, trei.

III. Despărțirea în silabe

Știu că știi să desparți băbește în silabe, ori cum îți vine, ori cum sună bine. Dar ai nevoie și de foaaarte puțină teorie, cu șmecherii cu tot!

Important e să ții minte că la despărțirea în silabe băgăm în seamă consoanele (alea cu â la urmă, da? Exemplu: bî, cî, dî, etc., exact așa cum le pronunțăm! Ca să poți descifra misterele care urmează, îți dau două indicii:

V = vocală

C = consoană

Regula 1

VCV (ve-ce-ve) = V+ CV = dacă o consoană este îngrămădită între două vocale, consoana fuge de prima vocală și se ține de mână cu a doua vocală.

Exemplu: a-pa-rat („p” se află între 2 vocale, între două nu te plouă, cum e și proverbul, dar între două (vocale), consoana o alege pe a doua! La fel și „r”, care se află între a și a, alege să meargă la plimbare cu al doilea „a”).

Regula 2: două consoane aflate între două vocale se despart între ele.

VCCV = VC + CV (vezi că fiecare vocală atrage câte o consoană)

Exemplu: artă = ar + tă

Antichitate = An-ti-chi-ta-te (cele 2 consoane, n și t, care stau între 2 vocale, aleg să își ia, fiecare, câte o parteneră vocală. Așadar, se formează perechi, gen fată + băiat / vocală + consoană. Sună bine, nu?

!Excepție de la Regula 2! Știi tu, excepțiile confirmă regula.

Dacă între cele două vocale, prima este *b/c/d/f/g/h/p/t* sau *v*, iar a doua consoană este *l* sau *r* (astea 2 se numesc „consoane lichide”, adică ele curg, adică nu poți spune un singur „l”, parcă se aud mai mulți unul după altul. La fel și la *r*!), atunci consoana lichidă merge în aceeași silabă cu cealaltă consoană.

Pe scurt: b, c, d, f, g, h, p, t, v + l/r = V + CCV

Exemplu: a-pli-că

Regula 3 (3 sau mai multe consoane între 2 vocale): 3 sau mai multe consoane între două vocale se despart după prima consoană.

VCCCV = VC + CCV

Exemplu: as-tro-na-ut

!Excepție de la regula 3! Știi tu, sunt la fel de multe excepții precum reguli. ☺

Excepția R3 are următoarea formulă: **VCCCV = VCC + CV**

Grupurile de sunete se despart păstrând în prima silabă 2 consoane, iar a treia consoană merge singură în silaba următoare. Și, ca să îți fie mai ușor să le reții, uite că am inventat o poezie care conține grupurile țintă de litere care se încadrează în regula 3 Excepție. Poți să o înveți ca și cum ai recita câteva versuri rap sau hip-hop:

La o expoziție am văzut o **sculptură** cu **lineșii** pitic.

Dacă luăm un **delinevent** care a uitat de **redempțiune** și îl băgăm în **Arctic**,

Devine un **sendviș astmatic** sau o **jertfă somptuoasă**.

La școală am învățat **punctuația** și **conjuncția** cea frumoasă.

Știu, sunt versuri „memorabile”, dar nu te provoc să le cauți semnificația, că nu o vei găsi. Mai bine reține grupurile de litere sau cuvintele care fac parte din Regula 3 excepție. Dacă nu îți place poezia compusă de mine, alcătuiește tu alta în care să incluzi cuvintele care conțin grupurile de litere problemă: lpt, ncș, ncv, rct, ndv, rtf, mpt, nct, nctș. Astea vin așa, la despărțire în silabe: VCCCV=VCC+CV. Exemplu: jert-fă.

! Mai există și o regulă de despărțire în silabe în cazul cuvintelor care conțin vocale alăturate. Astfel, dacă apar două vocale una după alta, ele se despart prin cratimă (se numește regula hiatului).

Exemplu: a-vi-on.

Exersează!

Desparte în silabe cuvintele următoare și identifică regula aplicată în fiecare situație: căldură, aerian, atlet, urla, funcționari, aspre.

IV. Grupuri speciale de sunete a.k.a „Grupurile teroriste”

Sunt grupuri de litere care, în mod convențional, notează anumite sunete ale limbii române. Doar nu credeai că discutăm despre Al Qaeda și alți sniperiști, nu? Bine, bine, să știi, totuși, că am ales acest nume pentru următoarele grupuri de litere de mai jos pentru că au ceva în comun cu teroriștii: își ascund adevărata față și acționează la comun. Hai să faci cunoștință întâi cu grupurile teroriste:

„ce”, „ci”, „ge”, „gi”,
„che”, „chi”, „ghe”, „ghi”

Le știi din clasele mici și nu, nu se chemau așa atunci. Nici acum nu se cheamă așa, dar îmi place să le numesc în acest mod pentru că mintea le reține mai ușor și le identifică ulterior foarte rapid.

Aceste 8 grupuri teroriste își ascund adevărata față, cu alte cuvinte, se scriu așa, dar se pronunță altfel. Hai să recitești ce am scris mai înainte. Se scriu așa, dar se pronunță altfel. Este o convenție în limba română că se scriu așa. Uite, de exemplu: Eu am o pereche de GHETE. Cum pronunți „GHete”? se aude vreun „h”? Nu, vezi, de aia „ghe” este grup terorist!

Cel mai terorizat de toți și toate este litera „h”, care nu se aude când este în interiorul grupurilor „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, deși o scriem. Deci nu se numără ca sunet.

Așadar, când întâlnești grupurile teroriste, să te uiți bine dacă imediat după ele este o vocală sau nu, pentru că asta face diferența cu privire la modul în care se vor comporta grupurile teroriste!

Ca să înțelegi mai multe, citește mai departe. Nu te opri acum din citit, decât dacă vrei să bei o gură de apă. Amână KFC-ul, ca să prinzi legătura dintre grupurile teroriste și numărul de sunete al unui cuvânt.

V. Numărul de litere și sunete

Mai ești cu mine, da? Ok, te aștept să bei o gură de apă. Despre ce vorbeam? Despre grupurile teroriste. Am trecut, totuși, la punctul următor, pentru că cele două se leagă.

Un cuvânt este format dintr-un număr de litere și un număr de sunete, iar, uneori, ele diferă una de alta. Cel mai des, ele diferă în cazul când cuvintele conțin... da, te-ai prins! Grupuri teroriste.

De exemplu: ceară = c + e + a + r + ă = 5 litere. Dar câte sunete are? Nu, nu tot 5. Pentru că ai întâlnit grupul terorist „ce” în aceeași silabă cu vocala „a”. În consecință, dacă un grup terorist dă nas în nas, în aceeași silabă, cu o vocală, grupul terorist redă un singur sunet, se face miiiic de tot, aproape că dispăre. ☺

Cea-ră. Așa se desparte în silabe cuvântul „ceară”. Pentru că „ce” - grup terorist - stă în aceeași silabă lângă vocala „a”, atunci „ce” - se va contopi într-un singur sunet. Deci, vom găsi 5 litere și 4 sunete.

Dacă însă același grup terorist nu mai are în calea lui, în aceeași silabă, o vocală, el este nevoit să își dezbină trupa și să acționeze pe cont propriu, formând sunete proprii.

De exemplu, cuvântul „cer” = 3 litere și TOT 3 sunete, pentru că nu există lângă gruparea teroristă „ce” o vocală, așa că se divizează în sunetul „c” și sunetul „e”. Sunt periculoase grupările teroriste, așa-i?

Hai să recapitulăm:

1. Cel mai important e să reții care sunt „grupurile teroriste”. Hai, repetă cu mine: *ce, ci, ge, gi*, apoi adaugă un „h” în interior: *che, chi, ghe, ghi*.
2. Apoi, la fel de important este „să vânezi” dacă după gruparea teroristă se află sau nu o vocală. Dacă este o vocală **în aceeași silabă** după „teroriști”, atunci aceștia se vor camufla într-un singur sunet. Dacă nu există altă vocală după gruparea teroristă, atunci aceasta va constitui 2 sunete.
3. „h” e sunet mort în grupurile teroriste. Nici nu îl bagi în seamă. El nici nu se aude. Îți amintești exemplul cu „ghetele”? nu pronunți gHhete, ci „G`ete”, pentru că „h” nu se aude. Zero barat. Mort. Așadar, dacă vrei să afli numărul de litere și numărul de sunete pentru un cuvânt precum „ghem”, vei spune că sunt 4 litere (g,h,e și m), dar că sunt 3 sunete, pentru că „h” e mort, nu se aude oricum, iar după gruparea teroristă nu mai este vreo vocală. Deci vor fi sunetele: g' + e+ m.

Dacă nu ai înțeles poveștile mele cu grupurile teroriste și pe cine trebuie să „omori”, pe cine trebuie „să lași în viață” dintre sunete, atunci descoperă singur care e regula, urmărind exemplele de mai jos:

- gem = 3 litere și 3 sunete (nu este altă vocală după grupul terorist „ge”)

- geam = 4 litere și 3 sunete (după grupul terorist „ge” urmează, în aceeași silabă, vocala „a”, deci „ge” formează 1 singur sunet în situația dată)
- ghem = 4 litere și 3 sunete (pentru că „h” din grupurile teroriste nu se consideră niciodată sunet)
- gheată = 6 litere și 4 sunete! (ghe = formează 1 singur sunet, pentru că după acest grup vine imediat o vocală!)

! „i” final devocalizat nu formează singur silabă și nu apare lângă o altă vocală: roți, zbori etc. Așadar, „i”, în astfel de situații, nu se numără ca sunet!

Exemplu: zbori = 5 litere, 4 sunete

! Ține minte că pronumele personale și verbul „a fi” la indicativ prezent și imperfect capătă în rostire **un sunet în plus**:

Exemplu: eu = (i)eu = 2 litere, 3 sunete.

La fel se comportă și: el, ei, ele, este, eram, erai, erați, erau.

! „x” marchează 2 sunete: examen = e + c + s + a + m + e + n = 6 litere, 7 sunete

Exersează!

Scrie câte litere și câte sunete are fiecare dintre următoarele cuvinte: avion, geacă, înger, agitat, xilofon, chip, chiar,chel, cheamă.

VI. Diftongul, triftongul, hiatul

Diftongul

Este o pereche de sunete vocalice, în care una este „mai vocală decât alta”, adică se aude mai puternic, e mai accentuată, motiv pentru

care se cheamă „vocală”, iar cealaltă, mai pricăjită, mai slăbuță, se numește semivocală. Cele două trebuie să apară neapărat în aceeași silabă!

Exemplu: sea-ră. „ea” = diftong, iar pentru că „a” se aude mai tare (apropo, „a” este mereu vocală-șef, vocală puternică, le bate pe toate! Vocale mereu sunt și *ă* și *â*!), „a” este vocala, iar „e” rămâne să fie semivocala, un fel de director-adjunct. Vocala se marchează cu o liniuță sub ea, iar semivocala se notează cu un semicerc sub ea. Exemplu: soa-re.

Diftongul este **ascendent**, adică începe cu semivocala, care este ca o cărămidă, iar apoi urmează vocala, care este, te-ai prins...ca două cărămizi! De exemplu: poate = poa-te, iar „o” este semivocală, pentru că, da, „a” este mereu cea mai tare vocală. Dacă ar fi să construim desenul diftongului, ar acesta ar arăta așa: întâi punem o cărămidă („o”), apoi așezăm două cărămizi („a”), deci obținem diftong ascendent.

Diftongul este **descendent** când treaba e invers: silaba începe cu o vocală șmecheră și se continuă cu o vocală mai slăbuță, care se aude mai puțin. De exemplu: trei = „e” este vocală, iar „i” este semivocală, pentru că mai mult stăm pe sunetul „e” decât pe „i”.

! Diftongul se poate obține și din combinația a două cuvinte unite prin cratimă și rostite în aceeași silabă! Deci **contează pronunția** când cauți diftongul, ok? La fel e și la triftong, și la hiat. Dar hai să-ți arăt diftongul obținut din 2 cuvinte. Exemplu: „mi-a” = pronumele personal „mi-” + verbul auxiliar „a” se rostesc împreună, în aceeași silabă, deci e diftong. Și, da, este diftong ascendent, pentru că „i” este mai mic, iar „a” este mai mare, adică 1 cărămidă, apoi 2 cărămizi, adică tot crește, adică e ascendent! Apropo, dacă nu știai că „mi-” este pronume personal, iar „a” este verb auxiliar, îți recomand să mergi și la capitolul Morfologia, că o să te lumineze bine de tot!

Grupurile de litere „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, „che”, „chi”, „ghe”, „ghi” sunt periculoase și trebuie avut grijă în preajma lor! Dacă după aceste

„grupuri teroriste” urmează doar o vocală, atunci NU obținem diftong, pentru că grupurile acestea se iau împreună ca fiind un singur sunet. Oricum ar fi, dacă ai de căutat diftongi, evită grupurile teroriste!

#Șmecherie: Pentru a identifica diftongi, triftongi și hiat, stai departe de „grupurile teroriste” (ce, ci, ge, ci, che, chi, ghe, ghi)!

Altă #Șmecherie: Pronumele personale „el”, „ea”, „ele” precum și în formele verbului „a fi” la prezent și imperfect („ești”, „este”, „eram”, „era”, „erați”, „erau”) conțin diftongi!

Așadar, se ia în considerare acel „i” care se aude când rostim cuvintele acestea:

el = [iel] = diftong

ești = [iești] = diftong

este = [ieste] = diftong

eram = [ieram] = diftong

eraî = [ierai] = diftong

era = [iera] = diftong

erați = [ierați] = diftong

erau = [ierau] = diftong

Triftongul

Este un grup de 3 sunete vocalice, în care una este mai vocală decât altele 2, adică se aude mai puternic, e mai accentuată, motiv pentru care se cheamă „vocală”, iar celelalte, mai pricăjite, mai slăbuțe, se numesc semivocale. Cele trei trebuie să apară **neapărat în aceeași silabă!**

De exemplu, „leoaică” se desparte: le-oai-că, unde „a” este vocala șef, iar „o” și „i” sunt semivocale.

În cuvântul „lăcrămioară”, unde este triftongul? Ca să afli, trebuie întâii să desparti cuvântul în silabe! L-ai găsit, da? Este în silaba „-mioa-”!

Triftongul este **ascendent** dacă începe cu cele 2 semivocale, ca în lă-cră-mioa-ră, sau **centrat**, dacă în centru, între cele 2 semivocale se află vocala șef. Uite un exemplu de diftong centrat: pri-veai, unde „e” și „i” sunt semivocale, iar „a” este vocala-șef.

Nu, triftong descendent nu există!

Șiiii, fix ca la diftong, triftongul se poate obține și din combinația a două cuvinte unite prin cratimă și rostite împreună! Deci contează pronunția când cauți triftongul, ok?

Iată și un exemplu de triftong obținut din rostirea împreună a două cuvinte obținute prin minunata unire cu cratimă: „ți-au”. „Ți-au” se rostește dintr-o suflare: „țiau”, uneori, îl găsești scris așa pe Insta, Tik-tok sau alte rețele de socializare. „Ți-au” este triftong pentru că, în aceeași rostire, se îngrămădesc o vocală-șef și două semivocale.

Atenție la cuvintele care au „grupări teroriste” precum: *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi*! Ele nu intră în alcătuirea diftongului sau triftongului! De exemplu: cea-ră. În prima silabă NU este diftong, pentru că mai importantă și mai unită este gruparea teroristă „ce”, care face ca diftongul să nu poată apărea. Alt exemplu: „ceai”. Dacă eliminăm gruparea teroristă „ce”, atunci rămâne „ai”, care poate este diftong. Deci gruparea teroristă nu dă sunete de la ea ca să alcătuiască diftongi sau triftongi, dar poți întâlni diftongi după o „grupare teroristă”!

#Șmecherie: În cuvintele: „eu”, „ei” identificăm triftongi deoarece contează pronunția, iar atunci când rostim aceste pronume, spunem așa: [ieu], [iei].

Hiatul

Este alcătuit din două vocale puternice vecine, șefe amândouă, separate de gard, adică de cratimă, pentru că nu se pronunță în aceeași rostire.

Exemplu: a-er. „A” și „e” sunt ambele vocale puternice, se află una lângă alta, dar sunt separate prin cratimă, aflându-se în silabe diferite. Esențial este să fie ambele vocale-vocale adevărate, nu din acelea care se aud slab și, la fel de important, să stea una lângă alta, doar cratima să le despartă!

Uite-aici: care dintre cele 2 exemple conține un hiat? A-vi-a-tor sau și-a? Sper că ai spus că „aviator”, pentru că „i” și „a” din *aviator* sunt vocale puternice, dar sunt separate în pronunție, pe când „și-a” se pronunță împreună, sunt două părți de vorbire unite prin duioasa cratimă!

! Nu este hiat combinația vocală + semivocală în silaba următoare: oa-ie. (în silaba „oa”, „a” este vocală), dar în silaba „ie”, „i” este semivocală, deci „a-i” din cuvântul „oaie” nu formează hiat!

Exersează!

Identifică diftongii, triftongii și hiaturile din versurile:

„Și cum deasupra apei s-amestecau întruna
Umplând singurătatea de freamăt viu, părea
Că toate laolaltă apostrofează luna.
Că fiecare broască se ceartă cu o stea.

Erau ocări în larma lunaticei orchestre
Și rugă arzătoare în tainicul ei zvon.
Spuneau Nemărginirii durerile terestre
Cu imnul lor zadarnic, solemn și monoton...”

(G. Topârceanu, *Broaștele*)

VII. Accentul

Accentul are în vedere rostirea mai evidentă a unei vocale, care, oricum, e importantă, pentru că fără vocale nu există cuvinte! În limba română, nu trebuie să marchezi în scris accentul la fiecare cuvânt, însă în dicționare vei găsi subliniată vocala accentuată. Pentru a afla care este forma corectă de accentuare a unui cuvânt, îți propun următoarea șmecherie:

**#Șmecherie: lungește, pe rând, fiecare vocală într-un cuvânt.
În care situație cuvântul a sunat cel mai bine? Atunci aceea
este vocala accentuată!**

De exemplu: cuvântul „supărat” – conține vocalele „u”, „ă”, „a”. Hai să le accentuăm pe rând, să vedem (de fapt, să auzim) care sună mai bine!

Spune cu voce tare: sUUUpărat

Spune cu voce tare: supĂĂĂrat

Spune cu voce tare: supărAAAt

În care variantă sună mai bine? Evident, ultima! Deci cuvântul „supărat” este corect accentuat pe vocala „a”.

!Pentru a descoperi accentul, NU trebuie să desparți în silabe cuvântul.

Curiozitate: în limba română, accentul nu are o poziție fixă, iar locul accentului se stabilește numărând silabele de la coadă la cap (da, da, îți traduc: de la sfârșitul cuvântului spre începutul lui). Așadar, accentul poate cădea:

-pe ultima silabă: cineva

-pe penultima silabă: bucurie

-pe antepenultima silabă: cameră

-pe a patra silabă de la sfârșitul cuvântului spre început: chelneriță

Devino expert în gramatică!

- Unele cuvinte se scriu la fel, dar se pronunță diferit, accentul făcând diferența de sens: acele-acele. Astfel de perechi se numesc omograme (găsești mai multe informații la lecția despre omonime!).
- Unele cuvinte au o singură formă corectă de accentuare, deși vorbitorii folosesc mai multe variante de accentuare a aceluiași cuvânt. Îți dau o mică listă cu astfel de cuvinte și ține minte că prima formă este corectă:
 - matur, nu mauur
 - prematur, nu premauur
 - butelie, nu butelui
 - taxi, nu taxu
 - veveriță, nu veveriuță
 - doctoriță, nu docturiță
 - caracter, nu caracuter
- Există, mai rar, e drept, cuvinte cu două accente (unul principal și altul secundar), iar acestea sunt semnalate clar în dicționare. De exemplu: bunăstare, primăvară.

Exersează!

Marchează accentul cuvintelor: fenomen, special, bolnav, lipie, iaurt, ianuarie.

CAPITOLUL AL II-LEA VOCABULARUL

I. STRUCTURA VOCABULARULUI

Vocabularul cuprinde toate cuvintele unei limbi, deci și acelea frumoase, și acelea urâte (te rog să le eviți, ok? Nu e interesant să auzi înjurături, e mai cool să fii manierat!).

Vocabularul conține și cuvinte vechi, și cuvinte noi, și cuvinte folosite de anumite categorii de oameni care se dau mai șmecheri sau mai nobili etc. Vom analiza fiecare categorie de cuvinte!

Vocabularul este ca un tort: are blaturi și cremă. Blaturile sunt baza tortului, căci fără ele nu se poate. Așa este și cu baza vocabularului, care, în termeni super-mega academici, se numește **fondul principal lexical sau vocabularul fundamental**. Aici intră cuvintele cele mai cunoscute sau, altfel spus, cuvintele știute și utilizate de majoritatea vorbitorilor limbii. De exemplu, cuvinte care se referă la: grade de rudenie, culori, animale, lunile anului etc. Cam ce învață la început un copilăș de 1-2 ani.

Dacă blatul de tort îl asociem cu baza vocabularului, ei bine, crema tortului este precum „masa vocabularului”, care conține o diversitate de cuvinte (la fel ca și cremele, care pot fi de o diversitate de culori și arome!). În masa vocabularului se includ: arhaisme, neologisme, regionalisme, argoul, jargonul, termenii științifici etc.

1. **Arhaisme** = cuvinte vechi, care astăzi nu se mai folosesc în vorbire, decât dacă ești nostalgic sau ai o anumită vârstă. Ele pot fi:

- a. **arhaisme fonetice** = cuvinte a căror pronunție a fost schimbată (diferă printr-o literă, de obicei). Exemplu: sară = seară; a îmbla = a umbla
 - b. **arhaisme lexicale** = cuvinte vechi, înlocuite astăzi cu altele cu același sens. Exemplu: argat (servitor, slugă angajată în trecut pentru a munci în gospodăria stăpânului sau în agricultură).
 - c. **arhaismele gramaticale** = alcătuite din forme morfologice. Exemplu: „inime” era pluralul pentru „inimi”. Ți se pare și ție acum că e super old, așa-i?
 - d. **arhaisme semantice** = cuvinte care astăzi sunt folosite cu alt sens decât cel...arhaic, vechi. Exemplu: „prost” însemna, în trecut, „simplu”; acum, știm cu toții ce înseamnă... Tot așa, în trecut, „limbă” însemna „popor”.
2. **Neologismele** = cuvinte noi, recent intrate în limbă sau create prin mijloace proprii limbii (adică prin derivare sau compunere). Ți ofer câteva exemple și te rog să cauți în dicționar acele cuvinte al căror înțeles nu îl știi! Exemple: a integra, implementare, lectură, prioritate, proces, tehnologic, vernisaj.
3. **Regionalismele** = cuvinte folosite într-o anumită regiune geografică, cunoscute de vorbitorii acelei zone.
- Ele pot fi:
- a. **regionalisme fonetice**: mâne (a.k.a mâine), dește (a.k.a degete)
 - b. **regionalisme lexicale** = barabulă (cartofi), curechi (varză)
 - c. **regionalisme gramaticale** = o făcut (a făcut)
 - d. **regionalisme semantice** = carte (scrisoare)
- ! Atenție: Regionalismele nu trebuie confundate cu cuvintele populare. Acestea din urmă sunt cunoscute și utilizate de mulți

vorbitori ai limbii, deci nu sunt limitate la o anumită zonă geografică. Exemplu: *mâță*, *grumaz* nu sunt regionalisme, ci cuvinte populare, pe care le știu și le folosesc atât moldovenii, cât și ardelenii și muntenii.

4. **Elemente de argou** = sunt acele cuvinte folosite de grupuri restrânse de oameni care se doresc a fi șmecheri și neînțeleși de ceilalți. De regulă, răufăcătorii folosesc termeni de argou, așa că nu te lăuda și tu că folosești argouri!

Exemple: verzișori (bani), parașută (femeie de moravuri ușoare), mucles (liniște), mișto (frumos), pârnaie (închisoare)

Dacă tu cunoști toți termenii din exemplele date, nu înseamnă că ești răufăcător sau tâlhar neprins, ci înseamnă că nu mai sunt chiar atât de secrete, iar circulația lor nu mai este atât de restrânsă pe cât se dorea. Așadar, odată înțelese cuvintele de către mulți oameni, ele trebuie schimbate de răufăcători. Apropos, dacă vrei să inventezi cuvinte, nu trebuie să devii răufăcător, poți deveni scriitor! E mai greu, dar merită!

5. **Elemente de jargon** = cuvinte sau expresii luate cu copy - paste din alte limbi și întrebuințate de români pentru a impresiona și pentru a se deosebi de oamenii de rând.

În secolul al XIX-lea, oamenii din înalta societate foloseau termeni de jargon, aceștia având o circulație și o utilizare limitată. De exemplu, personajele din *Gaițele* de Alexandru Kirițescu: Aneta, Zoia și Lena se salută cu „bonjour” (în loc de „Bună ziua!”), iar ca formule de adresare folosesc „madame”, „mademoiselle” (în loc de *doamnă* sau *domnișoară*).

În prezent, mai ales tinerii folosesc un limbaj înțesat de termeni de jargon, în special preluați din limba engleză. Exemple: a blesa (a ofensa), bonjur, șic, ciao, dar și coffe-break, training, trend, feeling, ok, yes etc. (Recunoaște, și tu folosești aceste

cuvinte, dar nici măcar nu mai pare că e o fiță să le folosești, ci, mai degrabă, o modă lingvistică!)

6. Termeni tehnici și științifici

Termenii tehnici sunt cuvinte și expresii utilizate în diferite domenii ale tehnicii pentru a desemna componente, unelte, procese de fabricație etc. Exemple: acumulator, șasiu, bujie.

Termenii științifici sunt cuvinte și expresii folosite în diferite domenii ale științei, precum: matematică, biologie, medicină, lingvistică etc. Exemple: adiacent, bisectoare, fotosinteză, bisturiu, interjecție. Apropo, știi din ce domenii ale științei fac parte aceste cuvinte? Ia-le pe rând și asociază-le disciplina potrivită!

Exersează!

1. Oferă 5 exemple de cuvinte din fondul principal și 5 exemple de cuvinte din masa vocabularului.
2. Numește în ce categorie de cuvinte din masa vocabularului se includ cuvintele: scrânciob, laptop, circumspect, verzișori, teoremă, păpușoi, arhon

II. SENSURILE CUVÂNTULUI

Cuvântul este ca un aluat care poate fi modelat și care, în diferite contexte, devine ceea ce îi spui tu să devină. Cuvintele pot fi folosite cu sensul lor **propriu** (adică cu acel sens cunoscut de vorbitorii de rând și cu acea semnificație pe care o știe și un copil de 7 ani) sau sensul lor **figurat** (ei, aici se complică treaba. Sensul figurat e cel poetic, este generat de un context în care apare și care îi imprimă un sens neobișnuit).

1. **Sensul propriu** are două valențe (aspecte = valori = nuanțe):
 - a. **sens propriu de bază** = sensul prezentat primul în dicționarul explicativ, sensul cel mai „din realitate”, pe care îl înțelege și un copil de 7 ani.
 Exemplu: Mă dor **brațele** de la atâta cărat burgeri Mc Donald's.
 Brațele = parte a corpului, membrele superioare, vezi lecția de biologie despre corpul uman
 - b. **sens propriu secundar** = se leagă tot de realitate, dar prin asemănare sau asociere, depinzând de contextul în care este folosit cuvântul.
 Exemplu: **Brațul** macaralei s-a stricat. (E clar că macaraua nu are brațe ca ale noastre, dar are un mecanism asemănător brațului uman.)
2. **Sensul figurat** al cuvintelor este desprins din context și, de obicei, îți trebuie ceva talent sau ceva exercițiu ca să descifrezi semnificația.

Exemplu: **Brațele iubirii** sunt cele mai lungi. (Îți dai seama și tu că iubirea nu are brațe propriu-zise și sigur nu se pot măsura! E clar că ideea de aici e una poetică, și anume că iubirea se manifestă și fizic, având capacități nelimitate de a se dedica. Tu ce crezi că exprimă sensul figurat al sintagmei „brațele iubirii”?)

Exersează!

Alcătuiește enunțuri în care să ilustrezi sensurile de bază și figurate ale cuvintelor: *mână*, *insulă*, *ocean*.

III. SINONIMELE

Sunt cuvinte cu forme diferite (mai mici, mai mari, adică mai scurte sau mai lungi!), dar cu înțeles identic sau asemănător.

Sinonimele pot fi:

- a. **totale** (cele care au sensul identic), de exemplu: cupru = aramă, dovleac = bostan, trandafir = roză;
- b. **parțiale** (relative), de exemplu: bun = prețios, priceput = abil, cuvânt = vorbă, discurs

Cele mai multe sinonime sunt imperfecte, sensul lor fiind dedus în funcție de context.

Exemplu: El are o frunte **înaltă**. (înaltă = lată)

Ea învață la o școală **înaltă**. (înaltă = superioară)

Vocea ei este **înaltă**. (înaltă = ascuțită, acută)

Sinonimele trebuie să păstreze identitatea de număr sau de timp verbal, altfel spus, dacă un cuvânt este la plural, și celălalt cuvânt sinonim trebuie să aibă același număr sau același timp verbal.

zăpadă = nea

a murit = a decedat

efemerii = trecători

Exersează!

Găsește sinonime pentru următoarele cuvinte: *a bănuî, cerea, împrejurările, a oferit, generoși, greu, au găsit, vor citi.*

IV. ANTONIMELE

Sunt cuvinte cu formă diferită și înțeles opus.

Dacă luăm adjectivul „înalt” și îl plasăm în contexte diferite, vom obține antonime diferite. Iată:

frunte înaltă – frunte îngustă

fată înaltă – fată scundă

voce înaltă – voce joasă

rezultat înalt – rezultat slab

Există, la fel ca la sinonime, aceeași clasificare în: antonime totale și parțiale, dar nu ai nevoie de asta niciodată în viață, așa că mai bine o treci cu vederea. Important e să reții același principiu ca la sinonime: atunci când cauți un antonim, acesta trebuie să aibă același număr sau la același timp verbal precum cuvântul inițial.

Exemple: a închis = a deschis

supărat = fericit

atenți = neatenți, distrași

Exersează!

Găsește antonime pentru următoarele cuvinte: a câștiga, real, cinstit, belșug, adevăr, imperfecțiune, a lega, atent.

V. PARONIMELE

Sunt cuvinte care PAR (PAR - PARonime, observi asocierea?) să fie identice, dar diferă printr-o literă sau două, iar sensul lor este diferit.

Exemplu: atitudine - altitudine

oral - orar

familial - familiar

pronume - prenume

Perechile de tipul: corijent/corigent NU sunt paronime, ci sunt variante libere ale unui cuvânt (ambele variante sunt acceptate în exprimare).

Ai grijă să nu încurci în vorbire, sau în scris, cuvintele! Din neștiință sau din grabă, oamenii ajung să facă multe confuzii paronimice, adică să confunde cele 2 cuvinte a căror formă seamănă, dar al căror sens este complet diferit.

Exemplu: Care este **pronumele** tău? (forma corectă este „prenume”)

Apropo de acest exemplu, când eram la liceu, am mers într-o tabără în care am avut drept sarcină de rezolvat următoarea provocare: să luăm mici interviuri pe stradă oamenilor și să îi întrebăm:

1. Care este **pronumele** lor
2. Dacă le place să primească de la oameni **complemente**.

Desigur, ideea era să vedem care dintre cei intervievați își dau seama că întrebările conțineau paronimele greșite. De fapt, formularea corectă trebuia să fie:

1. Care este prenumele lor și
2. Dacă le place ca alți oameni să le facă...complimente.

Exersează!

1. Dacă vrei să îți dezvoltai abilitățile sociale și nu numai, te provoc să ieși la propriu pe stradă și, cu al tău smartphone, să iei mici interviuri oamenilor în care să incluzi și întrebări *cu șmecherie*, adică să aibă în conținutul lor o confuzie paronimică. Nu numai că e amuzant să vezi care este reacția celorlalți, dar e și o ocazie de dezvoltare personală!

2. Alcătuieste enunțuri cu următoarele paronime: a emigrat / a imigrat, temporar / temporal, arbitrar / arbitral, literar / literal.

VI. OMONIMELE

Sunt cuvinte cu aceeași formă și sensuri diferite.

Omonimele pot fi:

a. lexicale

- **totale:** forme identice care aparțin aceluiași părți de vorbire.
Exemplu: bancă (scaun lung și îngust) și bancă (instituție financiară)

- **parțiale:** au aceeași formă (la singular, de exemplu), dar diferă prin alte forme. Exemplu: bandă (benzi desenate), bandă (bande de hoți)

b. lexico-gramaticale: când sunt părți de vorbire diferite.

Exemplu: *mare* - adjectiv: clasă *mare* și *mare* - substantiv: Mergem la *mare*. Alt exemplu: *iar* cu valoare de conjuncție (Eu am plecat, *iar* tu ai venit) și *iar* cu valoare de adverb: *Iar* ai uitat caietul!

c. gramaticale (morfologice): se referă la identitatea formelor aceluiași cuvânt (diferă categoria gramaticală: număr, persoană, gen, mod, timp etc.): eu merg – merg; ea adună – ei/ele adună

Urmează să afli două denumiri care încep tot cu „omo” (cuvântul provine din limba greacă și înseamnă „la fel”). Acestea sunt:

- **omografe:** scrierea este identică, diferă prin accent: haină vs. haină. Una este să îi spui unei doamne că are o haină frumoasă, alta e să îi spui doamnei că este haină! ☺ De preferat e să faci complimentul referitor la îmbrăcămintea doamnei!

! Atenție! Omografele care se deosebesc prin accent nu sunt omonime! Exemplu: veselă-veselă. Sunt doar...omografe.

- **omofone:** cuvinte care se pronunță la fel. De exemplu: *ea* (pronume) și *ia* (de la verbul „a lua”). Alte exemple: *bine înțeles* și *bineînțeles*, *s-ar* și *sar*.

! Pentru a fi omonime, două cuvinte trebuie să se pronunte la fel!
 Aceasta este condiția de bază care trebuie îndeplinită. Așadar, pentru a fi omonime, cuvintele trebuie să fie omofone numai decît!

Exersează!

Alcătuiește enunțuri în care să arăți că știi bine omonimia cuvintelor: păr, nouă, liliac.

VII. CUVINTELE POLISEMANTICE

Se referă la acele cuvinte care se scriu identic, însă care au sensuri diferite și, totuși, există o legătură de sens între ele.

Exemplu: cap

Mă doare **capul**. (cap = parte a corpului)

Capul familiei este Ilie Moromete. (cap = lider)

Capul peșterii este îngust. (deschizătura)

Poți observa că toate exemplele au în comun cuvântul „cap”, iar legătura de sens dintre ele este aceea de „vârf” sau „început”.

Iată încă un exemplu: **a trece**

El **a trecut** clasa cu bine! (a absolvit)

Elevii **trec** strada ordonat. (traversează)

[*Desigur, au bune maniere elevii din exemplul meu.*]

Durerea **trece** dacă pui o compresă cu apă rece. (se estompează, se elimină)

[*Atenție! Nu orice durere trece așa!*]

Exersează!

Alcătuiește enunțuri în care să ilustrezi polisemantismul cuvântului „a ieși”.

VIII. DERIVAREA

Dacă oamenii își pot mări veniturile sau casele, limba română își poate mări numărul de cuvinte. *Derivarea, compunerea și conversiunea* reprezintă trei modalități **interne** prin care se obțin cuvinte noi în limba română. Desigur, există și varianta externă de îmbogățire a vocabularului, iar aceea se referă la împrumuturi.

Pe scurt, cele trei modalități de îmbogățire a sacului de cuvinte românesc pot fi redată în felul următor:

1. **derivarea:** din lapte, obții brânză sau unt (toate cele 3 au la bază laptele, deci BAZA e aceeași);
2. **compunerea:** se alătură sau se unesc 2 sau 3, sau 4 cuvinte, formând un cuvânt cu sens NOU;
3. **conversiunea:** același OM, plasat lângă diferite persoane, capătă stataturi diferite. Contează, deci, LÂNGĂ CINE stă, pe cine determină cuvântul analizat.

Definiție:

Derivarea este procesul de obținere a cuvintelor noi de la aceeași bază (același cuvânt), la care se adaugă prefixe sau sufixe.

Este, deci, important cuvântul de la care se obțin derivatele, iar acesta poartă denumirea de **cuvânt de bază**. Logic, nu? Fără el, nu putem obține derivate (exact așa cum fără lapte NU avem cum să obținem unt sau brânză.)! De exemplu, „floare” este cuvântul de bază

pentru: *floricică, florărie, a înflori*. Acum, dacă suprapui aceste cuvinte, ca să vezi ce litere comune au, ei bine, vei obține ceea ce se numește: *rădăcina cuvântului*! Iată un exemplu: pun unele sub altele cele trei cuvinte derivate de la substantivul „floare”:

FLORicică

FLORărie

înFLORi

Ce observi? Fiecare cuvânt are un miez comun, aceea este rădăcina cuvintelor, iar în cazul derivatelor de la substantivul „floare”, rădăcina este „-flor-”.

Îți mai dau câteva exemple, ca să vezi ce simplu este!

De exemplu: verde = cuvânt de bază. Un derivat de la „verde” este „a înverzi”. Alt derivat de la „verde” este „neînverzit”. Rădăcina celor două cuvinte derivate este „verz”.

De exemplu: băiat = cuvânt de bază. Un derivat de la „băiat” este „băiețel”. Rădăcina acestui cuvânt derivat este „băieț”.

Cel mai important la derivare este să ții minte ce sunt prefixele și sufixele. Ca să nu încurci prefixele cu sufixele, iată cum le poți reține:

#Șmecherie: Prefixe - Primile (prefixele vin primele în cuvinte), Sufixe - Sfârșit (stau la sfârșitul cuvântului).

Exemple: înțeles-**ne**înțeles, înțelege-înțelegător

Prefixele pot fi:

- a. **negative:** ne-, in-, i-
Exemple: necioplit, indecent, illogic
- b. **privative:** des-, dez-
Exemple: descreți, dezmembra
- c. **iterative:** re-, răș-
Exemple: reînvăța, răscumpăra

Și sufixele pot fi de multe feluri, eu îți prezint mai jos tipurile de sufixe, însă mai important e să reții tabelul cu exemple de prefixe și sufixe!

Prefixe	Sufixe
ne- (neînțelept)	-et (brădet)
in- (inuman)	-iș (tufiș)
i- (ilegal)	-iște (porumbiște)
des- (desface)	-ime (boierime)
de- (deșira)	-ărie (apărie)
re- (reciti)	-ăraie (apăraie)
răs- (răspopit)	-tor (muncitor)
în- (înnoda)	-ar (fierar)
anti- (antirachetă)	-ist (tractorist)
arhi- (arhiplin)	-aș (căruțaș)
pre- (preconcepție)	-iu (auriu)
inter- (interurban)	-os (curajos)
stră- (strănepot)	-cios (mâncăcios)
dis- (discontinuu)	-bil (purtabil)
im- (improbabil)	-at (sprâncenat)
post- (postliceal)	-al (vamal)
supra- (supraîncălzit)	-ar (alfabetar)
trans- (transnistrean)	-niță (zaharniță)
ultra- (ultraelegant)	-tor (ștergător)
	-ință (biruință)
	-ie (domnie)
	-ime (grăsime)
	-ism (romantism)
	-eală (răceală)
	-ură (arsură)
	-anță (cutezanță)
	-ește (regește)
	-iș (pieptiș)
	-âș (târâș)
	-ărie (benzinărie)
	-ie (aurie)

	-ean (ieșean)
	-uleț (ursuleț)
	-uc (lănțuc)
	-ior (bolnăvior)
	-ică (bavețică)
	-ice (pădurice)
	-andru (băiețandru)
	-an (lungan)
	-oaie (căsoaie)
	-oi (pietroi)

Sufixe pot denumi:

- colectivitatea:** -et, -iș, -iște, -ime, -ărie, -ăraie
- agentul:** -tor, -ar, -ist, -aș
- însușirea:** -iu, -os, -cios, -bil, -at, -al
- instrumentul:** -ar, -niță, -tor
- noțiuni abstracte:** -ință, -ie, ime, -ism, -eală, -ură, -anță
- modalități:** -ește, -iș, -îș
- locul și originea:** -ărie, -ie, -ean
- obiecte/însușiri mici (sufixe diminutive):** -uleț, -uc, -ior, -ică, -ice
- obiecte/însușiri mari (sufixe augmentative):** -andru, -an, -oaie, -oi

Dacă reții sufixele și prefixele exemplificate în tabel, vei cunoaște suficient de mult, încât să te descurci atunci când vine vorba despre derivare!

Sufixe pot fi:

- lexicale** = când se formează cuvinte nou-nouțe, prin derivare.
De exemplu: băiat-băiețel (cuvântul „băiat” + sufixul „el”)

- b. **gramaticale** = când se creează forme ale cuvintelor în vorbire, marcându-se, astfel, timpul verbal. De exemplu: Noi cumpărarăm vs. noi cumpăraserăm (prima formă este de perfect simplu, a doua formă este la mai-mult-ca-perfect)

#Șmecherie: pentru a ști câți „n” cere un cuvânt, verifici dacă se poate despărți în prefix și cuvânt de bază. Dacă se poate despărți așa, înseamnă că este un cuvânt cu 2 n.

Exemple: înnoptat = în + noapte = este derivat cu prefixul „în-”, se scrie, deci, cu 2 n

înecat = în + ecat – nu există „ecat”, deci cuvântul se scrie cu un singur „n”.

Există o categorie specială de sufixe, numite **sufixe moționale**, prin care se formează substantive feminine de la substantive masculine și invers. Exemple:

student-studentă
 italian-italiancă
 împărat-împărăteasă
 primar-primăriță
 leu-leoaică
 rață-rățoi
 gâscă-gâscan

Chiar și multe dintre numele proprii feminine sunt formate cu sufixe moționale:

Ioan-Ioana
 Ștefan-Ștefana

Încă o chestie tare! Dacă un cuvânt are, în același timp, și prefix, și sufix, atunci el se numește **derivat parasintetic**. De exemplu: recitit = prefixul „re-” + rădăcina „citi” + sufixul „-t”. Sau „a îmbogăți” = prefixul „îm-” + rădăcina „bogăț” + sufixul „-i”.

Știi deja că de la un cuvânt de bază se poate forma un cuvânt derivat. Ceea ce vreau să știi acum este că, de la acel cuvânt derivat, se poate forma alt cuvânt, și el derivat la rândul lui. Aceasta înseamnă că obții **serii derivative**. De exemplu:

grădină-grădinar; grădinar-grădinărie.

Seria derivativă este: grădină-grădinar-grădinărie.

Exersează!

1. Notează rădăcina și sufixul pentru fiecare dintre cuvintele: frățește, păpușică, ieșean, muncitor, păpuriș.
2. Alcătuieste cât mai multe derivate de la cuvântul *frunză*.
3. Scrie o propoziție care să conțină cel puțin două cuvinte derivate cu prefix și cel puțin două cuvinte derivate cu sufix.
4. Scrie diminutive de la următoarele cuvinte: iepure, coș, nepot, casă, mașină, tractor, fată, bolnav, pește.

IX. COMPUNEREA

Ai băut vreodată o cafea 3 în 1? Dacă ești minor, sper că nu, însă sigur ai auzit de această denumire. Ce înseamnă 3 în 1? Înseamnă că 3 elemente (cafea, zahăr și lapte) se combină, se amestecă și rezultă băutura atât de râvnită de adulți! Exact așa este și cu procedeul de îmbogățire a vocabularului numit **compunere**! Se alătură sau se unesc 2 sau mai multe cuvinte și formează un cuvânt nou, cu sens nou.

Cuvintele compuse pot desemna diferite părți de vorbire: substantive (floarea-soarelui), adjective (cumsecade), pronume (fiecare), numerale (douăzeci), verbe (a binevoi), adverbe (după-amiază), prepoziții (până la), conjuncții (ca să), interjecții (hodoronc-tronc). După cum vezi, sunt 9 părți de vorbire din cele 10! Articolul nu are nicio treabă cu îmbogățirea vocabularului prin compunere!

! Există așa-numitele **elemente savante**, altfel spus, **prefixoide și sufixoide**, care, la prima vedere, arată ca prefixele și sufixele, însă, în realitate, ele sunt cuvinte de sine stătătoare în limbile latină sau greacă și nu există independent în limba română. Termenii obținuți sunt neologisme și sunt formați prin compunere.

- a. **prefixoidele:** se atașează la începutul unui cuvânt și formează cu acesta un cuvânt compus: hidrocentrală (hidro-referitor la apă), macrocosmos (macro-mare), ortodonție (orto-corect), policarbonat (poli-mai multe), telecomandă (tele-la distanță) etc.
- b. **sufixoidele:** se atașează la finalul cuvântului și formează cu acesta un cuvânt nou, compus: bibliofil (fil-iubitor), claustrofob (fob-care urăște), filolog (log-specialist) etc.

Compunerea se poate realiza prin:

1. **alăturare** = când termenii din care este compus noul cuvânt nu depind unul de altul

Exemple: inginer-șef, câine-lup, despre, pe la, pe lângă, Ambrosie Patrick

2. **subordonare** = unul dintre termeni este „șeful” celuilalt

- a. **atributivă:** unul dintre termeni se comportă ca atribut pe lângă șeful său, substantivul

-substantiv în nominativ + substantiv în genitiv:
gura-leului (a cui gură? A leului. Leului = G, se subordonează substantivului „gură”)

-substantiv în nominativ + substantiv în acuzativ cu prepoziție: floare-de-colt

-substantiv + adjectiv: vorbă-lungă

-adjectiv + substantiv: bunăvoință

- b. **completivă:** unul dintre termeni se comportă ca un complement pe lângă șeful său, verbul: papă-lapte, zgârie-brânză
- c. **subordonarea numeralelor:** cincizeci, treizeci și trei
- d. **subordonarea adjectivelor:** galben-deschis, verde-smarald

3. abreviere (prescurtare)

- a. inițiale: CFR (Căile ferate române)
- b. inițiale + fragment: TAROM (Transport aerian românesc)
- c. fragmente de cuvinte: Plafar (plante farmaceutice)
- d. fragmente de cuvinte + cuvinte: Rompetrol (petrol românesc)

! Nu confunda cuvintele compuse cu acele structuri legate prin cratimă. De exemplu, compară: „floarea-soarelui” cu „într-un”. În primul caz, se formează un cuvânt nou, în a doua situație, prin cratimă se țin de mână două cuvinte, dar care NU formează cuvânt nou, cele 2 cuvinte sunt tot separate ca sens.

#Șmecherie: pentru a nu confunda compunerea cu alăturarea întâmplătoare a două cuvinte prin cratimă, verifică **DESENÂND** dacă poți reda structura cu cratimă printr-o singură imagine sau prin două. Exemplu: „floarea-soarelui” se desenează printr-o singură imagine, pe când structura „într-un” ar avea nevoie de două imagini: una pentru „într-” și alta pentru „-un”.

Exersează!

Indică procedeul prin care s-au format următoarele cuvinte compuse: proces-verbal, zgârie-brânză, PNL, pierde-vară, TAROM, Piatra Neamț.

X. CONVERSIUNEA

Voi începe cu definiția explicată în termenii mei. Dacă înțelegi cum funcționează conversiunea, atunci ești super....înțelegător!

Conversiunea înseamnă că același OM, plasat lângă diferite persoane, capătă stataturi diferite. Contează, deci, LÂNGĂ CINE stă, pe cine determină. La fel, un cuvânt, ACELAȘI cuvânt, își schimbă partea de vorbire (statutul) dacă determină un anumit cuvânt.

[De exemplu, aceeași Delia Ambrosie are un statut diferit, în funcție de persoana lângă care stă. Dacă vine Aruștei Daniela lângă mine, atunci eu devin „fiica” (Apropo, Daniela Aruștei e numele mamei mele dragi!), dacă stau lângă Octav Ambrosie, atunci devin „soția”, dacă stau lângă Patrick Ambrosie, atunci devin „mama”, dacă stau lângă primarul orașului, atunci devin „cetățean”.]

Exemplu: „frumos”

- Copilul **frumos** și deștept a participat la concurs. (de obicei, *frumos* este adjectiv propriu-zis)
- Copilul deștept a vorbit **frumos** în fața publicului. (*frumos* a devenit adverb de mod)

#Șmecherie: cea mai tare șmecherie la conversiune este să reții șirul următor de părți de vorbire:

**verb la participiu/gerunziu ⇒ adjectiv ⇒ substantiv ⇒
⇒ adverb**

De ce? Pentru că schema aceasta rezumă aproape tot ce e important la conversiune. Verbul la participiu sau gerunziu devine adjectiv; adjectivul, prin articulare, devine substantiv, iar substantivele care denumesc părți ale zilei, anotimpuri (timp, în general) devin adverbe.

Exemple:

- Am **citit** cartea.
- Romanul **citit** este interesant.
(același cuvânt, și anume *citit*, este verb în construcția *am citit*, dar devine adjectiv pe lângă substantivul *romanul*)
- Băiatul **deștept** a câștigat concursul.
- **Deșteptul** a câștigat concursul.
(În primul dintre cele 2 exemple de mai sus, *deștept* este adjectiv propriu-zis, exprimă o însușire, evident. În al doilea exemplu, pentru că am adăugat articol hotărât, el devine substantiv. Și cu articol nehotărât, tot devine substantiv: *Un deștept* a câștigat concursul.)
- **Vara** este anotimpul meu preferat.
- **Vara** plec la munte.
(În primul exemplu, *vara* este substantiv, o pot număra: 1 vară - 2 veri și pun întrebarea: „cine?”; în al doilea exemplu, *vara* devine, prin conversiune, adverb, deoarece determină un verb și pune verbului *plec* întrebarea: „când?”)

În cele ce urmează, îți voi prezenta lecția despre conversiune și în varianta clasică, aceasta fiind și varianta cu multe detalii.

1. Se pot obține substantive din:

- a. adjective: **Leneșul** mai mult aleargă.
- b. verbe la participiu: **Mersul** pe jos nu e pentru leneși.
- c. verbe la gerunziu: **Suferindul** trebuia să stea la pat.
- d. adverbe: **Aproapele** lui nu era om leneș.
- e. pronume: Leneșul își pierde vremea cu **nimicuri**.
- f. interjecții: Leneșul își spune mereu **oful**.

2. Se pot obține adjective din:

- a. verbe la gerunziu: Persoanele **suferinde** merită alinate.

- b. substantive: Ioana, fii **bărbată!**
- c. adverbe: Mi-am cumpărat haine **gata**.

3. Se pot obține adverbe din:

- a. adjective: Leneșul vorbește **urât**.
- b. verbe la participiu: Leneșul vorbește **îngânat**.
- c. substantive: Leneșul ajunge **noaptea** acasă.

4. Se pot obține prepoziții din:

- a. adverbe: **Deasupra** leneșului stă para mălăiață.
- b. substantive: Nu a devenit leneș **grație** mamei sale.
- c. verbe la participiu: Leneșul a ajuns la concurs **mulțumită** profesoarei lui.

Exersează!

Identifică cuvintele formate prin conversiune în următorul text:

„Începusem a coborî spre Neagra Broștenilor. Soarele auriu se ridicase de-o suliță și razele lui binefăcătoare spintecau seninul depărtat al unei dimineți fără de nori. Șeștina își desfășura înaintea noastră nemărginita ei întindere verde și rourată; dincolo de hotarele ei, negurile plutitoare, ca o mare frământată de vânturi, umplu cupa imensă a adâncului; seara creștetele vaporease ale munților Transilvaniei tăiau o dungă violetă și ondulată pe adâncimea cerului albastru; iar dincolo de această linie se deschidea nesfârșitul gol și tainic...și în el neînfrânata mea închipuire se pierdea, târând în urma ei întreg sufletul și inima mea...” (C.Hogaș)

CAPITOLUL AL III-LEA MORFOLOGIA

Pe scurt:

Morfologie = părți de vorbire

Sintaxă = funcții sintactice

Care-i treaba cu ele și, mai ales, cum faci diferența între ele, astfel încât să nu le încurci? Ei bine, gândește-te așa: lumea asta a noastră creată de Dumnezeu e plină de oameni, suntem vreo 8 miliarde, să zicem. Oamenii sunt ca părțile de vorbire: multe și diferite, mai ușoare sau mai grele, inaccesibile sau mai prietenoase. Hai să îți fac cunoștință cu cei 10 oameni de pe planeta gramaticii: substantiV, adjectiV, pronume, numeral, Verb, adVerb, interjecție, prepoziție, conjuncție, articol. Deși noi, oamenii, suntem o grămadăăă, totuși, indiferent unde te afli în lumea asta, poți întâlni roluri sau funcții precum: șef, doctor, profesor, avocat. Ei bine, nu sunt 8 miliarde de funcții, ci mult mai puține, pentru că sunt mai puține domeniile de activitate. Așa este și cu funcțiile sintactice: cuvintele sunt nenumărate, ele reprezintă diferite părți de vorbire, dar, în funcție de locul pe care îl ocupă în enunț sau în funcție de alte chestii (cum punem întrebările, dacă se subordonează sau nu cuiva), obținem următoarele funcții mari și late:

Subiec**T**

Predica**T**

Atribu**T**

Complemen**T**

Circums**T**anțial

Apozi**Ț**ie

Ai văzut ce au în comun funcțiile sintactice? Te rog, mai citește-le o dată! Ei, da, ai remarcat că cele șase mari funcții sintactice se termină cu litera T. Țasta e un secret super! O șmecherie imbatabilă! Deeci acum nu vei mai încurca părțile de vorbire (care, apropo, unele dintre ele conțin litera....v!)

#Șmecherie: toate funcțiile sintactice au la final de cuvânt litera T. Funcția de CircumsTanțial are „T” în interior, iar apozitia are tot un T interior, dar cu semn diacritic. Pam-pam!

Hai să luăm și un exemplu: Cartea de pe masă este groasă.
cartea = substantiv comun, funcția sintactică este Subiect simplu.

Apropo, atât părțile de vorbire, cât și funcțiile sintactice trebuie să fie alcătuite din cel puțin 2 cuvinte, la fel cum și tu ai cel puțin un nume și un prenume! Așadar, nu este suficient să spui: funcția sintactică de subiect. Corect și complet este să îi adaugi și „prenumele” funcției sintactice, adică să spui: subiect *simplu* sau subiect *multiplu*.

Părțile de vorbire sunt următoarele:

1. **substantivul** - lucruri, ființe, chestii care se pot număra
2. **adjectivul** - dă culoare și intensitate realității noastre
3. **pronumele** - înlocuitorul substantivului, un fel de sosie a sa
4. **numeralul** - ne numără și ne ordonează pe toți
5. **verbul** - esența mișcării, a existenței
6. **adverbul** - agentul sau angajatul verbului
7. **prepoziția** - arată poziția în spațiu (și nu numai), însoțind alte părți de vorbire
8. **conjuncția** – podul dintre părți de propoziție sau propoziții
9. **interjecția** - cheamă, imită sunete din natură, țipă, strigă
10. **articolul** - nasturele de la haină, e mic și important, însoțind alte părți de vorbire

SUBSTANTIVUL

Este partea de vorbire care se numără (nu, nu e definiția de pe Google, dar, dacă dorești varianta tradițională a definiției, o poți găsi ușor). Exemple de substantive: masă (mese), scaun (scaune), plimbare (plimbări). Se pot număra? Înseamnă că sunt substantiveeee!

Verbul sau alte părți de vorbire NU se pot număra. Exemplu: un merge-doi merge; nu sună bine, deci *merge* NU este substantiv.

Notează sau subliniază șmecheria asta:

#Șmecherie: substantivele SE NUMĂRĂ, celelalte părți de vorbire nu se pot număra!

Substantivele pot fi:

- a. **comune:** denumesc obiecte, ființe, fenomene în general: pix, leoaică, ploaie
- b. **proprii:** denumesc referenți unici: Ioana, Viorel, Tecuci, Marea Neagră

✓ Promovăm exprimarea corectă!

! Substantivele proprii feminine terminate în **-a** nu pot primi articolul hotărât **-lui**. Doar numele străine de fete pot primi acest articol tipic masculin: Ioana (nu e corect: lui Ioana!), *lui* Carmen, *lui* Vicky.

!! Substantivele proprii feminine nu sunt articulate cu articolul hotărât **-a**, ci conțin doar o finală identică cu articolul **-a**. Exemplu: Sabina, România.

După formă, substantivele pot fi:

- a. **simple:** un singur cuvânt indivizibil în două sau mai multe cuvințele.

Exemplu: Eu am cules flori.

b. compuse: un substantiv alcătuit din mai multe cuvinte.

Exemplu: Eu am cules floarea-soarelui.

Există și alte clasificări ale substantivelor, care au în vedere sensul acestora:

- substantiv **animat** (are viață, precum oamenii și animalele) vs. substantiv **nonanimat**: elev, elefant vs. telefon, casă;
- substantiv **individual** vs. **colectiv**: caiet, coleg vs. tufiș, brădet, stol
- substantiv **concret** vs. substantiv **abstract**: copac, pix vs. iubire, bunătate
- substantiv **masiv** (arată nume de materii) și abstract **nonnumărabil** vs. substantiv **numărabil**: lapte, brânză, nisip, perseverență vs. birou, ecran, radieră.

Substantivele au următoarele categorii gramaticale:

- **gen**: masculin (un băiat-doi băieți), feminin (o bancă-două bănci), neutru (un tablou-două tablouri)
Curiozitate: genul neutru este o trăsătură specifică a limbii române, comparativ cu alte limbi romanice (franceza, italiana, spaniola), în care nu întâlnim decât genurile masculin și feminin.
- **număr**: singular 'sau plural. Exemplu: măr (singular), mere (plural)
- **caz**: nominativ, acuzativ, genitiv, dativ, vocativ (vezi mai jos lecția despre cazuri!)

Substantivele epicene = au o singură formă și pentru băieți, și pentru fete, deci și pentru masculi, și pentru femele. Exemple: elefant

(are genul masculin, dar la femele folosim aceeași formă ca la masculin), rinocer, cămilă (are formă de feminin, însă și la masculii spunem la fel!).

Substantive colective = denumesc grupuri de obiecte / ființe / plante, având numărul singular, dar înțeles de plural. Exemple: buchet, pădure, stol, turmă, circadă, brădet, tinerime, tufiș, apărie, porumbiște.

Așadar, se pot identifica substantive care prin înțelesul lor arată pluralul (ex: turmă), dar sunt și substantive colective care se formează cu ajutorul sufixelor ce denumesc o colectivitate: -et, -iș, -ime, -ărie, -ăraie. Exemple: brădet, tufiș, tinerime, vorbărie, apăraie.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Cum este corect să spui: Un grup de oameni **a** plecat? Sau

Un grup de oameni **au** plecat?

Răspuns: ambele. Explicația este următoarea: de regulă, acordul subiectului se face cu predicatul. Pentru că subiectul este la singular (exemplu: grup, turmă, haită), atunci și predicatul este la singular: Un stol de păsări a zburat. (un stol = singular, a zburat = singular)

Se poate realiza și **acordul după înțeles**, în cazul unor substantive precum: *grup, mulțime, clasă*, atunci când acestea sunt articulate cu articol nehotărât, iar accentul în comunicare cade pe substantivul subordonat:

O mulțime de **elevi au** înțeles șmecheriile gramaticii. (o mulțime = substantiv colectiv articulat nehotărât, elevi = plural, accentul cade pe „elevi”, deci predicatul va fi la plural: „au înțeles”)

! Substantivul cu funcția de subiect **„majoritatea”** acceptă atât singularul, cât și pluralul predicatului:

1. Majoritatea elevilor **știe** cum să învețe gramatică.
2. Majoritatea elevilor **știu** cum să învețe gramatică.

Tu pe care formă o preferi în exprimare? Eu, pe a doua!
Despre substantive defective ai auzit?

Substantivele defective au un defect, nu sunt perfect funcționale, pentru că le lipsește ceva: ori forma de singular, ori forma de plural. De aceea se cheamă defective! Că au un defect. Exemplu: ochelari. Acest cuvânt nu are formă de singular, pentru că nu există „un ochelar”! Desigur, tu înțelegi cuvântul, dar el nu există în dicționar. Așadar, substantivul „ochelari” are un defect la singular (pentru că îi lipsește forma de singular), deci este DEFECTIV de singular. Pe de altă parte, substantivul „aur” este defectiv de plural, pentru că îi lipsește pluralul.

Devino expert în gramatică!

Cuvinte precum: *învățătoare* sau *pui* NU sunt defective, ele AU și formă de singular, și formă de plural, doar că este aceeași. Asta e viața! Nu ne supărăm pe ele că au formă identică la singular și plural. Dar reținem că ele NU sunt substantive defective, ci doar *substantive invariabile*!

Cazurile substantivului

Dacă le pricepi pe acestea, iar apoi reușești să le explici și altora folosind șmecheriile pe care ți le voi oferi, atunci poți deveni expert în Gramatică explicată #diferit! 😊

Cazurile sunt forme pe care le ia substantivul pentru a accentua legăturile pe care acesta le stabilește cu alte componente ale enunțului. Există cinci cazuri în limba română, iar în limba latină există șase cazuri (ți-am oferit și o informație suplimentară, de cultură generală! Poți să îi dai „delete” dacă vrei!).

nominativ - acuzativ

genitiv - dativ

vocativ

Le-am grupat două câte două, pentru că seamănă între ele acele perechi, iar vocativul e unicat și e bine că nu are și el pereche, pentru că aveai de învățat mai mult. ☺

Nominativ-reține, te rog, prima literă: N – Nu

Nominativul este cazul care **NNN - Nu** are prepoziții (adică acele cuvinte mici care stau pe lângă substantive sau pronume sau numerale).

De exemplu: Fetița mea este ascultătoare. Cuvântul „fetița” nu are în fața lui o bucatăică ajutătoare de cuvânt, așa că este în cazul Nominativ.

Alt exemplu: Oamenii de acolo sunt **profesori**. (profesori - în cazul nominativ, fiindcă are funcția de nume predicativ)

Nominativ – Nu are prepoziție, iar cuvintele în acest caz au funcția sintactică de subiect sau de nume predicativ.

ACuzativ, da, da, cu A mare și C mare, pentru că, dacă NNNominativul NNNu are prepoziție, ACuzatiul Are Companie, adică are prepoziție. De obicei.

De exemplu: Îi ajut **pe băieți** să construiască lego. Cuvântul „băieți” are în fața lui o bucatăică de cuvânt, numită prepoziție, așadar, este în cazul acuzativ.

Excepție! Există o singură situație când acuzativul nu are prepoziție, iar aceea este când cuvântul răspunde la întrebarea: „ce”? Exemplu: Am scris *o carte* de gramatică. Ce am scris? O carte = substantiv în acuzativ, fără prepoziție

#Șmecherie: poți apela imediat la testul înlocuirii substantivului cu pronumele personal: „mine”/ „tine”/ „o”. Dacă sună bine atunci când înlocuiești, înseamnă că este cazul Acuzativ.

Exemple: Vorbește frumos despre **școală**. – Vorbește frumos despre **tine**. (școală = cazul acuzativ)

Elevul a cumpărat **cartea**. – Elevul a cumpărat-**o**. (cartea = cazul acuzativ)

Genitivul și dativul sunt extrem de ușor de identificat pentru că au forme speciale: se termină cu **-ui, -ei, -lor, -ii sau au în față articol/cuvânt care are această terminație!** Sigur, aceste 4 „terminații” seamănă și au legătură cu articolul hotărât (de exemplu, „-ui” e parte din articolul hotărât „-lui” etc.), însă am ales să îți spun despre aceste „terminații”, pentru că ele apar întotdeauna, mereu, oricând la cazurile genitiv și dativ!

Hai, scrie din nou pe frigider:

#Șmecherie: GD sau DG (cum vrei tu să le spui pe scurt genitivului și dativului): -ui, -ei, -or, -ii.

Genitivul determină, în general, un substantiv, iar dativul determină, de obicei, un verb. Asta e singura diferență, dar este esențială. Contează, așadar, să ții minte că, în 95% dintre situații, genitivul are drept șef un substantiv, iar dativul depinde de un verb.

În plus, genitivul este cazul posesorului, adică el exprimă cui îi aparține ceva. Iar articolele posesive (al, a, ai, ale) sunt marcă exclusivă a cazului genitiv! Când le întâlnești, sigur dai peste un cuvânt în cazul genitiv! Exemplu: Un copac **al vecinului** s-a uscat.

! La genitiv și dativ, întotdeauna avem nevoie de acea *particulă* specifică lor (*-ui, -ei, -or, -ii*), iar pe aceasta o putem găsi în substantiv/pronume sau în articolul sau adjectivul pronominal vecin. Altfel spus, trebuie să verificăm și cuvintele care depind de substantiv/pronume! E ca și cum un șef are o pălărie specială, dar o dă angajatului să o poarte, cei doi (șeful și angajatul) mergând unul lângă celălalt.

Exemple: casa bunicii

casa unei bunici

casa acestei bunici

Exemple: Casa **bunicului** este veche. A cui casă? A bunicului. Bunicului = posesorul unei case. Uită-te că „bunicului” determină un

substantiv și că are terminația *-ui*, cea specifică celor două cazuri D&G. Dar „bunicului” va fi în cazul genitiv, pentru că „bunicului” depinde de un substantiv, mai exact, de substantivul „casa”.

Există prepoziții specifice cazului genitiv: *asupra, deasupra, contra, împotriva, împrejurul, înaintea, înapoia*, dar și locuțiuni prepoziționale: *de-a lungul, de-a latul, în mijlocul, în fața, în spatele, în jurul* etc.

Eu am mers **de-a lungul râului** în acea zi. – funcția sintactică de circumstanțial de loc

Devino expert în gramatică!

- Când substantivul are în fața lui un cuvânt care nu poate avea formă de genitiv (din aceea cu: *-ui, -ei, -ii, -or*), se folosește prepoziția *a*. Exemplu: Cărțile **a** trei elevi. (nu se poate spune: Cărțile treilor elevi!)
- Dacă găsești structuri ce conțin două cuvinte în genitiv, iar cele două sunt coordonate, atunci trebuie să atașezi articolul posesiv la fiecare component: jucăriile copiilor și **ale** vecinilor.

Dativul este cazul în care stă un substantiv cu forma *-ui, -ei, -or, -ii* (exemple: *băiatului, mamei, bunicilor, vulpii*) și care determină un verb (mai rar, poate determina un adjectiv, o interjecție sau chiar un substantiv provenit din infinitivul lung).

Exemplu: Îi ofer **mamei** flori. Cui îi ofer? Mamei. „Mamei” este în cazul dativ, având și forma specială – terminația „-ei”. Dar nu este în cazul genitiv, pentru că nu determină un substantiv, ci șeful său este verbul, mai exact verbul „ofer”.

Prepoziții specifice cazului dativ: grație, mulțumită, datorită.

Exemple: Grație mamei, am dat la liceu. – complement indirect

Mulțumită mamei, mănânc gogoși săptămânal. – complement indirect
Datorită mamei, casa arată bună. – complement indirect

Tot de cazul dativ e vorba atunci când înaintea substantivului stă unul dintre următoarele adverbe: *potrivit, conform, contrar, asemenea, aiudoma, așijderea*.

Exemplu: Copilul se comportă *asemenea părinților*.

Hai, încă o șmecherie pentru distincția genitiv - dativ:

#Șmecherie: dacă substantivul poate fi înlocuit cu pronumele „mie”, iar formularea sună bine, atunci sigur substantivul este în dativ.

Exemplu: I-am dat **fetei** cartea. – Mi-a dat **mie** cartea. („fetei” s-a putut înlocui cu „mie”, deci „fetei” este în cazul dativ!)

Vocativ – numele acestui caz îl poți asocia ușor cu cuvântul „voce”, iar eu sper să te ducă cu gândul la Vocea României sau la ideea că ai nevoie de voce ca să strigi pe cineva. Ei bine, vocativul este cazul în care stă cuvântul ce desemnează persoana căreia ne adresăm prin strigare, implorare, rugămintă. Vocativul este cazul *adresării*:

Exemplu: *Mamă*, îmi este foame!

Sabina, adu-mi, te rog, cartea mea preferată!

Frumoaso, învață aceste lecții!

! Cuvintele de tipul *frumoaso, iubito, harnico* sunt sigur substantive, dovadă că nu pot fi asociate cu alte substantive: **frumoaso fată* NU sună bine, deci *frumoaso* este clar substantiv.

! Cuvântul în cazul vocativ NU are funcție sintactică și este izolat prin virgulă acolo unde apare. De exemplu: Adu-mi, **Sabina**, cartea!
 SAU: Adu-mi cartea, **Sabina**!

! Nu sunt recomandate formulările de tipul: „**Fata**, vino puțin!”, „**Fetele**, unde mergem mâine?”, ci formele cu desinență (terminație) de vocativ precum: *fată* sau *fetelor* (aici, *-lor* nu este articol hotărât, ci terminație simplă de vocativ!)

! Se pot utiliza și formele specifice vocativului:

Ioane, mergi la cumpărături!

Fato, așteaptă la rând!

Dacă își dau mâna o interjecție cu un substantiv în vocativ, virgula dintre cele două nu este obligatorie!

Măi Viorel, mai treci și tu pe la școală?

Dacă este izolat substantivul în vocativ, atunci înseamnă că accentul cade pe explicarea destinatarului:

Măi, Viorel, mai treci și tu pe la școală? (Traducere: „Alo!, cu tine vorbesc, Viorele!”)

Poți învăța cazurile după funcțiile sintactice ale cuvintelor, ghidându-te după întrebările puse! Dacă nu ți-au plăcut șmecheriile mele privitoare la modul în care poți recunoaște cazurile, atunci, ia-o pe calea clasică. Aceasta este legată de faptul că poți recunoaște un caz după funcția sintactică a cuvântului supus cu forța analizei noastre. ☺

Iată cazurile și funcțiile sintactice aferente lor:

1. Nominativ:

- Elevul învață gramatică. (cine? elevul - subiect simplu)
- Persoana aceasta simpatică este cititorul meu. (cine este? Cititorul - nume predicativ)
- Elevul, prietenul meu, învață ușor gramatica. (apozitie)
- Profesoara Anghelescu ține webinare gratuite pentru elevi. (care profesoară? Anghelescu - atribut)

2. Acuzativ:

- Am învățat gramatică. (ce? gramatică - complement direct)
- L-am văzut pe colegul meu. (pe cine? pe colegul - complement direct)
- Casa de piatră rezistă mai mult. (care casă? de piatră - atribut substantival)
- Îl aștept pe Patrick, pe băiatul meu. (adică pe care Patrick? Pe băiatul - apozitie)
- Noi vorbim despre castel. (despre ce vorbim? despre castel - complement prepozițional)
- Noi mergem la castel. (unde mergem? la castel - circumstanțial de loc)
- Noi mergem la vară în tabără. (când mergem? la vară - circumstanțial de timp)
- Noi mergem ca piticii pe drum. (cum mergem? ca piticii - circumstanțial de mod)
- Nu a mai venit la film, de oboseală. (din ce cauză nu a mai venit? de oboseală - circumstanțial de cauză)
- Strângem bani pentru excursie. (cu ce scop strângem? Pentru excursie - circumstanțial de scop)
- A acceptat propunerea cu condiția mutării. (cu ce condiție? cu condiția - circumstanțial condițional)
- Chiar fără chef, tot va scrie tema. (care este concesia? Chiar fără chef - circumstanțial concesiv)

3. Genitiv:

- Cheful colegei este mai mare. (al cui chef? Al colegei - atribut substantival genitival)
- Eu merg de-a lungul râului. (unde merg? de-a lungul râului - circumstanțial de loc)
- Înainte pauzei, elevii și-au pierdut răbdarea. (când? înainte pauzei - circumstanțial de timp)

4. Dativ:

- Eu dau mamei florile. (cui dau? mamei - complement indirect)
- Acordarea de ajutoare săracilor este o măsură discutabilă pentru unii. (acordarea cui? săracilor - atribut substantival)
- Stai locului! (cui să stai? locului! - circumstanțial de loc)
- A reușit datorită prietenului meu, adică lui Viorel. (adică Adică lui Ion - apozitie)

5. Vocativ:

În general, nu are funcție sintactică! Îl recunoști după semnele de punctuație: cuvântul în vocativ este izolat prin virgulă, iar la finalul enunțului se pune semnul exclamării sau semnul întrebării!

- Azorel, șezi acolo lângă pat!
- Șezi, Azorel, acolo lângă pat!
- Șezi acolo lângă pat, Azorel!
- Azorel, șezi lângă pat!

În mod excepțional, substantivul în vocativ poate avea funcția sintactică de apozitie:

Băiete, **harnicule**, ți-ai învățat lecțiile? *Harnicule* = apozitie

În schimb, „angajații” (subordonații) substantivului în vocativ AU funcție sintactică:

Elevi **frumoși**, ce lecție nu ați înțeles? *Frumoși* = adjectiv propriu-zis, caz vocativ, funcția sintactică de atribut adjectival

#Șmecherie: exact cum funcționează cazurile pentru substantiv, la fel funcționează și pentru pronume și numeral!

Exemplu:

Fata merge la școală. (fata = nominativ)

Ea merge la școală. (ea = nominativ)

A doua merge la școală. (a doua = nominativ)

#Șmecherie: adjectivele preiau cazul cuvântului pe care îl determină (adică preiau cazul aceluși cuvânt-șef cu care se acordă).

Vacanța cea frumoasă se apropie cu pași repezi. - „cea frumoasă” este în cazul nominativ, pentru că și substantivul „vacanța” este în nominativ, creându-se, astfel, o legătură puternică între cele două cuvinte. (posibil că adjectivului îi cam place substantivul, că mereu se ține după el! Uneori, vine chiar înaintea substantivului!)

Ai mers vreodată cu trenul? Ei bine, dacă da, sigur ai văzut că acesta are o locomotivă și 2-3 sau 72 de vagoane. ☺ Toate merg cu aceeași viteză precum locomotiva, iar împreună cu locomotiva, vagoanele alcătuiesc un tot unitar numit „tren”. Fix așa este și cu locuțiunile, indiferent care: locuțiuni substantivale, locuțiuni adjectivale, locuțiuni verbale, locuțiuni adverbiale, locuțiuni prepoziționale etc. Denumirea specifică se ia de la partea de vorbire care înlocuiește locuțiunea.

Posibilități combinatorii ale substantivului

Substantivul nu apare de unul singur, ci este însoțit de alte părți de vorbire, iar cu acestea, el se combină, căpătând două roluri:

1. **substantivul e (în) centru** = el este șeful unui grup de cuvinte, numit „grup nominal”. În acest caz, cuvintele care i se subordonează sunt: atributul adjectival (*cartea veche*), atributul substantival prepozițional (*cartea de la copil*), atributul substantival genitival (*cartea copilului*).
2. **substantivul** este mai puțin important, el depinde de alte cuvinte, iar în acest caz, substantivul cu pricina se numește **adjunct** (ca și atunci când auzi că cineva este director-adjunct. Mai are pe cineva mai sus de el!). Substantivul este adjunct

când este atribut substantival prepozițional (carte de *lectură*), atribut substantival genitival (cartea copilului). În aceste cazuri, substantivul e adjunct într-un grup nominal. Dar substantivul poate fi (director) adjunct și în grup verbal, adică într-o grupare de cuvinte, unde verbul este șeful. Astfel de exemple sunt: complementul direct (Cumpără *o carte.*), circumstanțialul prepozițional (Mă gândesc la *carte.*), complement indirect (Îi adaug *cărții* un cuprins.), circumstanțial (Stiloul este pe *carte.*).

! Același substantiv poate avea, mai rar, ce-i drept, și statut de centru, și statut de adjunct. Iată un exemplu:

Cartea de pe banca elevei este nouă.

de pe banca = substantiv cu rol de adjunct pe lângă „cartea”, dar și cu rol de centru pentru „eleva”. Practic, „banca” are ca șef pe substantivul „cartea”, dar are ca angajat pe substantivul „eleva”.

Locuțiunea substantivală

Locuțiunea substantivală este un grup de cuvinte cu sens unitar care funcționează fix ca un singur substantiv și care se poate înlocui, deci, cu un substantiv.

Exemple:

- părere de rău (= regret)
- băgare de seamă (= observare)
- bătaie de joc (= batjocură)
- aducere-aminte (= amintire)

Componentele locuțiunilor NU mai pot fi analizate separat, din mai multe motive, printre care și datorită faptului că unele componente ale locuțiunilor sunt invariabile (de exemplu, nu putem spune: bătaie de jocuri). În plus, locuțiunile substantivale se comportă fix ca un

substantiv, iar asta înseamnă că au forme diferite de număr (bătaie de joc, bătaii de joc), forme diferite de caz (N-A: bătaie de joc, G-D: bătaii de joc sau acestei/unei bătaii de joc) și de articulare (bătaia de joc).

Locuțiunile substantivale au aceleași cazuri și funcții sintactice precum substantivul.

Exemplu: Nu îmi aduc aminte **de bătaia de joc** a adolescenților.

(de bătaia de joc = caz acuzativ, funcția sintactică de complement prepozițional)

Exersează!

1. Găsește cinci substantive colective.
2. Găsește cinci substantive defective.
3. Alcătuieste un enunț asertiv care să conțină un substantiv abstract.
4. Alcătuieste un enunț interogativ care să conțină un substantiv colectiv.
5. Alcătuieste enunțuri în care substantivul *casă* să apară la nominativ, acuzativ, genitiv, dativ și vocativ.

ADJECTIVUL

- observă că este o parte de Vorbire, pentru că însuși cuvântul conține litera V!

- exprimă o însușire, o calitate sau un defect;

- se ține ca scaiul de substantiv (sau de un înlocuitor al acestuia: pronume sau numeral), având același gen, același număr și același caz precum șeful lui, substantivul. Exemplu: Copilul **blând** învață mult. (*blând* = gen masculin, numărul singular, cazul Nominativ, precum substantivul „copilul”);

- adjectivul poate avea formă:

a. invariabilă (care nu se schimbă: bluză mov - bluze mov)

b. variabilă

-cu patru forme (înalt – înaltă – înalți – înalte)

-cu trei forme (lung – lungă – lungi)

-cu două forme (rece – reci)

Cum stabilești numărul de forme? Simplu: examinezi cum se comportă adjectivul atunci când îl plasezi lângă substantive de genuri și numere diferite. De exemplu: băiat atent (masculin, singular), fată atentă (feminin singular), băieți atenți (masculin, plural), fete atente (feminin, plural). Identificăm 4 forme ale adjectivului „atent”!

Curiozitate: Spre deosebire de substantiv, adjectivul are doar două genuri: masculin și feminin. În cazul adjectivelor care determină substantive neutre, acordul se realizează la singular cu masculinul (tablou *interesant*), iar la plural, cu femininul (tablouri *interesante*).

Există 2 tipuri de adjective:

a. **propriu-zise:** adică originale, autentice, nu provin din altă parte de vorbire

Exemplu: fata **frumoasă** sau băiatul **chipeș** (știi tu mai bine la cine visezi ;))

b. **provenite din:**

- **verb la participiu:** (cel care se termină cu -s sau -t)

La pomul **lăudat** să nu te duci cu sacul. (*lăudat* provine de la verbul „a lăuda”, la care se adaugă terminația -t, specifică participiului)

!! Nu contează dacă e la feminin sau la plural! Tot participiu este!

Uite: La pomii **lăudați** să nu te duci cu sacul.

La fetele **lăudate** să te duci cu premii.

Cuvintele „lăudați” și „lăudate” din exemplele de mai sus sunt tot adjective **PROVENITE** din verb la participiu!

- **verb la gerunziu**

Exemplu: Floarea **tremurândă**

! Gerunziu e cu terminație specifică: **-ind** sau **-ând** și, la fel ca participiul, gerunziul se modifică în funcție de gen și număr. Exemplu: florile **tremurânde**, copacii **tremurânzi**

#Șmecherie: pronumele care, prin conversiune, devin adjective pronominale, au aceeași denumire de ADJECTIVE!

Exemplu: Cartea **aceasta** te va învăța gramatică. (*aceasta* = adjectiv pronominal)

Adjectivele pronominale seamănă cu celelalte tipuri de adjective, în sensul că se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat (cu șeful lor), având întotdeauna funcția sintactică de Atribut adjectival.

Încă o dată: **Adjectivul pronominal are ÎNTOTDEAUNA funcția sintactică de atribut adjectival.** Hai, zi și tu cu voce tare, să te audă măcar cineva din casă, eventual, vreun vecin:

Adjectivul pronominal are întotdeauna funcția sintactică de atribut adjectival!

Adjectivul are grade de comparație, aceleași pe care le are și adverbul. Acestea două pot avea grade de comparație deoarece ele reprezintă însușiri (adjectivul este însușirea substantivului, iar adverbul este însușirea verbului), iar atunci când poți califica un lucru, înseamnă că există grade de comparație.

#Șmecherie: gradele de comparație ale adjectivului sunt IDENTICE cu cele ale adverbului!

Uraaa! Ai de învățat mai puțin! Dacă o știi pe una, o știi și pe cealaltă! (vezi că și reversul e adevărat! Dacă nu știi gradele de comparație ale adjectivului...)

Gradele de comparație

1. **pozitiv:** atent
2. **comparativ** (atunci când te compari cu cineva, există 3 posibilități: să fii mai tare decât celălalt, să fii mai puțin tare decât el și să fii la fel de tare decât celălalt. Așa e și la gradul comparativ)
 - a. **de superioritate:** Tu ești mai atent decât Gigel.
 - b. **de inferioritate:** Tu ești mai puțin atent decât Gigel.
 - c. **de egalitate:** Tu ești la fel de atent ca Gigel. (sau tot așa de atent)

[Atenție! Am dat aceste exemple pentru că vreau să știi că cel mai important este să te compari cu tine însuși/însăși. Fără comparații cu alții!]

3. **superlativ**
 - a. **relativ de superioritate:** cel mai atent
relativ de inferioritate: cel mai puțin atent
 - b. **absolut de superioritate:** foarte atent
absolut de inferioritate: foarte puțin atent

Acum, lucrează tu cu adjectivul *înalt* și trece-l pe la toate gradele de comparație.

Gata? Ai văzut că nu e mare grozăvie! Poate să le repete și băiețelul meu de 7 ani, Patrick!

La construirea gradelor de comparație, se utilizează articolul demonstrativ, marcă de superlativ. Exemplu: **cel** mai înalt elev.

Sunt adjective care nu acceptă grade de comparație pentru că, prin sensul lor, exprimă ceva ce nu permite compararea: anterior, inferior, superior, ulterior, posterior, extrem, maxim, minim, suprem, proxim, infim, ultim; colosal, gigantic, arhicunoscut, preafericit, străvechi, supraaglomerat.

Devino expert în gramatică!

Atenție la valoarea morfologică a lui „cel”. El poate avea valoarea de: articol demonstrativ, de adjectiv demonstrativ și de pronume semiindependent. Să le luăm pe rând:

a. articol demonstrativ: Cel mai înalt este bradul acela.

Elevul **cel** inteligent a câștigat concursul.

Proiectul elevului **celui** mai inteligent a luat locul I.

[Atenție și la acordul dintre substantivul în genitiv „elevului” și a articolului demonstrativ plasat înaintea adjectivului tot în genitiv. Trebuie ca articolul demonstrativ să aibă terminația -ui, specifică genitivului și dativului!]

b. adjectiv demonstrativ: Cel deal este foarte înalt. (=„acel” deal)

c. pronume semiindependent: Cel inteligent va învăța repede gramatica explicată #diferit.

(O paranteză importantă aici: De ce se numește pronume semiindependent în acest ultim exemplu? Se numește pronume pentru că ține locul unui substantiv, care, da, lipsește. De exemplu, putem subînțelege substantivul „băiatul”: Băiatul cel inteligent. Dar pentru că

îi ține locul acestui substantiv, atunci „cel” se va numi pronume! Se numește „semiindependent”, pentru că depinde de adjectivul de după el, iar împreună cu acesta trimit la acel substantiv care se subînțelege: băiatul, elevul, copilul etc. Dacă încă nu îți este clar de ce se numește pronume semiindependent, mai citește o dată această explicație din paranteză, ori încearcă să îți explici în cuvintele tale! Succes!)

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Cel se acordă în gen, număr și caz cu substantivul, așadar, sunt corecte construcțiile:

Proiectul elevului *celui* mai inteligent (nu: proiectul elevului *cel* mai inteligent)

Lucrarea elevei *cele*i mai inteligente (nu: lucrarea elevei *cea* inteligentă)

Funcții sintactice ale adjectivului - în propoziție, adjectivul adjunct are una dintre următoarele funcții sintactice:

- atribut adjectival: Cartea **interesantă** s-a vândut repede.
- nume predicativ: Cartea este **interesantă**.
- circumstanțial de timp: **De mic**, știa ce vrea să devină.
- circumstanțial de cauză: **De bolnavă**, nu a mai mers la școală.

Posibilități combinatorii ale adjectivului

La fel ca substantivul, și adjectivul se poate combina cu alte părți de vorbire, devenind:

1. (mai RAR!) **centru** al unui grup de cuvinte, de exemplu:
(carte) **plină** de povești. „De povești” se subordonează adjectivului și are funcția de complement prepozițional.
Alte exemple:

-El este **recunoscător** *colegilor*. (colegilor = se subordonează adjectivului „recunoscător” și are funcția de complement indirect)

-Ea era **udă** la *genunchi*. (genunchi = se subordonează adjectivului „udă” și are funcția de circumstanțial de loc)

-Ea era **blândă** ca o *zână*. (zână = se subordonează adjectivului „blândă” și are funcția de circumstanțial de mod)

-Sabina este **atentă** încă de la *începutul* cursului. (începutul = se subordonează adjectivului „atentă” și are funcția de circumstanțial de timp)

2. (mai DES!) **adjunct**, când îndeplinește funcțiile sintactice de atribut adjectival (cartea veche) sau nume predicativ (cartea este veche).

Știi că adjectivul poate îndeplini în același timp rolul de centru, dar și de adjunct? Iată un exemplu:

Eleva frumoasă ca o zână a plecat.

„frumoasă” = în poziție de adjunct (citește: de subordonare, de angajat) față de substantivul „eleva”, dar în poziție de centru pentru substantivul „zână”.

Locuțiunea adjectivală

Este un grup de cuvinte care se comportă ca un „tren” (locomotiva și vagoanele formează împreună trenul), iar elementele componente generează împreună un sens nou, acest sens nou fiind exprimat printr-un adjectiv. De aceea se numește locuțiune adjectivală, fiindcă echivalentul acestei locuțiuni este un adjectiv!

Exemple: om în vârstă = om bătrân;
copil cu capul în nori = copil aerian, amețit
cu dare de mână = bogat

Exersează!

1. Găsește câte două adjective: invariabile, variabile cu două forme, variabile cu trei forme, variabile cu patru forme.
2. Alcătuieste enunțuri în care să ilustrezi toate gradele de comparație ale adjectivului „mare”.
3. Alcătuieste un enunț care să conțină trei adjective la cazuri diferite! Precizează-le!

PRONUMELE

Poate cea mai complexă parte de vorbire este pronumele, având atâtea și atâtea tipuri. Desigur, începem ca la carte (ca la o carte obișnuită), cu definiția. Pronumele este partea de vorbire flexibilă care înlocuiește un substantiv.

Există 10 tipuri de pronume: personal, de politețe, reflexiv, posesiv, demonstrativ, negativ, relativ, interogativ, nehotărât și de întărire.

Mai jos, urmează să îți prezint ceea ce numesc eu „poeziile” pronumelui. Cu alte cuvinte, super - lecția pronumelui pe scurt. Din nou, cred că e nevoie să îți faci loc pe frigider și pentru aceste „poezii” ale pronumelui. Cu cât le vei ști mai bine și mai din timp, cu atât mai ușor va fi pronumele pentru tine!

Pronumele – „poezii” (spor la memorat!)

Pronumele personal

N: eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele

A: (pe, cu, din) mine, mă, m-, pe tine, te, pe el, îl, l-, pe ea, o, pe noi, ne, pe voi, vă, v-, pe ei, îi, i-, pe ele, le

G: lui, ei, lor

D: mie, îmi, mi-, ție, îți, ți-, lui, ei, îi, i-, nouă, ne, ni, vouă, vă, vi, v-, lor, le, li

V: tu! voi!

Pronumele de politețe:

dumneata, dumitale, dumneavoastră

dumneasa, dumisale

dumnealui, dumneaiei, dumnealor

dânsul, dânsa, dânșii, dânsule,

dânsului, dânsei, dânșilor, dânselor

Pronumele reflexiv

A: mă, m-, te, *se*, *s-*, *pe sine*, ne, vă, v-

D: îmi, mi-, îți, ți-, *își*, *și-*, *sie*, *sieși*, ne, vă, v-

Pronumele și adjectivul posesiv

(al) meu, (al) tău, (al) său

(a) mea, (a) ta, (a) sa

(ai) mei, (ai) tăi, (ai) săi

(ale) mele, (ale) tale, (ale) sale

(al) nostru, (al) vostru

(a) noastră, (a) voastră

(ai) noștri, (ai) voștri

(ale) noastre, (ale) voastre

Pronumele și adjectivul demonstrativ

a. apropiere: acesta, aceasta, aceștia, acestea (N-A)

ăsta, asta, ăștia, astea (N-A)

acestuia, acesteia, acestora (G-D)

ăstuia, ăsteia, ăstora (G-D)

b. depărtare: acela, aceea, aceia, acelea (N-A)

ăla, aia, ăia, alea (N-A)

aceluia, aceleia, acelora (G-D)declin

ăluia, ăleia, ălora (G-D)

c. identitate: același, aceeași, aceiași, aceleași (N-A)

aceluiași, aceleiași, acelorași (G-D)

d. diferențiere: celălalt, cealaltă, ceilalți, celelalte (N-A)

celuilalt, celeilalte, celorlalți, celorlalte (G-D)

Pronumele și adjectivul negativ

- **pronume negativ:** nimic, nimeni, nimănui, niciunul, niciuna, niciunii, niciunele, niciunuia, niciuneia, niciunora

- **adjectiv negativ:** nicio, niciun

Pronumele și adjectivul relativ

care, cine, ce, cui, cât, câtă, câți, câte, cărui(a), cărei(a), căror(a),
ceea ce, ce fel de (locuțiune adjectivală relativă)

Pronumele și adjectivul interogativ

care?, cine?, ce?, cui?, cât?, câtă?, câți?, câte?, cărui(a)?, cărei(a)?,
căror(a)?

Pronumele și adjectivul nehotărât

careva, cineva, ceva, cuiva
fiecare, fiecare, fiecă
oricare, oricine, orice, oricui
altcareva, altcineva, altceva, altcuiva

unul, una, unii, unele, unuia, uneia, unora
altul, alta, alții, altele, altuia, alteia, altora
tot, toată, toți, toate, tuturor
mult, multă, mulți, multe, multor
puțin, puțină, puțini, puține
cutare

Adjectivul de întărire:

însu-

însă-

înși-

înse-

+ -mi, -ți, -și, -ne, -vă, -și/le

! Atunci când declinăm pronumele, vom păstra următoarea ordine:
masculin singular, feminin singular, masculin plural și feminin plural.

Există pronume care marchează persoana referentului (adică a persoanei la care ne referim), de exemplu; *eu, dumneavoastră*, dar există și pronume care nu arată persoana la care ne referim (nu au

categoria persoanei, deci nu există pentru acestea, persoana I, a II-a și a III-a). Dececi, pronumele se distribuie în două mari clase:

- **pronume care disting persoana** (pronumele personale, de politețe, reflexive, posesive, de întărire)
- **pronume nepersonale** (pronumele demonstrative, nehotărâte, negative, interogative, relative)

Știi că pronumele și adjectivele pronominale nu au forme speciale pentru neutru? Exact așa se întâmplă și în cazul adjectivelor propriu-zise. Iar aceasta se întâmplă pentru că neutrul preia, la singular, forma de masculin singular, iar la plural preia forma de feminin. În exemplul: „Acele pixuri sunt noi”, adjectivul pronominal „acele” determină substantivul neutru pixuri, iar „acele” are forma de feminin plural.

Și acum, să o luăm de la un capăt, ca să discutăm despre fiecare tip de pronume:

1. PRONUMELE PERSONAL

- este pronumele pe care îl învățăm de când suntem mici! Acest pronume desemnează participanții la comunicare (eu, tu, noi, voi), dar și pe cei care nu participă direct la comunicare, deci despre care vorbim (el, ea, ei, ele)
- pronumele personale *eu, el, ea, ei, ele* se pronunță corect cu i inițial [*ieu, iel, ia,iei,iele*].
- pronume personal are persoană (I: eu, noi; a II-a: tu, voi; a III-a: el, ea, ei, ele)
- pronumele personal are număr (singular: eu, tu, el, ea; plural: noi, voi, ei, ele)

- pronumele personal are categoria genului doar la persoana a III-a (masculin: el, îl, l-, lui; feminin: ea, o, ei)

- pronumele personal are 5 cazuri, cu forme specifice fiecăruia (ehee, acum trebuie să recapitulezi „poezia” de la pronumele personal. Hai că te aștept două minute să treci prin ea!)

a. observă că pronumele la cazul nominativ NU are prepoziții pe lângă el, pe când la acuzativ poate avea (exemple: cu noi, pe la voi etc.);

b. pentru a reține mai ușor pronumele personale aflate în cazul acuzativ, ia-ți reper verbul „a se chema”, la timpul prezent și perfect compus: **pe mine mă** cheamă, **m-a** chemat, **pe tine te** cheamă, **te-a** chemat, **pe el îl** cheamă, **l-a** chemat, **pe noi ne** cheamă, **ne-a** chemat, **pe voi vă** cheamă, **v-a** chemat, **pe ei îi** cheamă, **i-a** chemat, **pe ele le** cheamă, **le-a** chemat. Desigur, unele pronume sunt identice, diferă prin cratimă (**le** și **le-**, așa încât în poeziile mele le-am trecut o singură dată!)

c. observă și tu la ce persoană este pronumele la genitiv: persoana a III-a și atâta! Formele sunt: **lui, ei, lor** și se regăsesc și în cazul dativ! Dar dativul mai are multe alte forme, nu numai acestea trei, pe care le are în comun cu genitivul! În funcție de context, vei stabili cazul acestor trei forme. De exemplu, compară:

Cartea **lui** este nouă.

Lui i-am dat mingea.

În primul exemplu, **lui** determină un substantiv, arată posesia, deci este în cazul genitiv, iar în al doilea exemplu, **lui** determină un verb, deci stă în cazul dativ!

d. pentru a reține pronumele care se află în cazul dativ, folosește-te de verbul „a-i plăcea”, la timpul prezent și perfect compus: exemplu – **mie îmi** place, **mi-a** plăcut, **ție îți** place, **ți-a** plăcut, **lui îi** place **i-a**

plăcut, **nouă ne** place, **ne-a** plăcut, **vouă vă** place, **v-a** plăcut, **lor le** place, **le-a** plăcut + vi + li.

! Sau caută să asociezi pronumele între ele, pentru a le reține mai ușor! De exemplu, poți asocia forma întreagă, accentuată (exemplu: **îmi**), urmată de forma scurtă, clitică, ce este formată din pronumele anterior, dar fără prima literă: **îmi – mi, îți – ți**.

O distincție importantă la pronumele personal este cea legată de formă. Astfel, se disting pronume cu:

-formă accentuată (eu, mine, tu, tine, el, ea, noi, voi, ei, ele, mie, nouă, ție, vouă);

-formă neaccentuată, numite **clitice** (mă, m-, ne, te, vă, v-, îl, l-, o, îi, i-, le-, îmi, mi, îți, ți, îi, i-, ne, ni, vă, vi, v-, le, li).

Cliticele pot apărea cu sau fără cratimă. Nu sunt grele! Poți observa că au o literă, maximum două litere. Poți să ți le scrii pe o foaie și să le postezi în diverse locuri prin casă până le reții ca pe o poezie! Apoi, îți acorzi și un premiu pentru că ai reușit să memorezi cliticele! Apropo, cliticele sunt doar în cazurile acuzativ și dativ!

Pentru cei dornici de performanță, introducem funcția sintactică de **complement indirect posesiv** (o combinație de complement indirect și complement posesiv), care se comportă ca un complement indirect (răspunde la întrebarea: cui?), dar exprimă și posesia.

Exemplu: **I-a** decedat câinele. (= câinele lui)

Și-a pierdut caietul. (= caietul său)

e. cazul vocativ are doar două forme: **tu! voi!** Ce tare! Nu uita că pronumele personal în vocativ, la fel ca orice substantiv în vocativ, trebuie marcat corespunzător, altfel spus, trebuie izolat prin virgulă:

Exemplu: **Tu**, vino la masă!

Pronumele personale, substantivele și propozițiile cu funcție sintactică de complement direct sau indirect pot fi anticipate printr-o formă scurtă, numită clitică, sau pot fi reluate printr-o formă scurtă, clitică. În limba română, aceasta înseamnă că vorbim despre **dublarea pronumelui personal**. Există două tipuri de dublare a pronumelui:

a. dublare prin anticipare (forma scurtă apare prima și o anticipează pe a doua): **L**-am văzut pe Eric. (pe cine am văzut? Pe Eric. Pe el l-am văzut. Complementul direct „pe Eric” este anticipat prin cliticul „l-”)

b. dublare prin reluare (pronumele clitic reia complementul dublat): Sabinei **i**-am spus despre rezultatele tale. (cui i-am spus? Sabinei. *i*- este cliticul prin care se dublează informația. Complementul indirect „Sabinei” este reluat prin cliticul „i-”)

Dublarea poate fi:

- **obligatorie:** pronumele personale accentuate sunt obligatoriu anticipate sau reluate prin clitice de acuzativ (**L**-am ajutat **pe el**) sau de dativ (**Ei i**-am spus lecția)
- **opțională:** în cazul complementului direct așezat după verb și exprimat printr-un substantiv animat. Exemplu: **L**-am văzut **pe un elev**. Am văzut **pe un elev**.
- **imposibilă:** în cazul complementului indirect subordonat unui adjectiv. Exemplu: condiții favorabile **mie** (nu poți spune: condiții ***ți** favorabile **ție**)

Curiozitate: Din clasa pronumelui personal fac parte și pronumele: *însul, însa, înșii, însele*, forme care par învechite, însă pe care le folosești aproape fără să îți dai seama în formulări precum: *într-însul, dintr-însa*.

Funcții sintactice ale pronumelui personal:

- subiect: **Eu** te provoc la studiu.
- complement direct: **L**-am văzut **pe el**.

- complement indirect: **Mi**-a dat cartea.
- complement prepozițional: M-am bazat **pe voi**. Nu mă tem **de ei**.
- nume predicativ: Prietena mea este **ea**.
- atribut pronominal: Cartea **lui** este interesantă.
- circumstanțial de loc: A venit **la voi**.
- circumstanțial de timp: A ajuns **după noi**.
- circumstanțial de mod: Scrie **ca tine**.

! Există două situații când pronumele personal NU are funcție sintactică:

- a. atunci când face parte din **structura unor expresii** și nu se referă la ceva/cineva anume (nu evocă un referent): a luat-o la sănătoasa
- b. atunci când marchează **implicarea afectivă** a vorbitorului (dativul etic): Unde **mi**-ai fost? **Mi ți** l-a pedepsit de nu s-a văzut.

Exersează!

1. Alcătuiește cinci enunțuri în care să ilustrezi fiecare caz al pronumelui personal.
2. Explică unui prieten ce înseamnă dublarea pronumelui prin reluare și prin anticipare și dă-i exemple.
3. Scrie „poezia” pronumelui personal pe câteva foi și postează-le în locuri publice în casă!

2. PRONUMELE DE POLITEȚE

dumneata, dumitale, dumneavoastră
 dumneasa, dumisale
 dumnealui, dumneaei, dumnealor
 dânsul, dânsa, dânșii, dânsule,
 dânsului, dânsei, dânșilor, dânselor

Acum, după ce ai repetat „poezia” pronumelui de politețe, hai să detaliem:

- pronumele de politețe exprimă respectul;
- pronumele de politețe are forme doar de persoana a II-a și a III-a.
- e bine să fii politicos cu tine, dar, de obicei, ne exprimăm politețea față de interlocutor (prin persoana a II-a singular sau plural) ori atunci când vorbim despre cineva care nu este de față (persoana a III-a singular sau plural).

Iată mai jos cum se prescurtează cele mai frecvente pronume de politețe:

- dumneata: d-ta
- dumitale: d-tale
- dumneavoastră: dv., dvs., d-voastră
- dumneasa: d-sa
- dumisale: d-sale
- dumnealui: d-lui
- dumneaei: d-ei
- dumnealor: d-lor

Cel mai simplu este să analizezi tabelul următor, pentru a înțelege cum se folosește corect și ce forme are pronumele de politețe:

	Grad redus de politețe	Politețe standard/obișnuită	Grad înalt de politețe (forme reverențioase, ceremonioase)
Adresarea către o singură persoană (pers. a II-a, singular)	N-A-V: dumneata G-D: dumitale	N-A-G-D-V: dumneavoastră	N-A-V: Domnia Voastră/ Domnia Ta G-D: Domniei Voastre/ Domniei Tale
Referirea la o persoană (pers. a III-a, singular)	N-A: dânsul, dânsa G-D: dânsului, dânsei	N-A-G-D: dumnealui, dumneaei N-A: dumneasa G-D: dumisale	N-A: Domnia Sa Domnia Lui/Domniei Ei G-D: Domniei Sale Domniei Lui/ Domniei Ei
Adresarea către mai multe persoane (pers. a II-a, plural)	---	N-A-G-D-V: dumneavoastră	N-A-V: Domniile Voastre G-D: Domniilor Voastre
Referirea la mai multe persoane (pers. a III-a, plural)	N-A: dâșii, dânsele G-D: dâșilor, dânselor	N-A-G-D-V: dumnealor	N-A: Domniile Lor G-D: Domniilor Lor

Tot pronume de politețe sunt și următoarele: Excelența Sa/Voastră, Sfinția Sa/Voastră, Preasfinția Sa/Voastră, Maiestatea

Sa/Voastră, Înalt Preasfinția Sa/Voastră. Ține minte că, în scris, fiecare termen al acestor forme ceremoniale de adresare se scrie cu majusculă.

! Deși poți folosi pronumele „dumneavoastră” și cu referire la o singură persoană, acordul cu predicatul se face la plural!

Exemplu: **Dumneavoastră** ati înțeles pronumele de politețe, domnule Georgescu?

Totuși, acordul altor elemente rămâne la singular în adresarea către o singură persoană:

Exemplu: Dumneavoastră sunteți **obosită**. (nu spunem: Dumneavoastră sunteți *obosite, fiindcă adresarea se face către o singură persoană, deci adjectivul rămâne la singular.)

Funcții sintactice ale pronumelui de politețe: sunt aceleași ca ale pronumelui personal

- **subiect:** *Dumneavoastră* ați câștigat premiul.
- **complement direct:** L-am ajutat *pe dumnealui*.
- **complement indirect:** I-am oferit *dumnealui* premiul.
- **complement prepozițional:** Mă gândesc *la Domnia Sa*.
- **nume predicativ:** Persoana care a câștigat este *dumnealui*.
- **atribut pronominal:** Cartea *dumnealui* este interesantă.
- **circumstanțial de diverse tipuri:** Am ajuns *la dumneavoastră*. (circumstanțial de loc); Vorbesc *ca dumneavoastră*. (circumstanțial de mod); Am ajuns *înaintea dumnealui*. (circumstanțial de timp)

Curiozitate: în limba japoneză, marcarea politeții este vizibilă chiar și la persoana I, existând 5 forme folosite de vorbitori în diverse contexte: watakushi, watashi, boku, ore și washi (în ordine, acestea arată: exprimarea respectuoasă față de ascultător, exprimarea respectuoasă în general, exprimarea în context obișnuit, superioritatea ierarhică și diferența de vârstă). Interesant, nu?

Exersează!

1. Construiți trei enunțuri în care „dumneavoastră” să fie în cazul nominativ, apoi în genitiv, apoi în dativ.
2. Scrie „poezia” pronumelui de politețe pe o foaie și împărtășește cu cineva cele trei tipuri de politețe: de grad redus, standard și cu grad sporit.

3. PRONUMELE REFLEXIV

A: mă, m-, te, *se*, *s-*, *pe sine*, ne, vă, v- (CD)

D: îmi, mi-, îți, ți-, *își*, *și-*, *sie*, *sieși*, ne, vă, v- (CI)

- este cel mai scurt și, totuși, primește cel mai mult hate din partea elevilor, deoarece este confundat cu pronumele personal;

- dacă ai parcurs deja „poezia” pronumelui reflexiv, ai observat că are doar două cazuri: acuzativ și dativ și are, cel mai des, două funcții sintactice: complement direct și complement indirect;

- există și situații când pronumele reflexiv NU are funcție sintactică! Citește până la capăt lecția despre pronume reflexiv și vei afla secretul!

- pronumele reflexiv se referă la o acțiune pe care o face o anumită persoană și tot aceasta o suferă. Exemplu: Eu **mă gândesc** la Gigel. „Mă gândesc”: eu fac acțiunea de a gândi și tot eu o sufer, pentru că gândesc în corpul meu și tot eu sufer de pe urma gândirii mele. Altfel spus, acțiunea se manifestă tot asupra mea.

- formele proprii sau, altfel spus, formele originale, care se întâlnesc doar la pronumele reflexiv, sunt cele puse în italic în „poezie”: *pe sine*, *se*, *s-*, *își*, *și-*, *sie*, *sieși*.

- celelalte pronume reflexive, de la persoana I și a a II-a sunt copy-paste, împrumutate de la pronumele personal: mă, m-, te, ne, vă, v-, îmi, mi-, îți, ți-.

Daaar, ca să nu le încurci, trebuie să reții cea mai importantă șmecherie:

#Șmecherie: Pronumele reflexiv este la aceeași persoană cu verbul lângă care stă, spre deosebire de pronumele personal, care NU este mereu la aceeași persoană cu verbul vecin.

Exemple:

Eu nu **mă îmbrac** des cu haine de la Zara. (Relax, valoarea unui om nu stă în hainele de firmă de pe el/ea!): „mă” este la persoana I, la fel ca verbul „îmbrac”, deci pronumele este reflexiv, nu personal!

Eu **te îmbrac** pe tine cu tricoul de firmă. (Pentru mine este ok și un tricou no-name, sper că și pentru tine! Nu uita! Haina NU îl face pe om! Desigur, îi creează o anumită aparență, însă esența iese la iveală!). Observă că pronumele „te” este la persoana a II-a, iar verbul „îmbrac” este la persoana I, deeci, avem de-a face cu un pronume personal!

Uraaa! Cred că ai înțeles bine diferența dintre ele! Dacă nu, mai citește încă o dată șmecheria de mai sus!

La fel ca pronumele personal, reflexivul are două forme pentru cazurile acuzativ și dativ și este vorba despre formele accentuate (numite și nonclitice) și formele neaccentuate (numite și clitice, pentru că ele sunt forme mai scurte, iar multe dintre ele se atașează prin cratimă de verb).

- a. forme nonclitice: sie, sieși, sine
- b. forme clitice: mă, m-, te, se, s-, ne, vă, v-, își, și-

Altă #Șmecherie: De obicei, verbele care sunt însoțite de pronume reflexive îl au pe pronume și în forma de infinitiv, forma din dicționare.

Exemplu: Voi **vă temeți** de întuneric. Verbul este „a se teme”, care conține, după cum vezi, pronumele reflexiv „se”. Deci și pronumele „vă”, din exemplul dat, este tot reflexiv.

Un număr redus de verbe pot avea reflexiv doar la persoana a III-a: a se cuveni, a se cădea, a se întâmpla, a se înnopta, a se însera.

Funcții sintactice ale pronumelui reflexiv

- complement direct: Nu **te-ai** aranjat în fața oglinzii?
- complement indirect: **Mi-am** impus diverse restricții cu statul prea mult la oglindă.
- complement indirect posesiv: **Mi-am** aranjat buclele în fața oglinzii.
- complement prepozițional: S-a bazat mereu **pe sine**.
- circumstanțiale de diverse tipuri: Mi-a făcut loc **lângă sine**. (circumstanțial de loc); El vrea să lucreze doar pentru sine (circumstanțial de scop) etc.

Hai să luăm un exemplu de pronume reflexiv în dativ, cu funcție sintactică de complement indirect (să vedem de ce are funcție sintactică). Hai că îți ofer exemplul, apoi scriu argumentele pe care le gândesc în favoarea faptului că acel pronume reflexiv în Dativ ARE funcție sintactică:

Eu **mi-am** aranjat hainele.

Forma de dativ „mi-” are următoarele caracteristici:

- nu este obligatorie pentru verbul cu care se combină (verbul poate apărea bine mersi și fără pronume reflexiv: **am aranjat**);

- se poate înlocui cu alt pronume sau cu alt substantiv în Dativ: **ți-am** aranjat, **v-am** aranjat;

- acceptă dublarea printr-o formă accentuată de pronume reflexiv sau personal în dativ: **mi-am** aranjat **mie**, și-a croit sieși etc.;

- funcționează ca pronume reflexiv (are aceeași persoană I, precum verbul; subiectul inclus al propoziției și reflexivul „mi-” se referă la aceeași persoană din realitate).

Dacă pronumele reflexiv nu trece aceste teste de verificare, atunci înseamnă că NU are funcție sintactică!

Acum, secretul: Pronumele reflexiv NU are funcție sintactică atunci când:

- face parte din structura predicatului, cu formă unică de persoana a treia: Cărțile **se citesc** cu sufletul la gură. (reflexiv pasiv); Dimineața **se citește** în liniște. (reflexiv impersonal)

- face parte obligatoriu din categoria verbelor reflexive (acele verbe care apar în dicționar cu marca reflexivă): a **se** gândi, a **se** bosumfla, a-**și** bate joc, a-**și** da seama.

! Pronumele reflexive fără funcție sintactică nu pot apărea la altă persoană decât persoana verbului: **Te gândești** la test. (Nu poți spune: ***Te gândesc** la test sau ***Te gândim** la test.)

Exersează!

1. Alcătuiește enunțuri în care **mă, te, ne, vă** să fie, pe rând, pronume personale, apoi pronume reflexive.
2. Alcătuiește un enunț în care „se” să aibă funcție sintactică, apoi încă un enunț în care „se” să facă parte doar din structura verbului, fără să aibă funcție sintactică separată.
3. Scrie „poezia” pronumelui reflexiv pe câteva post-it-uri și lipește-le prin casă, încât să ai ce împărtăși celorlalți! Postează și pe Instagram poezia, dacă ai curaj!

Ehei, de acum se complică lucrurile la pronume. De ce? Pentru că, până acum, am avut doar pronume: personale, de politețe, reflexive. Acum însă, toate care urmează devin și adjective pronominale. Ceea ce vreau să reții de la bun început (și da, să scrii mare pe o foaie și să o lipești pe frigider!) este că:

**Adjectivul pronominal are
ÎNTOTDEAUNA funcția sintactică de
ATRIBUT ADJECTIVAL!**

Hai, mai citește o dată, dar cu voce tare de data asta (sau și mai tare, dacă deja citeai din Gramatica explicată #diferit cu voce tare):

Adjectivul pronominal are ÎNTOTDEAUNA funcția sintactică de ATRIBUT ADJECTIVAL!

Urmează să afli despre adjectivul posesiv, adjectivul demonstrativ, adjectivul negativ, adjectivul relativ, adjectivul interogativ, adjectivul de întărire. Toate, dar TOATE intră sub pălăria numită ADJECTIVE PRONOMINALE și îndeplinesc mereu aceeași funcție sintactică deeeee...ATRIBUT ADJECTIVAL.

4. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV

(al) meu, (al) tău, (al) său
(a) mea, (a) ta, (a) sa
(ai) mei, (ai) tăi, (ai) săi
(ale) mele, (ale) tale, (ale) sale
(al) nostru, (al) vostru
(a) noastră, (a) voastră
(ai) noștri, (ai) voștri
(ale) noastre, (ale) voastre

Pronumele posesiv exprimă relația dintre obiectul posedat și posesor. Știu, asta e definiția tradițională și nu îți prea place. Hai să traducem din română în română șmecheră: pronumele posesiv arată care-i legătura dintre un lucru și proprietarul său.

De exemplu, când spun „Cărțile noastre sunt noi”, „noastre este adjectiv pronominal posesiv și evocă posesorul”. Dacă spun: Ale noastre sunt noi, prin sintagma „ale noastre” evidențiez obiectul posedat („ale”), dar și proprietarul („noastre”).

Pronumele posesiv este alcătuit din: **pronume semiindependent** (al, a, ai, ale) + **forme specifice posesivului** (meu, tău, său, mei, noastre etc.)

Pronumele semiindependente se modifică în funcție de genul și numărul care denumește obiectul posedat:

-**al** și **a** sunt pronume semiindependente care arată singularul (deci un singur lucru avut/deținut/posedat): al meu;

-**ai** și **ale** arată pluralul (deci mai multe lucruri avute/deținute/posedate): ale mele.

De exemplu: al vostru = arată că e un singur obiect avut (ceasul, de exemplu), dar mai mulți proprietari, „vostru” fiind la plural.

Așadar, pronumele posesiv este de tipul 2 în 1: arată simultan posesorul și obiectul posedat (Cartea Ioanei e pe masă, **a** ta este în dulap.).

Adjectivul posesiv arată doar posesorul: Cartea **mea** este pe masă.

#Șmecherie: când posesivele apar fără al/a/ai/ale/elor, atunci ele sunt sigur adjective pronominale posesive, pe scurt, adjective posesive.

Ce funcție sintactică au adjectivele posesive? You've got it: întotdeauna sunt atribute adjectivale. Exemplu: Casa *voastră* este frumoasă. (*voastră* = adjectiv posesiv, atribut adjectival).

Ține minte! Adjectivele pronominale au același caz precum substantivul determinat. Exemplu: Florile *tale* sunt parfumate. (*florile* = nominativ, deci *tale* = nominativ)

Dacă întâlnim pronume posesive, atunci funcția sintactică a pronumelui posesiv este exact cea a unui substantiv cu care s-ar putea ușor înlocui.

Exemplu:

Pe ai tăi i-am trimis la fotbal. („ai tăi” = băieții)

Pe băieți i-am trimis la fotbal.

Pe cine am trimis? Pe băieți – Complement direct

A ta este modernă. (a ta = pronume posesiv)

A ta casă este modernă = Casa ta este modernă (a ta = adjectiv posesiv)

Promovăm exprimarea corectă!

Cum este corect? Un prieten **al meu**, un prieten **de-al meu** sau un prieten **de-ai mei**? Răspuns corect: toate cele 3 forme sunt corecte!

#Șmecherie: Vei scrie „noștri” și „voștri” întotdeauna cu un singur „i”! Nu există „noștrii” și „voștrii”!

Devino expert în gramatică!

Diferența dintre *cartea lui* și *cartea sa* este că *lui* e pronume personal, iar acesta arată genul posesorului (masculin), pe când *sa* este adjectiv posesiv și nu ne arată genul (*cartea sa* poate aparține atât unei fete, cât și unui băiat).

Funcții sintactice ale pronumelui posesiv:

- subiect: **Ai mei** au ajuns ieri de la munte.
- atribut: Pozele **alor tăi** sunt de la munte.
- complement direct: I-am văzut **pe ai tăi** la munte.
- complement indirect: Le-am dat **alor tăi** pozele de la munte.
- complement prepozițional: M-am gândit **la ai mei**.
- nume predicativ: Casa aceea este **a mea**.
- circumstanțiale de diverse tipuri: Mi-am pus lucrurile **lângă ai tăi** (circumstanțial de loc); S-a sacrificat **pentru ai săi** (circumstanțial de scop); Am ajuns **înaintea alor mei** (circumstanțial de timp); Am procedat **ca ai tăi** (circumstanțial de mod).

#Șmecherie: dacă ții minte că pronumele posesiv exprimă simultan posesorul și obiectul posedat, iar adjectivul posesiv exprimă doar posesorul, atunci nu vei încurca niciodată pronumele posesiv cu adjectivul posesiv!

Exemplu: A mea este nouă. Cartea *mea* este nouă. (a mea = pronume posesiv, mea = adjectiv posesiv)

Exersează!

1. Alcătuiește câte un enunț în care *al meu* să fie, pe rând, pronume posesiv și apoi adjectiv pronominal posesiv.
2. Scrie „poezia” pronumelui și adjectivului posesiv pe o foaie și apoi pune-o la intrare în casă, până știi „poezia” pe de rost.

5. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV

Îți voi prezenta acum o mică poveste de dragoste, sau, mai bine zis, etapa de îndrăgostire. Știi tu, vremea cu fluturi în stomac, cu vise și visuri despre un el sau o ea. La început, e apropierea. Viorel și Viorica petrec timp împreună și vor să fie din ce în ce mai **aproțiați**. Apoi intervine depărtarea, că, nah, cei doi au case diferite, familii diferite și nu pot sta 24 din 24 ore împreună. Îi doare **depărtarea**, însă aceasta îi determină să se gândească unul la altul mereu, să își scrie mesaje, să se sune. Cu timpul, Viorel și Viorica simt că au aceeași **identitate**, că sunt 100% cu și pentru celălalt. Însă, în timp, Viorel și Viorica descoperă **diferențierea**: faptul că sunt persoane distincte, cu pasiuni diferite și că totul a fost doar un foc de paie, că așa este îndrăgostirea! Eh, nu-i rău să fii îndrăgostit/ă, dar ai grijă să nu faci lucruri nechibzuite cât îți zboară fluturii prin stomac! Am trecut și noi pe acolo și știm cum este!

De ce am spus toată povestea asta? Pentru că așa e și cu pronumele demonstrativ: el demonstrează ce relație, ce legătură este între vorbitor și o persoană sau un lucru. Există patru tipuri de pronume demonstrative, exact ca cele patru etape ale îndrăgostirii. ☺

a. apropiere

acest, această, acești, aceste (N-A)

acesta, aceasta, aceștia, acestea (N-A)

ăsta, asta, ăștia, astea (N-A)

acestui, acestei, acestor (G-D)

acestuia, acesteia, acestora (G-D)

ăstuia, ăsteia, ăstora (G-D)

b. depărtare:

acel, acea, acei, acele (N-A)

acela, aceea, aceia, acelea (N-A)

ăla, aia, ăia, alea (N-A)

acelui, acelei, acelor (G-D)

aceluia, aceleia, acelora (G-D)

ăluia, ăleia, ălora (G-D)

c. identitate:

Se formează de la pronumele de depărtare+particula -și:

același, aceeași, aceiași, aceleași (N-A)

aceluiași, aceleiași, acelorași (G-D)

d. diferențiere:

celălalt, cealaltă, ceilalți, celelalte (N-A)

celuilalt, celeilalte, celorlalți, celorlalte (G-D)

Vezi că pronumele demonstrativ de diferențiere e cel mai diferit, pentru că începe cu litera „c”, în timp ce primele trei tipuri de demonstrative încep cu litera „a”.

Dacă aceste cuvinte apar singure, fără să determine substantive, atunci sunt pronume demonstrative: L-am văzut **pe acela** în magazin. (pe acela = pronume demonstrativ de depărtare)

Dacă formele de nominativ-acuzativ determină un substantiv (cu care se acordă în gen, număr și caz), atunci ele devin adjective demonstrative, cu funcția automată de.... Atribut adjectival! Exemplu: **Acceași** Mărie cu altă pălărie. (aceeași = adjectiv demonstrativ de identitate)

Pentru ca demonstrativele de la cazurile genitiv-dativ să devină adjective, ele trebuie să stea **după două** substantive sau să se afle **între două** substantive:

Exemplu: Paginile calendarului **acestui**a sunt superbe. (acestui = vine după două substantive, primul fiind obiectul posedat, apoi posesorul, apoi vine adjectivul demonstrativ, care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „calendarului”: feminin, singular, genitiv).

Altfel, dacă demonstrativele în cazurile genitiv-dativ apar imediat după un singur substantiv, înseamnă că ele înlocuiesc un alt substantiv, deci rămân pronume demonstrative.

Exemplu: Casa **acestui**a este modernă. (acestui = pronume demonstrativ, funcția sintactică de Atribut pronominal genitival, acesta înlocuind un substantiv, de exemplu: Casa **băiatului**.)

Hai să recapitulăm șmecheriile:

#Șmecherie 1: dacă demonstrativele nu se leagă de vreun substantiv de lângă ele, atunci rămân pronume demonstrative.

#Șmecherie 2: dacă demonstrativele în cazurile N-A determină 1 substantiv, atunci devin adjective demonstrative.

#Șmecherie 3: dacă demonstrativele în cazurile G-D stau lângă 1 substantiv, atunci ele rămân pronume demonstrative, iar dacă au treabă cu 2 substantive, atunci devin adjective

#Șmecherie 4: adjectivele pronominale (deci și adjectivele pronominale demonstrative) au întotdeauna funcția sintactică de... Atribut adjectival!

Tot pronume și adjective demonstrative sunt și: **acest, această, acel, acei** etc., doar că ele apar antepuse substantivului, deci înaintea „șefului”: acest copil – copilul acesta.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Atenție la forma corectă de scriere: *aceeași fată* vs *aceiași băieți*. Deși se aud la fel, *aceeași* este demonstrativul folosit pentru feminin, singular, iar *aceiași* este demonstrativul necesar pentru masculin, plural. De asemenea, corecte sunt formele: *băiatului aceuia, fetei aceleia* (nu: băiatului *acela sau fetei *aceea).

Funcții sintactice ale pronumelui demonstrativ:

- subiect: **Ăsta** a venit la petrecere.
- complement direct: L-am văzut **pe acesta** la petrecere.
- complement indirect: I-am oferit **ăluia** o surpriză la petrecere.
- complement prepozițional: Am vorbit **despre aceia**.
- nume predicativ: Petrecerile organizate de el sunt **aceleași**.
- atribut: Petrecerile **acestora** îmi plac.
- circumstanțial (diverse tipuri): **De la aceștia** până la voi acasă la petrecere e mult de mers. (circumstanțial de loc)

Forme precum: *ăsta, ăla, ăia* sunt pronume demonstrative, dar nu exprimă politețea! Așadar, ușurel cu ele, nu le folosi ca și cum sunt elegante, pentru că nu sunt!

Pronumele semiindependent „cel” = înlocuiește substantivul regent și are un grad de independență redus deoarece prezența unui constituent la dreapta sa este obligatorie.

Exemple:

Cel vechi (= vinul vechi) este păstrat cu grijă.

„Dacă are o sută de oi și pierde una dintre ele, nu lasă pe celelalte 99 pe izlaz și se duce după cea pierdută (= oaia pierdută), până când o găsește?” (Biblia)

Au ajuns băieții în tabără. Cei trei (= cei trei băieți) au fost numiți lideri. Cel de-al doilea (cel de-al doilea băiat) avea doar 17 ani.

Premiul cel mare l-a primit cel mai bun (= cel mai bun elev) din școală.

! În acest ultim exemplu, se suprapun două valori diferite ale lui „cel”: valoarea de pronume și valoarea de marcă a gradului superlativ relativ.

Folosit pronominal, „cel” apare des în propoziții relative (E apreciat cel care cumpără o carte) și în construcții de tip categorial (mașina germană și cea englezească). De asemenea, întâlnim construcții uzuale care conțin pronumele semiindependent „cel”: cel mic (= copilul) sau Cel de sus (= Dumnezeu).

Exersează!

1. Ilustrează în două enunțuri valoarea de pronume demonstrativ și apoi de adjectiv demonstrativ a cuvântului *acela*.

2. Scrie patru enunțuri în care *acesta / acestuia* să fie în cazurile: nominativ, acuzativ, genitiv, dativ.

3. Învăță „poezia” demonstrativului și spune-o unuia dintre părinți.

6. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

„Poezia”:

niciunul, niciuna, niciunii, niciunele

niciunui(a), niciunei(a), niciunor(a)

nimic, nimeni, nimănu

nicio, niciun (sunt mereu adjective negative!)

Pronumele și adjectivele pronominale negative se referă la ființe sau obiecte inexistente.

Pronumele și adjectivele pronominale negative se folosesc doar în propoziții negative, unde vor apărea atât adverbul de negație „nu”, cât și pronumele/adjectivul negativ.

Exemplu: Nu am dat **niciun** ban la păcănele. [*Sper că nici tu nu ai dat bani pe așa porcării!!*]

Posibilități combinatorii ale pronumelui demonstrativ:

Pronumele demonstrativ poate avea aceleași funcții sintactice ca substantivul.

Exemple:

Munca nu a omorât niciodată **pe nimeni**. (pe cine nu a omorât? Pe nimeni = CD)

[*Așadar, ai de muncit și, crede-mă, munca îți va aduce satisfacții!!*]

Numai în pomul care nu face roade nu dă **nimeni** cu pietre! (cine nu dă? Nimeni = subiect simplu)

[Altfel spus, dacă ai rezultate sau reușești să realizezi un proiect, o mică afacere, se va găsi cu siguranță cineva să te descurajeze sau să minimalizeze eforturile tale! Nu asculta vorbele celor cârcotași!]

#Șmecherie: Pronumele negative „niciunuia”, „niciuneia”, „niciunora” conțin particulele *-ui, -ei și -or*, specifice cazurilor Genitiv-Dativ. Așadar, atunci când aceste pronume negative se leagă de un singur substantiv, ele vor rămâne pronume, iar dacă ele apar fără *-a* final, atunci ele devin adjective negative.

Exemple:

Nu i-am dat **niciunuia** nota 4. Niciunuia = pronume negativ, caz dativ, complement indirect

[îmi place să dau note mari elevilor mei!]

Casa **niciunuia** nu este mare. (niciunuia = pronume negativ, caz genitiv, atribut pronominal genitival)

Casa **niciunui** elev nu este mare. („niciunui” apare fără *-a* final, așadar sigur este adjectiv negativ)

Promovăm exprimarea corectă!

Nicio și **niciun** se scriu dezlegat atunci când au sensul de conjuncție + numeral:

Nu a cumpărat **nici o** floare, nici două.

Nu vrea **nici un** sendviș, nici câteva bomboane.

Funcții sintactice ale pronumelui negativ:

- subiect: **Nimeni** nu iubește războiul.
- nume predicativ: Cartea aceasta nu e **a niciunuia**.
- complement direct: Nu am văzut **pe nimeni**.
- complement indirect: Nu am oferit premii **nimănui**.
- complement prepozițional: Nu mă tem de **nimeni**.
- atribut pronominal: Localitatea aceasta a ajuns pământul **nimănui**.
- circumstanțial (de diverse tipuri, de exemplu: circumstanțial de loc): Nu am mers acasă **la nimeni**.

Exersează!

1. Alcătuiește două enunțuri în care să ilustrezi valoarea de pronume negativ și cea de adjectiv pronominal negativ a cuvântului: „niciunui(a)”.
2. Arată că știi când se scrie **nicio** dezlegat și când se scrie legat.
3. Alege varianta corectă:
 - a. Nimeni dintre ei nu a ajuns. / Nimeni dintre ei nu au ajuns.
 - b. Nu am nicio soră, nici două. / Nu am nici o soră, nici două.
 - c. Nu lăsase cărțile niciunuia, nici celuiilalt. / Nu lăsase cărțile nici unuia, nici celuiilalt.
4. Învăță cu cineva „poezia” pronumelui negativ!

7. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV

Amintește-ți „poezia” sfântă a pronumelui/adjectivului pronominal relativ:

care, cine, ce, cui, cât, câtă, câți, câte, cărui(a), cărei(a), căror(a), ceea ce (pronume relativ compus), ce fel de (locuțiune adjectivală relativă)

Unul dintre cele mai complicate pronume pentru elevi, deoarece nu cunosc...șmecheriile pe care le ascunde! Hai că ți le arăt imediat, dar, până atunci, mai citește și repetă încă o dată „poezia” pronumelui relativ!

**cine și *ceea ce* sunt mereu pronume relative, nu devin adjective pronominale relative niciodată!

Pronumele relativ se numește așa pentru că el creează relații, el stabilește legături între 2 propoziții.

Fata merge pe stradă.

Fata cântă de bucurie.

Aceste două propoziții se leagă cu ajutorul pronumelui relativ în felul următor:

Fata CARE merge pe stradă cântă de bucurie.

Practic, în loc să apară subiectul „fata” de două ori, substantivul apare o singură dată, iar a doua oară este înlocuit de pronumele relativ.

De aceea, pentru a afla funcția sintactică a unui pronume relativ, trebuie NEAPĂRAT să îl înlocuiești cu un substantiv.

Exemplu: Este frumoasă fata /pe care mi-ai arătat-o.

Pe care = pe fată

Deci: Pe fată mi-ai arătat-o.

(pe cine mi-ai arătat? Pe fată – Complement direct)

Deci, dacă „pe fată” este CD, atunci și „pe care” este tot CD (complement direct).

#Șmecherie: ca să afli funcția sintactică a unui pronume relativ, îl înlocuiești cu un substantiv (de exemplu: înlocuiești relativul mereu cu substantivul „fata” sau „băiatul”).

Exemplu:

Am văzut **pe cine** ai ales la joc.

„pe cine” = pe fată. Rescrii enunțul: Pe fată ai ales la joc. Pe cine? Pe fată (Complement direct, deci și „pe cine” este Complement direct)

Cel mai complex pronume relativ este **care**, iar pentru acesta îți ofer în continuare șmecheriile pentru a scrie din prima corect funcția lui sintactică:

- care** = subiect (dacă apare singur, neînsoțit de prepoziții și să nu se afle înaintea unui substantiv). Exemplu: A venit la meci **care** a avut chef. (care = subiect simplu)
- pe care** = complement direct (dacă apare fără substantiv după el). Exemplu: Fata / pe care ai ales-o / este premiantă. (pe care = complement direct). Dacă după „care” vine imediat un substantiv, atunci „care” devine automat adjectiv pronominal relativ: **Care** fată vine prima, aceea va lua premiul.
- la care, pentru care, cu care** = complement prepozițional (Logic, pentru că, atunci când pui întrebarea, precum și atunci când răspunzi, folosești o prepoziție). Exemplu: Persoana / **la care** mergi / este colega mea. (la cine mergi? „la care”/„la persoană” -CP)
- în care** = circumstanțial de loc. Exemplu: Pădurea/ **în care** intri / este foarte întinsă. În pădure intri. Unde intri? În pădure - CL, deci și „în care” este CL!

Hai să trecem la alt pronume relativ interesant:

Cine se scoală de dimineață / departe ajunge.

Bunica se scoală de dimineață. Cine? Bunica - Subiect simplu. Deci și „cine” (care a fost înlocuit ulterior cu substantivul „bunica”) este subiect simplu.

#Șmecherie: Pronumele relativ „cine” va avea întotdeauna funcția sintactică de subiect simplu (pentru că fix aceasta este întrebarea subiectului) și, rareori, este nume predicativ (dacă stă după un verb copulativ).

Exemple:

Cine fură azi un ou mâine va fura un bou. (cine fură? Cine = subiect simplu)

Câștigătorul este **cine** parcurge această gramatică explicată altfel. (cine = nume predicativ)

Ultimul „spin” al pronumelui relativ este acordul acestuia cu substantivul, atunci când este prezent și articolul posesiv-genitival. Daaar stai liniștit/ă, că avem șmecherie și aici!

Articolul posesiv-genitival: **al** (masculin, singular), **a** (feminin, singular), **ai** (masculin, plural), **ale** (feminin, plural)

Pronumele relativ: **cărui** (masculin, singular), **cărei** (feminin, singular), **căror** (masculin + feminin, plural)

Mai citește o dată ce am scris mai sus, pentru că urmează să completezi un enunț punând articolul posesiv-genitival corect și pronumele relativ corespunzător.

Rama culori le admiri este suflată cu aur.

[Dacă era 100% din aur, atunci nu mai era acolo!]

Cum sună bine?

Rama a cărei culori...?

Rama ale cărei culori...?

Rama a cărui culori...?

Rama ale căror culori...?

De fapt, nu contează cum sună bine, ci cum se scrie corect. Fii pe fază pentru o nouă șmecherie:

#Șmecherie: pentru a face acordul corect, trebuie să alegi articolul posesiv la aceeași persoană și același număr precum cuvântul *de după* pronumele relativ, iar pronumele relativ trebuie să aibă aceeași formă (în persoană și număr) precum primul substantiv.

Exemplu: **Rama ale cărei culori**

Rama = substantiv, feminin, singular, deci vom pune forma corectă „cărei” (pronume relativ, feminin, singular)

Culori-culorile = substantiv, feminin, plural, deci forma corectă de articol posesiv este cea de feminin, plural, și anume „ale”.

Pe scurt, acordul se face în cruciș: primul cuvânt se potrivește (se acordă în gen și număr) cu al treilea, iar al doilea cuvânt rimează (se acordă în gen și număr) cu al patrulea.

Hai mai citește o dată ce am scris mai sus și aplică pe exemplul următor: Copacul scoarță

-copacul = substantiv masculin, singular, deci pronumele relativ corect este cel cu forma de masculin, singular: *cărui*

-scoarță = substantiv feminin, singular, deci articolul posesiv va avea forma de feminin, singular: *a*

Rezultă că vei completa spațiile punctate în felul următor:

Copacul a cărui scoarță

Dacă așa ai rezolvat, te felicit! Meriți un KFC! Dacă nu, atunci, înainte de a-ți cumpăra un KFC, mai repetă șmecheriile de mai sus!

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Este obligatorie folosirea prepoziției *pe* înaintea pronumelui relativ *care* atunci când după acesta urmează încă un pronume: eleva **pe care** ai văzut-o; copacul **pe care** l-ai tăiat, fetele **pe care** le-ai întâlnit.

🧩 Exersează!

1. Ilustrează valoarea de pronume relativ și de adjectiv pronominal relativ a lui „care”.

2. Completează spațiile punctate cu formele corecte ale articolului posesiv și ale pronumelui relativ:

Casa pereți

Copiii mamă
 Elevii clasă
 Băiatul bicicletă

3. Învață „poezia” pronumelui relativ și spune-o unui prieten.

8. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV

Îl folosești foarte des pentru a construi întrebări parțiale, pronumele interogativ având rolul de a înlocui cuvântul/cuvintele așteptate ca răspuns la întrebare.

Exemplu: **Cine** a venit la școală?

Sabina (a venit la școală).

Formele pronumelui/adjectivului interogativ:

care?, cine?, ce?, cui?, cât?, câtă?, câți?, câte?, cărui(a)?, cărei(a)?, căror(a)?

Pronumele și adjectivele interogative funcționează fix ca pronumele și adjectivele relative, doar că cele interogative apar în propoziții...interogative! E ca ghicitoarea aia: „Păsărică într-un picior, ghici ciupercă, ce-i?” E logic faptul că pronumele și adjectivele interogative apar în astfel de propoziții, care au la final semnul întrebării.

Exemple:

Cine a venit? (cine = pronume interogativ, nominativ, subiect simplu)

Pe cine ai văzut? (pe cine = pronume interogativ, acuzativ, complement direct)

Cu cine ai mers? (cu cine = pronume interogativ, acuzativ, complement prepozițional)

Evident că adjectivul interogativ se comportă ca orice alt fel de adjectiv, acordându-se în gen, număr și caz cu substantivul determinat. Exemplu: Pe **care** fată ai salutat-o? (adjectiv interogativ, acuzativ, atribut adjectival). Dacă înlocuiesc interogativul „care” cu un adjectiv obișnuit, sună foarte bine: Pe *frumoasa* fată ai salutat-o. Deci sigur „care” din exemplul de mai sus este adjectiv interogativ.

Alt exemplu:

Cărei fete i-ai oferit cadoul? (adjectiv interogativ, dativ, atribut adjectival) **Frumoasei** fete i-ai oferit cadoul. (am înlocuit adjectivul interogativ *cărei* cu adjectivul propriu-zis *frumoasei*, ca să vezi că, într-adevăr, *cărei* se comportă ca un adjectiv și este adjectiv pronominal interogativ).

Funcții sintactice ale pronumelui interogativ

- subiect: **Cine** a mâncat pizza?
- complement direct: **Pe cine** ai trimis la pizzerie?
- complement indirect: **Cui** i-ai oferit pizza?
- complement prepozițional: **Cu cine** ai vorbit despre pizza?
- nume predicativ: **A cui** este pizza?
- atribut pronominal: **A cui** pizza e cea mai gustoasă?
- circumstanțial (de diverse tipuri): **La cine** mergi mâine? (circumstanțial de loc); **Înainte** **cui** ai ajuns? (circumstanțial de timp)

Și, înainte să trecem la penultimul tip de pronume, evident că...orice adjectiv interogativ are întotdeauna funcția sintactică de **Atribut adjectival!**

Exemplu: **Care** tip de pizza este gata deja? (care = adjectiv interogativ, caz Nominativ, atribut adjectival)

Devino expert în gramatică!

Atunci când transformăm propozițiile interogative în vorbire indirectă, pronumele/adjectivul interogativ se transformă în pronume/adjectiv relativ-interogativ:

Cine a câștigat premiul? (pronume interogativ)

Întreabă **cine** a câștigat premiul. (pronume relativ-interogativ)

! „Cât” devine adverb interogativ, atunci când apare lângă verbe intransitive (ca în exemplul **a**) sau cu o semantică exprimând durată (ca în exemplul **b**):

A: - **Cât** ai învățat?

- Mult.

B: - **Cât** a durat concursul?

- Trei ore.

Exersează!

1. Ilustrează valoarea de pronume interogativ și apoi valoarea de adjectiv interogativ a lui „care”.
2. Oferă exemple în care „cât” să fie, pe rând: pronume relativ, pronume interogativ, adjectiv interogativ și pronume relativ-interogativ.

9. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT

Poezia zilei:

careva, cineva, ceva, *cuiva*

fiecare, fiecine, fiece

oarecare, oarecine, oarece

oricare, oricine, orice, *oricui*

orișicare, orișicine, orișice, *orișicui*
altcareva, altcineva, altceva, *altcuiva*

unul, una, unii, unele, *unuia, uneia, unora*
vreunul, vreuna, vreunii, vreunele, *vreunuia, vreuneia, vreunora*
altul, alta, alții, altele, *altui(a), altei(a), altor(a)*
tot, toată, toți, toate, *tuturor*
mult, multă, mulți, multe, *multor*
puțin, puțină, puțini, puține
anume, atât, cutare, atare, alde, niscaiva (formă rară), niște

+ locuțiunile pronominale: cine știe cine (= multe), cine știe ce, nu știu care, nu știu cine, nu știu cât, te miri cine, te miri ce, te miri cât etc.

Pronumele nehotărât se referă la o ființă sau un obiect sau la un grup de ființe sau obiecte care nu pot fi identificate/cuantificate precis.

Exemple: **Cineva** a luat cutia. Au participat **mulți** la acea lansare de carte.

Din punct de vedere structural, **nehotărâte** pot fi:

- a. **simple:** tot, toată, unul, altul, mult, puțin, alde, anume, atât, cutare, niște
- b. **compuse:** cu ajutorul formanților *fie-* (fiecare, fiecine), *ori-* (oricare, orice), *ori + și* (orișicare, orișicine), *oare-* (oarecare, oarecine, oarece), *-va* (cineva, ceva, cuiva)
- c. **locuțiuni pronominale:** cine știe cine, cine știe ce, te miri cine, te miri ce, nu știu care

Hai să îți arăt cum poți învăța „poezia” pronumelui și adjectivului pronominal nehotărât. Primele patru versuri sunt cuvinte compuse de la patru pronume relative de bază: care, cine, ce, cui.

- oricare, oricine, orice, oricât = substantivul *ori* + pronumele relative
- la fel stă treaba și cu adăugarea cuvântului *fie*: fiecare, fiecine, fiece (fiecui-nu există!)
- la fel stă treaba și când adăugăm cuvântul *ori*: oricare, oricine, orice, oricui.
- la fel stă treaba și când adăugăm încă 2 cuvinte: *alt* în față, iar *va* la final: altcareva, altcineva, altceva, altcuiva.

Următoarele versuri din „poezia” noastră prețioasă reprezintă variații pe aceeași temă, fiind necesar să știi primul pronume din fiecare vers: *unul, altul, tot, mult, puțin*. După cum, poate, deja ai observat, acestea sunt forme de masculin singular. Atunci când declinăm pronumele, vom păstra următoarea ordine: masculin singular, feminin singular, masculin plural și feminin plural.

Funcții sintactice ale pronumelui nehotărât:

Pronumele nehotărât are funcțiile sintactice ca ale substantivului pe care îl înlocuiește. Iată câteva exemple din izvorul înțelepciunii populare românești:

Învăță din greșelile **altora**. Nu o să trăiești atât de multă vreme încât să ai timp să le faci tu pe toate. (altora= pronume nehotărât, caz genitiv, atribut pronominal genitival)

[Învăță din greșelile altora! Nu trebuie să te rezumi doar la experiența ta!]

- subiect: **Oricine** poate învăța gramatică șmecheră.
- nume predicativ: El era **altul** după 10 ani.
- complement direct: L-am încurajat **pe unul** să învețe gramatică.
- complement indirect: Ofer explicații gramaticale **oricui**.
- complement prepozițional: M-am întâlnit **cu cineva** important.

- circumstanțial (de diferite tipuri): Am înțeles gramatica **înaintea tuturor** de la școală. (circumstanțial de timp)

Funcția sintactică a adjectivului pronominal nehotărât

Este... de... **atribut adjectival!**

Exemple:

Aceeași Mărie cu **altă** pălărie. (altă = adjectiv nehotărât, caz acuzativ, atribut adjectival)

După război, **mulți** viteji se arată. (adjectiv nehotărât, caz Nominativ, atribut adjectival)

[Nu te da mare după ce trece marea provocare! Nu face afirmații de genul: „Dacă participam eu, sigur câștigam!” sau „Dacă eram eu, sigur îl învingeam!”, pentru că această laudă de sine nu este cool și vine prea târziu! De regulă, cei apreciați sunt cei care participă efectiv la un concurs sau la o anumită experiență, nu cei de pe margine care își dau aere de buni ce sunt!]

Devino expert în gramatică!

Ai grijă să distingi bine ce parte de vorbire este „un” în diferite contexte:

- Am cumpărat **un** pix. (articol nehotărât)
- Am cumpărat **un** pix și **două** caiete. (numeral cardinal)
- Am cumpărat **un** pix, iar **pe altul** l-am împrumutat. (adjectiv pronominal nehotărât)

Ai grijă și la distincția dintre adjectivul nehotărât „niște” și articolul nehotărât „niște” (articolul nehotărât „niște” se folosește înaintea unor substantive la plural):

Am cumpărat **niște** suc. (adjectiv nehotărât)

Au venit **niște** copii la poartă. (articol nehotărât)

! „vreo” poate fi adjectiv pronominal nehotărât sau adverb:

Știi **vreo** carte cu final fericit? (adjectiv pronominal nehotărât)

Au venit **vreo** 20 de copii. (adverb)

! Pentru relația de genitiv și dativ se folosesc prepozițiile **a** și **la**, urmate de forma de acuzativ:

Datoria **a** mulți vecini a fost iertată.

Le-am spus **la** mulți vecini despre școală.

! **Atât, mult, puțin** au dublu statut: sunt pronume nehotărâte, dar pot deveni și adverbe atunci când determină verbe:

A mâncat **mult** pește. (adjectiv pronominal nehotărât)

A mâncat **mult**. (adverb)

✔ Promovăm exprimarea corectă!

Atunci când *fiecare* apare ca subiect, el impune forma de singular predicatului: **Fiecare** dintre ei **știe** ce lecții s-au predat.

Exersează!

1. Ilustrează în două enunțuri valoarea de pronume nehotărât, apoi valoarea de adjectiv pronominal nehotărât a cuvântului *oricare*.

2. Alcătuieste enunțuri în care să ilustrezi cazurile nominativ, acuzativ, genitiv și dativ, folosind oricare dintre următoarele forme pronominale: *tot, toată, toți, toate, tuturor*.
3. Precizează cazul și funcția sintactică a pronomelor nehotărâte din următoarele versuri:
 „Sunt doar un oarecare
 Și vreau să știe fiecare
 Totul despre Cel care
 M-a mântuit” (BBSO, *Nobody*)
4. Învăță „poezia” pronumelui nehotărât!

10. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

Pronumele și adjectivul de întărire:

însu-

însă-

înși-

înse-

+ -mi, -ți, -și, -ne, -vă, -și/-le

Să începem cu o definiție plictisitoare: pronumele de întărire țin locul unui substantiv (ca orice pronume, de altfel) și are rolul de a întări (logiiic!) persoana la care face referire.

Curiozitate: În ziua de azi, nu se mai folosește pronumele de întărire. El desemna, în trecut, faptul că o anumită persoană, fix ea, chiar aceea, exact ea a făcut ceva anume. Exemplu:

Însul a învățat gramatică. (însul = chiar el, pe bune, fix el!).

Astăzi, nu-ți rămâne decât să știi formele adjectivului de întărire! Formele vechi de pronume erau: *însu, însă, înși, înse*.

Adjectivul pronominal de întărire se formează de la aceste pronume vechi (însu, însa, înși, înse + formele clitice (scurte/neaccentuate) ale pronumelui personal în dativ: -mi, -ți, -ți, -ne, -vă, -și/-le).

- primul component marchează genul, numărul și cazul
- cel de-al doilea component marchează persoana, prin terminațiile: -mi, -ți, -și, -ne, -vă, -și/-le.

! -le intră în componența adjectivului de întărire de persoana a III-a, feminin, plural și stă mereu după substantivul determinat: fetele **însele**.

însu- = masculin, singular

însa- (cu forma actuală: **însă**) = feminin, singular

înși- = masculin, plural

înse- = feminin, plural

-mi = persoana I, singular

-ți = persoana a II-a, singular

-și = persoana a III-a, singular

-ne = persoana I, plural

-vă = persoana a II-a, plural

-și = persoana a III-a, plural

Ca orice adjectiv pronominal, acesta preia genul, numărul și cazul substantivului determinat și are întotdeauna funcția sintactică de...

Atribut adjectival! Hai că e fain!

Exemple: Băiatul **însuși** ai reținut șmecheriile.

Fata **însăși** ai reținut șmecheriile.

Alte exemple rezolvate:

- Pe voi **înșivă** v-am premiat pentru rezultatele voastre. (adjectiv de întărire, caz acuzativ, atribut adjectival)

- Ei **înșiși** au reușit să termine cursa. (adjectiv de întărire, caz nominativ, atribut adjectival)

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Dacă ești fată, vei spune corect: „eu *însămi*”, iar dacă ești băiat, vei spune corect „eu *însumi*”, pentru că *însă-* este formă pentru genul feminin, iar *însu-* este formă pentru masculin.

Cum folosim corect adjectivul de întărire? Uite așa:

- Noi *însene* (!) – pentru fete, feminin!
- Noi *înșine* – pentru băieți sau pentru grupuri fete/băieți
- Voi *însevă* – pentru fete, e formă de feminin plural!
- Voi *înșivă* – pentru băieți sau pentru grupuri mixte masculin/feminin
- Ei *înșiși*, ei *înșile* – pentru băieți
- Ele *înseși*, ele *însele* – pentru fete

! Adjectivul de întărire are forme și pentru genitiv-dativ: *însemi*, *înseți*, *înseși*, *însene*, *însevă*, *înseși/însele*. Dar cine le folosește? Le auzi destul de rar în vorbirea celorlalți!

Exemplu: Nouă **însene** ni s-a făcut foame.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Cum spui corect: fetei *însăși* sau fetei *înseși*? Simplu, a doua formă: fetei *înseși*, pentru că substantivul are formă de genitiv-dativ (mai ții

mente terminațiile: **-ui, -ei, -or, -ii?** Ele arată automat genitivul/dativul!).

Cam atât despre adjectivul de întărire! Tu **însuți/însăși** l-ai înțeles? Pentru că eu **însămi** m-am străduit să ți-l prezint în mod accesibil și ușor de înțeles! Dacă ai înțeles, atunci noi **înșine** ne putem declara câștigători!

Posibilități combinatorii ale pronumelui

La fel ca substantivul și adjectivul, și pronumele se poate combina cu alte cuvinte, apărând în calitate de:

1. **centru** al unui grup de cuvinte: aceasta înseamnă că pronumele e șeful, lui i se pune întrebarea, astfel încât de el depinde alt cuvânt!

Acela de lângă *geam* este vinovatul. (de lângă *geam* = depinde de pronumele demonstrativ „acela” și este atribut substantival prepozițional)

Oricine dintre *ei* poate câștiga. (dintre *ei* = depinde de pronumele nehotărât „oricine” și este atribut pronominal prepozițional)

2. **adjunct**, într-un grup de cuvinte, ceea ce înseamnă că e mai puțin important, că depinde de alt cuvânt.

Cartea de la **ei** este interesantă. (de la *ei* = are ca șef substantivul „cartea”, iar funcția este de atribut pronominal prepozițional)

Îmi spui glume bune. (îmi = are ca șef verbul „spui”, pentru că verbului îi pune întrebarea: „cui spui?”. Îmi = complement indirect)

Exersează!

1. Alcătuieste două enunțuri în care *însuși* să fie în cazul nominativ, apoi în cazul acuzativ.
2. Completează spațiile punctate cu adjectivul de întărire corespunzător:
Ei au reușit să rezolve exercițiile.
Noi (fete) mergem la cumpărături.
Voi (băieți) ați vizitat muzeul.
Voi (fete) ați luat permisul de conducere.
I-am dat ei cadoul.
3. Învăță „poezia” adjectivului pronominal de întărire, apoi spune-o cu voce tare să te audă măcar un vecin. ☺

NUMERALUL

- este partea de vorbire care se ocupă cu numere (wow, ce chestie grozavă am scris!)
- din fericire, numeralul este doar de **2 tipuri** (într-un trecut îndepărtat, existau mai multe subtipuri la unul dintre tipurile de numerale). Așadar, ține minte cele 2 cuvinte: cardinal & ordinal. Ta-daaaam, uite:

a. **numeral cardinal:** arată numărul de elemente: unu, cinci, cincisprezece

b. **numeral ordinal:** arată ordinea elementelor: primul, al cincilea, a trei sute

Numeralele pot fi:

a. **simple:** unu/una, doi/două, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece

b. **compuse:** unsprezece, douăzeci, o sută, două sute, trei mii patru sute cinci

Forma numeralelor:

a. categoria numărului:

Numeralele nu au propriu-zis această categorie!

- numeralele cardinale exprimă informația numerică în conținutul lor: un elev, trei elevi
- numeralele ordinale sunt în mod inerent la singular: eleva a treia, copacul al șaptelea

b. categoria genului:

- majoritatea numeralelor cardinale nu au gen, excepție făcând numeralele unu, doi și compusele acestora: **douăzeci și unu** de copaci/ **douăzeci și una** de flori; **treizeci și doi** de băieți, **treizeci și două** de fete, **trei** fete, **trei** băieți

- numerele ordinale se modifică după gen: al treilea elev, a treia elevă, a o sută unulea candidat
- c. **categoria cazului:** numerele nu ridică probleme în ceea ce privește cazurile.
 - Variația de caz se întâlnește la numeralul cardinal unu/una (N-A), unui(a)/unei(a) (G-D) și la numerele ordinale primul/prima, întâiul/întâia (N-A) și primului/primei(a), întâiului/întâii (G-D)

Exemple: Am oferit flori **primei** doamne.

Din cauza **unui** singur minut, a ratat avionul.

Pentru redarea cazurilor genitiv-dativ ale celorlalte numere, se folosesc:

- prepoziția „a” echivalentă pentru genitiv: Mi-au adus proiectele a **trei** elevi.
- prepoziția „la” pentru valoarea echivalentă de dativ: Le-am dat cărți **la trei** colegi/dintre colegii mei.

! Dacă numeralul este precedat de articolul demonstrativ (*cel, cea, cei, cele, celui, celei, celor*), acesta ia asupra lui mărcile de caz (adică terminațiile speciale pentru G-D: -ui, -ei, -or).

Exemple: Face proiecte despre **cei** trei eroi. (cei = formă de N-A)

A reușit datorită **celor** doi prieteni. (celor = formă de G-D)

Valorile numeralului. În funcție de înțelesul ascuns al numeralului sau de locul unde stă sau lângă cine stă în propoziție, numeralul poate avea:

- a. **valoare adjectivală:** se comportă ca un adjectiv pe lângă substantiv - șeful său

Exemplu: Unde-s **doi** elevi, puterea crește. (*doi* se comportă ca un adjectiv; e ca și cum am spune: Unde-s *frumoșii* elevi, deci determină substantivul *elevi*).

Alt exemplu: Am primit **douăzeci și una** de lalele. (douăzeci și una = numeral cu valoare adjectivală! Esențial e că am primit lalele, nu numărul lor, acesta fiind un detaliu care depinde de substantivul *lalele*!)

b. valoare pronominală: **Trei** mălai visează. (*trei* ține locul unui substantiv, de aceea spunem că are valoare pronominală. Deci *trei* NU e never pronume, dar are valoare/se comportă ca un pronume, pentru că este un înlocuitor!)

c. valoare substantivală: în textele de matematică sau când exprimă un detaliu despre un substantiv

Exemple: **Trei** ori **doi** fac șase, etajul **șase**, apartamentul **27**, strada **trei**, autobuzul **41**. În aceste cazuri, numerele au funcție sintactică de atribut.

Alte expresii cu numere:

- **multiplicativele** (îndoit, întreit, înzecit) sunt, de fapt, adjective: câștig *întreit*, câștiguri *întreite*. Tot adjective sunt și sinonimele lor neologice: dublu, triplu, cvadruplu;
- **fracționarele** (doime, treime, zecime, șeptime) sunt, de fapt, substantive feminine: o pătrime, două pătrimi, pătrimile, câteva pătrimi. Tot substantive sunt și: sfert, jumătate;
- **adverbialele cardinale** (o dată, de două ori, de cinci ori) și ordinale (prima dată, a doua oară, a șaptea oară) sunt, de fapt, locuțiuni adverbiale: Ți-am amintit *de trei ori* să îți iei caietul.
- **distributivele** (câte unu, câte trei) și colectivele (toți trei, toate șase) sunt construcții speciale în care intră adverbul *câte* sau adjectivele *toți*, *toate* + numerele cardinale;

- **colectivele:** amândoi, amândouă, tustrei/tustrele, câteșitrei/câteșitrele, ambii/ambele sunt interpretate ca pronume nehotărâte.

Funcții sintactice ale numeralului

- subiect: **Trei** merg în excursie. **Al treilea** merge în excursie.
- nume predicativ: Excursionistii sunt **trei**. La întrecerea din excursie, Viorica a fost **a doua**.
- complement direct: A cumpărat **două** pentru excursie. A cumpărat-o **pe a doua** pentru excursie.
- complement indirect: I-am oferit **numai unuia** ocazia de a merge în excursie. M-am adresat **primului**.
- complement prepozițional: Mă gândeam **la doi** dintre ei pentru excursie. Mă gândeam **la al doilea**.
- circumstanțial de loc: Ea merge **în două** dintre excursii. El a mers **la al doilea**.
- circumstanțial de timp: Aveam de stat trei zile în tabără, dar elevii au cerut să plecăm **după două**. Am stat doar două zile, iar **în a treia** am plecat.
- circumstanțial de mod: Ea se comportă **ca doi** dintre colegii ei. Ea se comportă **ca al doilea**.
- atribut: Discuția **despre doi** dintre ei m-a deranjat. Discuția **despre al doilea** m-a deranjat.
- apozitie: Dintre cei trei, Viorel, **al doilea** din stânga, a câștigat concursul.

Posibilități combinatorii ale numeralului

În enunțuri, numeralul se poate combina cu alte cuvinte și, ghici ce? Poate apărea în calitate de **centru** (atunci când el, numeralul, e șeful și altcineva depinde de el și îi pune întrebarea) sau de **adjunct** (atunci când numeralul este supus și are drept șef un alt cuvânt, de care depinde).

În calitate de **centru** se află:

- numeralul cu valoare pronominală: **doi** dintre ei, **primul** dintre elevi
- numeralul cu valoare substantivală: în enunțuri matematice de tipul: **trei** ori doi fac șase; sau în se denumește numeric un obiect: autobuzul **41**, etajul **7**, tramvaiul **9**, camera **5**. În aceste exemple în care denumește numeric un obiect, numeralul are funcția de atribut în nominativ.

În calitate de **adjunct** se află:

-când are **valoare adjectivală** și determină substantivul-centru, acordându-se cu acesta: **trei** elevi, **al patrulea** act. Atenție la structurile de tipul „**treizeci de copii**”, în care numeralul are TOT valoare adjectivală, grupându-se cu prepoziția „de”. Numeralul cu valoare adjectivală are mereu funcția sintactică de...atribut adjectival!

-când are **valoare pronominală** și determină:

a. un substantiv centru: florile **de la doi** (atribut pronominal prepozițional), tema **primului** (atribut pronominal genitival)

b. un verb: Am citit **două**. M-am adresat **primului**. S-a gândit **la al treilea**. Cântă ca **al cincilea**. A luat cuvântul **după trei** mai timizi. L-a poziționat **lângă doi** mai cuminți. M-a pedepsit **pentru două** dintre ele. Am trei proiecte și **pentru două** dintre ele chiar acum mă pregătesc. (funcțiile sintactice sunt în ordine: complement direct, complement indirect, complement prepozițional, circumstanțial de mod, circumstanțial de timp, circumstanțial de loc, circumstanțial de cauză, circumstanțial de scop).

-când are **valoare substantivală** și determină:

a. un substantiv centru, fie precedat de cuvântul **lui** (marcă a cazului genitiv, în limbajul matematic) – radicalul **lui nouă**, fie precedat de

prepoziția *din* – radical **din patru**. (cazuri în care funcțiile sintactice aferente sunt atribut genitival și atribut prepozițional)

b. un verb, de care se leagă prin prepoziție: Copilașul numără **până la 20**. (are funcția de complement prepozițional)

✓ Promovăm exprimarea corectă!

- alături de substantivele feminine, numeralul *doisprezece* are formă specifică: clasa *a douăsprezecea*, *doisprezece* mii de euro
- în limba română, ora se exprimă cu ajutorul cifrelor arabe: ora 1, ora 14; iar în cazul orelor care conțin 2 (2, 12 și 22), singura formă corectă este cea de feminin: ora *două*, ora *douăsprezece*, ora *douăzeci și două*;
- pentru zilele de 21 și 31 ale lunilor din calendar, se recomandă forma de masculin a numeralului: 21 martie (*douăzeci și unu martie*, NU: *douăzeci și una martie*)
- pentru zilele de 2, 12 sau 22 ale lunilor din calendar, se pot folosi fie formele de feminin, fie formele de masculin ale numeralelor:
două/doi februarie
douăsprezece martie / doisprezece martie
douăzeci și două august / douăzeci și doi august
- se scriu și se pronunță corect: *al zecelea* (nu *al zecilea*), *al o sutălea* (nu: *al o sutelea*), *al douăzecilea*, *a douăzecea*, *al două sutelea*, *al o mielea*, *al două miilea*.
- Iată cum exprimăm corect intervalele de timp: Piața este deschisă *între 6 și 16 sau Deschis 6-16*, dar nu: Deschis între 6 – 16.
- sunt corecte construcțiile: *câteva zeci de lei*, *cele câteva zeci de oameni*, *câteva sute de metri*, *ultimele sute de lei* (Sunt greșite construcțiile: *câțiva zeci de lei*, *cei câțiva zeci de oameni*, *ultimile sute de lei*)

Devino expert în gramatică!

Între prepozițiile care cer cazul genitiv sau dativ și numeralul invariabil, se adaugă prepoziția **a**:

Are de făcut cercetări asupra **a** patru lucrări. (genitiv)

A reușit datorită **a** doi prieteni apropiați.

! *Cel* se analizează diferit în structurile care conțin numerale. Așadar, *cel* poate fi:

- **articol demonstrativ**: Cei trei elevi au prezentat proiectul. Proiectul **celui** de-al doilea elev m-a impresionat
- **pronume semiindependent** (când substantivul lipsește): Cei trei au plecat. Proiectul **celui** de-al treilea m-a impresionat.

! Cuvintele *zece*, *o sută*, *o mie* sunt numerale, însă cuvintele: *zeci*, *sute*, *mii* sunt substantive, deoarece exprimă o mulțime, dar și pentru că se pot articula: zecile, sutele, miile.

Exersează!

1. Ilustrează valoarea substantivală, adjectivală și pronominală a numeralului *trei*.
2. Alcătuieste enunțuri cu numeralul *cinci*, astfel încât să se afle la cazurile: nominativ, acuzativ și dativ.
3. Alege varianta corectă a numeralelor:
Elevii din clasa a doisprezecea/ a douăsprezecea au curs festiv.
Este ora doi/două.
Temperatura a coborât la minus doisprezece/douăsprezece grade.
Am nevoie de douăzeci de lei/ douăzeci lei.

VERBUL

Se spune că cel mai complicat este verbul. Relaxează-te, o să facem să fie binee! Verbul este parte de VVVorbire, pentru că, da, are litera „v” în structura lui. De fapt, începe cu v, la fel ca (parte de) „vorbire”!

Verbul este partea de VVVorbire care arată acțiunea, starea, existența. Definiția asta este bine să o știi pentru doamnele și domnii profesori de la școală. Dă bine la ascultare și la teste. ☺ Între prieteni, mai important este să știi cum se conjugă verbul sau cum se scrie corect!

Verbul are multe chestii (numite și categorii) care trebuie lămurite, iar noi o vom lua în ordinea aceasta:

1. flexiunea verbului
2. conjugările verbului
3. modurile verbului
4. timpurile verbului
5. valorile verbului
6. construcțiile verbului (în era „paleozoică”, construcțiile verbului se numeau „diatezele” verbului ☺).
7. posibilități combinatorii ale verbului
8. locuțiunea verbală

1. FLEXIUNEA VERBULUI

Verbul se modifică în funcție de:

- persoană: I (merg, mergem), a II-a (mergi, mergeți), a III-a (merge, merg)
- număr: singular (mergi, merge, merge), plural (mergem, mergeți, merg)
- timp: prezent (merg), trecut (am mers), viitor (voi merge)

- mod: merg (modul descrierii realității), mergi! (modul impunerii unei acțiuni)

Verbul poate avea forme:

- a. **simple:** alcătuite din rădăcină (baza cuvântului) și terminații specifice: eu cânt, eu cântam, eu cântasem
- b. **compuse:** dintr-un verb auxiliar (ajutător, ca o cârjă) + o formă verbală nepersonală invariabilă (nu se schimbă nici dacă o bați cu ciocanul!). Exemplu: am plecat, ai plecat, a plecat; aş pleca, ai pleca, ar pleca, voi pleca, vei pleca, va pleca

2. CONJUGĂRILE VERBULUI

Pentru a afla conjugarea verbului, trebuie să îi găsești forma de infinitiv și apoi să te uiți la literele cu care se termină acel verb.

De exemplu: verbul „mergeau” trebuie pus la forma de infinitiv: „a merge”, pentru ca apoi să observi că se termină în -e.

Există 5 conjugări în gramatica actuală a limbii române:

- **conjugarea I:** verbele care la infinitiv se termină în -a: a cânta, a mânca (ăsta e un verb care ne place tare mult!)
- **conjugarea a II-a:** verbele care la infinitiv se termină în -ea (contează, deci, ultimele 2 litere, de aia se și cheamă conjugarea a II-a, zic eu): a tăcea, a plăcea (primul verb nu e prea plăcut, al doilea ne definește)
- **conjugarea a III-a:** verbele care la infinitiv se termină în -e: a curge, a tunde
- **conjugarea a IV-a:** verbele care la infinitiv se termină în -i: a citi, a dobândi (care verb îți place mai mult? A citi sau a dobândi? Uite că îți zic eu un secret: dacă citești mai mult, dacă te vei informa mai mult, vei dobândi mai mult!)

- **conjugarea a V-a:** verbele care la infinitiv se termină în -î: a coborî, a doborî etc.

! Cum să reții conjugările? Îți faci un sistem logic de relaționare a numărului conjugării cu litera care îl reprezintă:

- *a* este conjugarea I pentru că....*a* este cea mai importantă vocală
- *ea* este conjugarea a doua pentru că....-*ea* are 2 litere!
- *e* este conjugarea a III-a pentru că, alfabetic vorbind, după *a*, ca vocale, vine *e*!
- *i* este conjugarea a IV-a pentru că după *e* vine *i*
- *î* este ultima conjugare pentru că -*î* este ultima vocală din seria: *a, e, i, o, u, ă, î*.

Acesta este UN MOD de a reține conjugările, dar, desigur, tu poți să cauți „șmecherii” care să îți ușureze ție memorarea.

Dacă treci de partea cu modurile și timpurile verbale cu brio, restul e floare la ureche. Hai să continuăm cu ceea ce doare mai tare: modurile și tiiimpurile verbalee!

Sigur știi deja că există 3 mari timpuri verbale: trecut, prezent și viitor.

3. MODURILE VERBULUI

Modul verbului ne arată în ce fel se raportează vorbitorul la starea de lucruri descrisă (dacă este o acțiune reală, dacă este posibilă, sigură sau presupusă, dorită sau e o poruncă).

Una e să spui: Andrei **aduce** jocuri. (e ceva sigur, real), iar alta e să spui: Andrei, **adu** jocurile! (înseamnă că i-ai poruncit să aducă jocurile și sperăm că Andrei le va aduce!)

Modurile predicative sunt ascunse în codul secret: ICCI. Ce înseamnă literele acestea? Ele sunt inițialele fiecărui mod predicativ. Tu poți să îți ajuți mintea să rețină mai ușor informația dacă îi oferi un mod atractiv sau structurat de a o reține. De exemplu, înveți anumite inițiale ale unor clasificări!

Modurile predicative = personale: ICCI

I = indicativ, C = conjunctiv, C = condițional-optativ, I = imperativ

1. **Indicativ** = toate verbele care exprimă faptul că o acțiune este sigură, reală

#Șmecherie: doar indicativul are toate timpurile verbale (trecut, prezent și viitor).

- **prezentul:** Acum, noi **mâncăm** șaorma.
 - **timpuri ale trecutului:**
 - a. imperfect: Noi **mâncam** șaorma
 - b. perfect compus: Noi **am mâncat** șaorma.
 - c. perfect simplu: Noi **mâncarăm** șaorma
 - d. mai-mult-ca-perfect: Noi **mâncaserăm** șaorma.
 - **timpuri ale viitorului:**
 - a. viitorul propriu-zis: Noi **vom mânca** șaorma.
 - b. viitorul anterior: Noi **vom fi mâncat** șaorma după ce el va primi pizza.
2. **Conjunctiv** = exprimă o acțiune posibilă, realizabilă. Se construiește cu o singură conjuncție, întotdeauna marcă a acestui mod verbal: „să”; Există două timpuri ale modului conjunctiv:
 - a. conjunctiv prezent: Cu răbdarea, poți să **treci (conjunctiv prezent)** și marea.

- b. conjunctiv perfect: **Să fi știut (conjunctiv perfect)** mai din timp șmecheriile gramaticii, ți-ar fi plăcut mai mult limba română.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

Verbul *a fi* are forme asemănătoare la conjunctiv și imperativ, diferențiate doar prin conjuncția *să*: *să fii (conjunctiv)* – *fii! (imperativ)*; *să nu fiți (conjunctiv)* – *fiți! (imperativ)*

Devino expert în gramatică!

- Formele de conjunctiv perfect seamănă foarte bine cu cele de conjunctiv prezent ale verbelor în construcție pasivă:

Ai plecat fără **să fi văzut** filmul. (conjunctiv perfect)

Ai plecat fără **să fii văzut** de cineva. (conjunctiv prezent)

- Conjunctivul prezent are unele valori similare cu cele ale imperativului. La persoana a II-a, ambele pot exprima un îndemn, un sfat sau o recomandare:

Să nu mai mănânci dulciuri! vs Nu mai mânca dulciuri!

Să vii mâine la teatru! vs Vino mâine la teatru!

3. Condițional-optativ = exprimă o acțiune posibilă, însă limitată de o condiție.

Se formează cu verbul auxiliar: *aș, ai, ar, am, ați, ar* + verbul la infinitiv. Ex: *aș învăța, ai învăța, ar învăța, am învăța, ați învăța, ar învăța.*

Există două timpuri ale modului condițional-optativ (exact ca la modul conjunctiv!):

- a. condițional-optativ prezent: **Aș mânca** o câțiva cartofi prăjiți.
- b. condițional-optativ perfect: **Aș fi mâncat** o porție de cartofi prăjiți, dar mi-a cumpărat altceva.

Promovăm exprimarea corectă!

Formele de condițional-optativ *ar apare, ar dispărea, ar place, ar displace, ar încapa, ar tace* nu sunt corecte, deoarece infinitivul din structura lor are terminația -ea. Așadar, corect spunem: *ar apărea, ar dispărea, ar plăcea, ar displăcea, ar încăpea, ar tăcea*.

Devino expert în gramatică!

Compară următoarele 2 exemple:

- **Ai fi așteptat** două ore, dacă nu te luam cu mașina. (ai fi așteptat = condițional-optativ perfect)
- Dacă **ai fi așteptat** de cineva, ai ajunge sigur la destinație. (ai fi așteptat = condițional-optativ prezent)

#Șmecherie: timpurile așa-zis „perfecte” se construiesc cu verbul „fi” cel invariabil, adică e mereu rigid, nu își schimbă forma.

Așadar, conjunctivul perfect și condițional-optativul perfect au în componența lor verbul invariabil „fi”! Exemplu: **Să fi știut** șmecheriile, **aș fi înțeles** mai repede gramatica limbii române.

4. **Imperativ** = exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugămintă

! Pe mine, denumirea de **imperativ** mă duce cu gândul la *impera*, *imperi* sau *a împărăși*. Ei bine, au ceva legătură, pentru că într-un imperiu, împăratul poruncește:

Adu-mi Cola!

Gătește-mi ciorbă rădăuțeană! Etc.

Îți ajuți mintea să rețină mai ușor imperativul dacă îl asociezi cu împăratul care dă porunci. Tocmai de aceea, poruncile astea conțin verbe care sunt doar la persoana a II-a singular sau plural. Poți să îi poruncești unui singur om sau poți porunci mai multor oameni:

Tu! Învață temeinic pentru examen!

(Voi) învățați temeinic pentru examen!

Găsim forme de verbe la imperativ și în proverbele românești. Uite un exemplu:

„Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc singur”! Chiar! Care este verbul la imperativ din acest proverb? Și ce crezi că semnifică această zicală?

Imperativul are două forme:

a. **afirmativ**: Mergi! Mergeți!

b. **negativ**: Nu merge în Dubai, că nu o să îți placă!

Forma imperativului negativ se construiește de la negația/adverbul „nu” + verbul la infinitiv.

Exemple: Nu fi obraznic! Nu tăcea când trebuie să vorbești!

Promovăm exprimarea corectă!

Sunt incorecte formele de imperativ negativ: Nu dădea! Nu fă! Nu fii! Nu du! Forma corectă de imperativ negativ se construiește cu negația

nu + verbul la infinitiv, așadar formele corecte sunt: *Nu da! Nu face! Nu fi! Nu duce!*

Devino expert în gramatică!

Există și un mod al presupunerii, al dubiului, care provine din formele de viitor ale verbului și care se numește **modul prezumtiv** (asta nu e pentru clasele 5-8, e pentru cei ultra-avansați, de la liceu sau de la facultate):

Eric **o fi** acasă? **O fi citind** cartea preferată?

[Acest mod nu e necesar să îl știi pentru gimnaziu!]

Următoarele verbe au forme speciale de imperativ:

A sta – stai!

A duce – du!

A fi – fii!

A zice – zi!

A lua – ia!

A face – fă!

A veni – vino!

A deveni – devino!

Acum, că am trecut cu bine de modurile predicative, vreau să îți mai ofer o șmecherie:

#Șmecherie: verbele la moduri predicative au, în general, funcția sintactică de predicat verbal. Pe scurt: v.p. - P.V.

Ai observat ceva? PV e inversul lui vp. În plus, dacă am scris cu litere mari PV, înseamnă că este funcție sintactică. Hai că e faină șmecheria, nu? Oprește-te chiar acum și împărtășește această șmecherie cu cineva din familie sau cu vreun coleg sau, de ce nu, cu unul dintre prietenii tăi! Zi-i că înveți o gramatică plină de secrete și că nu e magie, dar e un mod magic de învățare!

Pe lângă verbele la moduri predicative, mai există și o serie de verbe care nu au categoria persoanei și a numărului și a timpului, adică ele nu flexionează, sunt rigide. Le numim forme verbale nepersonale.

Formele verbale nepersonale = nu alcătuiesc singure predicat, ele apărând doar în dependență de alt element din enunț. Formele verbale nepersonale au formula IGPS sau I-GPS (dacă nu știi ce e ăla un GPS, caută pe Google). Ele pot avea singure (aproape) orice funcție sintactică, numai pe cea de predicat, nu. Hai că îți spun acum ce înseamnă fiecare inițială:

- I – infinitiv
- G – gerunziu
- P – participiu
- S – supin

1. Infinitivul - forma din dicționar a verbelor

Exemple: a cânta, a plăcea, a merge, a citi, a coborî

! Atenție: modul infinitiv poate apărea și fără particula „a”, atunci când intră în alcătuirea unor forme verbale compuse sau atunci când apare după verbul „a putea”:

Exemple: El nu va **alerga** azi. (alerga = verb la modul infinitiv) sau

Ea nu poate **citi** repede. (citi = verb la modul infinitiv)

Pentru creierele care doresc informații suplimentare, voi adăuga faptul că modul infinitiv poate avea două timpuri:

- a. **infinitiv prezent:** a merge, a cânta: Lui nu îi place **a cânta** singur.
- b. **infinitiv perfect:** a fi mers, a fi cântat: Înainte de **a fi mers** la teatru, trebuia să cumperi bilet.

! Verbele la infinitiv apar și în recomandări pe care le găsești în restaurante, în vagoanele de tren sau în gară, ori chiar pe flacoanele diverselor produse cumpărate.

Exemple: **A nu se fuma!**

A se agita înainte de utilizare!

A nu se lăsa la îndemâna copiilor!

Posibilități combinatorii ale infinitivului:

- *subiect:* **A mânca** este ușor.

(Zi sincer: ce ai vrea să mănânci acum?)

- *nume predicativ:* Secretul este **a mânca** variat.

(Nu mânca doar carne sau doar chipsuri! Știi bine că excesul de orice fel dăunează grav sănătății! ☺)

- *atribut verbal:* Plăcerea **de a mânca** grătar este mare.

(A se citi: „carne în loc de grătar”, pentru că e clar că nu mănânci grilajul pe care se pune carnea!)

- *complement direct:* Poți **mânca** oricâtă carne dorești.

(Nu uita, însă, de echilibru! Eventual, să ai pe aproape și un triferment sau altceva pentru digestie și tranzit!)

- *complement prepozițional*: Se temea **a mânca** în exces.

(Foarte bine!)

- *circumstanțial de timp*: **Înainte de a mânca** grătar, spală-te pe mâini!

(No comment added.)

- *circumstanțial de cauză*: A fost certat **pentru a nu fi pregătit** carnea pentru grătar.

(cu sensul de: *din cauză că nu a pregătit carnea*).

- *circumstanțial de scop*: El a venit mai devreme **pentru a pregăti** grătarul.

(Așa da!)

- *predicat verbal* (neapărat are sens de poruncă/imperativ): **A nu se fuma** atunci când se pregătește grătarul!

(De fapt, fumatul nu e bun în niciun context!)

- *atribut apozitional*: A face grătar, adică **a găti** carnea pe grătar, este o treabă nobilă.

2. Gerunziul

- desemnează o acțiune în desfășurare, fără referire precisă la momentul vorbirii
- sufixe specifice:
 - -ind: cit**ind**
 - -ând: măn**când**
- formele gerunziului:
 - afirmativă: cit**ind**

- negativă: **necitind**. Între prefixul **ne-** și forma de gerunziu se poate intercala adverbul „mai”: **nemaiauzind, nemaicitind**
- gerunziul poate primi clitice pronominale: *citind-o, ajutându-l*.
- când se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, devine adjectiv provenit din gerunziu: femeia **suferindă**.

Posibilități combinatorii ale gerunziului

- *subiect*: Se aude **tunând**.
- *nume predicativ*: Femeia este **suferindă**.
- *atribut*: Femeia **suferindă** trebuie vizitată.
- *complement direct*: Aud **tunând**.
- *circumstanțial prepozițional*: L-am auzit vorbind **despre vecini**.
- *circumstanțial de timp*: **Ajungând** imediat, l-am văzut pregătind grătarul.
- *circumstanțial de mod*: M-am săturat **mâncând** atâta grătar.
- *circumstanțial de cauză*: **Alunecând** pe scări, a scăpat grătarul pe jos.

3. Participiul: este o formă verbală nepersonală care are trăsături de verb, dar se comportă, de obicei, ca un adjectiv.

- terminațiile sale sunt: *-at, -ut, -s, -t, -it, -ât*. Exemple: mâncat, făcut, mers, citit, coborât
- participiul variază, ca orice adjectiv, după gen, număr și caz: carte citită, cărți citite, elev plecat, elevi plecați
- participiul intră în alcătuirea mai multor timpuri ale verbului:
 - a. perfect compus: El a **cântat** frumos.
 - b. viitor anterior (va fi cântat) și prezumtiv perfect (oi fi plecat)

- c. conjunctiv perfect (să fi cântat) și condițional perfect (ar fi cântat)

De cele mai multe ori, participiul de acordă cu substantivul de lângă el, devenind, astfel, adjectiv participial sau adjectiv provenit din participiu (e totuna!).

Exemplu: Casa **măturată** e plăcută ochiului.

Participiul se întâlnește în alcătuirea construcției pasive, dar și în unele predicate nominale. Pentru a vedea clar ce alcătuiește participiul, aplică următorul test:

#Șmecherie: dacă participiul este parte din construcția pasivă, atunci îi poți adăuga un complement de agent și sună foarte bine. Dacă nu îi poți adăuga un complement de agent (un complement prepozițional special), atunci înseamnă că e predicat nominal!

Exemple:

- Elevul care **va fi văzut** primul va lua premiul. (Elevul care va fi văzut primul *de către portar va lua premiul = se poate adăuga complement de agent, deci este construcție pasivă și predicat verbal!)
- Poemul ales **va fi potrivit**. (Poemul ales va fi potrivit *de către elevi = nu sună bine, deci „va fi potrivit” este predicat nominal, nu construcție pasivă!)

4. Supinul – este o formă verbală nepersonală care denumește acțiunea, la fel ca infinitivul

Construcție: (prepozițiile) de/ la / pentru + verbul la participiu

Exemple: de citit, la scris, pentru mâncat

Forme:

- a. afirmativă: Reacția ei este **de înțeles**.
- b. negativă: Reacția ei este **de neconceput**.

Compară următoarele 2 exemple:

El merge **la cules** struguri.

Vorbim **despre culesul** strugurilor.

! Ca să fie și să rămână verb la supin, trebuie să nu aibă articol (ca în primul exemplu), altfel, devine substantiv (ca în al doilea exemplu).

Posibilități combinatorii ale supinului:

- *subiect*: Nu e ușor **de învățat** gramatica românească.
- *nume predicativ*: Șmecheria asta de la verbe este **de memorat**.
- *atribut verbal*: Aparatul **de sudat** este vechi.
- *complement direct*: Aveți **de învățat** șmecherii faine din această carte!
- *complement prepozițional*: M-am săturat **de învățat** pe de rost!
- *predicat verbal* (doar cu sens de imperativ, de poruncă): **De reținut** șmecheriile din această carte!
- *circumstanțial de timp*: **După învățat**, meriți și tu o pauză!
- *circumstanțial de loc*: El merge vesel **la pescuit**.
- *circumstanțial de mod*: E mai bine de stat, **decât de alergat**!
- *circumstanțial de scop*: Vii mâine **la colindat**?

4. TIMPURILE VERBALE

Există 3 mari timpuri verbale, le știi încă din clasele mici: prezent, trecut și viitor. Doar că... pentru noi, cei care am crescut, timpurile verbale se complică, se ramifică, dar îți promit că, prin magia

gramaticii șmechere, ți le voi prezenta într-o formă foarte accesibilă învățării!

TIMPUL PREZENT

Exprimă o acțiune care are loc acum, în timpul vorbirii.

Exemplu: Eu citesc, tu citești, el citește, ea citește, noi citim, voi citiți, ei/ele citesc

Verbul la timpul prezent poate fi la oricare dintre cele 4 moduri predicative:

- indicativ: Ea **merge** în Dubai.
- conjunctiv: Ea vrea **să meargă** în Dubai.
- condițional-optativ: Ea **ar merge** în Dubai.
- imperativ: **Mergi** în Dubai!

Devino expert în gramatică!

Indicativul prezent poate avea și valoare de imperativ, marcată prin intonație, iar în scris, prin semnul exclamării: **Pleci** imediat acasă!

TIMPUL VIITOR

Este cel mai simplu, zic eu. E clar că timpul viitor se referă la acțiuni care se vor întâmpla după momentul vorbirii. Există mai multe tipuri de viitor: cel pentru școală și pentru redactare academică este viitorul literar, numit și viitor I. Mai există viitor popular și viitor anterior.

1. **Viitorul literar/standard** = după cum îi spune și numele, este varianta elegantă de exprimare a verbelor la timpul viitor. Și, crede-mă, pentru teste, teze și examene, este nevoie să știi și să scrii bine verbele la viitor literar.

Viitorul literar se formează de la verbul ajutător (sau auxiliar) *a vrea* + *verbul la infinitiv* (adică forma verbului așa cum o găsești în dicționare).

Exemplu: Noi **vom învăța** împreună.

Observi că acțiunea de bază este transmisă prin verbul „învăța”, iar bucățica dinaintea acestuia se numește verb auxiliar (ajutător). Ține minte următoarea „poezie” (sper că îți plac poeziile! Dacă nu, o să înceapă să îți placă, ai să vezi!):

Voi, vei, va, vom, veți, vor

E „plomba” timpului Literar Viitor!

Plombele sunt scurte, sunt ușor de fixat și te ajută să recunoști un dinte plombat, adică un verb la timpul viitor literar!

voi = pentru persoana I, singular

vei = pentru persoana a II-a singular

va = pentru persoana a III-a, singular

vom = pentru persoana I, plural

veți = pentru persoana a II-a, plural

vor = pentru persoana a III-a, plural

„Plombă”, adică bucățică importantă de verb care se atașează peste baza dintelui pe care îl plombăm. Cred că deja te-ai prins că „dintele” este verbul de bază, care, la timpul viitor literar este constituit din verbul cu forma de infinitiv. Iar „plomba” este o bucată mai mică de verb pe care o atașăm înaintea verbului de bază.

Exemplu: Tu **vei înțelege** verbul. În acest exemplu, „plomba” este bucățica „vei” (fiind forma scurtă a verbului „a vrea”), iar „dintele” este „învăța”, care transmite esența acțiunii.

Hai să repetăm: viitor literar = plombă + dinte

Plomba = voi, vei, va, vom, veți, vor

Dinte = verbul de bază, care este la infinitiv, pentru a construi viitorul literar

Viitorul standard prezintă forme pentru limba scrisă, dar există și forme pentru limba vorbită, pentru viața de zi cu zi:

Eu **am să mă duc** în Egipt.

Tu **ai să te duci** în Dubai.

El **are să se ducă** în Bahamas.

Noi **avem să ne ducem** în Hawaii.

Voi **aveți să vă duceți** în New York.

Ei **au să se ducă** în Shanghai.

Această formă a viitorului se construiește, după cum poți și tu observa, cu verbul „a avea” + verbul de bază, care are forma conjunctivului prezent.

La fel de bine se poate folosi în limba vorbită un invariabil „o”:

Eu **o să mă duc** în Egipt.

Tu **o să te duci** în Dubai.

El **o să se ducă** în Bahamas.

Noi **o să ne ducem** în Hawaii.

Voi **o să vă duceți** în New York.

Ei **o să se ducă** în Shanghai.

Regional și familiar, se mai întâlnesc forme precum: oi merge, ăi merge etc.

Atenție! Această variantă de exprimare NU este literară! Nu are ce căuta în texte, compuneri scrise la teste sau examene!

Promovăm exprimarea corectă!

Vom spune corect: va apărea, va plăcea, va tăcea, va încăpea (nu: va apare, va place, va tace, va încape), deoarece infinitivul din componența lor are terminația -ea.

2. **Viitor anterior** = exprimă o acțiune viitoare care se va realiza înaintea altei acțiuni viitoare, adică se va înfăptui ANTERIOR altei acțiuni din viitor.

Această formă a viitorului se construiește cu „plomba” pe care o știi deja (voi, vei, va, vom, veți, vor) + verbul invariabil „fi” (rămâne fix la fel indiferent de persoana sau numărul verbului) + participiul verbului de bază, adică verbul de conjugat.

Exemplu:

Tu **vei fi învățat** lecția predată.

vei = plomba (verbul auxiliar/ajutător)

fi = verbul cu formă fixă specific timpului viitor anterior

învățat = verbul de conjugat aflat la modul participiu

No bine, ai nevoie să reții următoarea „poezie”:

Voi, vei, va, vom, veți, vor

+ un „fi” neschimbător

Sunt „plomba” timpului viitor anterior!

Acum, te încurajez să ai grijă și de igiena ta orală și, eventual, să faci o vizită medicului stomatolog. Decât să ai nevoie de plombe reale în gură, mai bine să ai nevoie doar de „plombele” gramaticale!

Înainte să părăsim plombele, uite cum arată un verb conjugat complet la timpul viitor anterior:

Eu *voi fi mers* la dentist când mă va suna de la cabinetul stomatologic.

Tu *vei fi mers* la dentist când te va suna de la cabinetul stomatologic.

El *va fi mers* la dentist când îl va suna de la cabinetul stomatologic.

Noi *vom fi mers* la dentist când ne va suna de la cabinetul stomatologic.

Voi *veți fi mers* la dentist când *veți fi* sunați de la cabinetul stomatologic.

Ei *vor fi mers* la dentist când *vor fi* sunați de la cabinetul stomatologic.

#Șmecherie: La timpul viitor literar și viitor anterior, verbul auxiliar (voi, vei, va, vom, veți, vor) se scrie ÎNTOTDEAUNA legat!

#Șmecherie: Cratima se folosește, în general, pentru a lega un pronume (clitic) de un verb la timpul trecut (perfect compus) sau prezent.

Exemplu: El v-a ajutat.

3. Există și un tip de viitor mai ciudat, mai special, numit **viitor în trecut** (adică acțiuni desfășurate în trecut, dar care la momentul respectiv reprezentau fapte viitoare, încă nerealizate). Acest viitor în trecut este forma viitorului de tip „are să fie”, dar transpus în trecut, cu ajutorul imperfectului:

El **avea să fie** câștigătorul competiției.

Ei **aveau să se reîntâlnească** în Dubai.

TIMPUL TRECUT

Are 4 forme, care seamănă două câte două. Altfel spus, sunt 4 frați, dar ei seamănă doi câte doi: **imperfect** seamănă cu **perfect compus**, **perfectul simplu** seamănă cu **mai-mult-ca-perfectul**.

Imperfectul

Citeam

Citeai

Perfectul compus

am citit

ai citit

Citea	a citit
Citeam	am citit
Citeați	ați citit
Citeau	au citit

Te provoc la un exercițiu de observație! Uită-te din nou pe cele 2 conjugări de mai sus și răspunde la întrebarea: de ce crezi că am îngroșat terminațiile de la imperfect și începutul de la verbe la perfect compus? Da, sunt identice, că de aia le-am numit frați și că seamănă.

#Șmecherie: terminația pe care o are imperfectul în „portbagaj” ajunge în față, separat, la timpul perfect compus.

Perfectul compus se construiește cu forma scurtă a verbului **a avea auxiliar + verbul de conjugat la participiu** (care se termină cu -t sau -s sau cu -it etc. Ex: citit, scris).

Hai că nu e greu: ce are imperfectul în final, are perfectul compus la început.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

- Formele corecte ale verbului *a vrea* la imperfect sunt: *vream, vrei, vrea, vream, vreați, vreau*. Formele corecte ale verbului *a voi* la imperfect sunt: *voiam, voiai, voia, voiam, voiați, voiau*. Formele: *vroiam, vroiați* și altele asemenea sunt greșite, deci, evită-le!
- La imperfect, forma actuală, corectă a verbului *a da* este: *dădeam, dădeai, dădea* etc.
- În Muntenia se folosește aceeași formă a auxiliarului pentru singular și plural: *el a mers, ei a mers*, însă acesta este un dezacord și trebuie evitat în vorbirea îngrijită, literară.

- În Moldova și Transilvania, se utilizează o formă regională: *el o mers, ei o mers*. Acestea trebuie evitate în vorbirea îngrijită, academică.

Urmează să ți-i prezint pe ceilalți doi frați, **Perfectul simplu** și **Mai-mult-ca-perfectul**, aceștia având câteva elemente în comun. Hai, descoperă-le!

Perfect simplu	Mai-mult-ca-perfect simplu
Citii	citiSEm
Citiși	citiSEși
Citi-	citiSE-
Citirăm	citiSErăm
Citirăți	citiSErăți
Citiră	citiSEră

Perfectul simplu: se construiește cu verbul la infinitiv (forma din dicționar) + terminațiile: -i, -și, - , -răm, -răți, -ră.

Mai mult ca perfectul: se construiește cu verbul la infinitiv + PARTICULA „-se-” + terminațiile: -m, -și, - , -răm, -răți, -ră.

Liniuțele astea de la persoana a III-a, pe care le vezi în conjugarea verbului la perfect simplu și mai-mult-ca-perfect, persoana a treia, se referă la faptul că nu se adaugă nimic, nada, zero la persoana a III-a, singular.

Nota bene! Aceste terminații pe care ți le-am prezentat la cele patru forme ale trecutului diferă puțin de teoria prezentată în Gramaticile Academiei. Însă am preferat să îți arăt cum le poți învăța ușor, mai mult decât să îți detaliez concepte precum: desinențe, terminații, flexiune etc.

#Șmecherie: Particula pe care o are în plus mai-mult-ca-perfectul față de perfectul simplu este -SE- .

Diferența dintre terminațiile perfectului simplu și cele ale mai mult ca perfectului o găsim la persoana I, singular: în loc de **-i** este **-m**. Atât!

#Șmecherie: Dacă verbul la infinitiv se termină în **-ce sau **-ge**, atunci se va transforma la perfect simplu în „-se”, iar la mai**

Exemple - a șterge: eu ștersei, tu șterseși, el șterse, noi șterserăm, voi șterserăți, ei șterseră. Că doar nu puteam să îl conjugăm așa: eu ștergei, tu ștergeși etc. Nu sună bine! ☺

Iar la mai-mult-ca-perfect, **-ge** se transformă în **-se**, dar mai există și acel **-se-** specific timpului mai-mult-ca-perfect. Uite: eu ștersesem, tu șterseseși, el ștersese, noi șterseserăm, voi șterseserăți, ei șterseseră.

!Desigur, există și verbe care au forme mai ciudate și mai diferite la timpurile trecutului, dar acelea sunt excepții. Le folosești deja în vorbire sau, dacă nu, le poți găsi conjugarea corectă pe Google. Iată astfel de exemple cu forme mai bizare:

A coace

Imperfect: coceam

Perfect compus: eu am copt

Perfect simplu: eu copsei

Mai-mult-ca-perfect: eu copsesem

A bea

Imperfect: beam

Perfect compus: am băut

Perfect simplu: băui

Mai-mult-ca-perfect: băusem

Devino expert în gramatică!

Verbele *a fi* și *a avea* au două rânduri de forme corecte la perfect simplu:

Fui-fusei

Fuși-fuseși

Fu-fuse

Furăm-fuserăm

Furăți-fuserăți

Fură-fuseră

Avui-avusei

Avuși-avuseși

Avu-avuse

Avurăm-avuserăm

Avurăți-avuserăți

Avură-avuseră

Promovăm exprimarea corectă!

Uneori, verbele la mai-mult-ca-perfect, persoana I, plural sunt folosite fără segmentul *-ră-*, ceea ce constituie o greșeală. Așadar evită aceste forme: *noi văzusem, noi ne uitasem, voi plecaseți*. Corecte sunt: *noi văzuserăm, noi ne uitaserăm, voi plecaserăți*.

La fel, se face deseori greșeala de a pune terminația *-i* la mai-mult-ca-perfect, persoana a doua: tu *plecasei*, când, de fapt, terminația corectă este *-și*: tu *plecaseși*.

5. VALORILE VERBULUI

Ce înseamnă valoarea unui verb? Adică ce eficiență are, altfel spus, cu cât contribuie acesta la formarea înțelesului din structura verbală. Și

când spun structură verbală, mă refer la faptul că un verb la mod predicativ poate fi alcătuit din 2 verbe, fiecare având contribuție diferită în determinarea înțelesului. Iată un exemplu:

Eu **am pierdut** portofelul ieri.

- *am* - este verbul auxiliar, este important, dar nu la fel de valoros precum:
- *pierdut*, care transmite informația semantică (cea pe care creierul tău o reprezintă în imagini). Putem spune că verbul *am* valorează 10%, iar verbul *pierdut* valorează 90%. Altfel spus, *am* este verb auxiliar, iar *pierdut* este verb la participiu. Împreună, verbul la timpul perfect compus *am pierdut* însumează 100%, pentru că este inteligibil 100%, îl înțelegi fără probleme.

Găsim trei valori diferite ale verbelor:

1. 100% - înseamnă **valoare predicativă** (are 100% înțeles)
2. 50% - **valoare copulativă** (are jumătate din înțeles)
3. 10% - **valoare auxiliară** (are înțeles minim)

În general, verbele cele mai frecvente și pe care mintea noastră le poate „desena” sau „reprezenta” cu ușurință sunt verbele predicative. Ele au înțeles de sine stătător și sunt capabile să îndeplinească singure o funcție sintactică atunci când se află la un mod personal. De exemplu: Elevii **aleargă** pe terenul de sport.

Cu siguranță, pe măsură ce ai citit exemplul, mintea ta desena deja acțiunea, iar tu ai avut generată în minte o imagine a ceea ce am exemplificat. Pe de altă parte, dacă e vorba de un verb cu valoare copulativă, acesta nu poate fi „desenat” cu ușurință, pentru că îi lipsește jumătatea. ☺ Iată:

Elevii **sunt atenți** la explicațiile profesorului.

Dacă îi lași minții tale verbul „sunt”, ea nu prea îl poate reprezenta. De aceea, spunem că are valoare copulativă, are nevoie de companie,

numită Nume predicativ. Dacă mintea ta citește „sunt atenți”, ea va reuși imediat să „deseneze” imaginea.

Există o serie întreagă de verbe copulative, care fac parte din ceea ce eu numesc „lista neagră”.

Lista neagră:

a fi
a părea
a deveni
a ieși
a se face
a ajunge
a rămâne
a însemna
a se naște
a se chema
a se numi

„A fi” este copulativ atunci când are lângă el o însușire sau o meserie ori o definiție. La fel este și pentru celelalte verbe copulative! Hai să o punem sub formă de #șmecherie:

#Șmecherie: verbele copulative trebuie să aibă lângă ele o însușire, o meserie sau „o definiție poetică”.

Ionel este doctor. (verbul copulativ + meserie/job)

Viața este o alergare. (Uite ce definiție poetică am scris! Că viața e mereu o cursă, iar fiecare dintre noi aleargă către finish. Cam asta înseamnă „o definiție poetică”).

Valoare predicativă	Valoare copulativă
Gigel este acasă. (se află, există)	Gigel este elev.
Elevii și-au însemnat tema pe caiet.	Școala înseamnă tortură?
Pare că va ploua.	Gigel pare trist.
Gigel va rămâne acasă.	Gigel va rămâne elev.
Gigel a ieșit din casă.	Gigel va ieși agent imobiliar.
Cum se face plăcinta? S-a făcut frig.	Gigel s-a făcut agent imobiliar.
Gigel ajunge acasă.	Gigel va ajunge milionar.
Gigel s-a născut în Iași.	Gigel s-a născut geniu.
Gigel va numi noul șef al clasei. (va desemna)	Gigel se numește „The one” pe el.
Gigel cheamă elevii la fotbal. (îi strigă)	El se cheamă Gigel.
Materia nu se pierde, ea devine.	Gigel a devenit doctor.

Valoarea auxiliară

Dacă îi oferi creierului tău un verb auxiliar precum „aș”, acesta nu va putea desena deloc acest cuvânt, pentru că acesta aduce cu el puțină informație semantică (eu zic că aduce 10% informație) și are nevoie de încă o bucată de verb (de obicei, la infinitiv sau la participiu) pentru a putea produce „un desen” mental. Așadar, verbele auxiliare sunt simple instrumente gramaticale, sunt ca unelte pentru grădinarit: sunt utile, dar te poți lipsi de ele.

Exemple: Eu aș

Eu **aș mânca** un meniu KFC. Ee, și tu la fel?

Sigur mintea ta a desenat automat „aș mânca”, spre deosebire de bucățica asta – „aș”, pe care mintea nu o poate reprezenta.

În limba română, există trei verbe auxiliare, adică trei verbe care ajută la formarea modurilor compuse (alea care sunt formate din două cuvinte, ambele verbe), timpurilor compuse (alea care sunt formate din două cuvinte, ambele verbe) și a construcției pasive.

[În limba română, cele trei verbe auxiliare sunt: a fi, a avea, a vrea. Interesant e că, dacă vei compara aceste verbe auxiliare cu cele din limba engleză, vei observa că ei au, în mod diferit, verbul to do – a face! Poate spui: Și ce dacă? La ce mă ajută pe mine? Ei bine, modul în care se construiește o limbă vorbește și despre mentalitatea vorbitorilor ei. Iar noi, românii, avem al treilea verb auxiliar - a vrea, deci noi vrem mult și multe, dar nu neapărat înfăptuim...nu ajungem la „to do”! Te provoc să treci din zona de confort în zona lui to do pentru a crește în toate domeniile!]

Apropo, în limba latină, „auxilium” înseamnă *prieten, ajutor*, deci verbele astea mici stau pe lângă verbele mai mari și mai șmechere, dar astea mititele sunt ajutoare și prieteni de nădejde!

Boon, hai să începem cu verbul „a fi”. Verbul auxiliar „a fi” poate apărea fix în forma asta „fi” (vezi primele trei exemple de mai jos) sau poate apărea conjugat (în cazul construcțiilor pasive). Le luăm pe rând, ca să nu te amețești:

A fi

- indicativ, viitor anterior*: Tu vei **fi** parcurs toată gramatica.
- conjunctiv, timp perfect*: Să **fi** parcurs toată gramatica, ar fi luat notă mai mare.
- condițional-optativ, timpul perfect*: Ar **fi** parcurs toată gramatica
- construcție pasivă*: Gramatica **a fost** parcursă de colegi fără probleme.

A avea

- mod indicativ, timp perfect compus*: **am** reușit, **ai** reușit, **a** reușit, **am** reușit (noi), **ați** reușit, **au** reușit. Pe scurt: **am-ai-a-am-ați-au!** Tine-le minte! Ele ajută la formarea perfectului compus și, de multe ori, de ele se leagă pronumele cu formă

scurtă, numite și clitice! Exemplu: **Le-am** ajutat pe colegele mele. Uite cum se ține ca scaiul pronumele personal „le-” de verbul auxiliar „am”!

- b. *mod indicativ, timp viitor popular*: **o** să reușesc, **am** să reușesc
- c. *mod condițional-optativ, timpul prezent*: aș reuși, ai reuși, ar reuși, am reuși, ați reuși, ar reuși. Deci poezia este: aș-ai-ar-am-ați-ar! Hai scrie și poezia asta pe o foaie și lipește-o pe frigider! Verba volant, adică vorba zboară! Scrisul rămâne!
- d. *mod condițional-optativ, timpul perfect*: **Aș fi reușit** doar cu ajutorul vostru!

Verbele auxiliare NU au niciodată funcții sintactice separat! Ele ajută la formarea conglomeratului verbal (a formeii verbale) și se analizează împreună!

Exemplu: Tu **ai reușit** să înveți verbul.

ai reușit = verb predicativ, indicativ, perfect compus, predicat verbal

ai = verb auxiliar

reușit = verb la participiu

Ultimele două explicații le-am pus ca să vezi din ce este alcătuit verbul predicativ „ai reușit”, dar nu e nevoie să le scrii separat dacă ai de scris partea de vorbire sau funcția sintactică a formeii verbale „ai reușit” sau la altele asemenea!

Nu uita! Verbele predicative au 100% valoare și înțeles, verbele copulative au 50% înțeles și valoare (au nevoie de o companie, de o jumătate), iar verbele auxiliare sunt foarte prietenoase, ele fiind un ajutor mic (10%), dar însemnat în formarea modurilor și timpurilor compuse, precum și a construcției pasive.

A vrea – ne ajută să formăm V-Viitorul. Observi conexiunea care te va ajuta să reții mai repede? *A vrea* începe cu „v”, la fel și „viitorul”:

- a. *modul indicativ, timpul viitor literar / viitor I*: voi reuși

b. *modul indicativ, timpul viitor anterior / viitor II: voi fi reușit*

6. CONSTRUCȚIILE VERBULUI (activă, pasivă și reflexivă) sau Bun venit pe terenul de fotbal!

Heeeei, te invit la un meci de fotbal acum! Sper să îți placă, mai ales că vei învăța în mod eficient construcțiile verbului: activă, pasivă și reflexivă. Știi bine că la meciul de fotbal sunt două echipe care joacă una împotriva alteia, iar important e cine controlează mingea și, mai ales, cine înscrie. Noi o să ne ocupăm acum doar de persoana care controlează mingea, pentru că, dacă înțelegi de unde vine mingea și unde este pasată, vei înțelege extrem de ușor construcțiile verbului.

ETAPA 1: Joc dinamic _Construcția activă

Patrick este la balon, jocul este activ, iar Patrick, având mingea, șutează spre altcineva, care va fi lovit de minge. (Desigur, nu e vina lui Patrick pentru faptul că celălalt jucător nu a stopat mingea sau nu s-a ferit de ea). Pe scurt, așa este și construcția activă: **Cineva face acțiunea, altcineva sau altceva o suferă.**

Exemple:

- Andrei **aleargă** pe teren. (Andrei face acțiunea, asfaltul suferă, pentru că Andrei apasă pe el)
- Ioana **desenează** foarte fain. (Ioana face acțiunea, iar foaia suferă, pentru că pe foaie desenează.)
- Vântul **mângâie** obrajii noștri. (Vântul face acțiunea, iar obrajii noștri o suferă, se bucură de mângâierea vântului.)

ETAPA 2: Joc pasiv _Construcția pasivă

Patrick este acum pe terenul de fotbal, mingea nu este la el, însă el stă în așteptare, iar alt jucător, pe nume Jucătorul X, trimite mingea

către Patrick. Știu, e bine să dai pase, dar, pentru explicația construcției pasive, vom spune că Patrick nu a făcut nimic, el doar a primit pasa. Așa funcționează și construcția pasivă: **cineva stă pasiv să vină o acțiune spre el sau peste el** (Patrick, pentru că el a stat și a suferit venirea mingii spre el).

Exemple:

- Străzile **sunt măturate** de către oameni. (Oamenii exercită acțiunea asupra străzii, strada stă în mod pasiv și suferă acțiunea de curățare.)
- Câinele **a fost mângâiat** de către stăpân. (Stăpânul acționează asupra câinelui, acesta primește un masaj pe cîste doar stînd pasiv și primind acțiunea.)
- Elevii **vor fi ajutați** de această gramatică. (Gramatica va acționa asupra elevilor, aceștia primind și suferind acțiunea de învățare pe care o exercită gramatica șmecheră asupra lor!)

Cel mai simplu este să reții **structura construcțiilor pasive: verbul auxiliar „a fi” + verbul la participiu:**

Exemplu: Casa este curățată de gospodină.

este = verb auxiliar

curățată = verb la participiu

Dar ce este cu acel „ă” din verbul „curățată”? E clar, e desinența de feminin, dar asta nu schimbă cu nimic faptul că verbul este la modul participiu!

De multe ori, construcția pasivă este urmată îndeaproape de complementul de agent (o formă specială de complement prepozițional), care se construiește cu „de” sau „de către”: Casa este măturată **de proprietară**.

#Șmecherie: de regulă, verbele care sunt la construcție PasiVă alcătuiesc funcția sintactică de Predicat Verbal.

Te-ai prins? PasiVă - PV! Îți ajut mintea să rețină informația făcând asocieri de litere sau de cuvinte! Este un procedeu ușor și cu efect uimitor!

Exemplu: Hainele **au fost spălate** la mașina de spălat.

Au fost spălate = predicat verbal, construcție pasivă (hainele stau în mașina de spălat, aceasta le învâрте și le curăță)

ETAPA 3: Joc plictisitor **Construcția reflexivă**

Hei, încă suntem la meciul de fotbal, doar că acum, jocul e mai plictisitor, pentru că sunt și câțiva amatori pe teren, iar aceștia, în loc să paseze mingea altora, dau cu șutul în minge și se lovesc pe ei înșiși, ceva gen: își dau cu mingea în cap, în loc să șuteze spre coechipieri. Ce să-i faci? Nu toți sunt profesioniști la fotbal, dar te încurajez să fii înțelegător cu fotbaliștii mai puțin talentați decât tine!

Revenim: jucătorul amator care își dă cu mingea singur în cap este precum **construcția reflexivă a verbului: acesta face acțiunea și tot el o suferă**. Construcțiile reflexive sunt cele în care cliticul (forma neaccentuată) reflexiv, cu formă de Dativ sau Acuzativ, se atașează unui verb (exemple: **se amuză**, **își aranjează**) și, rareori, unui substantiv (se gândește la viața-și).

Exemple:

- Eu **îmi aranjez** părul. (Eu fac acțiunea și tot eu o sufer. Bine, bine, dar e ok și de dorit să faci astfel de acțiuni asupra corpului tău!)
- Ei **se rușinează** în public. (Ei fac acțiunea de a se rușina și tot ei o suferă, pentru că se înroșesc până în vârful urechilor.)

#Șmecherie: verbele la construcția reflexivă conțin întotdeauna pronume reflexiv.

„Poezia” pronumelui reflexiv:

mă, m-, te, se, s-, ne, vă, v-,

îmi, mi-, îți, ți-, își, și-

Exemple: El **se duce** la meci.

Voi **vă repetați** poeziile.

#Șmecherie: ca să verifici dacă un verb este construcție reflexivă, îl pui și la modul infinitiv.

Exemplu: El **se teme** de întuneric. La infinitiv, verbul este: *a se teme*, deci conține pronumele reflexiv „se”, deci este construcție reflexivă.

!Există și o construcție specială, numită **reflexiv-pasiv**. Aceasta are în componența ei pronume reflexiv, dar sensul este clar de construcție pasivă: **Se știe** când vei pleca la mare. Forma de reflexiv-pasiv are valoare impersonală, cu alte cuvinte, e generic, nu face referire la o persoană anume (compară: „se știe” cu „el știe”).

Hai să recapitulăm și să facem lecția despre construcțiile verbului cât mai scurtă:

1. **Construcția reflexivă** are întotdeauna în structura ei pronume reflexiv: cartea **se citește**.
2. **Construcția pasivă:** are întotdeauna în structura ei verbul auxiliar „a fi” + verbul la participiu: cartea **este citită**.
3. **Construcția activă:** nu are niciun marcator special, dar o recunoști verificând dacă are în fața ei pronume reflexiv sau verbul auxiliar „a fi”. Dacă nu are, atunci construcția este sigur activă!

Încă ceva: te provoc să îmi spui ce tip de construcții regăsești în următoarele două exemple:

Casa este văruiată de proprietar.

Casa este nouă.

Da, în primul exemplu este construcție pasivă, construcția *este văruiată* alcătuiește un predicat verbal. Iar în al doilea exemplu, *este nouă* este un predicat nominal, *nouă* fiind o însușire, acesta nu conține pronume reflexiv și nici nu este *a fi* auxiliar, deci construcția este activă!

Înainte să părăsim verbul, mai sunt câteva chestiuni legate de acesta pe care trebuie să le știi: verbe personale, unipersonale, impersonale, expresiile verbale impersonale și locuțiunile verbale.

Verbele personale sunt acelea care au forme pentru toate personale (persoana I, a II-a și a III-a, singular și plural), de aceea se numesc „personale”, pentru că își modifică forma în funcție de persoană!

Exemple: Eu am reușit să învăț repede.

Tu ai reușit să înveți repede.

El a reușit să învețe repede.

Noi am reușit...

Voi ați reușit...

Ei au reușit...

Vezi? Verbul se modifică și are forme speciale pentru toate persoanele! Nu așa stă treaba cu **verbele unipersonale**! Acestea, după cum zice și denumirea lor, au o unică persoană, și anume persoana a III-a.

Exemplu: Câinele **latră** des.

latră = persoana a III-a, numărul singular

! Este illogic să afirm: Eu latru, tu latri etc. Astfel de verbe (de obicei, cele care exprimă acțiuni ale unor fenomene din natură, ale animalelor

sau ale astrelor) se numesc **verbe unipersonale**: a miorlăi, a necheza, a apune, a orăcăi.

Verbele impersonale sunt și mai și. Ele nu pot avea subiect sau au doar un subiect nonpersoană, fiind un dat existențial, fiind un fel de „lege” a naturii, ceva de la Dumnezeu de sus. Așadar, deși acestea sunt la persoana a III-a, nu înseamnă că sunt unipersonale, ci înseamnă că ele exprimă idei, fapte de prin lume adunate sau fenomene din natură:

Vara **plouă** mult.

Tună.

Este bine să citești.

A fost rău că nu te-ai dus la KFC.

Va fi bine să parcurgi toata gramatica asta șmecheră.

Este ușor să înveți gramatica șmecheră.

După cum observi, verbele impersonale nu se pot asocia cu pronumele personale (**Eu** este ușor să înveți SAU: **Tu** este ușor să înveți etc, nu sună bine!), iar structura lor este de predicat nominal: verb copulativ „a fi” + un adverb sau o locuțiune adverbială de mod cu rol de Nume predicativ în cadrul construcției impersonale.

Exemple:

Este **posibil** să vină mai repede ninsoarea anul acesta. (adverb de mod)

Este **de bun augur** să înveți gramatica șmecheră. (locuțiune adverbială de mod)

În această categorie a verbelor impersonale intră și:

- *Construcții cu verbul a fi predicativ + un nominal-subiect*: E dimineață, E soare. E frig. E vară etc.
- *Construcții cu verbul a fi predicativ + pronume în dativ + substantiv în nominativ*: Mi-e foame / sete / somn / dor / lene / cald etc.

- *Construcții cu verb + o propoziție întreagă:* Se cuvine să... Se cade să... Merită să.... Trebuie să.... Se impune să... Exemple: Se cuvine să ascultăm melodia. Merită să citim romanul.
- *Construcții cu verb copulativ și nume predicativ + o propoziție întreagă:* Este bine că..., Este bine să..., E greu să..., Este important să..., E obligatoriu să... Exemple: Este posibil să plouă. Este obligatoriu să trecem pe culoarea verde a semaforului.

Devino expert în gramatică!

- Există verbe **tranzitive** (care acceptă complement direct după ele) și verbe **intransitive** (care nu acceptă complement direct după ele).

Exemple: Eu citesc. (ce citesc? Cartea, ziarul etc. „citesc” este verb tranzitiv)

Eu fug. (ce fug? Nu se poate spune așa, deci „a fugi” este verb intransitiv)

- Există în limba română două **verbe modale**: *a putea* și *a trebui*. Primul exprimă posibilitatea, permisiunea ori incertitudinea, iar al doilea exprimă necesitatea sau obligația. Exemple:

El *poate* pleca. El *poate* să plece.

Trebuie să mergem. Ei *trebuie* să plece.

7. POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE VERBULUI

Verbul „a fi” are valoare nepredicativă când se combină neapărat cu un alt cuvânt, pentru ca enunțul să aibă sens. În această situație, verbul „a fi” se numește „verb copulativ”.

Verbul „a fi” (și toate celelalte verbe din „lista neagră!”) + cuvântul cu care se grupează obligatoriu alcătuiesc un predicat nominal.

PN (predicatul nominal) = verb copulativ + nume predicativ

Exemplu: Fata **este atentă**. Este atentă = PN, în care „este” = verb copulativ, iar „atentă” = nume predicativ

Verbul copulativ:

- face legătura dintre subiect și numele predicativ;
- nu are înțeles de unul singur, fiind verb nepredicativ;
- alcătuiește un predicat nominal când are categoria gramaticală a modului

Numele predicativ se poate exprima prin:

- substantiv: Fata este **elevă**.
- adjectiv: Fata este **frumoasă**.
- pronume: Fata este **ea**.
- numeral: Fata este **a doua**.

Numele predicativ intră într-o relație ternară (relație în trei, în trio), fiind super necesar pentru verbul copulativ, dar depinzând de subiect. Poți să te gândești la schema aceasta:

subiect – NUME PREDICATIV – verb copulativ

Numele predicativ e ca un rege, pentru că are și legătură directă cu subiectul (de la care preia genul și numărul), dar și legătură directă cu verbul copulativ.

8. Locuțiunile verbale

Sunt ca trenurile: acestea au o locomotivă și un număr de vagoane, dar întreg ansamblul formează „trenul”. Fix așa este și cu locuțiunile verbale (sau cu orice alt tip de locuțiune!): cuvintele care o alcătuiesc nu se iau separat, ci tot ceea ce conține este cum funcționează împreună și care este sensul unitar pe care îl au.

Exemplu: a sta în cumpănă - nu se referă că cineva ia o cumpănă din aceea de verificat dacă terenul este fix drept sau are o înclinație și, eventual, se bagă într-însa, ci, împreună, formează un grup unic, iar acest grup are sensul de „a ezita”.

Într-o locuțiune verbală, verbul are rolul gramatical de a arăta persoana și numărul, modul și timpul. Celălalt cuvânt (substantiv, adverb sau numeral) contribuie la sensul locuțiunii. Numele de locuțiune verbală este dat de SENSUL locuțiunii, care este **un verb**!

În exemplul anterior, pentru că „a ezita” este verb, de aceea spunem că „a sta în cumpănă” este o locuțiune **verbală**. Dacă sensul era exprimat printr-un adjectiv, atunci obțineam o **locuțiune adjectivală**.

Exemplu: Gigel este **cu capul în nori**.

cu capul în nori = aiurit, amețit

aiurit = adjectiv, deci cu *capul în nori*-locuțiune adjectivală

Exersează!

1. Identifică toate verbele din textul de mai jos și precizează-le modul și timpul:

„Un om călătorea cu trenul. La o hurducătură mai puternică, își pierde o sanda. Omul și-o scoate și pe cealaltă și o aruncă.

Un altul, care stătea lângă el și asistase la gestul lui, l-a întrebat de ce a făcut asta.

- Ce să fac cu o singură sanda? răspunse omul. Dacă va găsi cineva o singură sanda, la ce îi va folosi? Măcar așa le va găsi pe amândouă.”

Adaptare după *Cele două sandale*, din Jean-Claude Carrière,
Cercul mincinoșilor. Povești filosofice din toată lumea

2. Ilustrează în trei enunțuri valorile lui „a fi”: valoarea predicativă, copulativă și auxiliară.
3. Oferă câte un exemplu care să conțină: construcție activă, construcție pasivă și construcție reflexivă.
4. Găsește sensurile următoarelor locuțiuni verbale: a-i veni de hac, a face cu ou și cu oțet, a ajunge la sapă de lemn, a o lua din loc, a o lua la sănătoasa, a spăla putina.

ARTICOLUL sau bun-venit la Atelierul de croitorie!

Articolul este un fel de năsturel, adică el te ajută să obții ceva măreț, însă el însuși e micuț și pare nesemnificativ. Gândește-te la o haină: o poți purta fără nasturi, nu poți purta doar nasturii. ☺ Hehe! Dar, dacă e frig afară, ce bine este să ai haină accesoriată cu nasturi, ca să fie mai bine strânsă haina, să îți păstreze căldura!

Așa este și cu articolul: el nu este esențial, de cele mai multe ori, dar ajută mult dacă este acolo, la locul lui.

Există patru tipuri de articole: hotărâte, nehotărâte, genitivale și demonstrative.

1. Articolul hotărât: arată că un obiect este bine cunoscut de către vorbitor. Se mai numește articol enclitic, pentru că se lipește cu super-glue la finalul cuvântului.

Ține minte următoarele bucățele: **-l, -a, -i, -le, -lui, lor**. Hai, scrie și poezia aceasta pe o foaie și pune-o pe frigider! Sau memorează-o ca pe un vers dintr-o poezie: *laileluilor*. Încă o dată: *laileluilor*. Așa. Foarte bine!

Exemple:

băiat- băiatuL

fată-fatA

băieți-băiețiI

fete-feteLE

băiat-băiatuLUI

fete-feteLOR

băieți-băiețiLOR

! „U” este doar vocală de legătură între partea de bază a cuvântului și articolul care trebuie atașat. În limba română, articolul hotărât se lipește cu super-glue la sfârșitul cuvântului (pe când, în engleză este simplu: se pune articolul „the” în fața tuturor substantivelor, fie la singular, fie la plural, indiferent de genul lor!).

În mod excepțional, și în limba română se plasează în față articolul hotărât atunci când se atașează unui substantiv propriu la genul masculin sau când este un nume de fată care nu se termină cu litera -a. Exemplu: lui Andrei, lui Gabi, lui Vicky etc.

#Șmecherie: Cuvintele „stea”, „pijama”, „macara” NU sunt articulate cu articol hotărât, -a final fiind terminația acestora. Articulate hotărât, cuvintele menționate sună așa: steaua, pijamaa, macaraa.

2. Articolul nehotărât

- are treabă cu ideea unor obiecte mai puțin cunoscute
- este proclitic (stă așezat în față substantivului)
- are următoarele forme: **un, o, unui, unei, unor, niște.**

Hai că te-ai prins: „un” e articol pentru genul masculin, singular, la fel și „unui”, iar „o” este pentru feminin singular, la fel ca „unei”. Celelalte 2 („unor” și „niște”) sunt pentru toate genurile!

Exemple:

O casă - unei case - niște case - unor case (feminin)

Un băiat - unui băiat - unor băieți - niște băieți

Alt exemplu: Cu **o** floare nu se face primăvară. – „o” = articol nehotărât

! Genul neutru ia formele de masculin singular și feminin plural:

Exemple: un examen, unui examen, unor examene, niște examene

Devino expert în gramatică!

- *Unor* are, de obicei, valoare de **articol nehotărât** (*unor* copii, *unor* vecini), dar în anumite contexte capătă valoarea de **adjectiv pronominal nehotărât**: Am dat *unor* copii fructe, iar altora le-am dat legume.

- *Niște* se utilizează cu valoarea lui de **articol nehotărât** doar la plural: *niște copii, niște copaci*. Atunci când *niște* este asociat cu substantive masive (care denumesc materii), el devine **adjectiv pronominal nehotărât**: *niște suc, niște făină*.

3. Articolul genitival

- are următoarele forme: *al, a, ai, ale, alor*, unde „*al*” și „*ai*” = forme de masculin singular, respectiv, plural, iar „*a*” și „*ale*” sunt forme de feminin singular, respectiv, plural
- atenție la acordarea acestui articol posesiv cu alte cuvinte din jurul lui!

! Acordul articolului posesiv se face cu obiectul posedat (adică avut, deținut):

Exemplu: Casa este **a** copiilor. Casa = obiectul posedat, avut de copii. Deci dacă substantivul „casa” este la feminin singular, corect este să punem articolul posesiv „a”, care este de genul feminin și numărul singular. Clar?

! În structurile cu genitiv, este analizat ca marcă a genitivului, având rolul de a face posibilă exprimarea acestui caz: un lucru **al** elevului.

! Într-o construcție fără substantiv, este analizat ca pronume semiindependent: *Ai mei au plecat la fotbal*. (*ai*=pronume semiindependent)

#Șmecherie: cum întâlnești una dintre formele articolului genitival, cum *hop!* Știi că acel cuvânt însoțit de articol este sigur în cazul Genitiv!

Caietul de teme **al** colegei mele este ordonat. (**al** colegei = genitiv)

!Nu confunda articolul genitival „a” cu prepoziția „a”!

Exemple: cărțile **a** doi elevi (a = prepoziție)

Cartea este **a** elevului. (a = articol genitival)

✔ Promovăm exprimarea corectă!

Articolul genitival trebuie pus în structurile cu substantive coordonate:

Corect: discursul elevilor și AL profesorilor

Inc corect: discursul elevilor și profesorilor

4. Articolul demonstrativ este și el un accesoriu, apărând în următoarele situații:

- a. la formarea gradelor de comparație: elevul **cel** mai bun
- b. pentru a face legătura între substantiv și adjectiv: băiatul **cel** harnic
- c. precedă numerele cardinale sau ordinale: **cei** doi, **cele** două fete
- d. pentru a lega un nume propriu de un atribut subordonat: Ștefan **cel** Mare, Ioan **cel** atent

Uite ce **forme** simple și logice are articolul demonstrativ:

- cel, cea, (masculin/feminin singular)
- cei, cele (masculin/feminin plural)
- celui, celei (genitiv-dativ singular)
- celor (genitiv-dativ plural)

Elevii **cei** atenți vor înțelege lecția.

Băiatul **cel** mai deștept cedează. Apropo, e bine să înveți din înțelepciunea proverbelor românești și nu numai! În exemplul de față, *cel* este articol demonstrativ care ajută la formarea gradului superlativ relativ de superioritate.

Promovăm exprimarea corectă!

Incorect: profesorului cel dedicat

Corect: profesorului **celui** dedicat

Incorect: elevei cea blondă¹

Corect: elevei **cele** blonde

Devino expert în gramatică!

Părțile de vorbire sunt de 2 feluri: **flexibile** (așa, ca o plastilină, își modifică forma în timpul vorbirii) sau **neflexibile**.

- flexibile sunt: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul și articolul.
- neflexibile sunt: adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția.

Exersează!

1. Se dau substantivele: *câine, floare, tablou*. Pune-le articol hotărât, apoi articol nehotărât. Repetă aceste operațiuni, dar punând cuvintele la plural.
2. Ilustrează valorile diferite ale lui *cel*: articol demonstrativ, pronume semiindependent.
3. Pune în spațiul punctat forma corectă de articol posesiv:
 Florile parfumate ... mamei.
 Casa veche ... bunicilor.
 Copacii dezgoliți ... pădurii.
 Tabloul cel nou ... pictorului.
 Tablourile cele noi ... pictorului.

ADVERBUL

- este partea de vorbire NEflexibilă care determină un verb, un alt adverb sau un adjectiv. Da, asta e definiția de pe Google. Pe scurt, adverbul are drept șef o altă parte de vorbire, iar șeful lui poate fi verbul, un alt adverb sau un adjectiv. Se numește parte de vorbire neflexibilă, pentru că este invariabilă, nu își schimbă forma nicicum!

Exemple:

El vorbește **corect**. Ei vorbesc **corect** românește. (Vezi? Nu s-a modificat adverbul, deși am schimbat subiectul de la singular la plural!)

- tipuri de adverb: le ții minte ușor dacă ai în vedere că adverbele acestea descriu circumstanțele săvârșirii unei crime (bine, acum te rog să nu îți faci un film întreg cu asta, ci să reții șmecheria care e benefică și pentru creierul tău aflat în plină dezvoltare. Îl ajuți pe creier atunci când îi faci asocieri deștepte între noțiuni, astfel încât să înmagazineze cât mai eficient informația!)

Așadar, dacă are loc un act odios, polițiștii ajung la fața locului și trebuie să afle:

- **locul:** aici, acolo, departe, aproape (răspund la întrebarea: „unde?”)
- **timpul:** astăzi, ieri, alaltăieri-seară, ieri după-amiază, frecvent, duminica, întruna etc. (răspund la întrebarea „când?”)
- **modul:** repede, mișelește, groaznic etc. (răspund la întrebarea „cum?”)

Adverbul este, deci: de loc, de timp, de mod, dar mai trebuie să știi că poate fi:

- **relativ:** când întâlnești unul dintre aceste 3 cuvinte: unde, când, cum, cât (uneori, apar precedate de prepoziție: de unde, până când etc.)

- **interogativ:** are aceleași forme precum adverbul relativ, dar acestea apar în propoziții...interogative! Exemple: Unde pleci? Cât stai?
- **nehotărât:** nehotărâtul se formează de la adverbul relativ, adăugând, prin compunere prin sudare, alte cuvinte:
 - oriunde, oricând, oricum;
 - undeva, cândva, cumva;
 - altundeva, altcândva, altcumva
- **de cauză/de scop:** înadins.
Înadins vine la școală, ca să învețe. (adverb de scop)

! Există și adverbe lipsite de autonomie, adică nu pot apărea singure, ele ținându-se ca scaiul de cuvântul care vine după ele. De exemplu: *chiar, doar, cam, mai, numai, măcar, nici, prea, vreo, tot, și* (*și* = cu valoare de adverb). Se mai numesc adverbe clitice și NU au funcție sintactică.

Exemplu: Am mâncat vreo*. (nu se poate, îi trebuie un cuvânt de sprijin). Am mâncat **vreo** trei struguri.

Gradele de comparație ale adverbului - iuhuu! Partea asta o știi deja de la adjectiv! Pentru că sunt identice gradele de comparație, nu-mi rămâne decât să îți spun să te întorci la pagina de morfologie cu titlul *Adjectivul* și să citești acolo gradele de comparație.

Eh, pentru cine nu are chef să dea câteva pagini în urmă, fac eu o recapitulare:

Luăm drept exemplu adverbul „bine”:

- **grad pozitiv:** bine
- **grad comparativ:**
 - a. de superioritate: mai bine
 - b. de inferioritate: mai puțin bine
 - c. de egalitate: la fel de bine/tot așa de bine
- **grad superlativ:**
 - a. relativ de superioritate: cel mai bine

- relativ de inferioritate: cel mai puțin bine
 b. absolut de superioritate: foarte bine
 absolut de inferioritate: foarte puțin bine

! Spre deosebire de adjectiv, în cazul adverbului, marca „cel” a superlativului relativ este invariabilă, adică este aceeași mereu:

Elevii răspund cel mai bine când sunt relaxați. (cel mai bine, nu: cei mai bine)

Rezultatele cel mai recent postate sunt lăudabile. (nu: **cele** mai recent postate)

Posibilități combinatorii ale adverbului:

În calitate de **adjunct**, adverbul depinde de alt cuvânt (verb sau substantiv)

- circumstanțial de loc: A ajuns **acasă**.
- circumstanțial de timp: A ajuns **ieri**.
- circumstanțial de mod: A ajuns **repede**.
- circumstanțial de cauză/scop: A fost plecat, **de aceea** a lipsit.
- atribut adverbial: Casa **de acolo** este a vecinului.
- nume predicativ: Este **sănătos** să facem exerciții fizice.

În calitate de centru, adverbul devine șef pentru alte cuvinte, precum în următoarele exemple:

Hainele **gata** de spălat sunt colorate. (**gata** este șeful pentru „de spălat”, care are funcția de circumstanțial de scop)

Învăță **bine** ca mama ei. (**bine** este centru, șeful, deci, pentru substantivul „mama”, care va avea funcția de circumstanțial de mod).

Promovăm exprimarea corectă!

- Nu e corect să spui: Cartea **cea** mai bine vândută, ci trebuie să spui: Cartea **cel** mai bine vândută. În acest caz, „cel” este un adverb invariabil
- Adverbul este și trebuie folosit cu forma lui invariabilă în exemple precum: copii **nespus** de atenți (nu: nespuși de atenți), ferestre **larg** deschise (nu ferestre largi deschise), elevi **slab** pregătiți (nu: elevi slabi pregătiți)
- Adverbul *mai* are loc precis, nu îl punem unde avem noi chef: A *mai* prezentat o dată proiectul (Nu: *Mai* a prezentat o dată proiectul), Îl *mai* aștept (nu: Mai îl aștept).
- Adverbul *decât* are loc precis în enunțuri, apărând numai în propoziții negative: *Nu* vine *decât* seara. Pentru propozițiile afirmative, se folosesc adverbele doar și numai: El vine *doar/numai* seara.

Devino expert în gramatică!

- Majoritatea adverbilor au funcție sintactică, dar există și adverbe fără funcție sintactică: doar, mai, cam, chiar, măcar, nici, numai, prea, tot, și, vreo. La acestea, se adaugă adverbele discursive: în schimb, dimpotrivă, de fapt, de altfel, în primul rând, în al doilea rând, în concluzie, pe de o parte, pe de altă parte;
- Unele adverbe se raportează la un singur termen (au un singur șef), iar altele se raportează la o propoziție întreagă. Compară următoarele două exemple:

El vorbește **sincer**. (adverbul determină verbul).

Sincer, aștept mereu vacanța de vară. (adverbul se raportează la întreaga propoziție)

- Există adverbe care se construiesc cu dativul, cerând neapărat după ele un complement indirect: *asemenea* părinților, *aidoma* bunicilor, *ulterior* vacanței, *anterior* căsătoriei
- Compară: Mi-a ieșit înainte/ înainte-mi vs. înaintea-mi.
Stă împotriva / împotriva-mi vs. împotriva-mi.

Formulările nearticulate conțin adverbul *înainte* sau *împotriva*, pe când celelalte conțin prepoziție: *înaintea* și *împotriva*.

- Iată o listă care conține: în prima coloană adverbe/locuțiuni adverbiale, iar în a doua coloană, prepoziții/locuțiuni prepoziționale:

înainte – înaintea

dedesubt – dedesubtul

împotriva – împotriva

înapoi – înapoia

îndărăt – îndărătul

în jur - în jurul

de jur împrejur - de jur împrejurul

în față - în fața

Există adverbe discursive: *în primul rând*, *în al doilea rând*, *de fapt*, *de altfel*, *pe de o parte*, *pe de altă parte*, *așadar*, *în concluzie*. Ele sunt esențiale în vederea structurării eseului argumentativ. Dacă folosești un corelativ de tipul: *în primul rând*, atunci nu uita să introduci și perechea acestuia: *în al doilea rând*!

Locuțiunile adverbiale

Deja știi că locuțiunile se comportă ca un întreg, la fel cum o locomotivă cu vagoanele ei formează împreună un tren. Așadar, există grupuri de cuvinte care se comportă ca adverbele.

Exemplu: El va lua notă bună **fără doar și poate** (= sigur).

Exersează!

1. Pune adverbul *repede* la toate gradele de comparație.
2. Alcătuieste un enunț în care să existe două adverbe, dintre care unul să nu aibă funcție sintactică.
3. Alege varianta corectă de exprimare:

El stă acasă nu mai/numai o săptămână.

Ea vorbește întruna/într-una.

Desigur/de sigur, el va merge în tabără.

Altădată/Altă dată vom merge la munte.

A fost o dată/odată un împărat care avea trei fii.

Pune cărțile alese de tine deoparte/de o parte.

PREPOZIȚIA

Bun venit pe strada Azurului! Aici se află piscina Good Mood. Pentru a ajunge de aici la stația de autobuz, trebuie să mergi în vale 50 de metri, apoi la stânga, apoi mergi pe marginea străzii principale aproximativ 600 de metri.

Stai liniștit/ă, nu am uitat că citești despre prepoziție! Este doar o introducere potrivită acestei lecții de gramatică.

Prepoziția este un cuvânt (o parte de vorbire invariabilă) care îți indică orientarea în spațiu, asemenea semnelor de circulație. Desigur, prepoziția nu îți arată numai orientarea în spațiu, mai exprimă și alte chestii, dar pe care mintea umană nu le poate „desena”. Prepoziția are rol de conector între diferite cuvinte sau grupuri de cuvinte, la nivelul propoziției. Ține minte că prepozițiile **nu pot apărea singure și nu au funcții sintactice**.

#Șmecherie: prepoziția leagă un atribut sau un complement de șeful său (de partea de vorbire pe care o determină, căreia i se subordonează). Deci predicatele și subiectele nu au, de regulă, prepoziție!

Prepozițiile pot fi:

- a. **simple:** pe, la, spre, după, prin, în, sub, către, lângă, din, a, cu, pentru, contra etc.
- b. **compuse:** dinspre, înspre, despre, de către, de-a etc.

Prepoziții precum *până la*, *de la*, *de pe*, *pe la* NU sunt prepoziții compuse, ci grupări de două prepoziții, pentru că acestea pot funcționa separat cu aceeași valoare, pe când o prepoziție compusă precum *de către* NU funcționează separat cu aceeași valoare.

Exemplu: Urșii sunt ocrotiți **de către** instituțiile statului.

Urșii sunt ocroțiți **de** instituțiile statului.

Dar nu sună bine: Urșii sunt ocroțiți **către** instituțiile statului.

! O serie de prepoziții provin din adverbe (adică, inițial, la origine, sunt adverbe, dar dacă stau pe lângă substantive sau, uneori, pe lângă adjective, ele devin prepoziții): *deasupra*, *împotriva*, *împrejurul*, *înaintea*.

Compară:

El pășește **deasupra**. (unde pășește? deasupra = adverb de loc)

Deasupra mesei este un tablou. (Unde este? Deasupra mesei. Se iau împreună prepoziția și substantivul, alcătuind funcția sintactică de circumstanțial de loc)

Alte exemple interesante:

El luptă **împotriva** noastră.

El concurează **împotriva**-mi.

! Luate singure, prepozițiile NU au funcție sintactică. Eu îi sfătuiesc pe elevi să se uite mereu **lângă cine** stau aceste prepoziții, pentru că astfel vei face diferența dacă e prepoziție și e fără funcție sintactică sau dacă, de exemplu, este adverb și are funcție sintactică.

Prepozițiile și cazurile

E bine să reții că prepozițiile îți arată cazul substantivelor, pronumelor, numeralelor, așa că bagă-le în seamă, că merită!

- Iată **prepozițiile care cer cazul acuzativ**: *de*, *la*, *din*, *după*, *cu*, *prin*, *despre*, *pentru*, *de prin*, *de la*, *de după* etc. Sunt cele mai simple/scurte prepozițiile pentru Acuzativ. Exemplu: Eu merg **cu** tine **la** teatru.

- Iată **prepozițiile/locuțiunile prepoziționale care cer cazul genitiv**: *contra, împotriva, asupra, înaintea, în fața, dedesubtul, împrejurul, în spatele*. Exemplu: **În spatele casei**, am plantat doi caiși.
- Iată **prepozițiile care cer obligatoriu dativ**: *grație, mulțumită, datorită*. Bine că sunt doar trei! Înainte, erau mai multe, însă acum „celelalte” renegate care nu mai sunt prepoziții pentru dativ sunt considerate adverbe: *potrivit, conform, contrar, aidoma, asemenea, așijderea* (deoarece pot să apară singure).
Exemplu: **Grație antrenamentului**, David Popovici a reușit să devină campion olimpic.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

- Este greșită utilizarea prepoziției *pe* în locul altor prepoziții:

Sunt *pe* telefon cu doamna Popescu. Corect: **la** telefon

Situația nu este numai *pe* București. Corect: **în** București.

În ceea ce privesc salariile, acestea au crescut. Corect: **În ceea ce privește** salariile...

- Structurile de tipul *Îmi place ciocolata la copilul meu sau ușa la casă* trebuie evitate, fiind incorecte din punct de vedere gramatical.
- Prepozițiile care cer cazul genitiv trebuie reluate dacă există două elemente coordonate: A fost *contra* japonezilor și *a* chinezilor. A ajuns *înaintea* sportivei franceze și *a* celei elvețiene. În schimb, prepozițiile care cer cazul dativ nu trebuie reluate:

Incorect: Am reușit să finalizăm proiectul *grație* Sabinei și *a* Elizei.

Corect: Am reușit să finalizăm proiectul *grație* Sabinei și Elizei.

Devino expert în gramatică!

- Unele prepoziții pot avea mai multe sensuri. Este cazul prepoziției *înaintea*, care poate exprima locul sau timpul:

Stau la rând *înaintea* lui. (loc)

Am ajuns la cinema *înaintea* ei. (timp)

- Este obligatorie prepoziția *de* după numeralele mai mari sau egale cu douăzeci. Exemplu: douăzeci și trei *de* elevi. În acest caz, numeralul se grupează cu prepoziția *de*, ambele fiind subordonate substantivului *elevi*.

Locuțiunile prepoziționale

Da, da, știi deja că locuțiunile sunt ca trenurile: locomotiva și vagoanele alcătuiesc un mijloc de transport unitar. Așa e și cu locuțiunile prepoziționale care funcționează ca o singură prepoziție. Exemple: față de, în fața, în afara/în afară de, în jurul, din cauză de, din pricină de, în ciuda, în pofida, în decurs de, cât despre.

Cum îți dai seama dacă o grupare este locuțiune prepozițională?

1. Dacă substantivul din grupare nu poate apărea la plural, atunci ta-daaa: este locuțiune! Exemplu: Am plantat o floare în fața casei.

Am plantat o floare în *fețele casei. (Nu se poate pune la plural, deci „în fața” = locuțiune prepozițională! Și mai arată și locul sau plasarea în spațiu!)

2. Dacă substantivul din gruparea pe care o bănuiești a fi locuțiune se poate pune la plural și sună bine, atunci NU este locuțiune, ci o întâlnire fericită dintre o prepoziție și un substantiv.

Am plantat o floare **în centrul** oraşului.

Am plantat o floare **în centrele** oraşelor. (Sună bine la plural: „centre”, deci nu este locuţiune prepoziţională!)

Exersează!

1. Alcătuieşte câte un enunţ în care să incluzi o prepoziţie simplă, apoi o prepoziţie compusă.
2. Ilustrează valoarea de prepoziţie, apoi pe cea de adverb a cuvântului „înainte/a”.
3. Alcătuieşte enunţuri în care să incluzi prepoziţii care să ceară, pe rând, acuzativ, apoi genitiv, apoi dativ.

(Și) CONJUNCȚIA

Te invit să fii șeful unei firme acum! Desigur, în mod imaginar, dar ai să vezi că ne ajută să reținem mai ușor lecția despre conjuncții.

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care face legătura între două părți de propoziție de același fel (adică între doi șefi sau între doi angajați) sau între două propoziții (de același fel sau două propoziții „inegale” ca importanță, una fiind șefa alteia).

Conjuncția nu poate apărea singură și NU are funcție sintactică, ea fiind „un instrument gramatical”, așa cum se spune în gramatica tradițională.

Conjuncția unește:

- a. **două părți de propoziție de același fel:** Am cumpărat mere și pere. (Observă faptul că aici, conjuncția acționează în interiorul unei propoziții.)
- b. **două propoziții:** Am cumpărat mere 1/ și el a cumpărat pere. 2/ (Observă că, în exemplul dat, conjuncția leagă 2 propoziții în frază.)

! Legătura între propoziții se poate face prin conjuncții, dar și prin alte părți de vorbire (pronume relative sau adverbe relative). Mai multe despre acestea, găsești la capitolul despre Sintaxa frazei.

! Cea mai șmecheră conjuncție este „să”, pentru că are un dublu rol: face legătura între două propoziții, dar este, în mod obligatoriu, și marcă distinctivă a modului conjunctiv (exemplu: să citesc, să fi citit).

Exemplu: Am venit aici 1/ să îți arăt 2/ cine e șeful.3/

„să” = conjuncție care leagă propoziția 2 de propoziția 1, dar și marcă a modului conjunctiv (să arăt)

După formă, conjuncțiile pot fi:

- a. **simple:** și, nici, dar, iar, ba, deci, căci
- b. **compuse:** ca să, ci și, deoarece, întrucât, fiindcă
- c. **locuțiuni conjuncționale:** precum și, ca și, așa că, pentru că, fără să, până să, din moment ce, din cauză că, cu toate că etc.

✔ Promovăm exprimarea corectă!

Dacă în enunțuri apar structuri corelative (perechi de cuvinte care depind unul de celălalt), atunci trebuie să avem grijă să nu lipsească virgula: fie..., fie....; ori..., ori....; atât ..., cât și... . Exemple: fie mere, fie pere; atât băieții, cât și fetele.

După funcția pe care o îndeplinesc, conjuncțiile pot fi:

- **coordonatoare** (leagă 2 șefi sau 2 angajați de același fel, de aceeași valoare) : și, iar, sau, deci. Exemple: Ion și Ioana merg la munte. Ion merge la munte, iar Ioana merge la mare.
- **subordonatoare** (leagă un angajat, adică o propoziție secundară, de un șef, adică de o propoziție regentă sau propoziție-șef, cum îi zic eu.): că, să, dacă. Exemple: El știe că poate învăța ușor gramatica.

Există conjuncții, dar și locuțiuni conjuncționale (un șir de cuvinte care funcționează ca o singură conjuncție). Nu te speria de cele din urmă, pentru că ele sunt ca un tren de marfă cu multe vagoane, dar care funcționează unitar: toate merg cu aceeași viteză și alcătuiesc o structură unitară.

Ca să îți fie ușor, am integrat cele mai importante conjuncții în următorul tabel, pe care ți-l recomand să îl știi la fel de bine precum rugăciunea „Tatăl nostru”! (Dacă nu știi rugăciunea „Tatăl nostru”, atunci începe întâi cu ea!)

Am așezat în rânduri distincte conjuncțiile (exemplu: *și, nici*) de locuțiunile conjuncționale (de exemplu: *precum și, ci și, dar și, și cu*).

#Şmecherie: Prima jumătate de tabel (care conține elemente coordonatoare) poate lega 2 şefi din firmă care au acelaşi rang sau 2 angajaţi care au acelaşi rang. Asta fac întotdeauna conjuncţiile coordonatoare: leagă 2 chestii de aceeaşi valoare!

Exemple:

- El a cumpărat cartea de gramatică 1/ **sau** a împrumutat-o de la un coleg. 2/

„sau” = conjuncţie coordonatoare disjunctivă care leagă 2 propoziţii de acelaşi fel (ambele propoziţii sunt şef, sunt propoziţii principale!)

- Eu vreau 1/ să mănânc mere 2/ **sau** să mănânc pere. 3/

Traducere: Eu vreau: MERE sau PERE. Conjuncţia *sau* leagă 2 angajaţi, 2 propoziţii subordonate propoziţiei principale, care este propoziţia numărul 1 din frază.

Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare	Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare
copulative: şi, nici, precum şi, ci şi, cât şi, dar şi, şi cu, nu numai...dar şi	că, dacă, de, să, deşi, încât, întrucât, deoarece, fiindcă pentru că, că...să, ca ...să, fără să, după cum, măcar să, măcar de, măcar că, chiar dacă
disjunctive: fie, sau, ori, ba	
Adversative: dar, iar, însă, ci, în schimb, doar că, numai că	
Concluzive: aşadar, deci, prin urmare, în concluzie, aşa că	

Mai citește încă o dată a treia șmecherie, apoi recitește care sunt conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare! Ți-am spus că e musai să le înveți pe de rost, iar asta te va ajuta la sintaxa frazei, dar și la a avea punctuația corectă! Ți-am spus că asta este un premiu de-o viață!

! Există părți de vorbire cu valoare de conjuncție subordonatoare, cum este cazul lui „de”, cu sensul de „dacă”: De ești atent, vei înțelege cum funcționează punctuația.

Conjuncțiile/locuțiunile conjuncționale subordonatoare specializate au rolul de a introduce un singur fel de propoziție subordonată:

- de timp: *până nu* - **Până nu** înveți gramatica șmecheră, nu ai cum să o înțelegi.
- de mod: *precum, așa cum* - Vei învăța gramatică **asa cum** îți arăt în această carte.
- de cauză: *din cauză că, deoarece, fiindcă, întrucât, unde, cum* – **Cum** nu am scris o gramatică mai groasă, oamenii vor crede că este incompletă.
- de consecință: *încât* - E atât de simplă gramatica șmecheră, **încât** o înțeleg și elevii de 11 ani.
- de concesie: *deși* - **Deși** știi gramatică, nu e rău să repeți.

✓ Promovăm exprimarea corectă!

- Asocierea a două conjuncții adversative este greșită: Citise mult, *dar însă* nu a știut tot la test. Corect spunem: Citise mult, *dar* nu a știut tot la test. Sau: Citise mult, *însă* nu a știut tot la test.
- Conjuncția *ca să* este folosită greșit pentru a introduce propoziții necircumstanțiale: E vremea *ca să* mergi la școală. Corect: E vremea **să** mergi la școală.
- Formularea *pentru căci* este greșită: Te ajut *pentru căci* ești elevul meu. Corect: Te ajut **pentru că** ești elevul meu.

Devino expert în gramatică!

- Atât prepozițiile, cât și conjuncțiile leagă cuvinte sau grupuri de cuvinte în propoziție. Diferența majoră este că, spre deosebire de prepoziții, care subordonează anumite cuvinte de regentul lor (cartea de engleză, plec la munte), conjuncțiile asigură coordonarea unor cuvinte care au același rol și același regent: Bea suc *sau* apă.
- *Nici* poate apărea cu valoarea morfologică de conjuncție coordonatoare copulativă sau cu valoarea de adverb:
 - Nu îi plac *nici* dulciurile, nici fructele. (conjuncție)
 - Nu mai era *nici* urmă de pizza. (adverb)
- Nu confunda folosirea lui *ori* cu folosirea lui *or*. *Ori* arată ideea de opțiune, iar *or* are sensul de *însă*:
 - Mergi la mare **ori** la munte. (conjuncție disjunctivă)
 - I-am spus că nu mi-a plăcut jocul. **Or**, nu se aștepta să îi spun așa ceva. (conector textual)
- Absența predicatului se marchează prin virgulă sau prin linie de pauză:
 - Eu merg la mare, iar tu, la munte.
 - Eu învăț acasă, iar tu - la bibliotecă.

Locuțiunile conjuncționale

Da, sunt ca un tren, cu locomotivă și vagoane, dar important e că funcționează în echipă, împreună, alcătuind un sens nou, dar cu valoare morfologică de conjuncție.

Locuțiuni conjuncționale sunt: precum și, ca și, așa că, până să, fără să, pentru că, din moment ce, de vreme ce, în loc să, din cauză că, cu toate că etc.

Exemplu: Cu toate că (= deși) sunt obosit, mai vreau să citesc.

Exersează!

1. Alcătuieste enunțuri în care sau să lege două părți de propoziție, apoi să lege două propoziții.
2. Ilustrează diferența dintre ori și or.
3. Alcătuieste un enunț care să conțină două tipuri de conjuncții coordonatoare diferite.
4. Alcătuieste un enunț în care să existe o conjuncție coordonatoare și o conjuncție subordonatoare.

(Hai cu) INTERECȚIA!

Interjecția este o parte de vorbire neflexibilă care exprimă o **poruncă sau un îndemn** (hai! haide! Haidem! Liniște! Înainte!), **un mod de adresare** (măi! bre! ia!), **o stare sufletească** (oh! ah! vai! uf! au! aha!), **imitarea unor sunete sau zgomote din natură** (miau! cip-cirip! buf! poc! pleosc!).

Ca să rețin mai ușor definiția sau la ce se referă interjecția, am luat cele patru mari domenii pe care le include interjecția (poruncă, mod de adresare, stare sufletească, zgomote din natură) și am încercat să fac o legătură între ele, pentru ca să îmi ajut mintea să memoreze mai ușor, mai logic și pe termen mai lung. Iată ce a ieșit:

Interjecția poate implica o poruncă ce conține un mod de adresare (băi!), care creează o anumită stare sufletească (oh!) și pe face să imiți zgomote din natură (cucurigu!).

Te provoc și pe tine să își găsești conexiuni între elementele componente dintr-o definiție, dintr-o clasificare etc. și astfel să îți îmbunătățești eficiența în învățare!

După semnificație, interjecțiile pot fi:

- **propriu-zise:** exprimă stări, sentimente, senzații: of, vai, ah, Slavă Domnului! Unele interjecții propriu-zise sunt secvențe de cuvinte utilizate cu valoare afectivă, fiind numite și *interjecții secundare*: Doamne ferește! Slavă Domnului/Cerului!
- **onomatopeice:** care imită sunete din natură: ham, hapciu, pleosc, buf, cioc!

După formă, interjecțiile pot fi:

- a. **simple:** formate dintr-un singur cuvânt: vai, măi, bre, au, uf, oh, pitpalac, pleosc
- b. **repetate:** cuțu-cuțu, cioc-cioc, nani-nani, mamă-mamă

- c. **compuse:** ia uite, hodoronc-tronc, heirup, tic-tac, tura-vura, ei bine
- d. **locuțiuni interjecționale:** ia te uită, ia vezi, ce mai, ce Dumnezeu, Doamne ferește, măi să fie, ce mai, nu zău!

Dacă interjecțiile sunt urmate de substantive în vocativ, se pune, în general, virgulă după întreaga structură:

Bre Viorel, nu cumperi și tu o carte?

Măi Viorel, cumpără și tu o carte!

De obicei, interjecția NU are funcție sintactică.

Exemple:

Ah, nu m-am gândit că gramatica doare!

Sau:

Vai, am uitat să îți recomand o carte super!

Există anumite situații în care interjecția își face de cap, se dă rotundă și capătă funcție sintactică.

Exemple:

- **Iată** un câine super! (predicat verbal, exprimat prin interjecție predicativă)
- Câinele atunci **țuști** în iarbă! (predicat verbal, exprimat prin interjecție predicativă)
- **Hai** să te joci cu câinele! (predicat verbal, exprimat prin interjecție predicativă)
- Deodată, se aude de la câine: **ham-ham!** (subiect)
- Era **vai** de câine! (nume predicativ)
- Câinele nu spune: **alo!** (complement direct)
- Din casa mea se aude un lătrat enervant: **ham-ham!** (atribut)
- Câinele lătra tare de tot: **ham-ham!** (circumstanțial de mod)

Devino expert în gramatică!

- Interjecția secundară poate fi confundată cu substantivele în cazul Vocativ:
 E un frig, *mamă-mamă!* (interjecție)
 Mamă, vino acasă repede!
 Mamă, ce ger este! (cuvânt cu statut ambiguu: substantiv în Vocativ sau interjecție)
- Deși sunt părți de vorbire neflexibile, unele interjecții au forme variate: aoleu/aoleo, hai/haide/haida, bravo/bravo. Ele rămân interjecții, nu verbe, deoarece nu au variație de mod și timp.

Locuțiunile interjecționale

Sunt grupări de cuvinte care funcționează unitar (ca un tren, hehe!) și exprimă sentimente sau reacții afective:

Exemple: **Ia te uită** (= uite! = wow!) ce frumos este curcubeul creat de Dumnezeu!

Nu vreau să iau notă mică, **Doamne ferește!**

Exersează!

1. Alcătuieste enunțuri care să conțină: o interjecție propriu-zisă, o interjecție secundară, o onomatopee.
2. Scrie două enunțuri în care să apară, pe rând, o interjecție fără funcție sintactică și o interjecție cu funcție sintactică.

CAPITOLUL AL IV-LEA: FUNCTIILE SINTACTICE

Încep acest capitol cu o știre bombă! Cele 4 mari funcții sintactice se termină cu litera T! T de la SubiecT, T de la PredicaT, T de la AtribuT, T de la ComplemenT. Mai există, desigur, și CircumsTanțialul (pe care eu îl numesc CircumstanțiaT, ca să se termine tot cu T!), și ApoziȚia.

#Șmecherie: toate cele 4 mari funcții sintactice au primul cuvânt care se termină cu litera T. A cincea funcție sintactică se termină cu -l (circumstanțial), iar apozitia conține litera ț.

Cum afli ce funcții sintactice au cuvintele?

Prin întrebări. Mai sunt și alte șmecherii, pe care ți le voi dezvălui la momentul oportun. Acuuuum, stay tuned și memorează, da, memorează întrebările specifice fiecărei funcții sintactice.

SUBIECTUL

Este partea de propoziție/funcția sintactică ce răspunde la întrebările: **cine? despre cine/ce** este vorba în propoziție?

Exemplu: **Mama** face mâncare bună. Cine? Mama - mama este subiectul propoziției, și, desigur, o persoană importantă pentru fiecare dintre noi!

Ploaia este bună pentru pământ. Cine? Ploaia. Subiect simplu.

După formă, subiectul este:

- a. simplu: **Tata** pleacă la serviciu.
- b. multiplu: **Mama și tata** pleacă la serviciu.

✓ **Promovăm exprimarea corectă!**

În cazul subiectului multiplu coordonat prin conjuncția *și*, predicatul apare obligatoriu la plural. În cazul coordonării copulative prin *nici*, se acceptă și acord la plural, și acord la singular:

Mama și tata *plecau* la munte.

Nici mama, nici tata *nu plecau* la munte.

Nici mama, nici tata *nu pleca* la munte.

În cazul coordonării disjunctive, acordul subiectului cu predicatul se face la singular: Va fi câștigătoare sau Ioana sau Sabina.

Subiectul poate fi:

- a. **exprimat** (apare clar, poți să îl subliniezi): **Bunica** face plăcinte bune.
- b. **neexprimat** (eu îi spun *deghizat*):
 - **inclus**: pentru persoanele I și a II-a, singular și plural (inclus în forma flexionară a verbului): [Noi] *Mergem* la bunica să ne facă plăcinte.
 - **subînțeles**: pentru persoana a III-a, singular și plural, subiectul deducându-se din contextul comunicării: La începutul lunii decembrie, **bunica** ne-a făcut multe plăcinte, 1/ dar ulterior [bunica] nu ne-a mai făcut decât sarmale. 2/

Subiectul poate fi exprimat prin:

- a. substantiv: **Bunica** face plăcinte.
- b. pronume de diverse feluri: **Ea** face plăcinte.

- c. numeral pronominal: **Două** vor face plăcinte. **A doua** face plăcinte.
- d. verb la infinitiv: **A mânca** plăcinte de la bunica e de dorit.
- e. verb la gerunziu: Se aude **sfârâind**.
- f. verb la supin: **De aflat** cum face bunica plăcinte este important.

! Nu confunda subiectul postpus (așezat după predicat) cu funcția de complement direct. În cazul subiectelor care exprimă chestii abstracte sau inanimate (care nu au viață), atunci după predicat urmează subiectul, care, culmea, în astfel de situații, răspunde la întrebarea: „ce?”.

Iată situații în care după predicat urmează subiectul, iar nu complementul direct:

- Îmi convine **întrebarea**. Îmi place **pizza**. Îmi revine **o obligație**.
Îmi scapă din vedere **esențialul**. Îmi trebuie **un card**. Îmi trece **durerea**. Îmi vine **somnul**.

- Mă amuză **gluma**. Mă copleșește **durerea**. Mă costă **pierderea timpului**. Mă doare **stomacul**. Mă frământă **situația**. Mă preocupă **situația**. Mă miră **rezultatul**.

- S-a aflat **răspunsul**. A intervenit **o modificare**. S-a întâmplat **o nenorocire**.

(toate cuvintele evidențiate sunt subiecte, nu complemente directe!)

Devino expert în gramatică!

Una este *subiectul multiplu* și alta este *subiectul dublu*. În cazul subiectului dublu, componentele desemnează același individ/obiect din realitate. Compară:

Mama și tata pleacă la cumpărături. (subiect multiplu)

Vine *ea, mătușa Mărioara*, și mă ceartă. (subiect dublu)

Exersează!

1. Alcătuieste un enunț care să conțină un subiect exprimat printr-un substantiv epicen.
2. Alcătuieste enunțuri pentru a ilustra subiectul inclus și subiectul subînțeles.
3. Ilustrează în două enunțuri subiectul multiplu și subiectul dublu.

PREDICATUL

Predicatul este partea de propoziție/funcția sintactică ce răspunde la întrebările: **ce face subiectul? cum este subiectul?**

Tata **pleacă** la serviciu. (Ce face tata? *Pleacă* - asta e acțiunea, deci *pleacă* este predicatul).

Predicatul poate fi:

- a. **predicat verbal:** Eu **cânt** la flaut. El **a băgat de seamă** că lipsești.
- b. **predicat nominal:** verb copulativ + însușire sau meserie sau definiție: El **va fi atent**. El **va fi pilot**. Concursul **va fi o provocare**.

Predicatul verbal exprimă o acțiune pe care mintea umană o poate „desena” imediat și fără alte ajutoare. De exemplu: Eu scriu tema. În acest exemplu, *scriu* este predicat, mai precis, predicat verbal, pentru că mintea poate reprezenta cu ușurință acțiunea de *a scrie*.

Compară tu acest prim exemplu cu exemplul următor: **Mama este**. E clar că pare incomplet enunțul. Ai nevoie să afli cum este mama sau ce este mama, pentru că verbul „este” („a fi”) face parte din lista neagră,

mai exact, din lista acelor verbe copulative (verbe incomplete, așa le zic eu) care au nevoie de o completare.

Predicatele verbale pot fi exprimate prin:

- a. **verbe predicative:** Eric **cântă** frumos.
- b. **locuțiuni verbale:** Nu e bine să **îți bați joc** de alții.
- c. **interjecții predicative:** **Iată** rezolvarea temei!
- d. **adverbe predicative:** **Probabil** că va veni la școală. Viorel nu și-a pregătit discursul. Sora lui **da**.
- e. **infinitiv sau supin cu valoare predicativă:** **A nu se călca** iarba! **De scris** tema!

Predicatul verbal poate apărea la forma:

- afirmativă: Ea **cântă**.
- negativă: Ea **nu cântă**.

Atenție la identificarea corectă și completă a predicatului verbal! Provocarea cea mare o reprezintă prezența cliticului reflexiv. Acesta este obligatoriu de inclus în structura predicatului verbal (vezi exemplele a și b) sau apare separat, cu funcție distinctă (de complement direct sau de complement indirect, vezi exemplul c). Cum știi sigur când să incluzi cliticul reflexiv în structura predicatului verbal? Simplu: atunci când verbul nu poate apărea singur, cu același sens, fără reflexiv. Compară următoarele exemple:

Ion se teme de întuneric. (a)

Eric își amintește de bunici. (b)

Ionel se **laudă**. (*laudă* poate să apară și fără cliticul reflexiv: Ion laudă pe cineva.) (c)

Devino expert în gramatică!

- Predicatul verbal poate fi exprimat și prin construcții precum:

Cărțile **se citesc** în liniște. (predicat obținut cu ajutorul reflexiv-pasivului)

Eu **sunt ajutată** de profesori. (predicat pasiv obținut cu auxiliarul *a fi*)

- Uneori, se întâlnește coordonarea în cazul pasivelor obținute cu auxiliar:

El a fost **îndrumat** 1/ **și încurajat** de profesor. 2/ (propoziției 2 îi lipsește auxiliarul pasiv, dar este propoziție separată de prima deoarece apare conjuncția coordonatoare copulativă *și*).

Predicatul nominal este ceva mai complex, dar nu neapărat mai dificil, el exprimând o calitate/o caracteristică a subiectului. În cazul predicatului nominal, mintea noastră nu poate „desena” doar verbul, ci are nevoie de încă o completare.

De exemplu: Mama **este doctor**. Eheee, te-ai prins: predicatul nominal din acest exemplu e: „este doctor”, iar „doctor” exprimă meseria.

Alte exemple de predicate nominale:

- Mama **este harnică**. Predicatul nominal: *este harnică* (verbul copulativ *a fi* + o însușire)
- Viața **este un labirint** complicat. Predicatul nominal: *este un labirint* (verbul copulativ *a fi* + o definiție/o metaforă)

Alte verbe copulative

Se pot obține predicate nominale și cu alte verbe copulative, nu numai cu *a fi*. Am așezat verbele copulative într-o „listă neagră” pe care o găsești la capitolul despre Verb. Ca să nu mai dai pagina până acolo, îți reamintesc eu astfel de verbe copulative: *a ieși*, *a se face*, *a ajunge*, *a rămâne*, *a însemna*, *a se naște*, *a se chema*, *a se numi*, *a costa*, *a reprezenta*. Împreună cu numele predicativ, acestea alcătuiesc predicate nominale:

Exemple: Ea **devine profesoară**.

El **a ieșit doctor**.

Noi **am rămas harnici**.

Ei **s-au născut orbi**.

Vecinii **se numesc Iacob**.

La fel ca în cazul verbului *a fi*, verbele evidențiate pot apărea și cu valoare predicativă:

Verb	Copulativ	Predicativ
A ieși	El <i>a ieșit</i> polițist. După cursuri, a ieși mult schimbat.	El a ieșit din casă.
A se face	El <i>s-a făcut</i> polițist.	Se face liniște la oră. Mi se face poftă.
A ajunge	El <i>a ajuns</i> polițist.	El a ajuns acasă.
A rămâne	El <i>va rămâne</i> polițist.	El a rămas în casă.
A însemna	Mișcarea <i>înseamnă</i> sănătate.	El a însemnat totul în jurnal.
A părea	El (îmi) <i>pare</i> vedetă.	(Se) pare că nu știe situația.

Numele predicativ

Nu se termină cu litera T, cum fac primele 4 mari funcții sintactice, pe care le știi din clasele primare. Numele predicativ este parte a

predicativului nominal (care este și el o funcție sintactică). El intră într-o structură ternară (cu trei termeni): Subiect – Copulativ – Nume predicativ. Uite aici o super șmecherie:

#Șmecherie: PN (predicatul nominal) conține NP (nume predicativ).

(Pune și șmecheria asta pe frigider sau pe ușa camerei tale!)

Predicatul nominal este alcătuit din: verb copulativ + nume predicativ

Exemplu: Tata **este doctor**. Este = verb copulativ, iar „doctor” este substantiv comun cu funcția sintactică de NP!

#Șmecherie: Numele predicativ poate exprima o meserie, o însușire sau să fie o definiție mai poetică a unui concept.

Exemple:

Tata este **avocat**. (avocat = NP, exprimă o meserie)

Mama este **harnică**. (harnică = NP, exprimă o însușire)

Viața este **o rețea** de relații. (o rețea = NP, exprimă o mică definiție artistică. Bine, nu cea mai inspirată posibil, dar sunt sigură că ai prins ideea.

Iată și alte exemple cu definiții poetice sau mai puțin poetice care cuprind un NP:

Viața este o alergare neîntreruptă.

Familia este un cuib al dragostei.

Prietenii sunt familia pe care ne-o alegem singuri.

(Am subliniat cuvintele care sunt Nume predicative.)

Numele predicativ poate fi:

- a. **simplu:** o singură componentă. Exemplu: Mama este harnică.
- b. **multiplu:** mai multe componente. Exemplu: Mama este harnică și deșteaptă.

Atenție să nu confunzi numele predicativ multiplu cu predicatele pasive coordonate:

Ea este **harnică și atentă**. (NP multiplu)

Ea este **ajutată și încurajată** de părinți. (două pasive coordonate, aflate în două propoziții diferite)

#Șmecherie: PV – v.p.

(Predicatul verbal se exprimă prin verb predicativ!) – ai observat că sunt aceleași litere, doar că sunt inversate, da? Mai citește o dată, hai că e bună șmecheria! Poți să scrii acest cod pe ușa frigiderului tău (dar nu cu marker permanent! ☺): PV – v.p.

Dacă te întreabă cineva despre ce este vorba, îi poți spune că este un cod secret, care te ajută să înveți gramatica în mod #diferit! Și, ca să fii sigur că reții secretul, îți faci drumuri mai multe până la frigider, unde ai afișat informația, timp de câteva zile. Și gata!

Numele predicativ poate fi exprimat prin:

- a. **substantiv:** Mama este doctor.

- b. **adjectiv:** Mama este harnică.
- c. **pronume:** Mama este ea.
- d. **numeral:** Mama este a doua.
- e. **verb la infinitiv, participiu sau supin:**

Visul lui este de **a reuși**.

Mânarea este **arsă**.

Prețurile sunt **crescute**.

Suferința este **de neimaginat**.

Băiatul este **de însurat**.

- f. **adverb:** Ei sunt **împreună**.
- g. **interjecție:** Este **vai** de el!

! Nu confunda participiul – nume predicativ cu participiul din construcția pasivă! Compară:

- Pâinea *este coaptă*, este coaptă e predicat nominal, *coaptă* este o calitate, la fel ca „gustoasă”.
- Pâinea *este coaptă* de brutari cu mare grijă. *Este coaptă* reprezintă un predicat verbal exprimat printr-o construcție pasivă, fapt accentuat prin numirea agentului: *de brutar*.

Devino expert în gramatică!

- Există enunțuri atipice, în care predicatul poate să lipsească (în propoziții eliptice sau în enunțuri nominale, în care intonația exclamativă sau interogativă ține locul predicatului):

Eu merg la mare, iar el, [merge] la munte.

Gura! Liniște! Atenție!

Căldură mare!

- Ca să fii expert în gramatică, trebuie să distingi foarte bine între diversele utilizări ale lui *a fi*, care poate apărea cu valori diferite:

- a. **verb predicativ:** Este multă suferință în lume. În Iași **este** căldură mare. Casa **este** pe plajă. (se află, există)
- b. **verb copulativ:** Casa **este** nouă.
- c. **verb auxiliar al condiționalului-optativ:** Dacă ar **fi** avut sora mea casă pe plajă, mergeam des la mare.
- d. **verb auxiliar al conjunctivului perfect:** Să **fi** avut casă pe plajă, mergeam des la mare.
- e. **verb auxiliar al construcției pasive:** Casa **este** văruiată de un meșter

Exersează!

1. Alcătuieste un enunț asertiv care să conțină un predicat verbal cu formă negativă.
2. Alcătuieste două enunțuri, în care verbul *este* să fie, pe rând, predicat verbal, apoi predicat nominal.
3. Ilustrează funcțiile de predicat verbal și predicat nominal folosind verbele: *a ajunge și a ieși*.

ATRIBUTUL

care? ce fel de? al/a/ai/ale/lor cui?

Atributul și complementul sunt părți secundare de propoziție, adică un fel de angajate, pentru că ele depind de alte cuvinte din propoziție, mai ales de substantiv și verb. Pe scurt, funcțiile sintactice de subiect și predicat sunt cele mai importante, pentru că ele reprezintă funcțiile sintactice sau părțile de propoziție principale, iar atributul și complementul sunt părți de propoziție secundare, sensul lor depinzând de alt cuvânt din propoziție.

Și acuuuum, șmecheria zilei:

#Șmecherie: sA și vC (a se citi „vece”)

- sA înseamnă substantiv - Atribut, adică Atributul depinde/pune întrebarea unui substantiv:

Capra **vecinului** este mai frumoasă.

Capra = substantiv, iar pentru a afla funcția sintactică a cuvântului „vecinului”, vezi cui pui întrebarea + ce întrebare pui: a cui capră? A vecinului – ai pus întrebarea unui substantiv, rezultă că răspunsul („a vecinului”) va avea funcția sintactică de atribut.

- vC înseamnă verb + Complement, adică da, Complementul depinde de un verb sau îi pune întrebarea unui verb:

Capra vecinului a plecat **în parc**. (Am scris ce mi-a trecut prin minte!)

Pentru a afla funcția sintactică a cuvântului „în parc”, pui întrebarea și vezi cui/cărei părți de vorbire pui întrebarea: Unde a plecat? În parc.

Ai pus întrebarea unui verb, deci va răspunde un cuvânt cu funcție sintactică de complement.

Dacă ai înțeles această șmecherie, restul detaliilor referitoare la atribut și complement vor fi floare la ureche sau pistol cu apă. Nu uita! Poți scrie din nou pe ușa frigiderului:

sA + vC

(părțile de vorbire se scriu cu litere mici, funcțiile sintactice se scriu cu litere mari)

Dacă, de data aceasta, te întreabă tatăl tău ce reprezintă aceste cuvinte aruncate așa pe ușa frigiderului, poți să îi spui că este o formulă matematică sau o formulă de la română (bine, e mai credibil să îi spui că e formulă matematică, decât că e o formulă de la limba română) și poți chiar să îl rogi să memoreze și el formula aceasta secretă:

sA + vC (s - substantiv, A - atribut, v - verb, C - complement)

Hai să revenim la atribute. Sunt cinci tipuri de atribute, în funcție de partea de vorbire prin care se exprimă atributul. Mai ții minte că ți-am spus că oamenii din lumea asta largă îndeplinesc anumite funcții? Ei bine, funcțiile astea sunt exprimate prin anumiți indivizi care le reprezintă. La fel este și cu funcțiile sintactice.

- Atributul *substantial* se va exprima prin partea de vorbire numită...*substantiv*;
- Atributul *adjectival* se va exprima printr-un *adjectiv*;
- Atributul *pronominal* se va exprima printr-un *pronume* de vreun fel (că sunt muuulte tipuri de pronume!);
- Atributul *verbal* se va exprima printr-un *verb* (la modul infinitiv sau supin sau gerunziu);
- Atributul *adverbial* se va exprima printr-un *adverb*.

Exemple:

- **Atribut substantial:**
 - Profesoara Ancuța Franț este un dascăl deosebit. (Ancuța Franț = substantiv în nominativ)
 - Casa de lemn este rezistentă. (lemn = substantiv în acuzativ)
 - Casa vecinului este frumoasă. (vecinului = substantiv în genitiv)
 - Acordarea de case sinistraților este un gest nobil. (sinistraților = substantiv în dativ)
- **Atribut adjectival:**
 - Casa frumoasă este de vânzare. (frumoasă = adjectiv propriu-zis);
 - Am cumpărat două case. (două = numeral cu valoare adjectivală)

- Am vizitat douăzeci de case. (douăzeci de = numeral cu valoare adjectivală)
- Am primit mere coapte. (coapte = adjectiv participial)
- Ea avea mâna tremurândă. (tremurândă = adjectiv provenit din verb la gerunziu acordat)
- Casa aceasta este frumoasă. (aceasta = adjectiv pronominal demonstrativ)
- Casa mea este frumoasă. (mea = adjectiv pronominal posesiv)
- Știu care casă e a vecinului. (care = adjectiv pronominal relativ)
- Ce casă de vânzare ai vizitat? (ce = adjectiv pronominal interogativ)
- Nicio casă vizitată nu-mi place. (nicio = adjectiv pronominal negativ)
- Însăși casa mea este o mărturie a trecerii timpului. (însăși = adjectiv pronominal de întărire)

• **Atribut pronominal:**

- Casa lui nu este de vânzare. (lui = pronume personal)
- Casa dumneavoastră este mare. (dumneavoastră = pronume de politețe)
- Casa alor noștri este modernă. (alor noștri = pronume posesiv)
- Casa acestora este modernă. (acestora = pronume demonstrativ)
- Casa fiecăruia este importantă. (fiecăruia = pronume nehotărât)
- Casa nimănui nu este gata. (nimănui = pronume negativ)
- Casa ale cărei geamuri le vezi este a vecinului. (ale cărei = pronume relativ)

- Casa cui îți place cel mai mult? (cui = pronume interogativ)
- Întâmplarea despre al doilea este surprinzătoare. (despre al doilea = numeral cu valoare pronominală)

- **Atribut verbal:**

- Bucuria de a citi este mare. (de a citi = verb la infinitiv);
- Am cumpărat o carte de colorat (de colorat = verb la supin)

- **Atribut adverbial:** Casa de acolo este de vânzare. (de acolo = adverb de loc)

- **Atribut interjecțional:** Avea o casă mamă-mamă! (mamă-mamă = interjecție)

 Promovăm exprimarea corectă!

Norma literară nu admite forme de exprimare precum: *cabinet director*, *șef sală*, *organizator nuntă*. Modul corect de exprimare, în astfel de cazuri, este următorul: *cabinetul directorului*, *șef de sală*, *organizator de nuntă*.

Devino expert în gramatică!

- Atributul în nominativ diferă de apozitie, aceasta din urmă având punctuație specifică:
 - Profesoara **Ancuța Franț** este un dascăl deosebit. (atribut în Nominativ)
 - Profesoara, **Ancuța Franț**, este un dascăl deosebit. (apozitie)
- În construcții precum *semnificația a numeroase cuvinte*, substantivul cuvinte este un atribut exprimat prin substantiv în cazul acuzativ, caz impus de prepoziția *a*.

- Atenție la mica diferență dintre atributul exprimat prin verb la gerunziu acordat și atributul exprimat prin verb la gerunziu:
 - Am văzut coșurile *fumegânde*. (fumegânde = atribut exprimat prin verb la gerunziu acordat, deci prin adjectiv gerunzial)
 - Am văzut coșurile *fumegând*. (fumegând = atribut exprimat prin verb la gerunziu)
- Uneori, forma atributelor este influențată de alte atribute:
 - Predarea *blândului* nostru *profesor* era excepțională. (*profesor* = atribut substantival, iar forma lui a fost modificată de antepunerea atributului adjectival *blândului*)
- Alteori, forma atributelor este influențată de prepoziții specifice:
 - Reușita *grație* primului extrem de important *martor* (martor = în cazul dativ, având prepoziția specifică acestui caz, însă forma de dativ se vede doar în cuvântul *primului*)
- Atenție la distingerea diferitelor tipuri de atribute:
 - Casa *lui* este frumoasă. (*lui* = atribut pronominal, *lui* rămâne pronume, pentru că nu se „acordă” în gen, număr și caz cu substantivul casa: *lui* este masculin, iar *casa* este feminin, de exemplu)
 - Casa *sa* este frumoasă. (*sa* = adjectiv pronominal posesiv, pentru că se acordă în gen, număr și caz cu substantivul *casa*)

Exersează!

1. Ilustrează patru tipuri de atribute diferite.
2. Alcătuiește anunțuri în care atributele să se afle în trei cazuri diferite.
3. Ilustrează în enunțuri diferența dintre atributul în nominativ și apozitie.

COMPLEMENTUL

Deja știi că....sA +vC = șmecherie pentru atribut și complement!

Complementul este funcția sintactică ce depinde (pune întrebarea) de un verb, adverb sau adjectiv sau chiar de o interjecție. Aceasta este definiția mai lungă, de pe Google.

Complementul poate fi:

- a. direct
- b. indirect
- c. prepozițional (+ de agent)

COMPLEMENTUL DIRECT

Pe cine? Ce?

Exemplu: Am învățat lecția la gramatică. Ce am învățat? Lecția.

#Șmecherie: în cazul locuțiunilor verbale care conțin cliticul „o”, precum și în cazul verbelor reflexive care la infinitiv conțin pronumele reflexiv *se*, nu vorbim despre prezența unui complement direct! Sunt cuvinte fără funcție sintactică.

Exemple: Ea a luat-o la sănătoasa; El a luat-o razna.

El se bosumflă des. Ea se supără și mai des.

! În afara verbului și, rareori, a interjecției (Uite-l pe nenea Viorel!), alte părți de vorbire nu admit combinarea cu complementul direct.

Verbele care admit lângă ele un complement direct se numesc verbe **tranzitive**. Cele care nu admit lângă ele un complement direct se numesc verbe **intransitive**.

- El *mănâncă* plăcinte. (a mânca - verb tranzitiv, admite complement direct)
- Ea *fuge* repede. (ce fuge? Nu sună bine, nu se poate, deci, adăuga un complement direct; „fuge” este un verb intransitiv)

Complementul direct poate fi exprimat prin:

- **substantiv:** El vrea **plăcinte**.
- **pronume:** Îl așteaptă **pe el**.
- **numeral:** A cumpărat **trei**.
- **verb la infinitiv:** Eu doresc **a ajuta** elevii la gramatică.
- **verb la gerunziu:** El aude **plouând**.
- **verb la supin:** Eleva termină **de citit**.

Reluarea și anticiparea (dublarea) complementului direct

În limba română, pot fi dublate prin clitic pronominal:

- complementul direct exprimat prin substantiv: **L-am salutat pe profesor.**
- complementul direct exprimat prin pronume: **L-am ajutat pe acesta.**
- complementul direct exprimat prin numeral cu valoare pronominală: **I-am ajutat pe doi dintre ei.**
- complementul direct propozițional (propoziția subordonată completivă directă): **Că este incorect, o știu de mult timp.**

Devino expert în gramatică!

- **Nu confunda subiectul postpus (așezat după predicat) cu funcția de complement direct.** În cazul subiectelor care exprimă chestii abstracte sau inanimate (care nu au viață), atunci după predicat urmează subiectul, care, culmea, în astfel de situații, răspunde la întrebarea: „ce?”. Iată situații în care după predicat urmează subiectul, iar nu complementul direct:

- Îmi convine **întrebarea**.
- Îmi place **pizza**.
- Îmi revine **o obligație**.
- Îmi scapă din vedere **esențialul**.
- Îmi trebuie **un card**.
- Îmi trece **durerea**.
- Îmi vine **somnul**.
- Mă amuză **gluma**.
- Mă copleșește **durerea**.
- Mă costă **pierderea timpului**.
- Mă doare **stomacul**.
- Mă frământă **situația**.
- Mă preocupă **situația**.
- Mă miră **rezultatul**.
- S-a aflat **răspunsul**.
- A intervenit **o modificare**.
- S-a întâmplat **o nenorocire**.

(toate cuvintele evidențiate sunt subiecte, nu complemente directe!)

- **Nu confunda complementul direct cu complementul prepozițional!** Ambele pot avea în construcția lor prepoziția *pe*, dar diferența constă în faptul că, în cazul complementului prepozițional, verbul regent cere obligatoriu la infinitiv prepoziția *pe*.

De exemplu: a se baza *pe* (cineva/ceva), a se bizui *pe* (ceva/cineva)

Compară: „El citește **o carte**” cu „El se bazează **pe colegii lui**.”

În prima propoziție, ai un complement direct clar (ce citește? O carte = complement direct), iar în al doilea exemplu, găsești un complement prepozițional, pentru că verbul „se bazează” CERE la infinitiv și în conjugarea lui obligatoriu prepoziția „pe”: a se baza *pe* ceva/cineva.

- Orice așezare a unui cuvânt din altă clasă (adjectiv, participiu, adverb, interjecție, prepoziție, conjuncție, verb la formă personală fără conector conjuncțional) în poziția unde stă complementul direct atrage după sine substantivizarea acestuia (prin conversiune):
 - Iubește **albastrul**.
 - Își iubește **aproapele**.
 - El cunoaște **oful** nostru.

Exersează!

1. Ilustrează în propoziții complementul direct cu prepoziție și complementul direct fără prepoziție.
2. Alcătuieste 3 propoziții în care complementul direct să fie ilustrat prin trei părți de vorbire diferite.

COMPLEMENTUL INDIRECT

Cui?

Exemplu: I-am spus aceste reguli **colegului** meu. **Cui** am spus? Colegului.

#Șmecherie: poți reține ușor legătura dintre denumirea funcției sintactice și întrebarea propriu-zisă, pentru că au ambele aceleași litere în prescurtare: C.I. – Cui? (complement indirect - Cui?)

Complementul indirect poate fi exprimat prin:

- **substantiv:** Oferă daruri **mamei**. Oferă daruri **fiecărei mame**. (*mame* a pierdut forma specifică Dativului, formă

preluată de adjectivul pronominal nehotărât antepus *fiecărei*)

- **pronume de diverse tipuri:**
 - **personal:** Îi oferă cadouri **ei**.
 - **pronume posesiv:** Ofer cadouri **alor mei**.
 - **pronume reflexiv:** Își oferă **sieși** cadouri.
 - **pronume demonstrativ:** Oferă **aceluia** cadouri.
 - **pronume nehotărât:** Oferă **fiecăruia** cadouri.
 - **pronume relativ:** Alege tu o persoană **căreia** i se va da cadou.
 - **pronume interogativ:** **Cui** oferim cadouri?
- **numeral cu valoare pronominală:** Oferă premii **la trei** dintre ei.
- **substantive, pronume și numerale** cu valoare pronominală **precedate de prepoziția la**, grup substituibil cu un Dativ: Trimite cadouri **la doi verișori**. (Trimite cadouri **verișorilor**.)

Anticiparea și reluarea (dublarea) complementului indirect

Anticiparea complementului indirect înseamnă că întâi apare cliticul cu funcția de complement indirect, apoi vine cuvântul mai mare, cu aceeași funcție de complement indirect. Cele două „componente” au aceeași funcție sintactică.

I-am oferit un cadou prietenului.

I-am oferit cadoul cui a răspuns cel mai bine.

Reluarea complementului indirect presupune ca întâi să apară complementul indirect, iar cliticul să apară după complementul indirect. Cele două „componente” au aceeași funcție sintactică:

Prietenului i-am oferit un cadou.

Cui răspunde cel mai bine o să-i ofer un cadou.

Dublarea complementului indirect (fie prin anticipare, fie prin reluare) poate fi:

- a. obligatorie: Profesorului **i**-am luat un interviu.
- b. facultativă: (**I**-)am oferit un cadou prietenului.
- c. imposibilă: Fumatul dăunează grav **sănătății**. Mă adresez **elevilor**. (anticipare imposibilă)

Devino expert în gramatică!

- O construcție de genul următor poate avea două interpretări:
Am dat cartea **Sabinei**. Cuvântul *Sabinei* poate fi interpretat drept complement indirect (cui am dat? Sabine), dar poate căpăta și funcția de atribut substantival (a cui carte? A Sabine). Pentru a evita neclaritatea, se recomandă schimbarea topicii complementului indirect:
Am dat **Sabinei** cartea.
- Nu sunt complemente indirecte ale verbului/locuțiunii verbale cliticele reflexive obligatorii, care intră și în componența verbului la infinitiv:
El **își** aduce aminte de lecție. El **își** revine după boală (a-și reveni = verbul la infinitiv, conține reflexivul *-și* care NU este complement indirect, el neavând funcție sintactică).
- Nu sunt complemente indirecte propriu-zise așa-numitele **Dative posesive**, care au caracteristici speciale - sunt prezente în construcții cu 3 componente (verb + clitic personal/reflexiv de Dativ + substantiv):
I-au plecat nepoții; **Și**-a pierdut telefonul.
- Nu sunt complemente indirecte nici **Dativele etice**, acele clitice pronominale care exprimă implicarea afectivă a vorbitorului:
Mi ți-l înșfăcă.
- Nu sunt complemente indirecte nici așa-numitele Dative locative, construcții în care dativul nu acceptă dublarea:
Stă locului.

Exersează!

1. Alcătuieste 3 propoziții în care complementul indirect să fie ilustrat prin trei părți de vorbire diferite.
2. Ilustrează în propoziții dublarea obligatorie și facultativă a complementului indirect.

COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL

Despre cine? despre ce? cu cine? cu ce? pentru cine? pentru ce? Etc. (observă că întrebarea conține prepoziție, de aceea se și numește complement prepozițional!) Exemplu: Mă tem de testele neanunțate. *De* ce anume mă tem? De teste = complement prepozițional

Acest tip de complement este special, elevii confundându-l ușor cu complementul direct. Iată ce trebuie să știi despre un complement prepozițional:

- complementul prepozițional se realizează printr-un grup alcătuit din prepoziție + substantiv/pronume/numeral:
 - a. El se teme **de** **întuneric**.
 - b. El se gândește **la** **noi**.
 - c. Se bazează **pe** **doi**.
- propoziția este impusă de regent, de șef, care poate fi:
 - a. verb la mod personal (*se rușinează de*)
 - b. nepersonal (*temându-se de ceva, a se gândi la ceva*);
 - c. adjectiv (*capabil de..., demn de, nedemn de..., apt de...*);
 - d. adverb (*aproape de..., departe de...*);
 - e. interjecție (*vai de...*);

Complementul prepozițional, rezultat din pasivizare (trecerea de la construcția activă la construcția pasivă), atunci când este exprimat, se numește **complement de agent**. Exemplu: El este vizitat **de (către) prieteni**.

De regulă, complementul prepozițional nu se izolează prin virgulă. Excepție de la regulă fac acele complemente prepoziționale antepuse și reluate prin pronume demonstrative sau personale:

Numai la Evaluare națională[,] numai la asta se gândește!

Devino expert în gramatică!

Atenție să nu confunzi complementul direct cu cel prepozițional:

El îi salută *pe colegi*. (a)

El se bazează *pe colegi*. (b)

El îi supără *pe colegi*. (c)

El se supără *pe colegi*. (d)

În exemplele (a) și (c), *pe colegi* este complement direct, pe când în exemplele (b) și (d), *pe colegi* funcționează drept complement prepozițional. Diferența provine de la verbul regent: *a se baza*, *a se supăra* sunt verbe cu pronume reflexiv obligatoriu, trăsătură care face imposibilă construcția acestora cu un complement direct.

Iată o listă de verbe care **cer după ele automat un complement prepozițional**: *a se baza pe*, *a miza pe*, *a abuza de*, *a i se acri de*, *a subscrie la*, *a culmina cu*, *a coincide cu*, *a beneficia de*, *a se sinchisi de*, *a se teme de*, *a apela la*, *a recurge la*, *a renunța la*, *a reieși/ a rezulta din*, *a consta în*, *a excela în*, *a milita pentru*, *a opta pentru*, *a mulțumi pentru*, *a se supăra/ enerva/ înfuria/ mânia pe*, *a avea ură/ necaz pe*.

Exersează!

1. Alcătuieste 3 propoziții în care complementul prepozițional să fie ilustrat prin trei părți de vorbire diferite.
2. Alcătuieste o listă care să conțină minimum 10 verbe care cer după ele complement prepozițional. De exemplu: a se bizui (pe).

CIRCUMSTANȚIALELE

Spre deosebire de complemente, circumstanțialele sunt funcții sintactice suprimabile (pot lipsi fără nicio problemă), subordonate unor regenți diferiți (verb, adverb, adjectiv sau interjecție).

Circumstanțialele sunt și ele funcții sintactice, doar că ele nu se termină cu litera T, cum fac celelalte patru funcții sintactice. Circumstanțialele îți aduc informații despre contextul unei acțiuni. De exemplu, dacă are loc un furt, poliția trebuie să investigheze unde, când, cum a avut loc furtul, din ce cauză, cu ce scop etc.

Iată circumstanțialele pe care trebuie să le știi o viață întreagă (nu de alta, dar poate te vor întreba nepoții despre ele! ☺): circumstanțialul de timp, de loc, de mod, de cauză, de scop, circumstanțialul condițional, concesiv, consecutiv!

CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP

Când?

- indică timpul în care se desfășoară o acțiune (**Dimineața** se juca) sau se manifestă o însușire (Prim-ministrul numit **ieri** va face treabă bună).

Exemplu: Eu voi pune măine burta pe carte. Când voi pune burta pe carte? Măine.

Circumstanțialul de timp se poate exprima, în propoziție, prin:

- adverb: Vine **măine**.
- prepoziție + substantiv: **În copilărie** mergeam mult în parc.
- (rar) substantiv fără prepoziție: Citește **noptile**.
- verb la infinitiv: **Până a ne aduce** la școală, vom scrie temele.
- verb la gerunziu: **Mergând** spre școală, mi-a venit o idee.
- verb la participiu: **Ajuns** la școală, mi-am pus ideea în practică.

Circumstanțialul de timp poate sta înainte sau după regentă, poate fi izolat sau nu prin virgulă, în funcție de legătura mai puternică sau mai slabă pe care vorbitorul o stabilește între temporal și regent:

Atunci, a venit o ploaie puternică.

Atunci a venit o ploaie puternică.

Te voi vizita, **în curând**.

Te voi vizita **în curând**.

Promovăm exprimarea corectă:

Ai grijă la scrierea corectă a omofonelor: cândva/ când va; demult/ de mult, odată/ o dată, altădată/altă dată:

Cândva, trăiau oameni uriași. *Când va* ajunge el, noi plecăm.

Demult, trăiau oameni uriași. Nu am mai mâncat șaorma *de mult* timp.

Odată, trăiau oameni uriași. Am măturat doar *o dată* în curte.

Altădată, oamenii erau mai altruști. Vom alege *o altă dată* pentru excursie.

Devino expert în gramatică!

- Dacă vrei să exprimi precis timpul desfășurării unei acțiuni, folosește mai multe circumstanțiale de timp, separate prin virgulă:
 - Ne vedem mâine, la opt, după cursuri.
- Nu confunda adverbul *înainte* cu prepoziția *înaintea*, care introduce un circumstanțial de timp:
 - El a mers *înainte*. (adverb de loc, circumstanțial de loc)
 - *Înaintea* deceniului trecut, nu existau smartphonurile. (prepoziție)

Exersează!

1. Alcătuieste 3 anunțuri în care circumstanțialul de timp să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.
2. Ilustrează în enunțuri valoarea de adverb, respectiv de propoziție a cuvintelor *înainte/înaintea*.

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC

Unde?

- exprimă locul unde se desfășoară o acțiune (Merg **spre casă**) sau se manifestă o însușire (Copilul murdar **pe picioare**)
- exemplu: Eu voi pune harta **în cui**. Unde voi pune harta? În cui.

Circumstanțialul de loc se poate exprima, în propoziție, prin:

- a. adverb: Merg **acolo**. A venit **aproape** de familie.
- b. prepoziție + substantiv: Merg **spre casă**.
- c. prepoziție + numeral: L-a așezat **lângă doi** mai cuminți.

- d. (rar) substantiv în dativ sau în acuzativ: El stă **locului**. Câinele l-a fugărit **tot parcul**. (prin tot parcul)

Circumstanțialul de loc stă, de obicei, după regentul lui. Poate sta și înaintea acestuia. În funcție de topică și de legătura mai strânsă sau mai slabă care se stabilește între regent și circumstanțialul de loc sau de intenția vorbitorului de a-l evidenția sau nu, circumstanțialul de loc se separă sau nu prin virgulă:

Scrie lecția, acasă! Scrie lecția acasă.
La mare, merge. Merge la mare.

Dacă enunțul conține o înșiruire de circumstanțiale de loc, prin care se oferă detalii, se recomandă izolarea acestora prin virgule:

Ne vedem **la școală, pe coridor, în fața ferestrei**.

Exersează!

1. Alcătuiește 3 anunțuri în care circumstanțialul de loc să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.
2. Ilustrează, în două enunțuri, antepunerea și postpunerea circumstanțialului de loc.

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD

Cum?

- indică modul în care se desfășoară o acțiune (Merge **repede**) sau se manifestă o însușire (Strada **slab** luminată este înfricoșătoare.)
- exemplu: Eu voi învăța lecția repede. Cum voi învăța? Repede.

Circumstanțialul de mod se poate exprima, în propoziție, prin:

- a. adverbe: El merge **acolo**.
- b. prepoziție + substantiv sau pronume sau numeral: Lucrează **cu răbdare**. Lucrează **ca el**. Lucrează **ca al doilea**.
- c. verb la infinitiv: Lucrează **fără a comenta**.
- d. verb la gerunziu: Lucrează **cântând**.
- e. interjecție: Mergea **păș-păș**.

! Circumstanțialele de loc, timp și mod NU se despart, de regulă prin virgulă. Dacă însă focalizarea este pe circumstanțial (de loc, de timp sau de mod), atunci se poate separa prin virgulă (contează pe ce pune accentul vorbitorul):

La munte, merge. La munte merge.

Mâine, nu va mai fi la fel de senin ca astăzi.

Sigur, aș fi procedat așa.

Cu siguranță, aș fi acționat cum spui.

! La fel ca în cazul circumstanțialul de timp și de loc, circumstanțialul de mod este, rareori, un subordonat obligatoriu necesar pe lângă verb, ipostază în care este numit în GBLR (p.495-497) complement circumstanțial de mod:

Se comportă **frumos**. (complement circumstanțial de mod)

Se comportă*.

Documentul datează **din secolul** al XIX-lea. (complement circumstanțial de timp)

Documentul datează*.

Exersează!

1. Alcătuiește 3 anunțuri în care circumstanțialul de mod să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.
2. Ilustrează, în două enunțuri, antepunerea și postpunerea circumstanțialului de mod.

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ

Din ce cauză?

- exprimă cauza care determină o acțiune sau o însușire
- răspunde la întrebările: din ce cauză? Din ce pricină?
- exemplu: Eu nu m-am dus la școală **de oboseală**. Din ce cauză nu m-am dus? De oboseală.

În propoziție, circumstanțialul de cauză se poate exprima prin:

- a. prepoziție/locuțiune prepozițională + substantiv: L-a vizitat **de milă**.
- b. prepoziție/locuțiune prepozițională + pronume: **Din cauza ei**, el a întârziat.
- c. prepoziție/locuțiune prepozițională + numeral: **De dragul amândurora** am renunțat la cafea.
- d. adverb relativ-interogativ: **De ce** te-ai supărat?
- e. verb la gerunziu: **Necunoscând** regulile, a făcut o gafă.
- f. verb la participiu: **Șantajat** de șefi, el și-a dat demisia.
- g. adjectiv: **De înfricoșat** (ce era), copilul a uitat poezia.

Reia ultimele trei exemple și urmărește punctuația! Dacă este exprimat prin verb la gerunziu, la participiu sau adjectiv precedate de prepoziție, circumstanțialul de cauză se izolează obligatoriu prin virgulă.

Circumstanțialul de cauză poate fi însoțit de următoarele prepoziții și locuțiuni prepoziționale: *de, din, pentru, din pricină de, din cauză de, de dragul*.

Nu a mai venit **de oboseală**.

Din milă, îl ajută în fiecare zi.

Din cauza absențelor, nu poate intra în examen.

Pentru acest motiv l-a dojenit.

Din pricină de lașitate, unii oameni se complac în minciună.

De dragul lor, am renunțat la șaorma.

Promovăm exprimarea corectă!

Gruparea *din cauza* trebuie utilizată în enunțuri care exprimă un efect nefavorabil, iar *datorită* se utilizează în enunțuri care exprimă un efect favorabil.

Din cauza vremii, nu am mai plecat în excursie.

Datorită vremii frumoase, mergem la munte.

Devino expert în gramatică!

Sintagmele *din cauza* și *din pricina* se apropie de statutul de locuțiune prepozițională. Însă acestea nu sunt la fel de rigide precum locuțiunile prepoziționale: *din cauză de*, *din pricină de*.

Din cauza absențelor, a pierdut intrarea în examen.

Din cauză de absențe, a pierdut intrarea în examen.

Exersează!

1. Alcătuieste două enunțuri în care să incluzi câte un circumstanțial de cauză introdus prin: *din cauză de*, *de dragul*.
2. Alcătuieste anunțuri în care circumstanțialul de cauză să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.

CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP

Cu ce scop?

- exprimă scopul unui proces, al unei acțiuni.
- întrebări specifice: cu ce scop? în ce scop?

Exemplu: El parcurge cartea pentru a învăța șmecheriile gramaticii. Cu ce scop parcurge? Pentru a învăța

În propoziție, circumstanțialul de scop se poate exprima prin:

- a. prepoziție/locuțiune prepozițională + substantiv: A învățat mult **pentru îndeplinirea** obiectivului său. A lucrat toată vara **în vederea strângerii** sumei de bani.
- b. prepoziție + pronume (se comportă ca o locuțiune adverbială): **De asta** te-am chemat.
- c. verb la infinitiv: Muncim mult **pentru a termina** terenul de sport.
- d. verb la supin: Elevii mergeau **la adunat** frunze colorate.

Ca și în cazul circumstanțialului de cauză, circumstanțialul de scop se separă sau nu prin virgulă, în funcție de legătura mai puternică sau mai slabă pe care vorbitorul (emițătorul) o stabilește între circumstanțial și regent. Când accentul este pus de vorbitor pe circumstanțial, atunci acesta se izolează prin virgulă:

Din cauza timpului, nu mai participă la atelierele de pictură.

Ca să se afirme, participă la atelierul de canto.

(ambele exemple pot fi redată și fără virgulă, însă în acest caz, nu se mai accentuează cauza sau scopul!)

Exersează!

1. Alcătuieste două enunțuri în care circumstanțialul de scop să fie întâi antepus, apoi să fie postpus regentului.
2. Alcătuieste trei anunțuri în care circumstanțialul de scop să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.

CIRCUMSTANȚIALUL CONDIȚIONAL

Cu ce condiție?

- exprimă condiția de care depinde realizarea unei acțiuni, a unui proces.

Exemplu: **Neavând** vreme favorabilă, riscăm să ne întoarcem din drum.

În propoziție, circumstanțialul condițional se poate exprima prin:

- prepoziție + substantiv sau pronume sau numeral: **În locul Mariei/ci/primului**, ar fi spus da.
- verb la gerunziu: **Negustând**, nu știi ce savoare are prăjitura.
- verb la participiu: **Susținut**, va face față problemelor.
- verb la infinitiv: **Fără a învăța** șmecheriile gramaticii, nu poți reține repede.
- adjectiv propriu-zis sau participial: **Singură**, nu pleacă la munte, pentru că se teme de lup. **Coapte**, perele sunt delicioase.
- adverbe precum: *altminteri, altfel, astfel, așa* sau chiar grupări precum: în caz contrar, în felul ăsta: Ține-te de cuvânt, *în caz contrar*, îți pierzi credibilitatea. Aceste cuvinte care alcătuiesc circumstanțialul condițional trebuie izolate prin virgulă: Am alergat mult, **altfel**, pierdeam tramvaiul.

Devino expert în gramatică!

Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale cu care se poate asocia substantivul (sau pronumele sau numeralul) pentru a forma circumstanțialul condițional sunt: *cu, în, fără, în locul, în caz de*.

Cu condiția asta, ar fi mers la mare.

Fără condiția asta, nu ar fi mers la mare.

În locul lui, aș fi mers la mare.

În caz de boală, nu mai poate merge la mare.

Exersează!

1. Alcătuieste două enunțuri în care circumstanțialul condițional să fie întâi antepus, apoi să fie postpus regentului.
2. Alcătuieste 3 enunțuri în care circumstanțialul condițional să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.

CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV

- exprimă evenimentul care ar putea împiedica realizarea unui proces, dar nu îl împiedică:

Necitind cartea, și tot a reușit să-i facă rezumatul.

În propoziție, circumstanțialul concesiv se poate exprima prin:

- a. prepoziție + substantiv: **În ciuda/în pofida vremii**, el merge la munte. **Împotriva dorinței** mamei sale, el merge la munte.
- b. verb la infinitiv: **Fără a citi** fiecare cuvânt, tot a înțeles textul.
- c. verb la gerunziu: Chiar **neștiind** cine a venit, tot vorbea frumos.
- d. verb la participiu: Chiar **atenționat**, nu și-a schimbat comportamentul.
- e. adjectiv: **Chiar bolnavă**, tot a venit la școală.
- f. adverb/locuțiune adverbială (*tot, totuși, așa, cu toate acestea, cu toate astea*): S-a lovit și, **chiar și așa**, a continuat traseul.

Circumstanțialul condițional și circumstanțialul concesiv se separă, de obicei, prin virgulă:

Ajutat, vei înțelege gramatica. **Chiar ajutat**, tot nu vrea să înțeleagă.

Exersează!

1. Alcătuieste două enunțuri în care circumstanțialul concesiv să fie întâi antepus, apoi să fie postpus regentului.
2. Alcătuieste trei anunțuri în care circumstanțialul concesiv să fie exprimat prin trei părți de vorbire diferite.

APOZIȚIA

Se referă la două cuvinte sau două grupuri de cuvinte aflate într-o relație de echivalență, dintre care primul se numește **bază**, iar al doilea component se numește **apozitie**, pentru că îl explică pe primul.

Exemplu: Patrick, **băiatul** meu, este pasionat de înot. (*băiatul* este apozitie, aducând referiri despre cine este Patrick)

- apozitia se recunoaște ușor în enunțuri, pentru că este izolată prin virgulă sau linie de pauză;
- apozitia nu este un tip de atribut, pentru că nu presupune un raport de subordonare față de un regent;
- apozitia are caracter facultativ, deci poate fi oricând scoasă din enunț;
- apozitia poate fi semnalată în comunicare cu ajutorul adverbilor: adică, respectiv, și anume, mai exact. Exemplu: Patrick, **mai exact** primul meu băiat, iubește înotul.

! Structuri precum: „Avocatul Diaconescu” nu conțin apozitie, al doilea termen (numele) fiind atribut.

Apoziția poate fi:

- a. **simplică**: A venit Patrick, **înotătorul**.
- b. **dezvoltată**: El este Patrick, **băiețelul** meu.

(„meu” nu este apozitie, este adjectiv posesiv, însă structura întreagă a apozitiei conține 2 termeni, și de aceea se numește apozitie dezvoltată).

Apoziția se exprimă prin:

- a. substantiv comun: Lui Patrick, **băiatul** meu, îi place baschetul.
- b. substantiv propriu: Băiatul meu, **Patrick**, ar merge zilnic la înot.
- c. pronume: Primul meu copil, **adică el**, este cel mai vesel.
- d. numeral cu valoare pronominală: Ceilalți doi copii ai mei, **adică al doilea și al treilea**, sunt preșcolari.
- e. adjectiv: Patrick este un copil exuberant, **adică voios**.
- f. forme verbale nepersonale: Patrick a venit la mine urlând, **adică țipând** din toți răunchii.

! Baza și apozitia pot fi exprimate prin substantive de genuri diferite, iar acordul predicatului se poate face fie cu baza, fie cu apozitia (după bunul tău plac!):

Rectorul Facultății, doamna Franț, era **plecat**.

Rectorul Facultății, doamna Franț, era **plecată**.

! Apoziția apare postpusă bazei sale. Schimbarea ordinii cuvintelor atrage după sine schimbarea rolurilor, ca în următoarele exemple:

Patrick, **fiul** meu, este foarte deștept. (fiul = apozitie)

Fiul meu, **Patrick**, este foarte deștept. (Patrick = apozitie)

Devino expert în gramatică!

Acordul dintre subiect și predicat este un indiciu important atunci când vrei să distingi între construcțiile apozitive și subiectul multiplu:

- **Mama și profesoara** merg la școală. (subiect multiplu)
- Mama, **și totodată profesoara mea**, m-a încurajat mult. (apozitie)
- Clorura de sodiu, **sau sarea de bucătărie**, este o substanță folosită de noi toți. (apozitie)

Exersează!

1. Alcătuieste două enunțuri în care să ilustrezi diferența dintre apozitie și atribut în nominativ.
2. Alcătuieste trei anunțuri în care apozitia să fie exprimată prin trei părți de vorbire diferite

CAPITOLUL AL V-LEA ORGANIZAREA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI

1. Enunțul. Punctuația enunțului

Îți place să vorbești folosind enunțuri mai scurte sau mai lungi? Oricum ar fi, tot e nevoie de predicate, fiindcă fără ele nu există propoziții, fraze, într-un cuvânt, nu există enunțuri.

Următoarele exemple sunt toate enunțuri:

- Elevii învață.
- Elevii cei atenți și muncitori învață ușor lecțiile de gramatică pe care le-au notat în caiete.
- Ofi!
- Fulgeră.
- La mulți ani, Sabina!

Enunțurile care conțin un singur predicat se numesc propoziții. Există propoziții formate numai din predicat (Tună.), dar și propoziții în care predicatul este exprimat printr-o interjecție (Bravo!) și, în mod excepțional, predicatul poate lipsi, rolul său fiind preluat de cuvinte cu intonație specială: Foc! Da.

Punctuația enunțului: la final de enunț poți întâlni următoarele semne de punctuație: punct, semnul exclamării sau semnul întrebării:

- Ziua lui este pe 21 martie.
- Când e ziua lui?
- La mulți ani copiilor!

O frază conține două sau mai multe propoziții legate între ele, deci conține minimum două predicate:

Sabina **iubește** rochiile, iar Eric **iubește** cărțile.

Este posibil ca un predicat să lipsească, iar absența acestuia este marcată prin virgulă:

Sabina **iubește** rochiile, iar Eric[,] cărțile.

Exersează!

Ilustrează, în trei enunțuri diferite, semnele de punctuație care pot sta la finalul enunțului.

2. Tipuri de enunțuri

În funcție de tipul comunicării, enunțurile pot fi:

- a. **asertive** = care exprimă informații, care pot fi false sau adevărate. Enunțurile asertive sunt marcate prin punct sau, rareori, prin punct și virgulă.

Exemple: Există 4 anotimpuri. Omul acela avea 3 metri.

- b. **interogative** = exprimă întrebări, fie că sunt prostești, fie că sunt pe bune, toate sunt marcate prin semnul întrebării

Exemple: Cât costă bunătatea? Cine a ajuns primul?

În funcție de răspunsul așteptat, interogativele sunt:

- *totale*: cer un răspuns de tipul: da, nu, ba da, ba nu.
Exemplu: Ai venit? / Da.
- *parțiale*: cer identificarea unui component al enunțului, iar acest component este așezat pe prima poziție din enunț:
Cine merge? / **Ion** merge.
- *alternative*: cer o alegere între două sau mai multe variante.
Exemplu: Vii cu mașina, cu avionul sau cu trenul? / Cu mașina.

- c. **imperative** = exprimă ordine, rugăminți, scuze, toate marcate prin semnul exclamării.

Exemple: Stai acasă! Adu-mi, te rog, o salată!

- d. **exclamative** = exprimă o evaluare emoțională a unei stări de lucruri, marcate gramatical prin semnul exclamării.

Exemple: Ai câștigat 1 milion de euro! Ce frumos a fost!

Exersează!

1. Alcătuieste un enunț asertiv care să conțină pronumele relativ *care*.
2. Alcătuieste un enunț exclamativ care să conțină adjectivul pronominal demonstrativ *acesta*.

3. Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată

Poate ai auzit vorba: „Less is more”. Ei bine, sigur are sămburele ei de adevăr, tocmai de aceea nu trebuie să neglijezi propozițiile scurte. În gramatică, în funcție de numărul de părți de propoziție, distingem între:

- a. **propoziții simple:** sunt formate doar dintr-un predicat sau cel mult dintr-un predicat și un subiect:
 - Cântă.
 - Ioana cântă.
 - Ioana și Andreea cântă. (chir și acest enunț este propoziție simplă, doar că subiectul este unul multiplu)
- b. **propoziții dezvoltate:** conțin și atribute, complemente, circumstanțiale.
 - Ioana cântă la pian. Vai de ei!

Exersează!

Alcătuieste o propoziție simplă despre *soare*, apoi adaugă cuvinte, încât să obții o propoziție dezvoltată.

4. Propoziția negativă. Propoziția afirmativă

Propoziția negativă

- O propoziție este negativă dacă predicatul ei este precedat de negația *nu*: Eric *nu* merge la piață.

- Dacă predicatul propoziției este identic cu predicatul anterior, atunci propoziția negativă se poate exprima numai prin marca de negație *nu*: Toți voiau la mall, însă eu **nu**.

- Prezența în enunț a unor cuvinte negative (*nimeni, nimic, nimănui, niciunul, niciodată, nici* etc.) impune forma negativă a predicatului:

Nu am chemat pe nimeni. / *Am chemat pe nimeni.

Nu a ajuns nici el/ *A ajuns nici el.

Devino expert în gramatică!

Limbile în care prezența unui cuvânt negativ impune forma negativă a predicatului se numesc *limbi cu dublă negație* sau, în termeni super-moderni, limbi cu *concordanță negativă strictă*. Așa sunt româna, franceza. Engleza, în schimb, nu are *concordanță negativă strictă*: I saw nobody.

Propoziția afirmativă

Vorbim de o propoziție afirmativă dacă predicatul acesteia nu este precedat de marca *nu*.

Exemple: Sabina citește. Eric joacă fotbal.

Devino expert în gramatică!

- Prezența mărcii negative *nu* într-o propoziție nu conduce automat la faptul ca acea propoziție să fie negativă. *Nu* se poate lipi și de alte cuvinte, nu numai de predicat. În aceste situații, nu este folosit pentru a accentua contrastul:

Vinde **nu** casa, ci un smartphone.

- Există un număr limitat de contexte în care, deși predicatul este precedat de negația *nu*, propoziția nu are sens negativ:

Mă tem să nu ningă (= va ninge)

Nu m-am putut abține să nu o laud. (= am lăudat-o)

Câte n-a citit vacanța asta! (= a citit multe)

Exersează!

Alcătuiește o propoziție afirmativă despre *copaci*, apoi o propoziție negativă despre *frunze*.

5. Fraza. Coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunctii coordonatoare. Norme de punctuație

Cred că îți amintești definiția frazei: ea are nevoie de minimum două propoziții legate cumva între ele pentru a putea primi acest nume de „Frază”. Ei bine, în frază, este ca într-o firmă: există oameni aflați pe aceleași poziții ierarhice, dar există și oameni situați pe poziții ierarhice diferite: unul este manager de proiect, altul este în echipa managerului de proiect etc.

Exact așa stă treaba și în firma numită „Frază”: există relații între propoziții de același fel, cu aceeași valoare, dar există și relații de supunere, de subordonare, unele propoziții fiind *mai importante* decât altele, pentru că altele depind ca sens de aceste propoziții importante.

Mai pe scurt, în frază există 2 tipuri de relații: de coordonare și de subordonare.

Coordonarea este o relație sintactică stabilită între două propoziții de același fel, cu aceeași valoare.

Exemple: Eu vreau să mănânc și să dorm.

El merge la mare, iar ea merge la munte.

Coordonarea se poate realiza prin anumite elemente de legătură (eu le numesc „sosuri”):

a. conjuncții și locuțiuni conjuncționale coordonatoare

- **copulative:** și, nici, precum și, ca și. Altele, mai complexe, apar obligatoriu cu elemente corelative adverbiale: atât..., cât și....; nu numai..., ci și.
- **adversative:** dar, iar, însă, ci, doar că, numai că
- **disjunctive:** ori, sau, fie, ba (*ori* și *sau* pot apărea fie singure, fie în perechi identice, numite corelative: *sau* mergi, *sau* stai, iar *fie* apare obligatoriu în pereche corelativă: *fie* vii, *fie* pleci)
- **concluzive:** deci, așa că, așadar, vasăzică, în concluzie, în consecință, prin urmare

b. juxtapunere: adică alăturarea naturală, prin virgulă, a două propoziții de același fel: Eu citesc, el scrie.

Structurile coordonate trebuie tratate cu grijă, mai ales în ceea ce privește punctuația:

- conjuncția *și* nu cere, de obicei, virgulă. El merge și eu cânt.
Excepții:
 - dacă înainte de *și* apare o apozitie: Eric, băiatul meu, și Ioan au plecat.
 - dacă *și* este folosit cu valoare adversativă: Ioana, și nu tu, trebuie să meargă la mall.
- conjuncția *nici* și locuțiunile *precum și*, *ca și* sunt mereu precedate de virgulă:
 - Nu îi plac legumele, **nici** fructele nu îi plac.
 - Am învățat lecția, **precum și** tu ai învățat.
- conjuncțiile disjunctive necesită virgulă atunci când apar în perechi corelative. Virgula trebuie pusă înainte de a doua apariție:

- Fie mergi la mare, **fie** mergi la munte.
- conjuncțiile adversative *dar, iar, însă, ci* și locuțiunile adversative *numai că, doar că* sunt mereu precedate de virgule:
 - Învăț lecția, **iar** apoi iau o pauză. [*așa să faci și tu!*]
 Excepție face *însă*, care poate sta aproape oriunde, așa că dacă apare în interiorul propoziției, nu se pune virgulă:
 - Am învățat lecția, **însă** am obosit.
 - Am ajuns la destinație, a întârziat **însă** mult.
- conjuncțiile și locuțiunile concluzive sunt precedate de virgulă:
 - Era devreme, **deci/așa că** a mers pe joc.
 Dacă apare în interiorul propoziției, *deci* nu se izolează între virgule:
 - Era devreme, a mers **deci** pe jos.
- adverbele prin care se realizează coordonarea concluzivă (vasăzică, așadar, în concluzie, în consecință, prin urmare etc.) se separă prin virgule oriunde ar apărea:
 - Era devreme, **așadar**, a mers pe jos.
 - Era devreme, a mers, **așadar**, pe jos.
 - Era devreme, a mers pe jos, **așadar**.
- coordonarea prin juxtapunere se marchează obligatoriu prin virgulă:
 - Eric scrie, Sabina citește.

Exersează!

Alcătuiește o frază care să conțină două propoziții aflate în raport de coordonare adversativă și apoi o altă frază care să conțină două propoziții aflate în raport de coordonare concluzivă.

6. Fraza. Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative

Într-o frază, există propoziții al căror sens depinde de o altă propoziție. Cele două propoziții se leagă între ele prin anumite elemente, anumite cuvinte numite **elemente subordonatoare**. Relația care se stabilește între o propoziție și o alta care depinde de ea se numește **subordonare**. Practic, în propoziția-boss, există un cuvânt, un termen regent de care depinde propoziția subordonată.

La nivelul frazei, subordonarea se realizează prin:

- **conjuncții necircumstanțiale** (*că, să, dacă*)
Exemplu: Ne-a spus 1/ **că** va merge în excursie.2/
- **conjuncții și locuțiuni conjuncționale circumstanțiale**, adică acele cuvinte care introduc diferite tipuri de circumstanțiale (*deși, dacă, pentru că, fiindcă, din cauză că, încât*)
Exemplu: Nu va merge în excursie 1/ **dacă** ratează trenul.2/
- **pronume și adjective pronominale nehotărâte** folosite ca relative (*unde, când, cum, cât, oriunde, oricând, oricum, oricât*)
Exemple: Vine 1/ **când** se termină vacanța.2/
Vine la noi acasă 1/ **oricând** vrea.2/

Devino expert în gramatică!

Rar, subordonarea se poate realiza și prin *juxtapunere*: Îți place, îl închiriezi. (= „Dacă îți place, îl închiriezi.”)

Exersează!

Alcătuiește o frază care să conțină o propoziție subordonată introdusă printr-un adverb relativ, apoi alcătuiește o frază care să conțină o propoziție subordonată introdusă printr-un pronume relativ.

7. Construcțiile incidente

Sunt cuvinte sau propoziții întregi chiar care se bagă așa, ca obraznicele, în curgerea lină a mesajului comunicat. Desigur, intervenția este a aceluiași vorbitor, care parcă se întrerupe pe el însuși pentru a aduce un comentariu, o precizare etc.

Exemple: Elevii mei sunt, **desigur**, cei mai buni.

Elevii mei, **zise el**, sunt cei mai buni!

Structurile „desigur” și „zise el” s-au băgat în mesajul inițial, deranjând mersul lin al comunicării. Iar pentru asta, ele se numesc *construcții incidente*.

După cum poți observa, construcțiile incidente se izolează întotdeauna prin virgulă.

Construcțiile incidente au următoarele trăsături:

- se situează în alt plan decât cel al mesajului comunicat
- reprezintă un comentariu, un punct de vedere, o explicație a celui care scrie/vorbește
- pot fi reprezentate printr-un singur cuvânt (desigur) sau pot avea elemente subordonatoare (așa **cum** s-ar părea) sau pot fi chiar fraze (zise Ștefan, care luase bacul la biologie cu 9,95.)
- pot întrerupe enunțul principal în diferite puncte
- au punctuație specifică, fiind, de regulă, izolate prin virgulă sau prin linii de pauză.

Exersează!

Alcătuiește un enunț în care să integrezi o construcție incidentă exprimată printr-un singur cuvânt, apoi alcătuiește un enunț în care construcția incidentă să fie exprimată printr-o propoziție întreagă.

8. Construcțiile eliptice

Elipsa = omisiunea (lipsa) unor secvențe de cuvinte, dar pe care le poți subînțelege din context.

Elipsa poate fi:

- a. **verbală** = lipsa completă sau parțială a predicatului exprimat anterior.

Exemple: Ana merge la munte, iar Viorel, [merge] la mare.

Patrick va citi cartea de aventuri, iar Eric – [va citi] cartea polițistă.

Nu se uită la filme polițiste, ci [se uită] la filme de comedie.

Elipsa verbală este marcată în scris prin virgulă sau prin linie de pauză, iar în vorbire, printr-o pauză.

- b. **nominală** = lipsa unui substantiv, dar recuperabil din context

Exemplu: Eu am vrut tartă cu mere, iar tu ai vrut [tartă] cu vișine.

Exersează!

Ilustrează elipsa verbală, apoi elipsa nominală în două enunțuri diferite.

9. Sintaxa frazei sau Bun-venit la McDonald's!

Analiza unei fraze

Sintaxa = funcții sintactice, fraza = un enunț cu minimum 2 predicate.

Când vorbim despre sintaxa frazei, înseamnă că avem treabă cu funcțiile sintactice pe care le îndeplinesc propozițiile în frază. E fix la fel ca la părțile de vorbire care îndeplinesc funcții sintactice în

propoziție. Și, relax, dacă ai reținut șmecheriile de la funcțiile sintactice ale cuvintelor în propoziție, treaba va merge strună și la frază, pentru că...

subiectul - devine subiectivă
 predicatul (nominal incomplet) - predicativă
 atribut - atributivă
 complement - completivă
 circumstanțială - subordonată circumstanțială

Le vom lua pe rând, dar, înainte să îți ofer întreg meniul, te invit la...McDonald's! Știi, e mâncare nesănătoasă, e fast food, e scump, e bla, bla, bla...dar eu te invit la McDonald's doar imaginar, pentru ca astfel să înveți mult mai ușor cu „ce se mănâncă” funcțiile sintactice ale propozițiilor în frază.

Te rog să îți minte de la mine că fraza este asemenea unui dublu sau triplu burger, pe scurt, este o adunătură de chestii gustoase: șuncă, sosuri etc. De la bun început, vom merge pe următoarea analogie, adică asemănare:

bucata de carne de pui/vită = o propoziție
 sosul, sfântul sos = element de relație, de legătură.

La fel ca burgerul, fraza este alcătuită din mai multe părți, cu roluri bine definite. Știi bine ce important este sosul pentru savoare. De aceea, vom începe cu el. Sosul e ceea ce se pune între două bucăți de carne, astfel încât să facă legătură între ele. Fix așa funcționează și elementele de relație pentru frază.

Elemente de relație = cuvinte mici, care leagă propozițiile între ele. Hai că ți-am făcut poftă de un burger cu de toate, de la McD! Dar până să mergi să ți-l cumperi, îți recomand să înveți sintaxa frazei, pentru că, te asigur, au legătură, iar premiul de după (burgerul ales de tine) va fi mult mai savuros!

Elemente de relație = „sosuri”

Coordonatoare	Subordonatoare
<i>Conjunții copulative:</i> și, nici, precum și	<i>Conjunții:</i> că, dacă, să, ca...să
<i>Conjunții disjunctive:</i> fie, sau, ori	<i>Pronume relative:</i> care, cine, ce cui
<i>Conjunții adversative:</i> dar, iar, însă, ci	<i>Pronume relative:</i> cât, câtă, câți, câte
<i>Conjunții concluzive:</i> așadar, prin urmare, deci	<i>Adverbe relative:</i> unde, când, cum
	+ compusele lor (oricare, oricât, oricând etc.)

Elementele de relație sunt de două feluri:

- **coordonatoare:** leagă două propoziții de același fel, cu aceeași valoare (pot fi două propoziții principale sau două propoziții secundare, subordonate)
- **subordonatoare:** leagă o propoziție mai puțin importantă (secundară, angajată la alta, care este șefa ei) de una mai importantă, care devine șefa ei.

Exemple: Eu scriu lecția 1/ **și** tu o înveți. 2/

În această frază spectaculoasă, prima propoziție este „Eu scriu lecția”, iar cea de-a doua este „și tu o înveți”. Cele două propoziții se leagă între ele prin conjuncția copulativă „și”. Dacă te uiți în tabelul de mai sus, vei observa că „și” este conjuncție coordonatoare, adică leagă două chestii la fel de valoroase: fie leagă două șefe, adică două propoziții importante, fie leagă două angajate, adică două propoziții egale ca valoare, dar angajate, subordonate. În exemplul de mai sus, conjuncția „și” leagă două propoziții importante, leagă două propoziții principale.

Propozițiile funcționează în frază exact ca într-o firmă. Este nevoie de un șef (în frază, propoziția șef este propoziția principală, cea mai importantă), dar există și angajați (propoziții secundare, care depind de propoziția principală, exact la fel cum angajatul depinde de șeful lui pentru a primi salariul).

- **Propoziție principală** = propoziția șef, care are înțeles de sine stătător:

El merge la școală 1/ ca să învețe carte. 2/

Propoziția 1 = principală

- **Propoziție secundară** = propoziția angajată, care are ca șef o altă propoziție, pentru că sensul ei depinde de propoziția principală, pentru că propoziția secundară nu are înțeles de sine stătător.

El merge la școală 1/ ca să învețe carte. 2/

Propoziția 2 = secundară

#Șmecherie: ca să descoperi propozițiile principale și pe cele secundare dintr-o frază, te uiți ce elemente de relație (ce sosuri) au propozițiile înaintea lor.

#Șmecherie: de obicei, propoziția principală NU are element de relație la începutul ei.

Să știi că este foarte valoroasă șmecheria asta, deși unii profesori nu sunt de acord cu ea pentru că nu se întâmplă în 100% din cazuri. Dar, crede-mă, DE OBICEI, și, mai ales, în exercițiile pentru Evaluare națională, vei întâlni propoziții principale care respectă această minunată șmecherie: propozițiile șef, propozițiile principale, NU au element de relație înaintea lor.

Exemplu:

Eu îți explic 1/ cum poți învăța ușor gramatica.2/

În fraza asta, ia uită-te bine: care crezi că este propoziția principală, aia mai șmecheră și care nu are element de relație? Evident, propoziția 1. Deci ea e propoziție principală. Propoziția 2 începe cu un „sos”, că ai nevoie de legătură între două bucăți de burger. Te uiți în tabelul cu „sosuri” (cu elemente de relație) și vezi ce tip de element de relație este.

Caută, caută să vezi unde găsești în tabel cuvântul „cum”. Da, este în partea a doua a tabelului, unde găsești elemente de relație subordonatoare, adică cele care determină apariția unei propoziții secundare, angajate.

Deeeci, propoziția 2 este angajată, adică secundară, pentru că începe cu un „sos” secundar! Ca să o pun în termeni gramaticali tradiționali, voi spune așa: propoziția 2 este secundară, deoarece sensul acesteia depinde de propoziția principală, adică de propoziția-șef.

#Șmecherie: dacă o propoziție are la începutul ei un element de relație subordonator (adică din tabel, partea a doua), atunci ea este propoziție subordonată, adică secundară, adică angajată, adică are o șefă.

Hai acum să mâncăm un burger de la cap la coadă (adică să lucrăm o frază și să identificăm propozițiile și elementele de relație). Eu îți voi explica toate șmecheriile pe care le știu eu ca să înveți ușor sintaxa frazei.

Elementele esențiale ale unui burger (a se înțelege: elementele esențiale într-o frază)

1. Carnea de pui sau de vită = predicatul (trebuie să vezi clar dacă burgerul tău are 1,2,3 sau 15 bucăți de carne)
2. Sosul = leagă bucățile de carne = elementele de relație. De obicei, sos se pune între două bucăți de carne. Fix așa e și cu elementele de relație. Ele se pun între două predicate.

Pentru a analiza fraza, ai nevoie să parcurgi următorii pași:

1. Identifici predicatele (bucățile de carne de la McD, ok?).
2. Identifici elementele de relație (sosurile de la McD, ok?)
3. Împarți fraza în propoziții (te oprești și pui numărul propoziției ÎNAINTEA elementului de relație)
4. Afli felul fiecărei propoziții: dacă e principală, adică cea mai șmecheră (Atenție! Pot să fie și 2 propoziții principale, și 3 și 1 milion!), ori dacă este secundară, adică dacă e angajata cuiva, adică sensul ei depinde de altă propoziție, o propoziție care este șefa celei secundare.

#Șmecherie: numărul de predicate dintr-o frază = numărul de propoziții.

Exemplu: Dacă într-un enunț sunt 5 predicate, înseamnă că vei găsi 5 propoziții.

#Șmecheria șmecheriei: Numărul de elemente de relație = numărul de predicate -1

(Altfel spus, dacă ai 5 bucăți de carne de vită pentru un ultraburger, vei avea nevoie, între aceste 5 bucăți de carne, de 4 sosuri.

Hai să analizăm fraza de mai sus, respectând cei 4 pași:

1. Identificăm predicatele, iar eu le subliniez (îți recomand și ție să faci la fel când analizezi fraze)

Predicatele sunt: voi explica, știu, ca să înveți.

Eu îți voi explica toate șmecheriile pe care le știu eu ca să înveți ușor sintaxa frazei.

Există 3 predicate în frază (deci tot atâtea propoziții!), deeeeci câte elemente de relație? Câte straturi de sos pui între 3 bucăți de carne? Pui

2 straturi! Ca și cum, dacă ai acasă 3 felii de pâine și vrei să faci un sendviș, atunci între cele 3 felii de pâine vei pune 2 bucăți de șuncă (sigur, poți pune și 20 de bucăți de șuncă sau mozzarella sau orice altceva, dar eu vorbesc de numărul minim!).

3 predicate sunt în frază, rezultă că sunt 2 elemente de relație.

2. Identificăm elementele de relație (sosurile, ingredientele alea care sunt mai mici, dar dau savoare. Vezi că la noi, „sosurile” frazei sunt în acel tabel cu elemente de relație!)

Eu îți voi explica toate șmecheriile pe care le stiu eu ca să înveți ușor sintaxa frazei.

Elementele de relație sunt cele marcate în chenar. De unde știu că nu sunt mai multe elemente de relație? Pentru că 3 (3 predicate) - 1 = 2 (două elemente de relație). Poate te întrebi: dar ce caută cuvântul „pe”? Că el nu este în tabelul cu sosurile McD! Și așa e. Ei bine, în componența elementelor de relație poate intra, uneori, câte o prepoziție, altfel spus, la „sos” se mai adaugă puțină sare sau zahăr etc., dar asta nu afectează denumirea: tot sos e! Tot are același rol, și anume, de a lega bucățile de carne între ele și de a le face mai savuroase!

3. Împărțim fraza în propoziții (secretul este să te oprești înaintea elementului de relație!)

Eu îți voi explica toate șmecheriile 1/ pe care le stiu eu 2/ ca să înveți ușor sintaxa frazei.3/

Era clar că vor fi 3 propoziții (pentru că sunt 3 predicate în frază), dar acum vezi și unde se oprește fiecare. Eu le mai explic elevilor mei că elementele de relație sunt ca gardurile între vecini. Între două case care au proprietari diferiți, există un gard despărțitor. Fix așa funcționează și elementul de relație! Este ca un gard, care îți indică unde să te oprești cu propoziția, deci unde să pui bară oblică!

4. Stabilim felul fiecărei propoziții (dacă e principală/șefă sau secundară/subordonată)

Reluăm aceeași frază:

Eu îți voi explica toate șmecheriile 1/ pe care le știu 2/ de când am devenit profesoară de română. 3/

P1 = propoziția 1 = propoziție principală, pentru că are înțeles singură, de sine stătător și pentru că NU are element de relație la începutul ei!

P2 = propoziție secundară, angajată, pentru că începe cu un element de relație subordonator, mai exact, pronumele relativ „care”, acesta fiind din secțiunea de elemente de relație subordonatoare.

! Desigur, poți afla cine este șeful propoziției 2 punând întrebarea unei alte propoziții, astfel încât răspunsul să îl constituie propoziția 2. Mai citește o dată ce am scris, că așa se procedează și este bine să reții și tehnica asta pentru a realiza împărțirea frazei în propoziții.

Eu îți voi explica toate șmecheriile 1/ pe care le știu 2/

În fraza supusă analizei, pentru a afla cine este șeful propoziției 2, pun întrebarea propoziției anterioare: „Care șmecherii?” Răspuns: „pe care le știu”. Deci dacă P2 pune întrebarea la P1, înseamnă că P1 îi este șefă, iar P2 este subordonată, e angajată, e mai puțin șmecheră.

Aceleași proceduri le faci și pentru ultima propoziție din frază:

Eu îți voi explica toate șmecheriile 1/ pe care le știu 2/ de când am devenit profesoară de română. 3/

- elementul de relație este „de când”, iar „când” acesta se află în a doua parte a tabelului, unde sunt elemente de relație subordonatoare, deci propoziția întreagă care începe cu acest

element de relație va fi și ea subordonatoare, adică nu e cea mai șmecheră, alta e șefa ei!

- cine este șefa propoziției 3? Punem întrebarea și așa aflăm. Ca răspunsul să fie propoziția 3, voi întreba așa: „de când le știu?” Răspuns: „de când am devenit profesoară de română”. Pentru că am pus întrebarea unei părți de vorbire din propoziția 2, înseamnă că propoziția 2 este șefă (se numește, în termeni oficiali, „regentă”) pentru propoziția 3. Propoziția 3 este sigur o propoziție subordonată, angajată a cuiva, pentru că ea pune întrebarea la vecina, la altă propoziție + că propoziția 3 începe cu un element de relație subordonator. Acestea sunt cele mai tari 2 argumente pentru a demonstra că propoziția 3 este subordonată.

Atenție! Într-o frază, pot exista mai multe propoziții principale. Exemplu:

Eu vreau 1/ să îți explic ușor gramatica, 2/ iar tu poți 3/ să o înțelegi din prima. 4/

Propozițiile P1 și P3 sunt principale, iar cele două, deși la distanță, se leagă prin conjuncția coordonatoare adversativă „iar”. P2 și P4 sunt subordonate, logic, pentru că sunt introduse prin (încep cu) conjuncția subordonatoare „să”. În plus, Propoziția 2 depinde de P1, căreia îi și pune întrebarea: „ce vreau?” (iar răspunsul este însăși propoziția 2). Iar Propoziția 4 depinde de P3, căreia îi și pune întrebarea: „ce poți?” (răspunsul la această întrebare este fix propoziția 4!)

Exersează!

Analizează frazele următoare, subliniind predicatele, încercuind elementele de relație și împărțind frazele în propoziții:

Eu îmi doresc foarte mult să înțelegi gramatica explicată aici și să o ții minte toată viața.

Eu am terminat de scris lecția, iar acum merg la profesoara care m-a încurajat să devin olimpică.

Propozițiile „întrerupte” de tip 1A-1B

Încep cu o șmecherie:

#Șmecherie: atunci când întâlnești un element de relație, înseamnă că trebuie să trasezi „gardul” înaintea lui, adică să faci delimitare între propoziții prin bară oblică.

Uneori, înaintea elementelor de relație nu găsești o propoziție întreagă sau măcar predicatul, astfel dai de așa-numitele de mine „propoziții întrerupte”. Nu înseamnă că nu sunt propoziții, ci înseamnă că o bucată din propoziție este într-o parte, iar completarea propoziției se află în altă parte, din cauză că s-a băgat nerăbdătorul de element de relație!

Exemplu:

Cartea 1A/ pe care o citești 2/ este interesantă. 1B/

Propoziția 1 este „propoziția întreruptă”, iar ea sună așa: Cartea este interesantă.

#Șmecherie: Sigur, sigur, între două predicate consecutive trebuie să pui bară despărțitoare, ele făcând parte din propoziții diferite (sunt vecine, dar trebuie să aibă „gard” între

Exemplu: Eu trebuie 1/ să citesc multe cărți.2/

Exersează!

Desparte următoarele fraze în propoziții și află care sunt propozițiile principale și care sunt propozițiile secundare:

Tu ai scris lecția ca să o repeți acasă.

Elevii ascultă ce le-am povestit, apoi prezintă ei ce au trăit.

Fata cântă la pian, iar băiatul cântă la chitara pe care a primit-o cadou.

Eleva pe care o vezi a câștigat locul I la olimpiada de română la care a participat.

EXPANSIUNEA

sau Cum să faci bezea din albuș

Expansiunea înseamnă să obții dintr-un cuvânt o propoziție întreagă. Este fix la fel cu procedeul prin care vrei să obții bezele. Bați albușurile mult și bine, iar acestea își măresc volumul și, adăugând zahăr, obții o pastă dulce, numai bună pentru bezele.

Expansiunea: din puțin faci mult = un cuvânt își mărește „volumul” și devine propoziție.

Exemplu: Cartea citită este scrisă de Andrei Pleșu.

Predicatul propoziției de mai sus e „este scrisă” (atenție: nu este predicat nominal, ci construcție pasivă, deci este predicat verbal!)

Acum, din cuvântul **citită** vreau să fac bezea, adică să facă parte dintr-o propoziție diferită. Uite:

Exemplu: Cartea 1A/ pe care am citit-o 2/ este scrisă de A. Pleșu. 1B/

[Îți recomand să citești câte ceva din scrierile acestui autor deosebit!]

Pentru a ajunge la „bezea”, prin expansiune, am adăugat 2 ingrediente obligatorii:

- predicat
- element de relație

#Șmecherie: De cele mai multe ori, cuvântul-cheie trebuie modificat, astfel încât să obții un predicat și să ai expansiune.

Hai să mai luăm un exemplu:

Băiatul **talentat** a câștigat locul 1.

Din adjectivul **talentat**, prin expansiune, obțin propoziția nr 2 din fraza de mai jos:

Băiatul 1A/ **care este talentat** /2 a luat premiu. 1B/

Observă că nu există expansiune fără adăugarea unui element de relație și fără adăugarea unui predicat, așa cum nici nu există bezea fără albuș bătut bine și întărit cu zahăr.

Nu poate *înțelege* gramatica. DEVINE: Nu poate **să înțeleagă** gramatica.

[dacă știi pe cineva în această situație, fă-i cadou o carte de gramatică!]

#Șmecherie: verbul la infinitiv devine, pentru expansiune, verb la modul conjunctiv.

Învăță gramatica fără a obosi. DEVINE: Învăță gramatica **fără să obosească**.

Învăță gramatica ușor ca tine. DEVINE: Învăță gramatica **cum o înveți tu**.

Exersează!

Realizează expansiunea cuvintelor subliniate din următoarele enunțuri:

- Băiatul talentat a câștigat premiul cel mare.
- Dorința de a citi l-a determinat să își cumpere multe cărți.
- El citește ore întregi fără a se opri.

CONTRAGEREA

sau Procesul invers al expansiunii

Contragerea presupune să luăm propoziția subordonată și să o transformăm în partea de propoziție corespunzătoare. Tradus în gramatica șmecheră: dai delete la elementul de relație, iar predicatul îl modifici/reformulezi, astfel încât să se păstreze aceeași idee în noul enunț.

Procese care au loc sunt cele inverse expansiunii:

- se elimină (se modifică) predicatul
- se elimină elementul de relație

Exemplu: Cartea 1A/ pe care ai citit-o 2/ te va ajuta 1B/ să rezolvi temele. 3/

Propoziția nr. 2 este o subordonată atributivă, iar ca să o comprimăm, vom scoate elementul de relație și vom elimina predicatul. Sau, uneori, modificăm predicatul după cum este nevoie.

Din exemplul de mai sus: „Cartea **pe care ai citit-o**” DEVINE prin contragere: „Cartea **citită**”

Poți contrage aproape toate subordonatele. Hai să contragem și propoziția 3 din exemplul de mai sus, iar rezolvarea este următoarea: Cartea **citită** te va ajuta în **rezolvarea** temelor. Din frază cu 3 propoziții, am obținut o singură propoziție, al cărei predicat este: „va ajuta”.

Alte exemple din care să observi cum are loc această minunată contragere:

Cine se scoală de dimineață 1/ departe ajunge.2/

Contragere: **Harnicul** departe ajunge.

Am scris cartea aceasta 1/**ca să te ajut cu gramatica**. 2/

Contragere: Am scris cartea aceasta **pentru a te ajuta** cu gramatica.

#Smecherie: În contragere, „ca să” devine „pentru a”.

Exemplu: Îți explic gramatica altfel 1/ **ca să înveți ușor**. 2/ – Îți explic gramatica altfel **pentru a învăța** ușor. 1/

Alt exemplu: Când **termini** de studiat,1/ îți **poți** oferi un premiu.2/

- predicate: „termini” și „poți” („oferi” este verb la infinitiv și NU se ia predicat!)
- element de relație: „când”
- când îți poți oferi un premiu? CÂND termini de învățat = CT (circumstanțială de timp)
- contragere: După terminarea studiului, îți poți oferi un premiu.

! Întotdeauna, atât la expansiune, cât și la contragere, folosești toate resursele pe care ți le oferă propoziția sau fraza cu care lucrezi!

Exersează!

Realizează contragerea propozițiilor subliniate din următoarele enunțuri:

1. După ce termini de mâncat, mergem în oraș.
2. Ca să nu mai rămână repetent și anul acesta, Goe a fost dus la București.
3. Îl apreciez mult pe elevul care este muncitor.

SUBORDONATA ATRIBUTIVĂ (ATR)

Este propoziția care se comportă ca un atribut în frază, determinând (având ca șef) un substantiv, un pronume sau un numeral din propoziția regentă.

Exemplu:

Am citit cartea **recomandată**. Care carte? **Recomandată** (atribut)

Am citit cartea 1/ **pe care mi-ai recomandat-o**. 2/ Care carte? Pe care mi-ai recomandat-o. (propoziție subordonată atributivă)

Întrebările atributivei: care? ce fel de? al, a, ai, ale, alor cui?

Crede-mă, este suficient să știi definiția, întrebările atributivei și să cauți mereu cuvântul (substantiv, pronume sau numeral) căruia îi pui întrebarea, și așa găsești imediat atributivele. Ce urmează mai jos sunt detalii despre atributivă.

Termeni regenți: propoziția atributivă poate avea, ca șef, deci ca termen regent, unul dintre următoarele 3 părți de vorbire: substantiv, pronume sau numeral.

- substantiv: Ea este **profesoara** 1/ care te-a ajutat. 2/
(care profesoară? Care te-a ajutat)
- pronume: **Aceia** 1A/ care citesc explicațiile 2/ vor înțelege bine. 1B/
(care aceia? Care citesc explicațiile)
- numeral: În clasă au rămas **doi** 1/ care învață gramatică. 2/
(care doi? Care învață gramatică)

Elemente introductive ale atributivei (sosul de la McDonald's care se pune între bucățile de carne) – Atributiva se leagă de propoziția regentă (de șefa ei) prin următoarele părți de vorbire:

- a. pronume și adjective relative: Întrebarea 1A/ **care** va câștiga 2/ mă neliniștește. 1B/
- b. adverbe relative: Întrebarea 1A/ **unde** stai 2/ mă neliniștește. 1B/
- c. conjuncții subordonatoare: Întrebarea 1A/ **dacă** va câștiga 2/ mă neliniștește. 1B/
- d. locuțiuni conjuncționale subordonatoare: (de să, până să, până ce, așa cum etc.): Perioada 1A/ **până ce** începe școala 2/ e grea. 1B/

Topica

Subordonata atributivă o găsești mereu după termenul ei regent, uneori, imediat după acesta. De aceea, de multe ori, atributiva este intercalată în regentă.

Exemplu: **Lecția** 1A/ pe care ți-o explic 2/ este preferata mea. 1B/

Vezi cum s-a infiltrat subordonata atributivă? S-a băgat imediat după cuvântul regent, după șef, astfel că a despărțit propoziția principală, regentă în două bucăți: 1A și 1B. Dar nu-i nimic, tot cea mai șmecheră propoziție rămâne, pentru că este șefă, este regentă pentru P2!

Iată și un exemplu în care atributiva este cuminte și nu se bagă în seamă prea devreme:

Mie îmi plac lecțiile 1/ care sunt bine explicate. 2/

P1- principală, regentă pentru P2

P2- subordonată atributivă

Felurile atributivelor

- a. **izolate (explicative):** atunci când ele NU exprimă un lucru absolut necesar, esențial, ci aduc o informație suplimentară, căreia poți să îi dai skip fără probleme. Fiind o informație opțională pe care o aduce acest tip de atributive, ele se izolează prin virgulă. De aceea se și numesc atributive izolate:

Exemplu: M-am întâlnit cu Georgeta, pe care nu o mai întâlnisem de ceva vreme.

[Esențial e că m-am întâlnit cu Georgeta, ok? Restul sunt detalii pe care le aduce atributiva!]

- b. **neizolate (determinative):** adică cele care se țin ca scaiul de propoziția regentă, aducând o informație esențială, exprimând ceva necesar pentru a identifica sau pentru a caracteriza termenul regent (șeful):

Exemplu: Elevii care parcurg gramatica singuri mă impresionează foarte mult.

[Nu am pus nicio virguliță după elevii pentru că atributiva aduce o informație esențială: nu toți elevii mă impresionează, ci numai aceia care parcurg gramatica singuri]

Punctuația

- De obicei, atributiva NU se desparte prin virgulă de regentă, atunci când exprimă ceva esențial, ceva musai de știut despre termenul regent

Exemplu: Am primit vestea 1/ că elevul meu a luat 10 la examenul final. 2/

- Dacă însă atributiva aduce o informație suplimentară, neesențială, atunci atributiva se desparte prin virgulă de propoziția regentă.

Exemplu: Am găsit cartea de română, 1/ ale cărei pagini erau îngălbenite. 2/

#Șmecherie: pentru a obține automat o subordonată atributivă, reține următoarea schemă:

Întrebarea ... (element de relație subordonator + predicat) mă neliniștește.

Poți pune orice element de relație vrei tu și orice fel de predicat; desigur, trebuie să aibă logică!

Devino expert în gramatică!

Ce diferență de sens este între următoarele 2 anunțuri?

Am văzut numai o emisiune, care mi-a plăcut.

Am văzut numai o emisiune care mi-a plăcut.

Ei bine, primul enunț se referă la faptul că o singură emisiune a fost apreciată, nu mai multe emisiuni. Iar al doilea enunț face referire la o singură emisiune apreciată dintre mai multe emisiuni urmărite.

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină două propoziții atributive.
2. Transformați attributele subliniate în propoziții atributive corespunzătoare:

Elevul **talentat** a luat locul I.

Oamenii **muncitori** vor reuși multe în viață.

Ideea **plecării** cu avionul ni s-a părut potrivită.

3. Analizează fraza următoare și identifică propozițiile atributive:
Elevii care merg la olimpiade și care participă la proiecte se dezvoltă mai mult decât elevii care stau în fața televizorului.

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)

Completiva directă este propoziția care îndeplinește funcția de complement direct pe lângă cuvântul determinat prin propoziția regentă.

Exemple:

Eu vreau **o pizza**. (Ce vreau? O pizza – complement direct)

Eu vreau 1/ **ce îmi place cel mai mult**. 2/ (Ce vreau? Ce îmi place cel mai mult – propoziție completivă directă)

Întrebările complementivei directe coincid cu întrebările complementului direct: **pe cine? Ce?**

Doar astea două! De fapt, amintește-ți că prescurtarea CD de la „complement direct” poate însemna și „conține două” (adică doar două întrebări).

Termeni regenți

Propoziția completivă directă poate avea, ca șef, deci ca termen regent, unul dintre următoarele 3 părți de vorbire: verb, locuțiune verbală sau interjecție.

- verb: **Pot** 1/ să merg la film. 2/ (ce pot? Să merg la film)
- locuțiune verbală: **Nu am băgat de seamă** 1/ că deja ai parcurs jumătate din gramatica explicată #diferit. 2/
- interjecție (cu valoare predicativă): **Uite** 1/ ce ți-am adus! 2/

Elementele introductive ale completivei directe (sosul de la McDonald's care leagă bucățile de carne) – completiva directă se leagă de propoziția regentă (de șefa ei) prin următoarele părți de vorbire:

- pronume relative (care, cine, ce, cât): El știe 1/ *care* a câștigat.2/
- pronume nehotărâte (oricare, oricât): El știe 1/ *orice* îl întrebi.2/
- adverbe relative (unde, cum, când, încotro): El știe 1/ *cum* se analizează frazele.2/
- conjunții subordonatoare (că, să, ca...să, dacă): El știe 1/ *dacă* ia notă mare.2/
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare (cum că, cum de, precum că): El știe 1/ *cum că* elevii chiulesc în masă.2/

Propoziția regentă e cea care contează, mai exact, esențial este verbul căruia i se pune întrebarea. După el, poate veni aproape orice element de relație subordonator, nici nu contează!

! Completiva directă poate fi confundată cu subiectiva, însă tu să verifici mereu dacă propoziția regentă are sau nu subiect, și așa faci diferența între cele două subordonate!

#Șmecherie: completiva directă determină o propoziție regentă care ARE subiect.

Exemple:

- El știe 1/ că mâine va ploua cu note maxime.2/

Propoziția 1 are subiect („el”), deci P2 este completivă directă.

- Se știe 1/ că mâine va ploua cu note maxime.2/

Propoziția 1 NU are subiect, așadar, propoziția 2 se va comporta ca un subiect, devenind subiectivă. Ce se știe? *Că mâine va ploua cu note maxime.*

#Șmecherie: poți obține automat o completivă directă, folosind formula: „El știe...” + element de relație + predicat.

Exemple: El știe 1/ dacă a plouat. 2/; El știe 1/ când a plouat. 2/

Topica

De regulă, subordonata completivă directă stă după regentă, după șefa ei, și NU se desparte prin virgulă:

El știe 1/ că sintaxa frazei are multe șmecherii. 2/

În situația puțin probabilă a așezării completivei directe înaintea regentei, subordonata se va izola prin virgulă de regentă:

Că sintaxa are multe șmecherii, 1/ el știe. 2/

Ce ai învățat azi, 1/ eu am descoperit în clasa a opta. 2/

Completiva directă se poate băga în seamă și poate întrerupe regenta atunci când aceasta începe cu un verb la mod nepersonal:

Văzând 1A/ că nu înțelege lecția, 2/ a cumpărat culegerea. 1B/

Punctuația

- De regulă, fiindcă stă după propoziția regentă, completiva nu se desparte prin virgulă:

El știe 1/ că lecțiile pot fi distractive. 2/

- Dacă identificăm o completivă directă aflată înaintea regentei, atunci, de regulă, subordonata se izolează prin virgulă:

Că nu mai puteam reține, 1/ am simțit după o oră. 2/

- Dacă o completivă directă este intercalată în regentă (adică s-a băgat între cuvintele regentei), atunci subordonata se izolează prin virgulă:

Presimțind 1A/ că va lua notă mare, 2/ s-a bucurat mult. 1B/

Promovăm exprimarea corectă!

În enunțurile care vizează trecerea din vorbire directă în vorbire indirectă, trebuie să avem grijă la conectorii folosiți:

Mi-a spus **că ce** harnică sunt! (corect: Mi-a spus că sunt harnică.)
 A întrebat **că ce** am făcut ieri? (corect: A întrebat ce am făcut ieri)
 El ne spune **că să** plecăm azi. (corect: El ne spune *să* plecăm azi.)
 El ne zice **ca să** plecăm azi. (corect: El ne zice *să* plecăm azi SAU
 El ne zice *ca* noi *să* plecăm azi.)

Devino expert în gramatică!

- În enunțul: *Nu știe 1/ cum, 2/ unde 3/ și când va ajunge 4/*, există 4 propoziții, dintre care doar prima este principală, iar celelalte 3 sunt complementive directe, chiar dacă este prezent doar adverbul relativ. Se subînțelege predicatul (va ajunge);
- Rareori, completiva directă este alcătuită dintr-un pronume relativ sau un adverb relativ și un verb la infinitiv. În acest caz, verbul la infinitiv are valoare predicativă:

N-are *ce face/ unde pleca / la cine merge / pentru ce pleca.*

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină două propoziții complementive directe.
2. Analizează fraza următoare și identifică propozițiile complementive directe: *Vreau să merg la piscină și să merg la sala de lectură, despre care ne-a spus profesoara.*

SUBORDONATA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (CI)

Completiva indirectă (CI) este propoziția care îndeplinește funcția de complement indirect pe lângă cuvântul determinat prin propoziția regentă.

Altă definiție spune așa: subordonata completivă indirectă reprezintă, în frază, realizarea propozițională a complementului indirect.

Exemple:

- I-am oferit un premiu **elevului**. Cui am oferit? Elevului.
Elevului = complement indirect în propoziție, normal!
- Am oferit un premiu 1/ **cui merită**. 2/ Cui am oferit? „Cui merită.” Cui merită = subordonată completivă indirectă (CI)

Termeni regenți

- a. verb: A oferit **un premiu** 1/ oricui a participat. 2/ (cui **a oferit**? Oricui a participat)
- b. locuțiune verbală: **Am cerut socoteală** 1/ cui a chiulit. 2/ (cui **am cerut socoteală**? Cui a chiulit.)
- c. adjectiv: Oferă o gramatică **folositoare** 1/ oricui dorește notă mare. 2/ (cui **folositoare**? Sau: **folositoare** cui? Răspuns: oricui dorește notă mare.)
- d. interjecție: **Bravo** 1/ cui participă la competiție! 2/ (Cui **bravo**? Răspuns: cui participă la competiție.)
- e. adverb: Îmi răspunzi **aidoma** 1/ cui ți-a explicat lecția. 2/ (aidoma cui? Răspuns: cui ți-a explicat lecția)

Atenție! *Aidoma, asemenea, așijderea și contrar* sunt adverbe.

Elemente introductive: subordonata completivă indirectă poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri” (elemente de relație):

- a. pronume/adverbe relative: Ofer un premiu 1/ **cui merită**. 2/ Cui ofer? Cui merită = C.I.
- b. pronume nehotărâte: Ofer un premiu 1/ **oricui** participă la concurs. 2/ Cui ofer? Oricui participă = C.I.

Topica

Completiva indirectă este plasată, de obicei, după șefa ei (după propoziția regentă), însă, când este mai șmecheră și când vorbitorul

vrea să accentueze conținutul ei, completiva indirectă vine înaintea regentei: **Cui îi place înghețata,** 1/ **aceluia îi voi oferi una.** 2/

Completiva indirectă se poate băga între elementele constitutive ale propoziției regente, dar aceasta din urmă nu e afectată, tot șefă rămâne. Exemplu: Ofer cu drag 1A/**oricui dorește** 2/ un pahar cu suc. 1B/ *[Atenție la băuturile carbogazoase, că nu sunt chiar sănătoase!]*

Punctuația

Subordonata completivă indirectă nu se desparte prin virgulă atunci când e la locul ei (adică după regentă). Dacă se postează în fața regentei, atunci se izolează prin virgulă, ca să nu se contamineze ceva superior (regenta, propoziția-șefă) cu ceva inferior (propoziția subordonată). Stă, deci, în fața regentei atunci când în regentă găsim un pronume cu rol de insistență.

Cui îi place băutura carbogazoasă, 1/ **aceluia** îi voi oferi o limonadă. 2/

Devino expert în gramatică!

Într-un enunț precum *Trimit cărțile cui le dorește*, propoziția a doua este completivă indirectă (cui trimit? Cui le dorește), însă elementul introductiv *cui* nu are în interiorul propoziției 2 aceeași funcție de complement indirect, ci de subiect: **cui** are nevoie/ **El** are nevoie.

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină două propoziții complete indirecte.
2. Analizează fraza următoare și identifică propozițiile complete indirecte: Ofer premiul cui este câștigător și cui ajunge primul după el.

SUBORDONATA COMPLETIVĂ PREPOZIȚIONALĂ (CP)

Completiva prepozițională este propoziția care îndeplinește funcția de complement prepozițional pe lângă cuvântul determinat prin propoziția regentă.

Altă formulare a definiției este: subordonata completivă prepozițională reprezintă, în frază, realizarea propozițională a complementului prepozițional.

Cel mai simplu de ținut minte completiva prepozițională este denumirea însăși care se dă de gol cu faptul că aceasta conține o PREPOZIȚIE atunci când formulezi întrebarea sau chiar partea de propoziție/propoziția conține prepoziția folosită și în întrebare.

Exemple:

- Ea se plimbă cu el. **Cu** cine se plimbă? Cu el =complement prepozițional
- Ea se plimbă 1/ cu cine apucă. 2/ Cu cine se plimbă? **Cu** cine apucă = completivă prepozițională

[Atenție cu cine vă plimbați! Anturajul este foarte important și te poate duce la rău sau poate fi un catalizator spre succes!]

Întrebări: cu cine? cu ce? despre cine? despre ce? de la cine? de la ce?

#Șmecherie: complementul prepozițional se depistează ușor urmărind dacă întrebările (...cine? / ...ce?) conțin prepoziții.

Exemplu: Mă gândesc la vacanță. **La** ce mă gândesc? La vacanță = complement prepozițional

Hai că îți mai ofer o șmecherie prin care poți depista complementul/completiva prepozițională. Watch out:

#Șmecherie: Dacă verbul la infinitiv cere după el neapărat o prepoziție, atunci cu siguranță va aduce cu el un complement prepozițional!

A se gândi...LA ceva/cineva

A se teme DE ceva/cineva

A avea grijă DE ceva/cineva

Compară aceste verbe la infinitiv de mai sus cu următoarele:

A mânca CEVA

A face CEVA

A oferi CEVA

Observă că primele 3 verbe cer musai după ele o prepoziție, pe când ultimele 3 verbe nu cer neapărat o prepoziție după verb.

Termeni regenți

- a. verb predicativ: **Mă tem** 1/ de cine mă sperie în întuneric. 2/
- b. locuțiune verbală: **Îmi aduc aminte** 1/ de cine a chiulit de la oră. 2/
- c. adverb: E **bine** 1/ de cine învață gramatică logic și șmecher. 2/
- d. interjecție: E **vai** 1/ de cine nu învață gramatică logic! 2/

Elemente introductive - subordonata completivă prepozițională poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri” (elemente de relație):

- pronume/adjectiv relativ: Mă gândeam 1/ **cui** să îi ofer șmecheriile. 2/
- pronume/adjective nehotărâte: Mă bucur 1/ de **oricine** înțelege șmecheriile gramaticii. 2/
- adverbe relative: Nu și-a dat seama 1/ **unde** a ajuns. 2/

- conjuncții subordonatoare: M-am gândit 1/ **dacă** să mai public cartea.2/

Topica

În general, completiva prepozițională stă cumișică după regenta ei, însă dacă vorbitorul vrea să accentueze informația redată prin completiva prepozițională, atunci aceasta va sta înaintea șefei (înaintea regentei) și va fi izolată prin virgulă.

Nu scapi 1/ de ce ți-e frică.

De ce ți-e frică 1/, nu scapi. 2/

[Așa spune și un proverb românesc, poate îl știai deja! Nu încerca să scapi de examenele din viață sau să faci lucruri care sunt necesare, de exemplu, să înoți, pentru că, mai devreme sau mai târziu, te vei confrunta exact cu frica ta!]

Completiva prepozițională poate să se bage și între elementele componente ale regentei, dar regenta nu se supără, ci o tratează cu indiferență și o izolează pe subordonată obligatoriu prin virgulă, ca pe un măr stricat:

Convins 1A/ **că nu mai vine la antrenament**, 2/ a plecat și el.1B/

Punctuația

De regulă, subordonata completivă prepozițională stă după regentă, acolo îi este locul și, în acest caz, NU se izolează prin virgulă:

Nu-mi pot da seama 1/ **cum a ajuns acolo**.2/ - Fraza aceasta începe cu regenta, deci nu trebuie să izolăm prin virgulă subordonata circumstanțială prepozițională.

Însă, dacă vorbitorul vrea să **întărească** un fapt sau o idee, poate începe fraza cu subordonata completivă prepozițională și, în acest caz, subordonata se izolează prin virgulă. De fapt, asta este șmecheria: **oricând subordonatele se bagă unde nu le este locul (când vin înaintea regentei), atunci după subordonată se pune virgulă.**

Hai să o mai punem încă o dată sub formă de șmecherie:

#Șmecherie: dacă subordonatele se plasează în fața regentei, atunci, de regulă, după subordonate se pune virgulă!

Exemple:

Cum a ajuns acolo, nu-mi pot da seama.

Nu-mi pot da seama 1/ cum a ajuns acolo.2/ - Fraza aceasta începe cu regenta, deci nu trebuie să izolăm prin virgulă subordonata circumstanțială prepozițională.

Dacă reții această șmecherie și o aplici, deja stăpânești 35% din punctuație în frază!

De asemenea, se izolează prin virgulă subordonata completivă prepozițională antepusă dacă în regentă apar pronume care arată insistența:

Despre cine a câștigat premiul, *despre el* să-mi povestești.

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o subordonată completivă prepozițională și o subordonată completivă directă. Ordinea în frază o stabilești după bunul plac.
2. Analizează fraza următoare, identificând subordonatele complete prepoziționale:
Eu mă tem să merg la munte cu străinii, dar mă bazez să merg cu oameni cunoscuți.

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DE AGENT (CAG)

Propoziția completivă de agent este angajata (subordonata) care îndeplinește în frază funcția sintactică de complement de agent pentru propoziția regentă.

- A fost ajutat **de părinți**. (de cine a fost ajutat? de părinți = complement de agent)
- A fost ajutat 1/ **de cine îl iubește**. 2/ (de cine a fost ajutat? de cine îl iubește = propoziție subordonată completivă de agent)

Întrebări: de către cine? de către ce? de cine? de ce? (cu sensul: de către ce?)

Termeni regenți - Propoziția completivă de agent poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- verb la diateza pasivă - mod personal: A fost **ajutat** 1/ de cine l-a adus pe lume. 2/
- verb la diateza pasivă - mod nepersonal, participiu sau supin: Copilul **încurajat** 1A/ de cine l-a născut 2/ s-a simțit iubit. 1B/
- verb pasiv reflexiv: Un ajutor **s-a oferit** 1/ de cine i-a știut boala. 2/
- adjectiv derivat cu sufixul *-bil*: A manifestat o atitudine **inabordabilă** / de oricine ar fi încercat. 2/

Elemente introductive - subordonată completivă de agent poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri”:

- pronume relative (care, cine, ce + prepoziția *de/ de către*): A fost susținut 1/ **de cine** îl iubește. 2/
- pronume nehotărâte (oricare, oricine, orice + prepoziția *de/ de către*): El este ajutat 1/ **de oricine** îl iubește. 2/

Atenție: nu confunda completiva de agent cu subiectiva:

Cine fură azi un ou 1/ mâine va fura un bou. 2/

Mâine va fi furat un bou 1/ de către cine fură azi un ou. 2/ (P2 este completivă de agent deoarece în propoziția regentă ESTE subiect, și anume substantivul „un bou”).

O propoziție subiectivă („Cine fură azi un ou”) poate fi transformată în completivă de agent, iar complementul direct al verbului tranzitiv devine subiect.

Topica

În general, completiva de agent stă după șefa ei, după regentă. Însă dacă vorbitorul dorește să sublinieze informația exprimată prin completiva de agent, atunci aceasta poate sta înaintea regentei: De cel care îl iubește 1/ a fost ajutat copilul. 2/

Completivele de agent se pot băga și ele în seamă între elementele regentei: Aplatat 1A/ de cine îi era părinte, 2/ copilul s-a simțit încurajat. 1B/

Punctuația

Completiva de agent nu se desparte de regentă prin virgulă, însă dacă se bagă în seamă între cuvintele propoziției regente, atunci e necesară o virgulă sfântă:

Încurajat 1A/ de cine îl iubește, 2/ copilul a continuat cursurile. 1B/

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o subordonată completivă de agent și două propoziții principale.
2. Analizează fraza următoare, identificând subordonata completivă de agent:

Elevul a fost ajutat de cine îl cunoaște cel mai bine și de cine îl sprijină moral în această perioadă care este dificilă pentru el.

SUBORDONATA SUBIECTIVĂ (SB)

Propoziția subiectivă este subordonata care îndeplinește în frază funcția sintactică de subiect al propoziției regente.

Harnicul departe ajunge. Cine ajunge? Harnicul = subiect simplu

Cine se scoală de dimineață departe ajunge. Cine ajunge? Cine se scoală de dimineață = subordonată subiectivă, se comportă ca un subiect pe lângă propoziția principală

Întrebări: cine? (în cazul în care subiectul este o ființă); Ce? (în cazul în care autorul acțiunii este un lucru)

Termeni regenți - Propoziția subiectivă poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- a. verb personal: **Vorbește** cu gura plină 1/ cine e nerespectuos. 2/
- b. verb impersonal: **Trebuie** 1/ să vorbești fără mâncare în gură. 2/
- c. locuțiune verbală impersonală: **Îmi face plăcere** 1/ să te văd
mâncând cu gura închisă. 2/
- d. verb impersonal + pronume personal în Acuzativ:
Mă deranjează 1/ să vorbești cu gura plină. 2/
- e. verb reflexiv impersonal: **Se aude** urât 1/ să vorbești
cu gura plină. 2/
- f. locuțiune verbală impersonală: **Se bagă de seamă** 1/ să se mănânce
cu gura închisă. 2/
- g. expresie verbală impersonală: **E bine** 1/ să mănânci cu gura
închisă. 2/
- h. adverb predicativ: **Probabil** 1/ că vorbește cu gura plină. 2/
- i. locuțiune adverbială predicativă: **Fără doar și poate** 1/ că mănâncă
cu gura închisă. 2/
- j. verb la modul infinitiv sau gerunziu: **A te preocupa** 1A/ să mănânci

cu gura închisă 2/ este o dovadă de respect față de ei. 1B/
Trebuind 1A/ să mesteci 2/, ai ținut gura închisă. 1B/

Elemente introductive - subordonata subiectivă poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri” (elemente de relație):

- a. *conjunții subordonatoare* (că, să, ca...să, dacă, de): Trebuie 1/ să mănânci cu gura închisă. 2/
- b. *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (cum de, decât să, cum că): Se știe 1/ **cum că** mâncarea se mestecă politicos cu gura închisă. 2/
- c. *pronume/adjective pronominale relative* (care, cine, ce, cât): Cine mestecă mâncarea cu gura închisă 1/ este un politicos. 2/
- d. *pronume/adjective pronominale nehotărâte*: (oricare, oricine, orice): **Oricine** mănâncă mâncarea cu gura închisă 1/ este desemnat un om civilizat. 2/
- e. *adverbe relative* (*unde, când, cum*): Se știe 1/ **cum** trebuie mestecată mâncarea în mod politicos. 2/

Subiectiva poate fi confundată cu...

- a. **atributiva**: când în regentă există un predicat nominal format din verb copulativ și nume predicativ exprimat printr-un substantiv: Nu e om 1/ cine mestecă mâncarea cu gura deschisă. 2/
- b. **completiva directă**: când termenul regent este o formă impersonală a unui verb personal precedat de un pronume cu formă neaccentuată (un clitic): Îmi displace 1/ cum mesteci mâncarea cu gura deschisă. 2/
- c. **circumstanțialele de loc, timp, mod**: atunci când sunt introduse subiectivele prin adverbe relative: E nepolitic 1/ când vorbești cu gura plină. 2/
- d. **predicativa**: atunci când verbul este copulativ: Rămâne 1/ să mesteci mâncarea cu gura închisă. 2/

- e. **condiționala:** atunci când subiectiva este introdusă prin conjuncția „dacă”, iar termenul regent este un verb copulativ impersonal (a fi, a însemna), urmat de o predicativă: Dacă mestecă mâncarea cu gura închisă 1/ înseamnă 2/ că respectă normele de conduită. 3/

În toate aceste exemple (a-e) găsim subordonate subiective!

#Șmecherie: poți alcătui la sigur o frază care conține subiectivă dacă începi enunțul cu propoziția: „Se știe” (sau „Se spune...”), la care adaugi element de relație + predicat.

Exemplu: Se știe 1/ când pleacă. 2/

Se spune 1/ că va veni mâine. 2/

Topica

Atunci când răspunde la întrebarea „cine?”, subiectiva stă în fața regentei, iar atunci când răspunde la întrebarea „ce?”, subiectiva stă după regentă.

Cine se scoală de dimineață 1/ cască mai mult. 2/

Este important 1/ să te trezești dimineață. 2/

[Totuși, e bine să te scoli de dimineață, ca să ai timp să îți îndeplinești toate task-urile!]

Desigur, subiectiva se poate și ea băga în seamă între elementele regentei, dar asta nu e o problemă, pentru că tot ce se bagă în seamă se izolează cu virgulă: La școală, 1A/ cine se scoală de dimineață 2/ va căsca mult în timpul orelor.

Punctuația

#Șmecherie: Nu se pune virgulă între subiectivă și propoziția regentă de după subiectivă, pentru că, logic, nici între subiect și predicat nu se pune virgulă!

Exemplu: Cine se scoală de dimineată departe ajunge

Regula este că subiectiva nu se desparte de regentă prin virgulă, însă există și excepție de la regulă: atunci când se aduce o clarificare enunțului, iar subiectiva este reluată în regentă prin pronume demonstrativ: Cine se scoală de dimineată, **acela** va ajunge departe.

Devino expert în gramatică!

Analizează următorul exemplu: Nu se știe 1/ **[când]** 2/ , **[unde]** 3/ și cum va fi rezolvată situația. 4/ Observă faptul că două dintre propozițiile din frază (P2 și P3) sunt eliptice de predicat, dar asta nu înseamnă că sunt de neglijat, ci înseamnă că ele alcătuiesc, grație elementelor de relație, propoziții distincte eliptice.

În fraza *Cui nu-i place să plece din parc*, nu e nevoie de nicio virgulă, pentru că prima propoziție se comportă ca o subordonată subiectivă, iar între subiect(ivă) și predicat nu se pune virgulă! De asemenea, e important de reținut că prima propoziție este subiectivă, pe când elementul de relație *cui* nu are automat funcția de subiect, ci, în interiorul propoziției 1, are funcția de complement indirect (**Cui** nu-i place / **Băiatului** nu-i place).

În exemple precum: *Nu-i ce mânca* sau *N-are ce se întâmplă*, infinitivele sunt interpretate ca predicate, deoarece este definitorie și esențială prezența elementului de relație *ce*.

Exersează!

1. Alcătuiește o frază care să conțină trei subordonate subiective aflate în raport de coordonare copulativă.
2. În enunțul *Este bine să muncești*, subordonata este:
 - a. completivă directă
 - b. subiectivă
3. În enunțul *E greu să stai acasă, dar trebuie să te obișnuiești* găsim:
 - a. două propoziții principale și două subiective
 - b. două propoziții principale, o completivă directă și o subiectivă.

SUBORDONATA PREDICATIVĂ (PR)

Subordonata predicativă îndeplinește în frază funcția sintactică de nume predicativ pentru propoziția regentă.

El este **generos**. Cum este? Generos = nume predicativ

El este 1/ **cum sunt oamenii buni la suflet**. 2/ cum este? „Cum sunt oamenii buni la suflet” = subordonată predicativă (este o propoziție întreagă în locul unui simplu nume predicativ).

Predicativa nu poate fi identificată, de fapt, prin întrebări, ci urmărind verbele copulative (cele din lista neagră!) și după faptul că stau imediat după aceste verbe copulative. Exemplu: Adevărul este 1/ că generozitatea lui mă impresionează. /2 (predicativa vine imediat după verbul copulativ „este”)

Verbele acestea copulative sunt verbe **incomplete**, pentru că mintea ta nu le poate desena cu ușurință, ele având nevoie de o completare, pe care, gramatical, o numim nume predicativ (sau

predicativă în frază). De fapt, așa se cheamă predicatul: predicat nominal incomplet, el neavând imediat după el numele predicativ, ci o propoziție întreagă care se comportă ca un nume predicativ.

Exemplu: Întrebarea este 1/ **dacă practici generozitatea.** 2/

El a ajuns 1/ **cum și-a dorit.** 2/

#Șmecherie: atunci când vrei să afli funcțiile sintactice ale subordonatelor dintr-o frază, prima dată cauți propoziția regentă, apoi verifici dacă aceasta are subiect (dacă nu are, înseamnă că urmează o propoziție care să țină locul subiectului, deci o subiectivă) și dacă are predicatul „complet” (dacă este un Predicat nominal incomplet, atunci propoziția care urmează se va comporta ca un nume predicativ și se va numi subordonată predicativă).

Ca să reușești să descoperi predicativele cu ușurință, trebuie să știi bine lista neagră, deci acele verbe copulative care cer după ele un nume predicativ. Iată verbe care fac parte din ceea ce numesc „lista neagră”:

a fi
a părea
a deveni
a ieși
a se face
a ajunge
a rămâne
a însemna
a se naște
a se chema
a se numi

Termeni regenți

Predicativa nu are termeni regenți, pentru că ea se ține scai mereu de un verb copulativ din lista de mai sus.

El **rămâne** 1/ cum îl știu: generos. 2/

Compară cu:

El rămâne 1/ unde l-am lăsat. 2/

„Unde l-am lăsat” - nu este predicativă pentru că verbul „a rămâne” are sensul de *a sta* și cere după el un loc. În consecință, subordonata va fi circumstanțială de loc.

Elemente introductive - subordonata predicativă poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri” (elemente de relație):

- a. *conjunții subordonatoare* (că, să, ca...să, dacă, de): Colegul meu se face 1/ că este generos. 2/
- b. *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (ca și cum, ca și când, după cum, de parcă): Testarea este 1/ **după cum** vrea fiecare. 2/
- c. *pronume sau adjective relative* (care, cine, ce, cât): Fiecare devine 1/ **ce** dorește. 2/
- d. *pronume/adjective pronominale nehotărâte* (oricare, oricine, orice, oricât): Generozitatea este 1/ pentru **oricine** vrea a împărți cu ceilalți. 2/
- e. *adverbe relative* (*unde, când, cum*): Elevii au rămas 1/ **cum** îi știam de generoși. 2/
- f. *adverbe nehotărâte formate cu ori-* (oricum, oriunde, oricând): Viața este 1/ **oricum** ne-o modelăm. 2/

!Atenție să nu confunzi predicativa cu alte subordonate:

- **cu atributiva:** Dorința lui este 1/ să fie generos. 2/ (numai prin îndepărtarea verbului copulativ „este”, propoziția subordonată „să

fie generos” devine atributivă: Dorința lui să fie generos este de apreciat.)

- **cu completivă directă:** El a ajuns 1/ ce a dorit.2/ (e adevărat că întrebarea pusă regentei este: „ce a ajuns?”, însă important e ca prima oară să verifici dacă regenta are subiectul exprimat și dacă predicatul este complet. În exemplul dat, predicatul este incomplet, deci sigur subordonata va fi predicativă, iar nu completivă directă).
- **cu circumstanțială de mod:** Viața este cum ți-o construiești. (este valabilă explicația de mai sus: nu contează că întrebarea este „cum este?”, ci important este că predicatul e incomplet, deci propoziția imediat următoare va fi o predicativă!)

#Șmecherie: poți alcătui la sigur o frază care conține o predicativă dacă începi enunțul cu propoziția: „Problema este”, la care adaugi element de relație + predicat.

Exemple: Problema este 1/ când vine 2/; Problema este 1/ unde se depinde praful. 2/

Topica

Regula este că întâi vine regenta (șefa, regina), apoi vine și angajatul/ subordonata predicativă. Dar, uneori, predicativa apare ea prima, iar atunci apare în regentă un corelativ și e nevoie să izolăm predicativa de regentă:

Generozitatea este 1/ cât crezi tu de importantă.

Cum e caracterul 1/, așa este și mașina. 2/ (cum..., așa....= corelative)

Punctuația

Subordonata predicativă nu se desparte prin virgulă niciodată de regentă. Altfel spus, se ține scai de regentă, oriunde s-ar afla!

Problema este 1/ cum stai cu generozitatea.2/

Cum stai cu generozitatea 1/ este problema. 2/

Devino expert în gramatică!

Trebuie să acorzi atenție frazelor în care topica joacă un rol diferențiator. Ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă că mai întâi se va ocupa funcția de subiect/subiectivă, iar în poziție postcopulativă (după verbul copulativ) apare numele predicativ/predicativa:

Că va fi distras 1/, asta era 2/ ce mă deranja. 3/ (P1 = subiectivă, P3 = predicativă)

Dacă nu a renunțat încă, 1/ înseamnă 2/ că are multă pasiune. 3/ (P1 = subiectivă, P3 = predicativă)

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină două subordonate predicative aflate în raport de coordonare copulativă.
2. În enunțul *Viața înseamnă să muncești*, subordonata este:
 - a. completivă directă
 - b. subiectivă
 - c. predicativă
3. În enunțul *Viața este cum ți-o organizezi și cum te ții de priorități* găsim:
 - a. două propoziții principale și o predicativă
 - b. o propoziție principală, o predicativă și o circumstanțială de mod.
 - c. o propoziție principală, două predicative

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC (CL)

Subordonata circumstanțială de loc se comportă în frază ca un complement circumstanțial de loc pe lângă propoziția regentă.

A plecat **la mall**. (unde a plecat? La mall = circumstanțial de loc)

A plecat 1/ **unde a găsit magazine**. 2/ (unde a găsit magazine= subordonată circumstanțială de loc)

Întrebări: unde? de unde? până unde? încotro?

Termeni regenți - Propoziția circumstanțială de loc poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- a. verb: **Găsești** haine frumoase 1/ oriunde mergi la mall. 2/
- b. locuțiune verbală: **Își bate joc** de el 1/ unde îl găsește. 2/
- c. adjectiv: **Mulțumit** 1A/ unde a găsit mallul, 2/ s-a oprit la cumpărături. 1B/
- d. adverb: **Pretutindeni** 1A/ unde sunt magazine, 2/ găsești reclame. 1B/
- e. interjecție: **Hai** 1/ unde găsim magazine. 2/

Elemente introductive - subordonata circumstanțială de loc poate fi lipită de o altă propoziție printr-unul dintre următoarele „sosuri”:

- a. *pronume sau adjective pronominale relative* (care, cine, ce, cât, cui): Merg 1/ **spre ce** îmi arăți cu degetul. 2/; Merg 1/ **spre care** casă îmi arăți. 2/
- b. *pronume sau adjective pronominale nehotărâte* (oricare, oricine, orice, oricât): Merg 1/ **la oricine** dorește la mall. 2/
- c. *adverbe relative cu sau fără prepoziție* (unde, încotro, dincotro): Am oprit mașina 1/ **unde** am văzut mallul. 2/
- d. *adverbe nehotărâte cu valoare relativă* (oriunde, oriîncotro): Merge 1/ **oriunde** este chemat. 2/

! Nu confunda subordonata circumstanțială de loc cu subordonata completivă prepozițională.

- Am plecat 1/ **către cine a vrut a mall.** 2/- propoziția 2 = subordonată circumstanțială de loc, pentru că este întărită de prepoziția „către” care cere după ea...un loc!
- Am plecat 1/ **cu cine a vrut la mall.** 2/ - propoziția 2 este subordonată completivă prepozițională, pentru că pun întrebarea: „cu cine am plecat?”, iar întrebarea, după cum bine vezi, conține prepoziție, dar nu e prepoziție care arată direcția/destinația.

[În perioada examenelor, prea mult mers la mall strică, așa că ai în vedere să limitezi ieșirile la cumpărături sau la o șaorma cu prietenii!]

! Nu confunda circumstanțiala de loc cu completiva directă, mai ales atunci când termenii regenți sunt verbe care cer complement direct. Compară:

Am descoperit 1/ sub ce stătea ascunsă pisica. 2/ (P2 = CD)

Stă 1/ sub orice copac îi aduce răcoare. 2/ (P2 = CL)

Topica

De obicei, subordonata circumstanțială de loc stă după regentă. Dacă se bagă în seamă înaintea regentei, este pentru că vorbitorul vrea să accentueze mesajul introdus de aceasta.

Mergi 1/ unde vezi mallul. 2/

Unde vezi mallul, 1/ acolo mergi. 2/

Punctuația

Atunci când stă cuminiță la locul ei, adică după regentă, circumstanțiala de loc nu se desparte prin virgulă. Doar atunci când se bagă în seamă și se postează înaintea regentei virgula este opțională în funcție de intenția celui care comunică enunțul. Virgula este obligatorie în cazul corelativelor.

Mergem 1/ unde găsim mallul. 2/

La mare, merge / La mare merge, 1/ dar stă puțin. 2/

Unde este mallul, 1/ acolo mergem. 2/

Devino expert în gramatică!

Când introduce altă propoziție decât cea de loc, *unde* are valoarea de conjuncție subordonatoare și nu are funcție sintactică.

Compară:

A ajuns *unde* a fost chemat. (unde = circumstanțial de loc)

Unde a plouat, planurile lor de excursie s-a schimbat. (unde = nu are funcție sintactică)

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o subordonată completivă directă și o circumstanțială de loc.
2. Alcătuieste o frază care să conțină o circumstanțială de loc și o regentă, iar cele două să fie unite prin corelative.

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP (CT)

Propoziția circumstanțială de timp este o propoziție întreagă care funcționează ca un circumstanțial de timp pentru regentă.

Am alergat **dimineață**. (când am alergat? Dimineață = circumstanțial de timp)

Am alergat 1/ **când am terminat temele**. 2/ (când am alergat? Când am terminat temele = propoziție subordonată circumstanțială de timp)

Întrebări: când? de când? până când? de cât timp?

Termeni regenți - Propoziția condițională poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- a. verb: **Alerg** 1/ când vine tramvaiul în stație. 2/
- b. locuțiune verbală: **Își bate** joc de el 1/ când aleargă puțin. 2/

- c. expresie verbală impersonală: **Este frumos** 1/ când alergi cu cineva drag. 2/
- d. adjectiv: **Bucuroasă** 1A/ când a terminat alergarea, 2/ a plecat acasă. 1B/
- e. adverb: **Ieri**, 1A/ când l-am chemat la alergat, 2/ nu a venit. 1B/
- f. interjecție: **Hai** 1/ când te strig. 2/

Elemente introductive - subordonata circumstanțială de loc poate fi lipită de o altă propoziție printr-unul dintre următoarele „sosuri”:

- a. *conjunții* subordonatoare (că, dacă, de, până, până nu): Aleargă 1/ **până** ajunge la destinație. 2/
- b. *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (înainte ca...să, imediat ce, după ce, pe dată ce, câtă vreme, în timp ce, ori de câte ori, cât timp): Aleargă spre școală 1/ **ori de câte ori** întârzie. 2/
- c. *pronume/adjective pronominale relative* (care, cine, ce, cui): Ajunge 1/ **înaintea cui** nu aleargă. 2/
- d. *pronume/adjective pronominale nehotărâte*: Alergăm 1/ **la orice** oră dorești. 2/
- e. *adverbe relative* (când, cât - „cât timp”, cum - „îndată ce”): **Cum** a ajuns, 1/ a propus celorlalți alergatul. 2/
- f. *adverbe nehotărâte* (oricând, oricât, orișicând): Alerg cu tine 1/ **oricând** dorești. 2/

Topica

Circumstanțiala de timp stă, de cele mai multe ori, după regentă. Dar poate sta liniștită și înaintea acesteia. La fel ca și alte subordonate, și circumstanțiala de timp se poate băga între elementele propoziției regente.

El vine când termină proiectul.

Când termină proiectul, el vine.

Am văzut 1A/ **când** am ajuns acolo 2/ un cort uriaș. 1B/

Punctuația

Atât în post punere, cât și în antepunere, circumstanțialul de timp poate fi izolat sau nu de regent prin virgulă. Separarea prin virgulă depinde de legătura mai puternică sau mai slabă care se stabilește între circumstanțialul temporal și prepoziția regentă.

Merg la alergat când îmi aduci hanoracul.

Merg la alergat, când îmi aduci hanoracul.

Când îmi aduci hanoracul, merg la alergat.

Când îmi aduci hanoracul merg la alergat.

Când intervine între elementele regentei, atunci trebuie izolată prin virgulă, ca să fie ținută la distanță precum un măr stricat.

La anul, 1A/ când vei începe alergarea, 2/ va fi gata pista. 1B/

Devino expert în gramatică!

Dacă introduce altă propoziție circumstanțială decât cea temporală, când va avea valoarea de conjuncție subordonatoare și nu va avea funcție sintactică. Compară:

Când vine acasă, vom merge la bibliotecă. (când = adverb relativ)

Când nu a cunoscut eșecul, 1/ nu înțelege sentimentul de a pierde.

2/ (când = fără funcție sintactică; P1 este circumstanțială de cauză)

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină două subordonate circumstanțiale de timp.
2. Alcătuieste o frază care să conțină o completivă directă și o circumstanțială de timp.

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD (CM)

Propoziția circumstanțială de mod este subordonata care îndeplinește în frază funcția sintactică de circumstanțial de mod pentru propoziția regentă.

Întrebări: cum? În ce mod? În ce fel? Cât? Cât de?

Termeni regenți – Propoziția subordonată circumstanțială de mod poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- verb: **Ajunge** repede la școală, 1/ cum i s-a spus. 2/
- locuțiune verbală: **Își bate joc** de copii, 1/ cum a văzut la alții. 2/
- adjectiv: Tema este **urgentă** 1/ cum știi deja. 2/
- adverb: Vine mai **repede** 1/ decât vii tu. 2/
- interjecție: **Hai** 1/ cât poți de repede. 2/

Elemente introductive – subordonata circumstanțială de mod poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri:

- *conjunții subordonatoare* (decât, parcă, până):

- El a ajuns mai repede / **decât** a ajuns alaltăieri. 2/
- S-a umflat răul 1/ **până** a acoperit malurile. 2/

- *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (după cum, așa cum, astfel cum, fără să, fără ca să, atât cât, cu cât, din cât, decât să, așa cum, după cum, întocmai cum, ca și cum, ca și când, de parcă, cu chip să, sub pretext că, pe măsură ce):

- Ajunge repede, 1/ **întocmai cum** i-am cerut.

- *adverbe relative cu sau fără prepoziție:*

- **Cum** îți așterni, 1/ așa dormi. 2/

- *adverbe nehotărâte* (oricum, orișicum, oricât, orișicât):

- Vine 1/oricât de repede dorești. 2/

Topica

Circumstanțiala de mod poate sta după regentă, înaintea acesteia sau poate să se bage în seamă între elementele regentei.

Punctuația

Circumstanțiala de mod se desparte prin virgulă de regentă când se află după aceasta și nu exprimă o informație esențială ori când reprezintă explicația unui complement circumstanțial de mod: Am ajuns repede la tine, 1/ cum nu mi-a venit 2/ să cred. 3/

Când se află înaintea regentei, circumstanțiala de mod se desparte prin virgulă dacă are corelativ: Cum îți așterni, 1/ așa dormi. 2/

Desigur, dacă se bagă între elementele regentei, aceasta se izolează prin virgulă, ca pe un măr stricat: Alergând 1A/ cum nu se poate mai repede, 2/ s-a lovit la picior. 1B/

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o circumstanțială de mod și una de timp.
2. Analizează fraza următoare, precizând felul fiecărei propoziții:
Eu trebuie să merg la școală ca și cum este prima zi în care iau contact cu universul cărților.

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ (CZ)

Circumstanțiala de cauză îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial de cauză, evidențiind cauza acțiunii sau însușirii din regentă.

Exemplu:

- Am mâncat șaorma **de poftă**. De ce am mâncat? De poftă = circumstanțial de cauză în propoziția dată.
- Am mâncat șaorma 1/ din cauză că îmi era poftă./2 (din ce cauză am mâncat șaorma? Din cauză că îmi era poftă = subordonată circumstanțială de cauză)

Întrebări: din ce cauză? Din ce pricină?

#Șmecherie: acțiunea verbului din subordonata cauzală are loc ÎNAINTEA acțiunii din regentă.

Hai să reluăm exemplul: întâi am simțit pofta de șaorma, apoi am cumpărat-o. Cauza a fost că papilele mele gustative voiau să simtă din nou combinația „cu de toate”, iar acțiunea ulterioară a fost că am cumpărat-o și am mâncat-o.

Urmează o parte pe care o poți sări, pentru că nu e musai să o știi pentru școală. Există două tipuri de subordonate cauzale: cauzale propriu-zise și cauzale argumentative. Iată și câte un exemplu, dacă tot citești mai departe și nu ai sărit direct la subpunctul despre Termeni regenți.

- **subordonata cauzală propriu-zisă:**
 - a. exprimă o cauză directă: Ți-am explicat gramatica 1/ **fiindcă ai avut nevoie.**2/
 - b. exprimă o cauză indirectă (nu exprimă cauza acțiunii din regentă și are, de obicei, o regentă interogativă sau enunțiativă la modul imperativ): Unde pleci, 1/ **că abia ai intrat pe ușă?** 2/
- **subordonata cauzală argumentativă:** arată motivul pentru care vorbitorului i se pare necesară acțiunea din regentă (regenta fiind o

propoziție exclamativă sau interogativă): Din moment ce te-am rugat să vii la timp, de ce nu ai ajuns încă?

Urmează partea care nu mai poate fi sărită:

Termeni regenți - Subordonata circumstanțială de cauză poate avea ca șef una dintre următoarele părți de vorbire:

- a. verb: **A venit** 1/ pentru că i s-a făcut poftă de șaorma. 2/
- b. locuțiune verbală: **Și-a bătut joc** de alții 1/ pentru că aceștia mâncau șaorma. 2/
- c. adjectiv: Era **tristă** 1/ din pricină că nu avea bani de șaorma. 2/
- d. interjecție: Stomacul **grrrr!** 1/ din cauză că a mâncat prea multă șaorma. 2/

Elemente introductive - subordonata completivă prepozițională poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri”:

- a. *conjunții subordonatoare*: deoarece, fiindcă, întrucât, căci, dacă (cu sensul de „pentru că”). Exemplu: Nu mănâncă șaorma 1/ **deoarece** nu îi place. 2/
[Cum să nu îți placă șaorma cu de toate?! ☺]
- b. *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (din cauză că, din pricină că, de vreme ce, din moment ce, pentru că, de bine ce, o dată ce, câtă vreme). Exemplu: Nu a mâncat șaorma 1/ **pentru că** nu avea maioneză. 2/
- c. *Adverbe relative* (*unde, când, cum, cu valoare de „pentru că”*). Exemplu: **Cum** era înfometat, 1/ și-a luat șaorma cu de toate. 2/
- d. *Pronume relativ* (*ce, cât*) + *prepoziție*. Exemplu: E îmbuibat 1/ **de câtă** șaorma a mâncat. 2/

Topica

Circumstanțiala de cauză stă, de regulă, după regentă. Când e mai obraznică, și începe cu adverbul relativ „cum”, atunci stă înaintea

regentei și se izolează prin virgulă. Dacă circumstanțiala cauzală este introdusă prin *că* sau *căci*, atunci aceasta va sta obligatoriu după regentă.

Exemple:

- Nu am mâncat șaorma cu de toate, 1/ fiindcă nu-mi place muștarul. 2/
- **Cum** nu îmi place muștarul, 1/ mi-am comandat șaorma fără muștar. 2/
- A mâncat jumătate de șaorma, 1/ **că** se săturase. 2/
- A mâncat doar jumătate de șaorma, 1/ **căci** se săturase. 2/

Punctuația

Circumstanțialul de cauză se separă sau nu prin virgulă de regentă în funcție de importanța pe care o acordă vorbitorul relației dintre cele două componente ale enunțului. Dacă legătura dintre regent și circumstanțiala de cauză este puternică, cele două nu se separă prin virgulă (a). În caz contrar, se vor separa prin virgulă (b). Virgula este obligatorie când cauzala începe prin „cum” (c), precum și în cazul în care există un corelativ în regentă (d) sau cauzala este intercalată (e).

- Nu ți-am cumpărat șaorma pentru că era slabă. (a)
- Nu ți-am cumpărat șaorma, pentru că era slabă. (b)
- Cum nu ai ajuns la timp, 1/ ai pierdut oferta zilei la șaorma. 2/ (c)
- De aceea ți-am dat șaorma, 1/ pentru că îți era foame. 2/ (d)
(*de aceea...pentru că* se numește corelativ)
- Ea, 1A/ din cauză că a mâncat toată șaorma, 2/ e sătulă. 1B/ (e)

✓ Promovăm exprimarea corectă!

- Atenție la scrierea unor conectori care introduc propoziția cauzală. Este **greșit** să scrii conectorii așa: întru cât, fiind că, pentrucă, o dată ce (corect: întrucât, fiindcă, pentru că, odată ce)
- Gruparea *din cauza* se utilizează doar în enunțuri care exprimă un efect nefavorabil, neplăcut, iar în enunțuri care exprimă un efect favorabil, vom utiliza *datorită*:

Din cauză că vremea a fost rea, nu am mai mers să cumpărăm șaorma.
Datorită reducerii de preț, am mers să cumpărăm șaorma din centrul orașului.

Devino expert în gramatică!

- Atunci când introduci o propoziție subordonată cauzală, *când*, *cum*, *unde* au valoare de conjuncție (fără funcție sintactică), nu de adverb relativ (cu funcție sintactică). Compară:

Mănâncă șaorma 1/ **cum** poate 2/ (P2 = circumstanțială de mod, cum = circumstanțial de mod)

Cum nu a ajuns la timp, a pierdut oferta zilei la șaorma. (P1 = circumstanțială de cauză, cum = conjuncție)

- Utilizarea virgulei face diferența între două subordonate:

Știu 1/ că am învățat. 2/ (P2 = completivă directă)

Știu, 1/ că am învățat. 2/ (P2 = circumstanțială de cauză)

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o circumstanțială de cauză și o circumstanțială de timp.

2. Alcătuieste o frază care să conțină o subordonată circumstanțială de cauză și o regentă, unite prin corelative.

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ (CS)

Circumstanțiala de scop îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial de scop, evidențiind scopul acțiunii.

Ana s-a dus la colega ei **după teme**. Cu ce scop s-a dus? După teme

[Știu, uneori lipsești de la școală, dar dacă mergi să îți iei temele nu ai niciun câștig, decât că dă bine în ochii profesorului. Dar tu pierzi timp prețios făcând copy-paste la teme! Așa că nu îți fura singur timpul și energia!]

Ana s-a dus la colega ei 1/ **ca să ia temele**. 2/ Cu ce scop s-a dus?
Ca să ia temele = circumstanțială de scop

Întrebări: cu ce scop? în ce scop?

Termeni regenți. Propoziția circumstanțială de scop poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- verb: **A cumpărat** cartea 1/ **ca să învețe** ușor gramatică. 2/
- locuțiune verbală: **Și-a bătut joc** de ea 1/ **ca să iasă** o supere. 2/
- interjecție: **Hai** mai repede 1/ **ca să ajungem** la timp la școală! 2/

Elemente introductive - subordonata completivă prepozițională poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri”:

- conjunții subordonatoare:** Se chinuie mult 1/ **ca să îi învețe** gramatică. 2/
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare:** Am scris această carte de gramatică 1/ **pentru ca** elevii să o înțeleagă repede și bine. 2/
- adverb:** Se ținea după ea, 1/ **doar** va primi tema. 2/

d. *pronume relativ + prepoziție*: A plecat 1/ **după ce** avea de cumpărat. 2/

Topica

În general, circumstanțiala de scop stă cumințică după regenta ei. Dar poate sta liniștită și în fața regentei.

A venit la școală 1/ ca să învețe carte. 2/

Ca să învețe carte 1/ a venit la școală. 2/

Circumstanțialele de scop introduse prin conjuncțiile *de* și *să* apar doar după propoziția regentă.

Mergi 1/ **de** te odihnește! 2/

Merge în parc 1/ **să** alerge. 2/

Circumstanțiala de scop poate să se bage și între elementele componente ale regentei, dar regenta nu se supără, ci o tratează cu indiferență și o plasează pe subordonată obligatoriu între virgule, ca pe un măr stricat.

Ea, 1A/ ca să câștige concursul, 2/ s-a pregătit un an de zile. 1B/

Punctuația propoziției circumstanțiale de scop

La fel ca în cazul altor circumstanțiale, circumstanțiala de scop poate fi sau nu separată prin virgulă de regentă, iar aceasta se stabilește în funcție de legătura mai puternică sau mai slabă pe care o stabilește

Participă la concursuri ca să devină mai bun.

Participă la concursuri, ca să devină mai bun.

Ca să devină mai bun participă la concursuri.

Ca să devină mai bun, participă la concursuri.

Uneori, în regentă există una dintre locuțiunile adverbiale: *de aceea*, *de asta*, *de aia*, *pentru aceea*. Aceste locuțiuni nu arată cauza, ci întăresc scopul exprimat prin circumstanțiala de scop.

Exemplu: *De aceea* îți arăt șmecherii, 1/ ca să înveți repede. 2/

P1 - regentă; P2 - circumstanțială de scop

#Șmecherie: ca să nu confunzi circumstanțiala de scop cu circumstanțiala cauzală, ține minte că acțiunea exprimată prin verbele din propozițiile de scop au loc **DUPĂ** acțiunea din regentă, pe când acțiunile exprimate de circumstanțiale au loc **ÎNAINTEA** acțiunii exprimate de verbele din regentă. Pe scurt, cauza este înainte de acțiunea de bază, iar scopul este după acțiunea de bază!

În fraza cu circumstanțiala de cauză, ordinea acțiunilor este: acțiune din cauzală - acțiune din regentă, iar cauza exprimă o acțiune **reală, realizată**, care s-a întâmplat;

În fraza cu circumstanțială de scop, indiferent de locul propozițiilor, ordinea logică a evenimentelor este: acțiunea din regentă - acțiunea din subordonata de scop, aceasta exprimând o acțiune **realizabilă**, nu realizată deja!

Exemple:

- De aceea te-am chemat, **pentru că** ai primit un cadou. (Cauza = ai primit un cadou, consecința: te-am chemat. Cadoul deja există.)
- De aceea te-am chemat, **ca să** îți dau cadoul. (fapt: te-am chemat, scopul chemării: ca să îți dau un cadou. Cadoul vine ulterior chemării.)

Devino expert în gramatică!

Subordonata circumstanțială de scop este singura subordonată care poate conține un verb la modul imperativ, când verbul din regentă este interjecție predicativă sau verb la imperativ:

Hai 1/ de mănâncă! 2/; Du-te 1/ de mănâncă! 2/

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o circumstanțială de cauză și o circumstanțială de scop.
2. Analizează fraza următoare, precizând felul fiecărei propoziții:

Ca să nu mai rămână repetent, Goe este dus la București, orașul în care plouă de trei ori pe săptămână și în care întâlnești multe parcuri.

SUBORDONATA CONDIȚIONALĂ (CȚ)

Subordonata condițională îndeplinește în frază funcția sintactică de circumstanțial condițional, arătând care este condiția împlinirii acțiunii sau însușirii din regentă.

Exemple: **În eventualitatea ploii**, îți iei umbrelă cu tine. (cu ce condiție îți iei? În eventualitatea ploii – circumstanțial condițional)

În caz că plouă, îți iei umbrelă cu tine. (cu ce condiție îți iei umbrelă? În caz că plouă = subordonată condițională)

Întrebare: cu ce condiție?

Termeni regenți - Propoziția condițională poate avea unul dintre următorii șefi:

- a. verb: Merge la munte 1/ dacă nu plouă.
- b. locuțiune verbală: El **bagă de seamă** umbrela 1/ dacă plouă. 2/
- c. adjectiv: Umbrelele sunt **recomandabile** 1/ dacă plouă. 2/

d. interjecție: **Hai** cu mine 1/ dacă plouă. 2/

Elemente introductive - subordonata condițională poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri”:

- a. *conjunții subordonatoare* (că, dacă, de, să, când): **Dacă** se anunță ploaie, 1/ ia-ți umbrela. 2/
- b. *locuțiuni conjuncționale subordonatoare* (în caz că, în caz de, în caz dacă, de unde): **În caz că** vine ploaia, 1/ îți iei umbrelă. 2/
- c. *pronume relativ + locuțiunea prepozițională „în locul”*: **În locul cui** a stricat umbrela, 1/ eu aș recunoaște. 2/
- d. *prin juxtapunere* (alăturare cu virgulă): Ai carte, ai parte. (cu sensul de: „**Dacă** ai carte, ai parte.”)

Topica

Topica circumstanțialului condițional este liberă.

Obligatoriu însă înaintea regentei stau condiționalele introduse prin *de* și cele juxtapuse, dar și condiționalele construite cu *atunci* și *apoi*:

Eu vin cu umbrela 1/ dacă plouă. 2/

De vii nu umbrela, 1/ nu te vei uda. 2/

Ai umbrelă, 1/ scapi de udeală. 2/

Dacă ai umbrelă, *atunci* nu ne udă ploaia.

Dacă ai umbrelă, *apoi* mergi oricât prin ploaie.

Punctuația

- Circumstanțiala condițională se desparte sau nu prin virgulă de regentă, importantă fiind cât de strânsă e legătura cu regenta.

Eu aduc umbrela 1/ dacă o aduce și el.

Eu o aduc, 1/ dacă zici tu. 2/

- Dacă propoziția condițională se bagă în seamă înaintea regentei sau dacă este introdusă prin juxtapunere, atunci sigur se izolează prin virgulă.

Dacă ai umbrelă, scapi de udeală.

Ai umbrelă, ai șansa să te protejezi de ploaie.

- Propozițiile condiționale pot avea în regentă corelativele **atunci** sau **apoi**, iar în aceste cazuri, circumstanțiala condițională antepusă se izolează prin virgulă:

Dacă vei urmări pisica, **atunci** vei vedea unde ajunge.

De o găsești, **apoi** să ai grijă de ea.

- Când prin subordonata condițională se aduc comentarii suplimentare ale vorbitorului, aceasta se desparte de restul enunțului:

Nu suport ploaia, *dacă mă înțelegi*.

Aș mai sta cinci minute sub umbrelă, *dacă nu te deranjează*.

Devino expert în gramatică!

Cel mai des se realizează erori atunci când în fraze apare *dacă*. Acest element poate introduce:

- circumstanțiala condițională: *Dacă* plouă, nu voi pleca.
- completiva directă: A întrebat *dacă* plouă.
- completiva prepozițională: Mă gândesc *dacă* pot renunța la umbrelă.
- atributivă: Întrebarea *dacă* plouă mă frământă.
- predicativă: Problema este *dacă* plouă.
- circumstanțiala cauzală: *Dacă* nu a luat umbrela, a făcut o gafă.
- circumstanțiala concesivă: Și *dacă* iei umbrela, tot vei fi puțin udat de ploaie.

De multe ori, îl putem întâlni pe *de* cu sensul de *dacă*. *De* poate introduce următoarele subordonate:

- circumstanțiala condițională: *De plouă, voi lua umbrela.*
- completivă directă: *A întrebat de poate oferi o umbrelă.*
- completivă prepozițională: *Era curios de pot renunța la umbrelă.*
- atributivă: *O preocupa întrebarea de va ploua.*
- predicativă: *Problema este de va ploua mult.*
- circumstanțiala cauzală: *De nu a luat umbrela, a făcut o mare gafă.*
- circumstanțiala concesivă: *Și de iei umbrela, tot vei fi puțin udat de ploaie.*
- subiectivă: *De ar avea umbrela, asta l-ar face fericit.*

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o completivă directă și o circumstanțială condițională.
2. Analizează fraza următoare, precizând felul fiecărei propoziții:

Dacă înveți șmecheriile propuse în această carte, atunci vei reuși să înțelegi mai bine gramatica românească și să nu mai fugi de ea când ai de dat teste.

SUBORDONATA CONCESIVĂ (CNV)

Subordonata concesivă este propoziția care îndeplinește în frază rolul unui circumstanțial concesiv, arătând împrejurarea (circumstanța) care ar putea împiedica desfășurarea acțiunii din regentă, dar nu o împiedică.

În ciuda alergiei, am ieșit din casă. (în ciuda cărui fapt am ieșit? În ciuda alergiei = circumstanțial concesiv)

Deși sunt alergică la ambrozia, 1/ am ieșit din casă. 2/ (în ciuda cărui fapt am ieșit? Deși sunt alergică la ambrozia = propoziție subordonată concesivă)

[Vedeți că nu e de joacă la ora actuală cu ambrozia! Hm, știu, e ironic, pentru că e numele meu de familie și pentru că da, eu sunt alergică la ambrozia! Pe scurt, nu vă expuneți în zonele cu ambrozia, iar dacă o întâlniți în spațiul în care locuiți, smulgeți-o, fiți nemiloși cu ea! Dacă nu știți cum arată ambrozia, dați un search pe Google. Ok, acum știți!]

Întrebări: în ciuda cărui fapt? în pofida cărui fapt?

Termeni regenți - propoziția subordonată circumstanțială concesivă poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- verb: El **urăște** ambrozia, 1/ cu toate că poartă numele acestei plante. 2/
- locuțiune verbală: **Își bate joc** de cei alergici, 1/ cu toate că are un frate alergic. 2/
- adjectiv: Ambrozia **crește** frumos, 1/ deși nu este îngrijită. 2/
- interjecție: **Hai**, 1/ deși ești alergic la ambrozia. 2/

Elemente introductive – subordonata concesivă poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri”:

- conjunții subordonatoare** (că, dacă, de, să, deși, măcar): Nu te juca deloc în preajma ambroziei, 1/ chiar dacă nu ești alergic. 2/
- locuțiuni conjuncționale subordonatoare** (cu toate că, măcar că, chit că, chiar de, chiar să, chiar dacă, măcar de, și dacă, și de, când dimpotrivă, să, și): Chiar dacă nu ești alergic la ambrozia, 1/stai departe de ea! 2/
- pronume/adjective relative + adjectivul „indiferent”**: Indiferent cât de imun ești la ambrozia, 1/ nu sta în preajma acestei buruieni! 2/

- d. **pronume/ adjective nehotărâte** (orice, oricât, oricine): Oricât fugi de ambrozia, 1/ ea tot te poate prinde din urmă. 2/
- e. **adverbe relative sau nehotărâte** (cum, unde, cât, oricum, oriunde, oricât): Oricât îi spun despre factorii alergeni, 1/ el tot mângâie ambrozia. 2/

#Șmecherie: pentru a verifica dacă o propoziție este circumstanțială concesivă, înlocuiește-o cu: „deși X merge...”. Dacă poți începe propoziția cu această conjuncție („deși”), atunci sigur ai depistat o subordonată concesivă!

Exemple: Cu toate că este alergic, nu se tratează cu nimic.

Deși este alergic, nu se tratează cu nimic.

Atenție! Nu confunda subordonata circumstanțială concesivă (care se găsește într-o frază) cu circumstanțialul concesiv (care are rol în propoziție) în enunțurile eliptice de predicat:

Deși toamnă, 1/ încă e foarte cald. 2/

Deși toamnă= propoziție subordonată circumstanțială concesivă (se subînțelege verbul „a fi”)

Topica

De obicei, propozițiile concesive stau înaintea șefei, a regentei adică. Când vorbitorul accentuează informația din regentă, va începe cu regenta:

- Deși știa că este o buruiană periculoasă, 1/ nu a smuls ambrozia din rădăcină. 2/
- Nu a smuls ambrozia din rădăcină, 1/ deși știa că este o buruiană periculoasă. 2/

Concesivele construite cu ajutorul conjuncțiilor „că” sau „de” sunt mereu intercalate, băgându-se ca neobrazatele între elementele regentei:

Ei, 1A/ *că* știu despre ambrozie, 2/ și tot nu o smulg. 1B/

Punctuația

De regulă, concesivele se izolează prin virgulă de restul enunțului. În mod excepțional, subordonatele concesive introduse prin „nici dacă” se introduc fără sfânta virgulă.

- Chiar dacă nu sunt alergici, 1/ ei smulg periculoasa de ambrozie. 2/
- Ei nu smulg buruiana 1/ nici dacă știu că este periculoasă. 2/

Dacă în regentă apar corelativele *totuși* sau *tot*, atunci circumstanțiala concesivă antepusă este obligatoriu izolată prin virgulă:

- Cu toate că este alergic, nu și-a luat *totuși* tratamentul.
- Măcar că este alergic, *tot* nu și-a cumpărat tratament.

Devino expert în gramatică!

Uneori, circumstanțiala concesivă poate fi confundată cu circumstanțiala condițională. Pentru a face distincție între cele două, important este să ai în vedere sensul enunțului și să urmărești dacă în regentă sunt corelative precum *tot* sau *totuși*. Compară:

Dacă ar fi alergic la ambrozie, ar înțelege suferința altora. (P1 = circumstanțială condițională)

Dacă ar sta departe de ambrozie, *tot* nu ar scăpa de ea. (P1 = circumstanțială concesivă)

Uneori, din circumstanțiala concesivă introdusă printr-o conjuncție subordonatoare lipsește verbul copulativ sau auxiliarul pasiv:

Deși [este] *alergic* la ambrozie, merge la serviciu.

Deși [a fost] *tratat* împotriva alergiei, a reacționat totuși rău în spațiul verde.

Atunci când introduce o concesivă, când are valoare conjuncțională, nu adverbială.

Vom analiza această problemă a ambroziei 1/ *când vom merge la doctor*. 2/ (P2 = subordonată circumstanțială de timp)

Mă amenință continuu, 1/ *când știe bine* 2/ că ambrozia nu mă sperie. 3/ (P2 = subordonată circumstanțială concesivă)

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o circumstanțială concesivă și o atributivă.
2. Analizează fraza următoare, precizând felul fiecărei propoziții:
A reușit să învețe toată materia pe care o avea de parcurs, deși s-a pregătit doar trei luni de zile.

SUBORDONATA CONSECUTIVĂ (CNS)

Subordonata consecutivă îndeplinește în frază funcția de circumstanțial consecutiv, arătând consecința și măsura intensității unei acțiuni, însușirea sau măsura cantității termenului regent.

Ține minte: CONSECutivă – CONSECință (consecutiva arată consecința unei acțiuni)

Întrebare: care este urmarea faptului că...?

Termeni regenți - propoziția subordonată circumstanțială concesivă poate avea unul dintre următorii șefi (ca parte de vorbire):

- a. **verb:** *Am înfulecat* atât de mult, 1/ încât m-a durut burta. 2/

- b. **locuțiune verbală:** *Și-a bătut joc* atât de mult de sănătatea lui, 1/
încât mânca tot ce apuca. 2/
- c. **adjectiv:** Bunica face o mâncare *atât de bună*, 1/ că îți vine să
mănânci prea mult. 2/
- d. **adverb:** Mânca *atât de repede*, 1/ încât nu o puteai ajunge. 2/

[Să ne înțelegem: a mânca prea mult nu e sănătos, nu e nici recomandat în codul bunelor maniere. Mâncatul grăbit și cu gura plină iar nu sunt cool pentru un om civilizat.]

Elemente introductive - subordonata concesivă poate fi lipită de o altă propoziție prin unul dintre următoarele „sosuri”:

- a. **conjunții subordonatoare** (încât, că, ca, de, să, ca să, încât să, decât să, cât): A mâncat atât de mult, 1/ *încât* a început durerea de stomac. 2/
- b. **locuțiuni conjuncționale subordonatoare** (pentru ca să, cât să, astfel că, așa că, așa încât, astfel încât): A comandat 2 meniuri KFC, 1/ *asa încât* a mâncat peste măsură. 2/

#Șmecherie: pentru a te asigura că în frază există o subordonată consecutivă, nu trebuie decât să adaugi conjuncția „de” în subordonată + corelatorul „atât” (sau „așa”) în regentă. Dacă sună bine, ghici ce? Este subordonată circumstanțială consecutivăăă!

Ea mânca mult, 1/ că i se umfla burta văzând cu ochii. 2/

Ea mânca ATÂT de mult, 1/ de i se umfla burta văzând cu ochii. 2/

Pentru a nu confunda consecutiva cu atributiva, faci din nou verificarea: Înlocuiești elementul introductiv cu conjuncția „de” + adaugi „atât”/„așa” în regentă.

A făcut zarvă de la mâncare, 1/ de s-a strâns lumea ca la circ. 2/

A făcut AȘA zarvă, 1/ de s-a strâns lumea ca la circ. 2/

Topica

Circumstanțiala consecutivă stă întotdeauna după șefa ei (după regentă): A mâncat așa de repede, 1/ încât nu a mai avut timp pentru mestecat. 2/

Punctuația

Circumstanțiala consecutivă se desparte, de obicei, de regentă. Excepție fac subordonatele consecutive introduse prin „să” și care au corelativul *prea* și cele introduse prin *de*, așezate imediat după predicatul regentei.

A înfulecat mult, 1/ astfel că a durut-o burta. 2/

A înfulecat 1/ de ne-am îngreșat. 2/

A înfulecat mult, 1/ să nu-ți crezi ochilor. 2/

Exersează!

1. Alcătuieste o frază care să conțină o circumstanțială consecutivă și o completivă circumstanțială de timp.
2. Analizează fraza următoare, precizând felul fiecărei propoziții:
A petrecut atât de puțin timp cu verișorii, încât nu îi cunoștea decât pe aceia care au participat cu el la concursul organizat când au mers la bunici.

APOZIȚIA

Este propoziția din frază care se comportă ca o apozitie pe lângă o bază.

Exemple:

I-am făcut cadou o excursie, 1/**adică ce își dorea cel mai mult.** 2/

A găsit soluția potrivită: 1/**să cumpere gramatica explicată altfel.** 2/

E un prieten bun, 1/**adică este mereu acolo pentru tine.** 2/

Elemente introductive - Propozițiile apozitive pot fi introduse prin conectori specifici subordonatelor sau pot fi introduse direct, fără un element de relație.

- a. *pronume și adjective relative*: I-am făcut cadou o excursie la Roma, *adică ce îi place cel mai mult.*
- b. *conjunții subordonatoare*: Găsise ideea perfectă: *să îi ofere o excursie la Roma.*
- c. *adverbe relative*: Găsise ideea perfectă: *cum va câștiga concursul.*
- d. *fără element de relație*: E un prieten bun, *adică este mereu acolo pentru tine.*

Topica

Apoziția stă întotdeauna după bază:

A găsit rezolvarea: **să chiulească de la ore.**

I-am spus verde în față, **adică i-am spus fără ocolișuri totul.**

Punctuația

Apoziția se izolează prin virgulă sau prin linie de pauză sau este precedată de [:]:

Băiatul meu cel mare, **adică Patrick Ambrosie,** este prietenos.

Băiatul meu cel mare - Patrick Ambrosie - este prietenos.
Știu cine este băiatul meu: Patrick Ambrosie.

Devino expert în gramatică!

Apoziția poate fi semnalizată în enunț cu ajutorul adverbilor de tip explicativ:

S-a vorbit despre problema actuală, *adică/respectiv/și anume/mai exact*
s-a abordat problema educației în România.

Exersează!

1. Scrie o frază cât mai scurtă care să conțină o propoziție cu funcție de apoziție.
2. Analizează fraza următoare, precizând felul fiecărei propoziții:
Este o mamă bună, *adică* te iubește necondiționat și îți poartă de grijă cum știe ea mai bine.

CAPITOLUL AL VI-LEA: REZOLVĂRI ALE EXERCITIILOR PROPUSE

CAPITOLUL I

Tipuri de sunete

apă = vocală + consoană + vocală; iarnă = semivocală + vocală + consoană + consoană + vocală; trei = consoană + consoană + vocală + semivocală

Despărțirea în silabe

căl-du-ră (R2, R1); a-e-ri-an (Hiat, R1, Hiato); a-tlet (R2 excepție); urla (R2); func-ți-o-nari (R3 excepție, hiat, R1); as-pre (R3)

Numărul de litere și numărul de sunete

Avion = 5 litere, 5 sunete; geacă = 5 litere, 4 sunete; înger = 5 litere, 5 sunete; agitat = 6 litere, 6 sunete; xilofon = 7 litere, 8 sunete; chip = 4 litere, 3 sunete; chiar = 5 litere, 3 sunete; chel = 4 litere, 3 sunete; cheamă = 6 litere, 4 sunete

Diftongul, triftongul, hiatul

deasupra = diftongul ea, apeî = diftongul ei, s-amestecau = diftongul au, singurătatea = diftongul ea, viu = diftongul iu, părea = diftongul ea, laolaltă = hiatul a-o, apostrofează = diftongul ea, fiecare = hiatul i-e, broască = diftongul oa, stea = diftongul ea; erau = diftongul ie și diftongul au, arzătoare = diftongul oa, tainicul = diftongul ai, ei = triftongul iei, spuneau = triftongul eau

Accentul

fenomen, special, bolnav, lipie, iaurt, ianuarie

CAPITOLUL AL II-LEA: VOCABULARUL

Structura vocabularului

1. Fondul principal = albastru, verișor, pisică, mână, a mânca; masa vocabularului: intempestiv, mitocondrie, cnezate, știoală, barometru.
2. Scrânciob = regionalism, laptop = neologism, circumspect = neologism, teoremă = cuvânt științific, păpușoi = regionalism, arhon = arhaism

Sensurile cuvântului

mână: Mă doare mâna de la cărat (sens de bază); Nu e bine să cazi pe mâna răului. (sens figurat)

insulă: Îmi place să străbat pe jos o insulă. (sens de bază); Trăia pe insula singurătății (sens figurat)

ocean: Merg să văd Oceanul Atlantic (sens de bază); Am un ocean de emoții (sens figurat)

Sinonime

a bănuî = a suspecta; cerea = solicita; a oferit = a dăruit; generoși = altruști; greu = dificil; au găsit = au descoperit, vor citi = vor lectura

Antonime

a câștiga = a pierde, real = ireal, belșug = penurie; adevăr = minciună; imperfecțiune = perfecțiune, a lega = a dezlega; atent = neatenț

Paronime

A emigrat/a imigrat: A emigrat din România în Germania. Prietenii noștri au imigrat înapoi în România. Temporar/temporal: Biblioteca este închisă temporar./Din punct de vedere temporal, o oră are 60 de minute. Arbitrar/arbitral: S-a întâlnit arbitrar cu verișorul său./Din punct de vedere arbitral, decizia era corectă. Literar/literal: Poemul este un text literar./Din punct de vedere literal, cuvântul Sabina are 6 litere.

Omonime

păr: Ea are păr blond și cu multe bucle.

nouă: Ea are o haină nouă. Nouă ne plac sporturile.

liliac: Am cumpărat un buchet cu frezii și liliac. Am văzut un liliac zburând noaptea trecută.

Cuvinte polisemantice

El a ieșit din casă. Pata a ieșit la spălat. I-a ieșit din prima exercițiul. El a ieșit la tablă.

Derivarea

1. Frățește: rădăcina frăț-, sufixul -ește; păpușică: rădăcina păpuș-, sufixul -ică; ieșean: rădăcina ieș-, sufixul -ean; muncitor: rădăcina munci-, sufixul -tor; păpuriș: rădăcina păpur-, sufixul -iș.

2. frunză: a înfrunzi, înfrunzire, înfrunzit, neînfrunzit, reînfrunzit, reînfrunzire, frunzar, frunzuliță

3. El este uneori indecis și alteori neatent, dar e o persoană care împarte frățește cu ceilalți

4. Iepure-iepuraș, coș-coșuleț, nepot-nepoțel, casă-căsuță, mașină-mașinuță, tractor-tractoraș, fată-fetiță, pește-peștișor.

Compunerea

Proces-verbal = compunere prin subordonare, zgârie-brânză = compunere prin subordonare, PNL = compunere prin abreviere, pierdevară = compunere prin subordonare, TAROM = compunere prin subordonare, Piatra Neamț = compunere prin alăturare

Conversiunea

Seninul = substantiv provenit din adjectiv; depărtat = adjectiv provenit din verb la participiu; noastră = adjectiv pronominal posesiv provenit din pronume posesiv; frământată = adjectiv provenit din verb la participiu; adâncului = substantiv provenit din adjectiv; seara = adverb provenit din substantiv; ondulată = adjectiv provenit din verb la

participiu; nesfârșitul = substantiv provenit din adjectiv; mea = adjectiv pronominal posesiv provenit din pronume posesiv

CAPITOLUL AL III-LEA: MORFOLOGIA

Substantivul

1. substantive colective: clasă, stol, turmă, tineret, boierime
2. substantive defective: cupru, miere, unt (defective de plural); câlți, icre (defective de singular)
3. El mi-a demonstrat azi **bunătatea** sa.
4. Mergeți azi la tineret?
5. **Casa** este a vecinului. (N); **Pe casă** este un cuib. (A); Fațada **casei** este modernă. (G); Am dat **casei** o culoare nouă. (D); **Casă**, abia aștept să ajung înapoi la tine! (V)

Adjectivul

1. Adjective invariabile: gri, kaki, feroce; adjective variabile cu două forme: mare, tare; adjective variabile cu trei forme: mic, argintiu ; adjective variabile cu patru forme: cald, atent
2. Am văzut un copac mare. (pozitiv); Copacul acela este mai mare decât salcâmul (comparativ de superioritate); Copacul acela este mai mic decât salcâmul. (comparativ de inferioritate); Copacul acela este la fel de mare precum cireșul. (comparativ de egalitate); Copacul acela este cel mai mare. (superlativ relativ de superioritate); Copacul acela este cel mai puțin mare (superlativ relativ de inferioritate); Copacul acela este foarte mare (superlativ absolut de superioritate); Copacul acela este foarte puțin mare (superlativ absolut de inferioritate).
3. Un profesor **împlinit** (N) este acela care are elevi **conștiincioși** (A) și care răspunde pozitiv la provocările profesorului **aceluia** (G).

Pronumele

Pronumele personal

1. Eu merg la mare. (N); Pe mine mă ajută colegii. (A); Ajutorul lui contează pentru mine. (G); Îi ofer lui cadoul. (D); Tu, adu-mi, te rog, cartea! (V)
2. Dublarea pronumelui prin reluare: Băiatului **i-am** dat cartea. Dublarea pronumelui prin anticipare: **I-am** adus mamei flori.

Pronumele de politețe

Dumneavoastră ați câștigat concursul. (N); Premiul **dumneavoastră** este o excursie în Dubai. (G); V-am oferit **dumneavoastră** premiul. (D)

Pronumele reflexiv

1. El mă ajută. El te ajută. El ne ajută. El vă ajută. (pronume personale); Eu **mă** tem de întuneric. Tu **te** rușinezi în public. Noi **ne** speriem de tunete. Voi **vă** duceți la teatru.
2. El **se** spală în fiecare zi. (complement direct); El se teme de păianjeni. (se – fără funcție sintactică)

Pronumele și adjectivul posesiv

1. pronume posesive: **Al meu** a plecat la munte. Pe **al meu** l-am lăsat în clasă; Adjective pronominale posesive: **Al meu** prieten a plecat la munte. Pe **al meu** copil l-am lăsat în clasă.

Pronumele și adjectivul demonstrativ

1. pronume demonstrativ: Acela a plecat în excursie.; adjectiv pronominal demonstrativ: Băiatul acela a plecat în excursie.
2. acesta/acestuia: Băiatul acesta este verișorul meu. (N); Pe băiatul acesta îl cunosc. (A); Casa acestuia este impresionantă. (G); Am dat acestuia o notă mare. (D)

Pronumele și adjectivul negativ

1. pronume negativ: **Niciunuia** nu i-a plăcut la film; adjectiv pronominal negativ: **Niciunui** elev nu i-a plăcut la film.
2. Nicio/nici o: Nu am nicio floare. Nu am nici o floare, nici două ghivece de flori.
3. b. Nimeni nu a ajuns; b. nici o; nici unuia

Pronumele și adjectivul relativ

1. Pronume relativ: Băiatul **care** vine este verișorul meu. Adjectiv pronominal relativ: **Care** băiat vine, acela este verișorul meu.
2. Casa ai cărei pereți; copiii a căror mamă; elevii a căror clasă; băiatul a cărui bicicletă

Pronumele și adjectivul interogativ

1. Pronume interogativ: **Care** a fost opțiunea lui? **Care** opțiune ți se pare mai atractivă?
2. Pronume relativ: El a ales **cât** să învețe. **Cât** costă pâinea? El a ales **câte** pagini să învețe. El a întrebat **cât** costă pâinea.

Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

1. Pronume nehotărât: **Oricare** poate câștiga premiul. **Oricare** elev poate câștiga premiul.
2. N: **Toți** sunt invitați să participe. A: **Pe toți** îi felicit. G: Răspunsurile **tuturor** contează. D: Am dat **tuturor** un premiu.

Adjectivul de întărire

1. N: El **însuși** a câștigat premiul. A: Pe el **însuși** îl voi invita la concert,
2. Ei **înșiși**, noi **însene**, voi **înșivă**, voi **însevă**, ei **înseși**.

Numeralul

1. Valoare substantivală: **Trei** și cu cinci fac opt. Valoare adjectivală: **Trei** copii vor participa la concurs. Valoare pronominală: **Trei** au mers la film.

2. Nominativ: **Cinci** au mers la pădure. Acuzativ: **Pe cinci** i-am văzut la pădure. Am dat **celor cinci** un premiu.
3. Clasa a douăsprezecea, ora două, douăsprezece grade, douăzeci de lei.

Verbul

1. călătorea = indicativ, imperfect; pierde = indicativ, prezent; scoate = indicativ, prezent; aruncă + indicativ, prezent; stătea = indicativ, imperfect; asistase = indicativ, mai-mult-ca-perfect; a întrebat = indicativ, perfect compus, a făcut = indicativ, perfect compus; să fac = conjunctiv, prezent, răspunse = indicativ, perfect simplu; va găsi = indicativ, viitor literar, va găsi = indicativ, viitor literar
2. valoare predicativă: Ea **este** în dormitor. Valoare copulativă: Ea **este** atentă. Valoare auxiliară: Ea **este** ajutată de bunica să facă sarmale.
3. construcție activă: Eu **aranjez** perdelele. Construcție pasivă: Perdelele sunt **aranjate** de mama. Construcție reflexivă: Fata se **aranjează** la oglindă.
4. a-i veni de hac = a învinge; a face cu ou și cu oțet = a certa; a ajunge la sapă de lemn = a sărăci; a o lua din loc = a porni; a o lua la sănătoasa = a fugi; a spăla putina = a pleca

Articolul

1. Articulate hotărât: câinele, floarea, tabloul. Articulate nehotărât: un câine, o floare, un tablou. Articulate hotărât, la plural: câinii, florile, tablourile. Articulate nehotărât, la plural: niște câini, niște flori, niște tablouri
2. Articol demonstrativ: Elevul **cel** atent reține mult din clasă. Pronume semiindependent: **Cel** harnic va ajunge departe.
3. Florile parfumate **ale** mamei, casa veche **a** bunicilor, copacii dezgoliți **ai** pădurii, tabloul cel nou **al** pictorului, tablourile cele noi **ale** pictorului.

Adverbul

1. Am mâncat repede. (pozitiv); El scrie mai repede decât ceilalți. (comparativ de superioritate); El scrie mai puțin repede decât ceilalți. (comparativ de inferioritate); El scrie la fel de repede ca ceilalți. (comparativ de egalitate); El scrie cel mai repede. (superlativ relativ de superioritate); El scrie cel mai puțin repede. (superlativ relativ de inferioritate); El scrie foarte repede. (superlativ absolut de superioritate); El scrie foarte puțin repede. (superlativ absolut de inferioritate).
2. El învață **conștiincios măcar** două ore.
3. Numai o săptămână; vorbește întruna; Desigur, va merge; Altădată; A fost odată; deoparte

Prepoziția

1. Prepoziție simplă: El vine **din** București. Prepoziție compusă: El vine **dinspre** București.
2. Prepoziție: Merge **înaintea** mea. Adverb: Merge **înainte**.

Conjuncția

1. Eu mănânc mere și pere. Eu merg la munte și el merge la mare.
2. Ori: Aș vrea să merg la mare ori la munte. Or: I-am spus că nu e bine ce face, or el nu înțelege.
3. Eu merg la munte în iulie și tu mergi la mare, dar mergi în august.
4. Eu merg la munte și tu mergi la mare să te distrezi.

Interjecția

1. Interjecție propriu-zisă: **Of**, am uitat cartea! Interjecție secundară: **Slavă Domnului!** A trecut cu bine examenul! Onomatopee: Piatra **pleosc** în apă!
2. Fără funcție sintactică: **Of**, am uitat cartea! Cu funcție sintactică: Piatra **pleosc** în apă! (predicat verbal)

CAPITOLUL AL IV-LEA: FUNCȚIILE SINTACTICE

Subiectul

1. Elefantul este un mamifer uriaș.
2. subiect inclus: Mergem la munte; subiect subînțeles: Elevii scriu lecția. Își notează informațiile esențiale.
3. subiect multiplu: **Vara și iarna** sunt anotimpurile mele preferate; subiect dublu: Vine **ea vara** cu toată căldura ei!

Predicatul

1. Eu nu vreau încă o înghețată.
2. Elevul **este** în clasă. Elevul **este** harnic.
3. A ajunge: El a ajuns acasă. (PV); El a ajuns medic. (PN); a ieși: El a ieșit din casă. (PV); El a ieșit medic. (PN)

Atributul

1. Atribut substantival: Coperta **cărții** este groasă; atribut adjectival: Coperta **sa** este groasă; atribut verbal: Plăcerea **de a mă plimba** este uriașă; Atribut adverbial: Cartea **de acolo** îmi place mult.
2. Biblioteca **lui** este uriașă. (G); Rafturile **de bibliotecă** sunt prăfuite. (A); Biblioteca **sa** este uriașă. (N)
3. Atribut în Nominativ: Doamna **Popescu** crede că îl educă frumos pe Ionel. Apoziție: Doamna Popescu, **mama** lui Ionel, nu îl educă bine pe acesta.

Complementul direct

1. Eu îl văd **pe copilaș**. Eu citesc **o carte** interesantă.
2. Eu citesc **un roman** inedit. (substantiv); Eu **îl** ajut pe vecin cu plăcere. (pronume personal); El nu poate **veni** la întâlnire. (verb la infinitiv)

Complementul indirect

1. Îi recomand **colegei** un film bun. (substantiv); Îi recomand **lui** un film bun (pronume); Recomand un film bun **celor doi**. (numeral)
2. Dublare obligatorie: Elevului **i**-am dat cartea; Dublare facultativă: **I**-am dăruit un cadou mamei mele.

Complementul prepozițional

1. Se bazează pe **părinți**. (substantiv); Se bazează pe **ei**. (pronume personal); Se bazează pe **doi**. (numeral cu valoare pronominală)
2. A reieși din, a rezulta din, a se teme de, a apela la, a renunța la, a abuza de, a culmina cu, a miza pe, a beneficia de, a recurge la.

Circumstanțialul de timp

1. El ajunge **azi**. (adverb de timp); El ajunge **la noapte**. (substantiv); **Cântând** la duș, mi-a venit o idee. (verb la gerunziu)
2. Adverb: El citește **înainte**; prepoziție: A ajuns **înaintea** tuturor.

Circumstanțialul de loc

1. El ajunge acasă. (adverb); El ajunge **în casă**. (substantiv); El s-a așezat lângă **trei**. (numeral)
2. Antepunere: **În fața casei** este un copac mare și frumos. Postpunere: Eu am văzut un copac mare și frumos **în fața casei**.

Circumstanțialul de mod

1. El vorbește **tare**. (adverb); El vorbește **cu calm**. (substantiv); El muncește **cântând**. (verb la gerunziu)
2. Antepunere: **Ca baloanele** se înalță acum gândurile noastre. Postpunere: Gândurile noastre se înalță **ca baloanele**.

Circumstanțialul de cauză

1. Din cauză de timp, nu a terminat proiectul. De dragul lui, nu a mai țipat la ceilalți.

2. Din cauza **fetei**, a pierdut punctajul maxim. (substantiv); Din cauza **ei**, a pierdut punctajul maxim. (pronume); **Neștiind** detaliile participării, a pierdut premiul cel mare. (verb la gerunziu)

Circumstanțialul de scop

1. Antepus: Pentru a reuși, studiază la română zilnic. Postpus: Studiază la română zilnic, pentru a reuși.
2. El citește **pentru a se informa**. (verb la infinitiv). El pornește la **cules** de struguri. (verb la supin); De **aceea** te-am invitat la film. (pronume)

Circumstanțialul condițional

1. Antepus: **Fără a citi**, nu ai putea ști. Postpus: Nu ai putea ști **fără a citi**.
2. **În locul colegei**, împărțeam toate fructele. (substantiv); **În locul ei**, împărțeam toate fructele. (pronume); **Netestând**, nu vei descoperi savoarea prăjiturii. (verb la gerunziu)

Circumstanțialul concesiv

1. Antepus: **Chiar obosită**, tot a făcut curățenie în bucătărie. Postpus: El merge în excursie, **în pofida recomandărilor**.
2. Chiar **neauzind** cine recita, tot a fost impresionat. (verb la gerunziu); Chiar **responsabilizat**, și tot a mai încercat să chiulească. (verb la participiu); În pofida **așteptărilor**, el a susținut public mesajul său. (substantiv)

Apoziția

1. Apoziție: Ioana, **colega mea**, muncește mult la teme. Atribut în Nominativ: Colega **Ioana** muncește mult la teme.
2. Ioana, **colega mea**, este foarte smart. (substantiv); Colega mea, **aceea** de acolo, a realizat proiectul. (pronume demonstrativ); Colega mea, a **doua**, a câștigat concursul. (numeral)

CAPITOLUL AL V-LEA: ORGANIZAREA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI

Enunțul. Punctuația enunțului

Eu am ales să merg la înot. Când mergi la înot? Hai cu mine la înot!

Tipuri de enunțuri

El știe **care** va primi premiul.

Băiatul **acesta** va primi premiul!

Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată

Soarele strălucește. Soarele zâmbitor strălucește peste cei buni și peste cei răi.

Propoziția negativă. Propoziția afirmativă

Copacii **produc** mult oxigen. Frunzele **nu stau** mereu pe crengi.

Fraza. Coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunții coordonatoare. Norme de punctuație

Coordonare adversativă: Eu merg la întâlnire, **dar** nu stau până la final.

Coordonare concluzivă: Am ajuns mai devreme, **așadar**, am să aștept.

Fraza. Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative

Adverb relativ: El știe **cum** se construiește un vapor din lego.

Pronume relativ: El știe **cine** a construit vaporul din lego.

Construcțiile incidente

-Un singur cuvânt: Copiii mei, **desigur**, vor merge la înot.

-O propoziție întreagă: Rudele mele, **și aici mă refer la cei de departe și cei de aproape**, sunt gata să mă ajute.

Construcții eliptice

Elipsa verbală: Ea cântă la pian, el, la chitară.

Elipsa nominală: Eu am cumpărat suc de mere, tu, de caise.

Sintaxa frazei sau Bun venit la McDonalds!

Eu îmi doresc foarte mult 1/ să înțelegi gramatica explicată aici 2/ și să o ții minte o viață. 3/

Eu am terminat de scris lecția, 1/ iar acum merg la profesoara 2/ care m-a încurajat 3/ să devin olimpică. 4/

Propozițiile „întrerupte” de tip 1A-1B

Tu ai scris lecția 1/ ca să o repeți acasă. 2/ P2 = secundară

Elevii ascultă 1/ ce le-am povestit 2/ apoi prezintă ei 3/ ce au trăit. 4/ P2, P4 = secundare

Fata cântă la pian, 1/ iar băiatul cântă la chitara 2/ pe care a primit-o cadou. 3/ P3 = secundară

Eleva 1A/ pe care o vezi 2/ a câștigat locul I la olimpiada de română 1B/ la care a participat. 3/ P2, P3 = secundare

Expansiunea

Talentat = care este talentat

De a citi = să citească

Fără a se opri = fără să se oprească

Contragerea

După mâncat, mergem în oraș.

Pentru a nu rămâne repetent și anul acesta, Goe a fost dus la București.

Îl apreciez mult pe elevul muncitor.

Subordonata atributivă

1. L-am văzut pe băiatul care a prezentat proiectul și care a răspuns foarte bine.

2. Talentat = care este talentat

Muncitor = care este muncitor

Plecării = să plecăm

3. Elevii 1A /care merg la olimpiade 2/ și care participă la proiecte 3/ se dezvoltă mai mult decât elevii 1B/ care stau în fața televizorului. 4/ P2, P3 = atributive

Subordonata completivă directă

1. Eu doresc să merg la film și să mă relaxez.
2. Vreau 1/ să merg la piscină 2/ și să merg la sala de lectură, 3/ despre care ne-a spus profesoara. 4/ P2, P3 = complete directe

Subordonata completivă indirectă

1. Dau cartea cui dorește și cui ridică mâna.
2. Ofer premiul 1/ cui este câștigător 2/ și cui ajunge primul după el. 3/ P2, P3 = complete indirecte

Subordonata completivă prepozițională

1. Eu mă tem de cei care vor să mă sperie.
2. Eu mă tem 1/ să merg la munte cu străinii 2/, dar mă bazez 3/ să merg cu oameni cunoscuți. 4/ P2, P4 = complete prepoziționale

Subordonata completivă de agent

1. Eu mătur în casă, iar strada este măturată de cine a ajuns la poartă.
2. Elevul a fost ajutat 1/ de cine îl cunoaște cel mai bine 2/ și de cine îl sprijină moral în această perioadă 3/ care este foarte dificilă pentru el. 4/ P2, P3 = complete de agent

Subordonata subiectivă

1. Nu se știe cine a spart geamul, cine a luat portofelul și cine a sunat la poliție.
2. b
3. a

Subordonata predicativă

1. Viața înseamnă să lupți pentru dorințele tale și să nu te dai bătut.
2. c
3. c

Subordonata circumstanțială de loc

1. El vrea să meargă unde au mers bunici săi.
2. Unde este marea, acolo ne oprim.

Subordonata circumstanțială de timp

1. El ajunge la mare când răsare soarele și când oprește trenul în gară.
2. El vrea să meargă acasă când termină proiectul.

Subordonata circumstanțială de mod

1. El va scrie e-mailul cum poate și când poate.
2. Eu trebuie 1/ să merg la școală 2/ ca și cum este prima zi 3/ în care iau contact cu universul cărților. 4/ P1 = principală; P2 = subiectivă; P3 = circumstanțială de mod; P4 = atributivă

Subordonata circumstanțială de cauză

1. Din cauza traficului, nu a ajuns la școală când s-a sunat de oră.
2. De aceea te-a ajutat, pentru că a văzut că ai răspuns greșit la lecție.

Subordonata circumstanțială de scop

1. Din cauză că a fost bolnavă, nu a ajuns la școală ca să își ia manualele.
2. Ca să nu mai rămână repetent, 1/ Goe este dus la București, orașul 2/ în care plouă de trei ori pe săptămână 3/ și în care întâlnești multe parcuri. 4/ P1 = circumstanțială de scop; P2 = principală; P3 = atributivă; P4 = atributivă

Subordonata condițională

1. A auzit că va lua examenul dacă învață doar câteva lecții.

2. Dacă înveți șmecheriile propuse în această carte, 1/ atunci vei reuși
 2/ să înțelegi mai bine gramatica românească 3/ și să nu mai fugi de ea
 4/ când ai de dat teste. 5/

Subordonata concesivă

1. Deși sunt obosită, am terminat proiectul pe care l-am început.
 2. A reușit 1/ să învețe toată materia 2/ pe care o avea de parcurs, 3/ deși s-a pregătit doar trei luni de zile. 4/ P1 = principală; P2 = completivă directă; P3 = atributivă; P4 = concesivă

Subordonata consecutivă

1. A alergat așa de mult, încât s-a dus direct în pat când a ajuns acasă.
 2. A petrecut atât de puțin timp cu verișorii, 1/ încât nu îi cunoștea decât pe aceia 2/ care au participat cu el la concursul organizat 3/ când au mers la bunici. 4/ P1 = principală; P2 = concesivă; P3 = atributivă; P4 = completivă directă

Apoziția

1. I-am spus tot ce mă durea, adică i-am împărtășit regretele mele.
 2. Este o mamă bună, 1/ adică te iubește necondiționat 2/ și îți poartă de grijă 3/ cum știe ea mai bine. 4/ P1 = principală; P2, P3 = apoziții; P4 = circumstanțială de mod

Mulțumiri

Înțeleptul Solomon spune: „mai bine sfârșitul unui lucru decât începutul lui” (Eclesiastul 7:8), așadar, mă bucură faptul că am dus la bun sfârșit scrierea acestei cărți. Desigur, nu aș fi reușit singură, iar eu sunt recunoscătoare pentru atât de mulți oameni frumoși din jurul meu care m-au sprijinit și care m-au încurajat, mi-au dat un imbold să cresc și să aduc valoare comunității!

Îi mulțumesc soțului meu, Octavian Ambrosie, pentru sprijinul necondiționat, pentru încurajare și feedback constant. Le mulțumesc celor trei copii ai mei, lui Patrick, lui Eric și Sabine, pentru că m-au înțeles atunci când mă retrăgeam la birou ca să mai scriu „la carte”. Le sunt recunoscătoare părinților mei, care au investit în educația mea, dar și socrilor mei, care m-au sprijinit de atâtea ori!

Vreau să adresez un mare mulțumesc Elizei Bucureșteanu, care este sora mea mai mică, dar de un mare profesionalism, și care și-a asumat rolul de a fi lector al acestei cărți. Îi mulțumesc Ancăi Mangalagiu, pentru că este o inspirație pentru mine și pentru că m-a încurajat să lansez această carte și m-a sprijinit de-a lungul procesului! Îi sunt recunoscătoare lui Mircea Rotariu, pentru că a dat prima formă a acestei gramatici. Îmi exprim o deosebită recunoștință față de Ema Moraru, cumnata mea, care a editat întreaga carte!

Cariera de profesor înseamnă muncă la catedră, dar și lucru în echipă, de aceea le mulțumesc colegelor mele: Brândușa Chelariu, Nicoleta Redinciuc și Elena-Laura Radu, pentru buna colaborare și pentru ocazia de a explora împreună tărâmul literelor.

Adresez calde mulțumiri domnilor profesori universitari care îmi sunt modele de conduită academică: lect. univ. dr. Roxana Vieriu (coordonator al lucrării mele de licență) și conf.univ.dr. Ioan Milică (coordonator al lucrării mele de disertație). Nu în ultimul rând, vă mulțumesc vouă, dragi cititori, pentru încrederea pe care mi-ați acordat-o în a vă demonstra că gramatica românească poate fi explicată #diferit!

Bibliografie

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2001.

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2016.

DOOM3 – *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, coord. Ioana Vintilă-Rădulescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 2022.

Gramatica limbii române pentru gimnaziu, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2022.

Nedelcu, Izabela, *101 greșeli gramaticale*, Editura Humanitas, București, 2012

Delia Ambrosie este profesoară de limba și literatura română, cu o experiență de 13 ani în domeniu. Ea a absolvit Facultatea de Litere și Facultatea de Drept din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”, din Iași, punând bazele unei educații solide și variate. Delia își desfășoară activitățile didactice cu pasiune și se remarcă prin abordarea sa inovatoare în predarea limbii române.

Cu un interes profund pentru literatură, cultură și civilizație, Delia Ambrosie adoră să descopere lumi noi prin intermediul cărților și al călătoriilor. A fost colaboratoare la Radio Armonia, fiind gazda emisiunii „Vorbește corect românește” unde și-a valorificat cunoștințele și pasiunea pentru limba română.

În prezent, tânăra profesoară ghidează și inspiră elevii de la Colegiul „Richard Wurmbrand”, din Iași. Este, de asemenea, colaboratoare la Biblioteca Aslan din Iași, profesor Edukiwi School și editor în cadrul proiectului creștin pentru copii – „David și Goliat.”

 @romanacudelia

 @romana_cu_delia

9 786061 379200